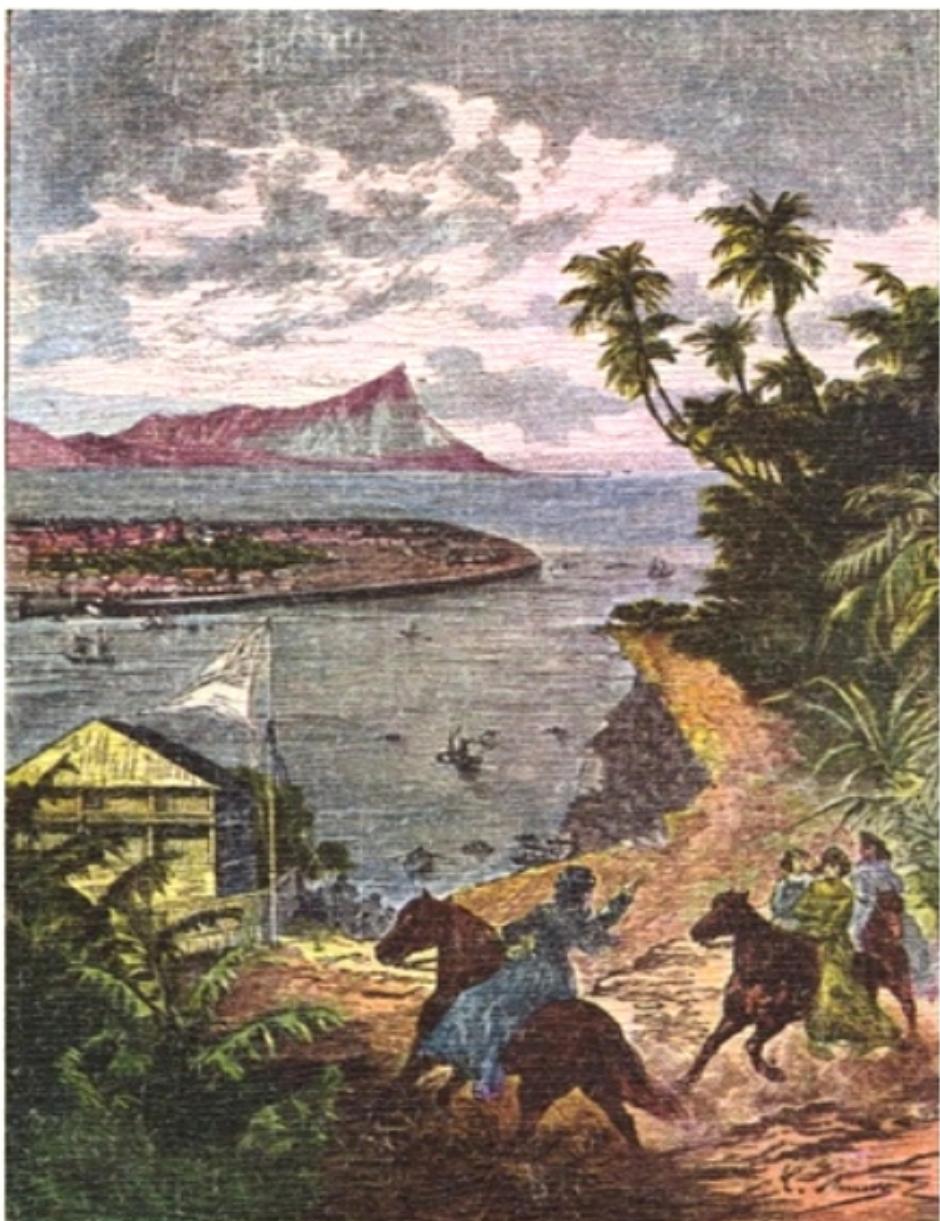

Jules Verne

Insula cu elice

EDITURA ION CREANGĂ

Jules Verne

16

Jules Verne

Insula cu elice

Traducere, prefață și note de Ion Hobana

Prezentarea grafică: Val Munteanu

Editura Ion Creangă

1978

Prefață

Prima insulă de care se leagă numele lui Jules Verne este aceea în care a văzut lumina zilei acum 150 de ani, la 8 februarie 1828: Insula Feydeau, limbă de pământ nisipos prin să intre două brațe ale Loirei, în inima orașului Nantes. Armatorii și comercianții nantezi ridicaseră aici, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, douăzeci și patru de clădiri somptuoase. Una dintre ele, atinsă de rugina timpului, adăpostea, după un veac, familia încântătoarei Sophie Allotte de la Fuÿe care, după căsătoria cu avocatul Pierre Verne, se stabilise provizoriu în apartamentul părintesc.

Dacă ar fi să o credem pe Marguerite Allotte de la Fuÿe, nepoata scriitorului, «În *Insula cu elice* reapare una dintre reveriile copilăriei lui Jules Verne, de pe vremea când își imagina Insula Feydeau, smulsă din piloții care o susțineau de ghețuri sau de revărsările Loirei, plutind până la mare și el fiindu-i Căpitan¹. Acest ecou îndepărtat ar fi rămas doar semnul nostalnic al unei vârste pierdute, dacă nu s-ar fi întâlnit cu pasiunea pentru știință a scriitorului. Iată una dintre mărturiile posibile. În iulie 1852, revista «Musée des familles», la care Tânărul Jules Verne începuse să colaboreze cu un an în urmă, publica un text anonim, atribuit de unii cercetători viitorului autor al *Călătoriilor extraordinare*, deoarece pare să corespundă căutărilor și aspirațiilor lui din acea perioadă. Reproducem un pasaj semnificativ: «Un anume domn Etzler, care nu vizează decât să supună întregul glob, viața omenească în cele mai neînsemnate funcțiuni ale ei, jocului puternic al mecanismelor, care promite să realizeze astfel (...) insule artificiale, impermeabile și plutitoare, acoperite de pământ roditor, de arbori și de flori, plimbând populații întregi de la un continent la altul...» Nu este aici, în german, ideea *Insulei cu elice*?

Stimulului sentimental, amplificat de o devorantă curiozitate științifică, îl s-a adăugat experiența unei călătorii de excepție, pentru epoca respectivă. Potrivit unei tradiții familiale, Jules Verne jurase în 1859, zărid pe Tamisa silueta gigantică a lui «Great-Eastern», pachebotul transoceanic despre care scriau toate ziarele vremii, că va naviga pe acest colos de oțel «înădată ce un mare succes literar îl va fi adus gloria și bogăția»². În 1867, cu banii aduși de *Geografia Franței*, el își îndeplinește jurământul, străbătând Atlanticul la bordul «uriașului mărilor». Relatarea romanată a croazierei va apărea în 1871, sub titlul *Un oraș plutitor*. Și parcă pentru a nu lăsa nicio îndoială în legătură cu filiația ale cărei meandre ne străduim să le descifrăm, scriitorul exclamă undeva, în paginile pe care le veți citi:

«Și ce-i altceva „Standard-Island” decât un „Great-Eastern” modernizat și de mii de ori mai mare?»

Pentru a nu extinde prea mult această introducere, vom mai aminti doar că în *Tara Blănarilor* (1873) Jules Verne circumscrise și mai exact ideea romanului de față. Pomenindu-se pe un imens sloi de gheață desprins de țărmul american, cutezătoarea Paulina Barnett încearcă să uite primejdile care o pândesc, visând: «Ce încântare ar fi să călătorescă astfel cu casa, grădina, parcul și însuși pământul tău natal! O insulă rătăcitoare, dar o adevărată insulă, cu o temelie solidă, de nescufundat, ar fi într-adevăr cel mai confortabil și mai minunat vehicul imaginabil! Se spune că au fost construite, cândva, grădini suspendate. De ce nu s-ar putea construi parcuri plutitoare, care ne-ar transporta în toate colțurile globului? Mărimea lor le-ar face să nu ia deloc în seamă hula. N-ar avea nimic de temut din partea furtunilor. Când ar bate vânturi prielnice, ar putea fi chiar dirijate cu mari pânze întinse în calea brizei (...) Cu piloți destoinici, buni cunoșători ai curenților, îmi imaginez că ele s-ar putea menține la latitudinile dorite, bucurându-se de o eternă primăvară!». Or nu numai spiritul, dar și litera acestei tirade poate fi regăsită, după doisprezece ani, în *Insula cu elice*: «Prin mărimea sa, ea se sustrage ondulațiilor hulei»; ... «nu mai trebuie să te preocupi de capriciile mării. Furtunile ei nu mai sunt de temut».

Căutarea surselor ne-a îngăduit să aruncăm o privire în laboratorul de creație al lui Jules Verne, care folosește deseori procedeul reluării unor idei, situații și personaje, ceea ce subliniază unitatea de

ansamblu a *Călătoriilor extraordinare*. Desigur, față de parcurile plutitoare ale Paulinei Barnett, «Standard-Island» este – pentru a nu părăsi universul vernian – ca «Albatrosul» lui *Robur Cuceritorul* față de «Victoria» doctorului Fergusson din *Cinci săptămâni în balon*. Ideea dirijării parcurilor cu ajutorul curenților marini și al vântului nu e decât o ingenioasă transpunere a ideii dirijării aerostatului cu ajutorul curenților atmosferici de la diferite altitudini. După cum ceea ce leagă «Albatrosul» de «Standard-Island» este folosirea elicei ca mijloc de propulsie.

Ca de obicei, scriitorul nu-și lasă fantezia să zburde fără a căuta soluții verosimile, dacă nu chiar realizabile. La 5 iunie 1894, el îi scrie fratelui său Paul, fost căpitan de cursă lungă, consilierul tuturor *Călătoriilor extraordinare* marine și submarine: «Voi apela în curând la tine, bătrâne Paul, pentru a pune la punct *Insula cu elice* (...) Crezi că în mod teoretic, ideal, ar putea fi dirijată fără cârmă, cu un sistem de elice la tribord și la babord, mișcate de dinamuri având un milion de cai-putere? Ne putem lipsi de cârmă pentru o navigație în definitiv lentă, combinând mișcarea elicelor?»³. Iar la 12 septembrie, trimițându-i șpalturile primei părți a romanului, îl roagă: «Dacă sunt erori în ceea ce privește pescajul insulei, tonajul, puterea ei în cai-vapor, indică-mi alte cifre». ⁴ Si Paul se execută, după cum reiese dintr-o scrisoare datată 26 septembrie: «Bătrâne Paul (...) voi ține seama de ceea ce mi spui în privința modului de ancorare a lui Screw (sic) Island; am modificat și celelalte pasaje, potrivit indicațiilor tale.»⁵ Că Jules Verne nu facea un secret din acest consilierat fratern ne-o demonstrează rândurile adresate la 23 octombrie editorului său, Hetzel: «Fratele meu Paul a citit aceste șpalturi și mi le-a retrimit cu corecturile sale din punct de vedere mecanic și nautic. Am făcut deci cât se poate de verosimil acest aparat neverosimil. Si cum Paul este extrem de exigent, îmi place să cred că rezultatul va fi acceptat chiar de cititorii arăgoși...»⁶

Am insistat asupra acestei corespondențe, întrucât ea dovedește încă o dată efortul constant al lui Jules Verne de a da un solid suport științific și tehnic operei sale. Cu toate că avea cunoștințe într-adevăr enciclopedice, el a recurs întotdeauna la specialiști care să-i furnizeze datele exacte sau să-i corecteze erorile de detaliu. Se știe, de pildă, că vărul său Henri Garbet, profesor de matematici și autor al unui tratat de cosmografie, a verificat elementele de balistică și de mecanică cerească din *De la Pământ la Lună și În jurul Lunei*, iar inginerul de mine Badoureau i-a oferit calculele din *Sans Dessus Dessous* (tradus la noi cu titlul *Întâmplări neobișnuite*), pe care Jules Verne a ținut să le reproducă la sfârșitul romanului, sub numele autorului.

Să ne întoarcem însă la *Insula cu elice*, pe care ne vom îmbarca împreună cu cei patru instrumentiști parizieni aflați în turneu în Statele Unite. Vom descoperi că ea este refugiu unui mare grup de bogăți americanii, adevărați regi ai industriei și finanței, care își petrec zilele într-un dolce farniente. Palatele lor sunt prevăzute cu tot confortul, nave de legătură îi aprovisionează cu cele de trebuință și s-ar părea că niciun nor nu întunecă orizontul unei existențe paradisiace. Sub acest calm aparent mocnește însă furtuna. Si dacă fiarele sălbaticice și piratii nu reușesc să distrugă insula, ciocnirile de interes și de amor propriu duc până la urmă... Dar să nu răpim cititorului placerea de a urmări desfășurarea și deznodământul acestei superbe croaziere imaginare.

Cu toate că *Insula cu elice* conține destule anticipații mai mult sau mai puțin plauzibile (vezi Comentariile), precum și o copioasă trecere în revistă a frumuseților, bogățiilor și istoriei arhipelagurilor din Pacific, accentul nu cade pe aventura cunoașterii. «Este o critică a gigantismului american și a civilizației dolarului, dar și a societății occidentale» afirmă Jean Jules Verne⁷ – și nu putem să nu fim de acord, mai ales în lumina unei afirmații a scriitorului din scrisoarea datată 12 septembrie 1894: «Totul se va referi la moravurile și la faptele actuale, dar sunt romancier înainte de orice și cărtile mele vor avea totdeauna aparență unor ficțiuni». Într-adevăr, opulența locuitorilor insulei nu ascunde mizeria maselor muncitoare din orașele Americii «cu arestul, azilurile și casele lor pentru săraci... cărora li se adaugă casele de corecție...». Retina scriitorului a înregistrat și alte

fenomene negative caracteristice «țării tuturor posibilităților»: banditismul, sistemul falimentelor, ignoranța cronică, atotputernicia banului. Și unde ar fi putut să apară mai pregnant aceasta din urmă decât în simbolicul Milliard-City?...

Prinși în vârtejul dolarilor, membrii Cvartetului Concertant nu-și pierd umorul foarte parizian. Dincolo de replicile lor ironice ghicim însă revolta scriitorului față de lumea în care oamenii sunt apreciați nu după calitate și merite, ci după mărimea contului în bancă. «Un milionar este bogat față de cel care n-are decât o sută de mii de franci și nu e bogat față de cel care are o sută de milioane», constată Calistus Munbar. Iar după un elogiu adus solidității tablei de otel din care e făcută Standard-Island, discuția alunecă asupra guvernatorului Cyrus Bikerstaff:

— Și el e tot de otel?

— Da, domnule Pinchinat, răspunde Athanase Dorémus. Este un administrator foarte priceput și înzestrat cu o mare energie. Din nefericire, la Milliard-City nu ajunge să fii de otel...

— Trebuie să fii de aur, ripostează Yvernès.

— Aveți dreptate. De aur sau nu contezi câtuși de puțin.»

Cum ni-i înfățișează Jules Verne pe «oamenii de aur», stăpânii insulei cu elice și ai întregii Americi, industriașii și bancherii reprezentați de Jean Tankerdon și Nat Coverley?

Tankerdon este «Un om violent, pe care situația lui ar fi trebuit să-l șlefuiască, dar căruia îi lipsesc ceișapte ani de-acasă. Îi place să facă paradă de avere sa și are, cum se spune, buzunarele sunătoare. Mai mult chiar, se pare că nu le găsește destul de pline, pentru că împreună cu alți câțiva din sectorul său se gândește să reia afacerile.»

Coverley «este mai fin decât rivalul său (...) Averea sa n-a ieșit din măruntaiele pământului, în chip de pungi de petrol și nici din măruntaiele fumegânde ale rasei porcine. NU! El a ajuns ceea ce este datorită afacerilor industriale, căilor ferate și băncilor.»

Dar dacă aspectul și manierele lor diferă, comportarea le este determinată de aceleași interese meschine, a căror ciocnire provoacă dezastrul insulei cu elice. «Ceea ce s-a întâmplat – spune autorul – este o consecință a neînțelegerilor interne, a acestei rivalități între miliardari...» Și în altă parte: «Ei bine, acești Coverley și Tankerdoni sunt mulțumiți de rezultatul rivalității lor criminale?... Niciunul dintre ei nu va guverna exclusiv pe celălalt!... Dar să nu ne înduioșăm de soarta lor! Le rămân încă destule milioane în safeurile băncilor americane și europene pentru ca să-și aibă asigurată la bătrânețe pâinea zilnică!»

Nu întâmplător, singurele personaje simpatice din societatea miliardează sunt Walter Tankerdon și Diana Coverley. Acești tineri care se iubesc în ciuda tuturor opreliștilor nu au fost încă total viciati de averea părinților lor. Ironia autorului nu-i crăță însă nici pe ei. Walter «e bun la inimă», cu următoarea precizare: «E adevărat că, lipsind săracii, n-are cum să-și exercite caritatea.» Iar în final, se constată cu aceeași maliciozitate: «... tinerii soți nu mai posedă decât o rentă anuală de un biet milion fiecare. Dar, cum spune Pinchinat, totul ne face să credem că își vor găsi fericirea și cu această avere mediocră!»

Dată fiind profesia celor patru parizieni ajunși fără voie pe «Standard-Island», observațiile lor (și ale autorului) se referă deseori la incompetența și lipsa de gust a miliardezilor. E adevărat că muzeul municipal e înțesat de capodopere clasice și moderne, dar criteriul de selecționare a constat mai ales în mărimea prețului fiecărei dintre ele. Căci Tankerdonii și Coverleyi nu-și pot permite să iscălească decât dedesubtul unor cifre cu mai multe zerouri. Și ca să nu existe vreo îndoială, autorul conchide: «Ar fi riscant să pretindem că aceste minuni sunt vizitate foarte des, că nababii din Milliard-City ar avea o înclinație deosebită pentru operele de artă, că simțul lor artistic ar fi foarte dezvoltat.» Lucrurile stau la fel și în ceea ce privește muzica. Dealtfel, opinia scriitorului în această privință era formată încă din 1852, când îi scrisă tatălui său: «Ah, americanii! și americanicele! (...) iată oamenii care o fac să câștige 18 milioane de franci pe Jenny Lind, cântăreață fluierată odinioară la Paris! Sunt aceiași care l-au suiat în slavă pe Henri Hez, acum când nu mai e decât o epavă! Se află în Anglia, care

e un fel de Americă europeană, un anume domn Julien care habar n-are de muzică și căștigă o groază de bani. Ce buni de exploatat sunt acești negustori de succes și alte mărfuri nu mai puțin artistice.»⁸

Un loc însemnat revine, în roman, criticii acerbe a imperialismului, începând cu expansionismul Statelor Unite. În perioada în care se petrece acțiunea, numărul stelelor de pe drapelul american s-a dublat, prin anexarea Canadei, Mexicului, Guatemalei, Hondurasului, Nicaraguai, Costa-Ricăi, Republicii Panama și altor state, nepomenite de autor. (Această imagine semnificativă apărea și în povestirea *În secolul XXIX. O zi din viața unui ziarist american în anul 2889*, publicată în 1889 de revista americană «Forum» și de revista rusească «Vokrug Sveta» sub îscălitura lui Jules Verne, dar scrisă în colaborare cu fiul acestuia, Michel.) Anticolonialismul scriitorului, prezent de-a lungul întregii sale opere, capătă o virulență neobișnuită. Decorul feeric al insulelor Oceaniei nu-l face să treacă peste drama populațiilor autohtone. El vorbește despre prăpastia care-i desparte pe săraci de bogăți și observă că această stare de lucruri este tolerată de «protectorii» europeni. Cu încuviațirea acestora se mențin rânduieli și obiceiuri înapoiate ca tabuul, lege «născocită de cei puternici împotriva celor slabii, de cei bogăți împotriva celor săraci, pentru a-și apăra privilegiile și avuțiile.»

Cu multă compasiune descrie Jules Verne soarta băştinașilor recruitați pentru lucrările de defrișare. Ei muncesc ca niște robi, secerați de boli și de foamete. Și nu-i de mirare că, în asemenea condiții, populația arhipelagurilor s-a împuținat simțitor de la venirea «civilizatorilor» albi. Uneori, această stare de lucruri e menționată lapidar, în limbajul crud și precis al cifrelor: Tahiti nu mai are decât şapte mii de locuitori, față de nouă mii în 1875; arhipelagul Cook – douăsprezece mii, față de douăzeci de mii; populația arhipelagului Samoa s-a redus la jumătate... «Căruia fapt i se datorează această depopulare?» se întreabă autorul, pornind de la situația insulei Nuka-Hiva. Și răspunsul mărturisește o surprinzătoare înțelegere a esenței problemei: «Exterminării indigenilor în războaie, răpirii bărbătașilor pentru plantațiile peruviene... și în sfârșit (pentru ce să nu mărturisim?) tuturor relelor pe care le aduce cotropirea, chiar atunci când cotropitorii aparțin raselor civilizate.» Scriitorul nu ignoră nici contradicțiile ivite între marile puteri în perioada reîmpărțirii lumii, după cum reiese din astfel de pasaje: «...aici ca și în insulele Solomon... problema protectoratului constituie un măr al discordiei între Franța și Regatul-Unit. Pe deasupra, Statele Unite nu văd cu ochi buni apariția coloniilor europene, în mijlocul unui ocean a căruia stăpânire exclusivă se gândesc s-o revendice.»

În acest amplu rechizitoriu, o notă falsă: îngăduința față de colonialismul francez. Ea se manifestă uneori în forme aparent benigne: laudele aduse «politeții franțuzești» care ar domni în Noua Caledonie și în arhipelagul Loyalty sau simpatia cu care sunt priviți misionarii francezi, spre deosebire de confrății lor de altă naționalitate. Avem de-a face însă și cu o astfel de justificare a invadării insulelor Marchize, Pomerii și Societății: «Oricum, Franța dispune de un domeniu insular, în care vapoarele noastre de pescuit pot să se adăpostească și să se aprovizioneze și căruia canalul Panama (...) îi va da o reală importanță comercială (...) Deoarece influența britanică e preponderentă în regiunile de nord-vest ale acestui imens ocean, e bine că influența franceză vine s-o contrabalanseze în regiunile de sud-est.» Cât de ciudat sună aceste argumente, după afirmația categorică despre «relele pe care le aduce cotropirea» și după analiza lucidă a contradicțiilor dintre statele imperialiste!

Dar poate că-i cerem prea mult autorului nostru. Republican convins, apărător al cauzei națiunilor oprimate, sedus uneori de idealurile generoase dar irealizabile ale socialismului utopic, el n-a reușit să se desprindă totdeauna de erorile timpului său. Important este însă faptul că romanul mărturisește aversiunea lui Jules Verne față de o lume pe care o zugrăvise, cândva, cu penelul speranței și pierderea încrederei în virtuțile intrinsece ale progresului tehnico-științific. Această schimbare de optică nu poate fi pusă doar pe seama îmbătrânririi și a evenimentelor tragice care i-au întunecat ultimele două decenii. Dobândise oare «cronicarul lucrurilor aparent imposibile», cum se autodefinește el prin gura profesorului Aronnax din *Douăzeci de mii de leghe sub mări*, o viziune mai

clară asupra realităților pe care le înveșmântase până atunci în vălurile unei fantezii scânteietoare? Sau intuiția lui de artist veritabil îl făcuse să înregistreze în atmosfera tulbure a sfârșitului de secol vibrația prăbușirilor și prefacerilor inevitabile? Oricum, *Insula cu elice* ne oferă nu numai o lectură plăcută, iar imaginea tradițională a vizionarului cu părul alb capătă mai mult relief și culoare.

ION HOBANA

PARTEA ÎNTÂI

Cvartetul Concertant

O călătorie care începe rău se sfârșește rareori cu bine. Iată ce ar avea tot dreptul să susțină patru instrumentiști ale căror instrumente s-au împrăștiat care încotro.

Trăsura în care fuseseră nevoiți să se urce la ultima stație de cale ferată să răsturnat deodată în sănț.

— Niciun rănit? întreabă primul, ridicându-se iute în picioare.

— Eu am scăpat cu o zgârietură! răspunde al doilea, ștergându-și obrazul atins de o fărâmă de sticlă.

— Eu cu o julitură! oftează al treilea, pe a cărui pulpă se văd câteva picături de sânge.

Nimic grav, în definitiv.

— Și violoncelul meu? strigă al patrulea. De nu i s-ar fi întâmplat ceva!

Din fericire, cutiile sunt neatinse. Nici violoncelul, nici cele două viori, nici viola n-au suferit în urma izbiturii. Abia dacă va fi nevoie să fie reacordate. Strașnice instrumente, nu-i aşa?

— Blestemat fie trenul care ne-a lăsat la mijlocul drumului începe iar unul.

— Blestemată fie trăsura care ne-a răsturnat în plin câmp! continuă altul.

— Și tocmai acum, când începe să se întunece! adaugă al treilea.

— Noroc că am anunțat concertul pentru poimâine, observă al patrulea.

Artiștii nu și-au pierdut buna dispoziție și încep să se amuze pe seama pățaniei lor. Unul dintre ei, în virtutea unui obicei înrădăcinat, începe să toarne calambururi muzicale.

— Deocamdată, iată trăsura noastră făcută *armonică*.

— Pinchinat! tipă un tovarăș al său.

— Părerea mea, continuă Pinchinat, este că sunt cam prea multe *accidente la cheie*!

— Nu taci odată?

— Și că am face mai bine să ne *transpunem bucătile* în altă trăsură! Îndrăznește să adauge Pinchinat.

Cam prea multe accidente, într-adevař, după cum cititorul nu va întârzia să afle.

Toate acestea au fost spuse în franțuzește, dar membrii cvartetului vorbesc limba lui Walter Scott și Fenimore Cooper la fel de bine ca limba lor

maternă, grație numeroaselor peregrinări prin țările de origine anglo-saxonă. Iată de ce îl interpeleză în engleză pe vizititor.

Bietul om a avut cel mai mult de suferit, fiind aruncat de pe locul său în clipa când s-a sfărâmat osia roților din față. Din fericire, s-a ales doar cu câteva contuzii, mai mult dureroase decât grave. O scrântitură îl împiedică să meargă. E nevoie, deci, să i se găsească un mijloc de transport până la satul cel mai apropiat.

E o adevărată minune că accidentul n-a provocat moartea nimănui. Drumul șerpuieste printr-un ținut muntos, pe lângă prăpăstii adânci, mărginit în multe locuri de torente tumultuoase, tăiat de crevase aproape de netrecut. Dacă osia s-ar fi rupt cu câțiva pași mai în jos, vehiculul s-ar fi prăvălit în abisuri și poate că nimeni n-ar fi supraviețuit catastrofei.

Oricum, trăsura nu mai e bună de nimic. Unul dintre cai s-a lovit cu capul de o piatră ascuțită și horcăie pe pământ. Celălalt e destul de grav rănit la sold. Deci nici trăsură, nici cai.

Într-un cuvânt, ghinionul nu i-a crăpat deloc pe acești patru artiști în călătoria lor prin California de Jos. Două accidente în douăzeci și patru de ore! Dacă nu ești filosof...

San Francisco, capitala statului, are acum legătură directă pe calea ferată cu San Diego, oraș situat aproape la granița vechii provincii californiene. Cei patru călători se îndreaptă către acest oraș important, unde trebuie să dea peste două zile un concert foarte lăudat și foarte așteptat. Plecat în ajun din San Francisco, trenul nu mai era decât la cincizeci de mile de San Diego când s-a produs primul *contratimp*.

Da, *contratimp!* cum spune cel mai vesel din trupă, și va trebui să tolerăm această expresie unui fost laureat al concursului de solfegiu.

Dacă au fost nevoiți să se opreasca în stația Paschal, asta s-a întâmplat pentru că linia fusese ruptă de o inundație neașteptată, pe o lungime de trei, patru mile. Era cu neputință să reia călătoria, deoarece transbordarea nu fusese organizată, accidentul datând de numai câteva ceasuri.

Aveau de ales: ori să aștepte ca linia ferată să redevină practicabilă, ori să ia o trăsură până la San Diego.

Membrii cvartetului s-au oprit la această ultimă soluție.

Într-un sat învecinat au descoperit un fel de landou sunând a fier vechi, mâncat de molii și deloc confortabil. S-au tocmit cu proprietarul, au momit vizitiul cu promisiunea unui bacău gras și au plecat numai cu instrumentele,

fără bagaje. Era pe la ora două după-amiază și până pe la șapte călătoria s-a desfășurat fără prea mari dificultăți. Dar iată că s-a răsturnat trăsura – un al doilea *contratimp* și încă atât de jalnic, încât e cu neputință să-și mai urmeze drumul. Și cvartetul se află la cel puțin douăzeci de mile de San Diego!

Dar de ce oare s-au aventurat patru muzicieni, francezi ca naționalitate, și, mai mult încă, parizieni din născare, prin aceste ciudate regiuni ale Californiei de Jos?

De ce?... O vom spune pe scurt și vom zugrăvi în câteva trăsături pe virtuoșii pe care întâmplarea, această capricioasă împărțitoare de roluri, avea să-i introducă printre personajele extraordinarei noastre povestiri.

În cursul acelui an – pe care n-am putea să-l precizăm decât cu o aproximație de trei decenii – Statele Unite ale Americii au ajuns să-și dubleze numărul stelelor pavilionului federal. Ele sunt în deplină înflorire a puterii lor industriale și comerciale, după ce și-au anexat dominionul Canada până la marginile Mării Polare, provinciile mexicane, guatemaleze, hondurasiene, nicaragueze și costaricane, până la Canalul Panama. În același timp, sentimentul artistic s-a dezvoltat la acești yankee cotropitori și, dacă producțiile lor se limitează la o cifră restrânsă pe tărâmul Frumosului, dacă geniul lor național se arată încă destul de rebel în materie de pictură, sculptură și muzică, cel puțin gustul operelor de artă s-a răspândit pretutindeni. Plătind cu greutatea lor în aur tablourile maeștrilor vechi și moderni ca să creeze galerii particulare sau publice, angajând cu onorarii formidabile artiști lirici sau dramatici de renume și pe cei mai talentați instrumentiști, ei au împrumutat gustul lucrurilor frumoase și nobile, care le lipsise atât de multă vreme.

În ceea ce privește muzica, diletanții noului continent s-au pasionat la început pentru audițiile din Meyerbeer, Halévy, Gounod, Berlioz, Wagner, Verdi, Massé, Saint Saëns, Reyer, Massenet, Delibes, celebrii compozitori din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Apoi, puțin câte puțin, ei au ajuns la înțelegerea operelor mai profunde ale lui Mozart, Haydn, Beethoven, urcând către izvoarele acestei arte sublime, care se revărsa din plin în cursul secolului al XVIII-lea. După opere, dramele lirice; după dramele lirice, simfonii, sonatele, suitele. Acum, sonata este aceea care face ravagii în diversele state ale Uniunii. Ar fi în stare să-o plătească cu nota – douăzeci de dolari doimea, zece dolari pătrimea, cinci dolari optimea.

Aflând această teribilă pasiune, patru instrumentiști de mare valoare au avut ideea să caute succesul și bogăția în Statele Unite ale Americii. Erau patru buni camarazi, foști elevi ai Conservatorului, foarte cunoscuți la Paris, foarte apreciați la audițiile a ceea ce se cheamă «muzică de cameră», până atunci puțin răspândită în America de Nord. Cu ce perfecțiune rară, cu câtă armonie și adânc sentiment interpretau ei operele lui Mozart, Beethoven, Mendelssohn, Haydn, Chopin, scrise pentru patru instrumente de coarde – vioara întâi și a doua, violă, violoncel! Nimic zgomotos, nimic care să trădeze meșteșugul, dar ce execuție ireproșabilă, ce incomparabilă virtuozitate! Succesul cvartetului este cu atât mai explicabil cu cât în această epocă oamenii începuseră să fie obosiți de formidabilele orchestre armonice și simfonice. Muzica nu e decât mișcarea artistic combinată a undelor sonore? Fie! Asta nu înseamnă că undele trebuie dezlănțuite în furtuni asurzitoare!...

Pe scurt, cei patru instrumentiști au hotărât să-i inițieze pe americani în dulcile și neuitatele plăceri ale muzicii de cameră. Ei au plecat împreună către Lumea Nouă și timp de doi ani diletanții yankei nu și-au precupeștit uralele și dolarii. Matineele și seratele lor muzicale aveau mare succes. Cvartetul Concertant – aşa li se spunea – abia izbutea să răspundă invitațiilor bogătașilor. Fără el, nicio serbare, reuniune, sindrofie, five o'clock⁹, garden-party¹⁰ care să fi meritat să fie semnalate atenției publice. Datorită acestei pasiuni, cvartetul câștigase bani frumoși, care, dacă s-ar fi acumulat în cuferele băncilor din New York, ar fi constituit de pe acum un frumos capital. Dar de ce să nu mărturisim? Parizienii noștri americanizați cheltuiesc fără prea multă socoteală. Acești prinți ai arcușului, acești regi ai celor patru corzi nu se gândesc deloc să tezaurizeze. Ei au prins gustul existenței aventuroase, fiind siguri că se vor bucura pretutindeni și totdeauna de o primire bună și de un câștig bun, alergând de la New York la San Francisco, de la Quebec la New Orleans, din Noua Scoție în Texas, fiind, în sfârșit, cam boemi – această Boemă a tinereții, care este cea mai veche, cea mai încântătoare, cea mai de dorit, cea mai iubită provincie a bătrânei noastre Franțe!

Sau ne înșelăm grozav, sau a venit momentul să-i prezentăm individual și nominal acelora dintre cititorii noștri care n-au avut și nu vor avea niciodată plăcerea să-i asculte.

Yvernès – vioara întâi – treizeci și doi de ani, destul de înalt, având grijă să-și păstreze silueta, cu părul blond și buclat, chipul spân, ochi mari negri, mâini lungi, făcute parcă anume ca să se poată întinde nemăsurat pe gâtul vechiului său Guarnerius¹¹; ținută elegantă, plăcându-i să se drapeze într-o mantie de culoare închisă, acoperindu-se bucuros cu o pălărie înaltă de mătase, puțin afectat poate și, fără îndoială, cel mai fără griji din trupă, cel mai puțin preocupat de problemele materiale, artist prodigios, admirator entuziasmat al lucrurilor frumoase, virtuos de mare talent și de mare viitor.

Frascolin – vioara a doua – treizeci de ani, scund, predispus la obezitate (ceea ce îl înfurie grozav), cu părul și barba negre, cap mare, ochi negri, nas lung cu nări mobile și însemnat cu roșu de cleștele lornionului său în montură de aur, de care – miop fiind – n-ar putea să se lipsească; băiat bun, îndatoritor, serviabil, acceptând corvezile ca să-i scutească pe tovarășii săi, ținând contabilitatea cvartetului, predicând economia și nefiind niciodată ascultat, deloc gelos pe succesele camaradului său Yvernès, neavând ambiția să se ridice până la pupitrul viorii solo, excelent muzician, dealtfel, și îmbrăcat într-un pardesiu larg pe deasupra costumului său de călătorie.

Pinchinat – viola – căruia i se spune de obicei «alteța-sa» – douăzeci și șapte de ani, cel mai Tânăr din trupă, de asemenea cel mai nebunatic, unul dintre acei oameni care rămân ștrengari toată viața; trăsături fine, ochi spirituali, mereu la pândă, părul bătând în roșu, mustațile cu vârfurile prelungi, limba plescând între dinții săi albi și ascuțiți, incorigibil amator de glume și calambururi, gata să atace și să se apere, cu creierul mereu înfierbântat, lucru pe care el îl atribuie citirii diverselor chei de *do* cerute de instrumentul său – «o adevărată legătură de chei», spune el – de o bună dispoziție de nezdruncinat, plăcându-i farsele fără să țină seama de neplăcerile pe care ar putea să le pricinuiască prietenilor săi și, pentru asta, nu o dată mustrat, dojenit, ocărât de șeful Cvartetului Concertant.

Căci există un șef, violoncelistul Sébastien Zorn, șef prin talentul său și prin vîrstă – cincizeci și cinci de ani, mic, bondoc, încă blond, cu părul abundant și adus în cârlionți pe tâmpale, cu mustața zbârlită pierzându-se în dezordinea favoriților, tenul cărămiziu, ochii lucind prin lentilele ochelarilor, pe care-i dublează cu un lornion când descifrează o partitură nouă, mâinile grăsuțe – dreapta, obișnuită cu mișcările ondulatorii ale arcușului, împodobită cu inele mari pe inelar și pe degetul mic.

Credem că această creionare fugară e de ajuns ca să zugrăvim omul și artistul. Dar când ai ținut patruzeci de ani o cutie sonoră între genunchi, lucrul acesta nu rămâne fără urmări. Cea mai mare parte a violonceliștilor sunt vorbăreți și supărăcioși, discutând cu voce tare, cu un potop de fraze nu lipsite de spirit. Așa e Sébastien Zorn, căruia Yvernès, Frascolin, Pinchinat îi-au încredințat bucurosi conducerea turneelor lor muzicale. Ei îi dau mâna liberă să zică și să facă, știind că se pricepe. Obișnuiți cu aerele sale poruncitoare, râd când ele «depășesc *măsura*», ceea ce este regretabil la un executant, după cum observă neobrăzatul de Pinchinat. Alcătuirea programelor, itinerariile, corespondența cu impresarii – lui îi revin aceste ocupări multiple, care permit temperamentului său agresiv să se manifeste în o mie de împrejurări. El nu se amestecă în problema rețetelor, în folosirea avutului comun, încredințat grijilor viorii a doua și întâiului contabil, minuțiosul șimeticul Frascolin.

Cvartetul este prezentat acum ca pe o estradă. Cunoaștem oamenii, dacă nu foarte originali, cel puțin foarte deosebiți, care îl alcătuiesc. Cititorul să îngăduie incidentelor acestei ciudate povestiri să se desfășoare: el va vedea ce rol sunt chemeți să joace acești patru parizieni, care, după ce au fost primiți cu atâtea aclamații de-a lungul statelor confederației americane, aveau să fie transportați... Dar să nu anticipăm, «să nu iuțim *ritmul*», cum ar spune Pinchinat, și să avem răbdare.

Membrii cvartetului se află deci, pe la ora opt seara, pe un drum pustiu, aproape de rămășițele «trăsurii răsturnate» – muzica de Boieldieu¹², spune alteța-sa. Dacă el, Frascolin și Yvernès au acceptat aventura cu filosofică resemnare, dacă ea le-a inspirat câteva glume profesionale, să admitem că pentru șeful cvartetului este o ocazie de a se lăsa pradă unui acces de mânie. Ce vreți? Violoncelistul are sâangele iute, și, cum se zice, îi sare repede țandăra. De aceea, Yvernès pretinde că Zorn se trage din neamul lui Ajax și Ahile, acești doi iluștri supărăcioși ai antichității.

Ca să nu uităm, să pomenim și de faptul că, deși Sébastien Zorn e irascibil, Yvernès flegmatic, Frascolin pașnic, Pinchinat plin de veselie, toți sunt excelenți camarazi și simt unul pentru altul o prietenie frătească. Ei sunt uniți printr-o legătură pe care niciun conflict de interes sau de amor propriu n-ar putea-o rupe, prin gusturi care au un izvor comun. Inimile lor, ca niște instrumente de bună fabricație, sunt întotdeauna acordate la fel.

În timp ce Sébastien Zorn tună și fulgeră, pipăind cutia violoncelului ca să se asigure că-i întreg și nevătămat, Frascolin se apropiie de vizitu și-l întreabă:

- Ei bine, prietene, ce facem acum?
- Ce face toată lumea când nu mai există nici cai, nici trăsură. O să aşteptăm.
- Să aşteptăm să ne cadă din cer! strigă Pinchinat. Și dacă nu cad...
- Atunci o să căutăm, intervine Frascolin, pe care spiritul practic nu-l părăsește niciodată.
- Unde? răcnește Sébastien Zorn, zbuciumându-se în mijlocul drumului.
- Unde pot fi găsiți! răspunde vizitiul.
- Ia ascultă, vizitiule, reia violoncellistul, cu o voce care urcă puțin câte puțin către registrele înalte, crezi că ăsta-i un răspuns? Cum?... Un nepriceput ne răstoarnă, își sfărâmă trăsura, își schilodește caii și se mulțumește să spună: «Descurcați-vă cum puteți!»...

Târât de elocvența sa naturală, Sébastien Zorn începe să toarne un șir nesfârșit de mustrări cel puțin inutile, când Frascolin îl întrerupe cu aceste cuvinte:

- Lasă-mă pe mine, bătrâne.
- Apoi, adresându-se din nou vizitiului:
 - Unde ne aflăm, prietene?
 - La cinci mile de Freschal.
 - O stație de cale ferată?
 - Nu, un sat aproape de coastă.
 - Și o să găsim acolo o trăsură?
 - O trăsură nu, poate o căruță.
 - O căruță cu boi, ca pe timpul regilor merovingieni, sare Pinchinat.
 - Ce importanță are! ripostează Frascolin.
 - Eh! se amestecă Sébastien Zorn. Întreabă-l mai bine dacă există vreun han în acest nenorocit de Freschal. M-am săturat să umblu noaptea.
 - Prietene, întreabă Frascolin, există vreun han la Freschal?
 - Hanul la care trebuia să schimbăm caii.
 - Și, ca să ajungem în sat, n-avem decât să urmăm drumul mare?
 - Drept înainte.
 - Să plecăm! strigă violoncellistul.

— Dar ar fi crud să-l părăsim pe bietul om în nenorocire, observă Pinchinat. Prietene, n-ai putea... dacă te-am ajuta?

— Imposibil, răspunde vizitiul. Dealtfel, prefer să rămân aici, cu trăsura mea. Mâine dimineață am să văd cum o să scot la capăt.

— Ajunși la Freschal, reia Frascolin, o să putem să-ți trimitem ajutoare.

— Da, hangiul mă cunoaște bine și n-o să mă lase la nevoie.

— Plecăm odată? strigă violoncelistul, care și-a ridicat cutia instrumentului.

— Imediat, răspunde Pinchinat. Mai înainte, dați-mi o mâna de ajutor ca să-l aşezăm pe vizitiul nostru la marginea şanțului.

Într-adevăr, e mai bine să-l mute din drum și cum el nu se poate folosi de picioarele sale rănite, Pinchinat și Frascolin îl ridică, îl transportă, îl reazemă de rădăcinile unui arbore ale cărui ramuri se apleacă până la pământ, ca un leagăn de verdeață.

— Plecăm odată? urlă Sébastien Zorn a treia oară, după ce și-a legat cutia în spate cu o curea dublă.

— S-a făcut, spune Frascolin. Apoi, adresându-se omului:

— Atunci, ne-am înțeles: hangiul din Freschal o să-ți trimită ajutoare. Până atunci n-ai nevoie de nimic, nu-i aşa, prietene?

— Ba da, răspunde vizitiul, de o înghițitură de gin, dacă a mai rămas în bidonul dumneavoastră.

Bidonul lui Pinchinat e încă plin și alteța-sa îl sacrifică de bună voie.

— Cu ăsta, bătrâne, n-o să-ți fie frig la noapte... pe dinăuntru! O ultimă exclamație a violoncelistului îi hotărăște pe tovarășii săi să pornească la drum. Noroc că bagajele au rămas în tren în loc să fie încărcate în trăsură. Dacă or să ajungă la San Diego cu oarecare întârziere, cel puțin n-or să fie nevoiți să transporte bagajele până la Freschal. Cutiile viorilor le sunt de ajuns, iar cutia violoncelului e chiar prea mult. E adevărat că un instrumentist demn de acest nume nu se desparte niciodată de instrumentul său, după cum un soldat nu se desparte de armele sale și un melc de căsuța sa.

Puterea unei sonate cacofonice

Să mergi noaptea pe jos, pe un drum pe care nu-l cunoști, printr-un ținut aproape pustiu, unde răufăcătorii sunt în general mai deși decât călătorii, e un lucru care nu poate să nu te îngrijoreze. Cam asta era situația cvartetului.

Francezii sunt viteji, se-nțelege, și cei patru artiști sunt atât de viteji pe cât e cu putință. Dar între vitejie și temeritate există o limită pe care rațiunea sănătoasă nu trebuie să o depășească. La urma urmei, dacă trenul nu ar fi întâlnit o câmpie inundată, dacă trăsura nu s-ar fi răsturnat la cinci mile de Freschal, instrumentiștii noștri n-ar fi fost obligați să se aventureze în toiul nopții pe un drum suspect. Să sperăm că nu li se va întâmpla nimic neplăcut.

E aproape opt când Sébastien Zorn și însoritorii săi pornesc în direcția litoralului, urmând indicațiile vizitiului. Purtând sub braț cutiile de piele ale viorilor, mici și ușoare, violoniștii n-au de ce să se plângă. Și nici nu se plâng – nici înțeleptul Frascolin, nici veselul Pinchinat, nici idealistul Yvernès. Dar cutia violoncelului e ca un fel de dulap atârnat în spatele lui Sébastien Zorn. Se înțelege că, pentru el, acesta e un nou prilej de supărare. De aici, mărâituri și gemete onomatopeice: Oh! uh! uf!

S-a întunecat de-a binelea. Nori groși gonesc prin văzduh, rupându-se uneori în fâșii înguste printre care apare o lună zeflemitoare, aflată în primul său pătrar. Nu se știe prea bine de ce, dacă nu pentru că e țâfnos și irascibil, blonda Phoebe¹³ nu e pe placul lui Sébastien Zorn. El îi arată pumnul, strigând:

— Ce mai vrei și tu, cu profilul tău stupid!... Nu, nu știu nimic mai neghiob decât această felie de pepene necopt care se plimbă pe sus!

— Ar fi mai bine să avem lună plină, spune Frascolin.

— Și pentru care motiv? întreabă Pinchinat.

— Ca să vedem mai bine.

— O, castă Diana¹⁴, declamă Yvernès, o, pașnic mesager al nopții, o, palid satelit al Pământului, o, adorat idol al adorabilului Endymion¹⁵...

— Ți-ai sfârșit balada? țipă violoncelistul. Când acești primi violoniști încep să gâdile corzile...

— Să grăbim pasul, îl întrerupe Frascolin, sau riscăm să dormim sub cerul liber...

— Dacă n-ar fi nori... și să scăpăm concertul de la San Diego! observă Pinchinat.

— Grozavă idee, pe cinstea mea! strigă Sébastien Zorn, hâțânându-și cutia care scoate un sunet plângăreț.

— Dar această idee, bătrâne, e a ta...

— A mea?

— Fără îndoială! întărește Pinchinat. De ce n-am rămas la San-Francisco, unde puteam să fermecăm o întreagă colecție de urechi californiene?

— Și de ce am plecat? întreabă violoncelistul.

— Pentru că aşa ai vrut tu.

— Ei bine, trebuie să recunosc că am avut o inspirație nenorocită și dacă...

— Ah, prieteni! exclamă Yvernès, arătând cu mâna un punct pe cer, unde o rază subțire de lună tivește cu o dungă alburie marginile unui nor.

— Ce-i, Yvernès?

— Spuneți voi dacă norul ăsta nu pare un dragon cu aripile desfășurate și cu o coadă de păun împodobită cu cei o sută de ochi ai lui Argus¹⁶!

Probabil că Sébastien Zorn nu are vederea însuită a paznicului fiicei lui Inachus¹⁷, căci nu bagă de seamă un sănț destul de adânc. Urmează o căzătură pe burtă și aşa, cu cutia în spate, seamănă cu un gândac enorm care se târăște pe pământ.

Instrumentistul turbează – și are de ce – apoi ia la rost vioara întâi, căzută în admiratie în fața monstrului său aerian.

— E vina lui Yvernès, spune Sébastien Zorn. Dacă n-aș fi vrut să mă uit la blestematul său de dragon...

— Prieteni, nu mai e un dragon, acum e o amforă. Cu puțină imaginație, v-o puteți închipui în mâinile lui Hebe¹⁸, care toarnă nectarul...

— Să băgăm de seamă, căci nectarul ăsta are multă apă și încântătoarea ta zeiță a tinereții o să ne facă un duș! strigă Pinchinat.

Într-adevăr, timpul pare să devină ploios. Deci prudența le cere să se grăbească pentru a căuta un adăpost la Freschal.

Îl ridică pe violoncelist, care spumegă de mânie, și-l pun pe picioare. El tot bombăne. Îndatoritorul Frascolin se oferă să-i ducă cutia. Sébastien Zorn întâi refuză. Să se despartă de instrumentul său... un violoncel de Gand și Bernardel, trup din trupul lui... Dar trebuie să se predea și prețioasa lui povară trece în spatele serviabilului Frascolin, care îi încredințează în schimb cutia viorii.

Se pornește din nou la drum. Se merge în pas zdravăn cam două mile. Niciun incident de notat. Noapte din ce în ce mai neagră, cu amenințări de ploaie. Cad câteva picături foarte mari, semn că provin din nori de furtună aflați la mare înălțime. Dar amfora frumoasei Hebe a lui Yvernès nu se

revarsă mai mult și cei patru noctambuli speră să ajungă la Freschal perfect uscați.

Trebuie luate minuțioase măsuri de precauție ca să se evite căzăturile pe acest drum întunecat, râpos, frângându-se uneori brusc, mărginit de adâncituri largi, mergând de-a lungul prăpăstiilor sumbre, de unde se aud sunând trompetele torrentilor. Datorită stării sale de spirit, Frascolin găsește neliniștităre situația care lui Yvernès i se pare poetică.

La fel de primejdioase ar fi și unele întâlniri care fac problematică securitatea călătorilor pe aceste drumuri din sudul Californiei. Singurele arme ale cvartetului sunt arcușurile celor trei viori și al violoncelului. Cam puțin pentru o țară în care au fost inventate revolverele Colt, strășnic de perfecționate în această epocă. Dacă Sébastien Zorn și camarazii săi ar fi fost americani, ar fi avut grija să aibă câte o astfel de mașinărie într-un buzunăraș special al pantalonilor. Chiar numai de la San Francisco la San Diego, un yankee veritabil n-ar fi pornit la drum fără să-și ia jucăria cu șase focuri. Dar francezii n-au socotit că e necesar. Credem că nici nu le-a dat prin gând și poate că vor avea de ce să se căiască.

Pinchinat merge în frunte, iscodind în dreapta și-n stânga. Când taluzul e foarte abrupt pe ambele părți ale drumului, se tem mai puțin de o agresiune neașteptată. Mucalit din fire, alteța-sa e gata oricând să le joace un renghi celorlalți, din dorința stupidă de «a le face frică», de exemplu oprindu-se scurt și murmurând cu o voce tremurătoare de groază: «Hei!... acolo jos... ce se vede?... Să fim gata să tragem...»

Însă când drumul se înfundă într-o pădure deasă, prin mijlocul acestor mammothtrees¹⁹, al acestor sequoia înalți de o sută cincizeci de picioare, al acestor uriași vegetali ai regiunilor californiene, îi cam trece cheful de glume. Zece oameni pot sta la pândă îndărătul fiecăruia dintre aceste trunchiuri enorme... O lumină vie urmată de o detunătură seacă, șuieratul rapid al unui glonte – oare nu o vor vedea... oare nu-l vor auzi?!... În astfel de locuri, făcute parcă anume pentru un atac nocturn, o cursă este un lucru firesc. Dacă nu vor lua contact cu bandiții, asta înseamnă ori că acești stimați tipi au dispărut cu totul din vestul Americii, ori că se ocupă cu operații financiare pe piețele vechiului și nouui continent!... Ce destin pentru strănepoții lui Karl Moor²⁰ și ai lui Jean Sbogar!... Cine putea să

facă asemenea reflecții, dacă nu Yvernès? Hotărât, își spune el, piesa nu e demnă de decor!

Deodată, Pinchinat rămâne nemîșcat.

Frascolin, care-l urmează, face la fel.

Sébastien Zorn și Yvernès se apropie în grabă.

— Ce este? întreabă vioara a doua.

— Mi s-a părut că văd... răspunde viola.

Și nu-i o glumă. Într-adevăr, o formă se mișcă printre arbori.

— Om, sau animal? întreabă Frascolin.

— Nu știu.

Nimeni nu îndrăznește să spună ce-ar fi de preferat. Privesc strânși la un loc fără să miște, fără să scoată un cuvânt.

Printri-o spărtură a norilor, razele lunii scaldă deodată cupola pădurii și se strecoară până la pământ printre ramurile de sequoia. Acum se poate vedea pe o rază de o sută de pași.

Pinchinat n-a fost victimă unei iluzii. Prea voluminoasă pentru un om, această masă nu poate fi decât a unui patruped mare. Ce patruped? O fiară?... O fiară, bineînțeles. Dar ce fiară?...

— Un plantigrad! spune Yvernès.

— Al naibii animal, murmură Sébastien Zorn cu o voce joasă dar enervată, și când spun animal mă gândesc la tine, Yvernès. Nu poți să vorbești ca toată lumea? Ce-i aia un plantigrad?

— Un animal care merge pe tălpi! explică Pinchinat.

— Un urs! precizează Frascolin.

Într-adevăr e un urs, un urs de calibră mare. În aceste păduri din sudul Californiei nu se întâlnesc nici lei, nici tigri, nici pantere. Locuitorii lor obișnuiți sunt urșii, cu care raporturile sunt în general neplăcute.

Nu e de mirare că parizienii noștri, de comun acord, hotărăsc să cedeze locul acestui plantigrad. Nu e la el acasă?... Și grupul se strânge și mai mult, mergând de-a-ndăratelea, pentru a rămâne cu fața la animal, încet, cu chibzuială, fără a avea aerul că fugă. Fiara îi urmează cu pași mici, mișcându-și labele de dinainte ca brațele unui telegraf, legănându-și soldurile ca o manolă²¹ la plimbare. Treptat, câștigă teren și demonstrațiile ei devin dușmănoase – zbierete răgușite, un clămpănit din fălcă care nu are nimic liniștitor.

— Dacă am șterge-o, fiecare în altă parte? propune alteța-sa.

— În niciun caz! ripostează Frascolin. Unul din noi ar fi prins și ar plăti pentru ceilalți!

Într-adevăr, această imprudență ar fi putut să aibă consecințe supărătoare.

Cvartetul ajunge astfel, înmănușcat, la marginea unui luminiș. Ursul s-a apropiat la numai zece pași. Oare locul i se pare bun pentru un atac?... Urletele i se întăresc și își grăbește mersul.

Grupul se retrage și mai grăbit, iar vioara a doua recomandă și mai stăruitor:

— Sânge rece... sânge rece, prietenii!...

Traversând luminișul, artiștii regăsesc adăpostul arborilor. Dar aici pericolul nu e deloc mai mic. Fofilându-se de la un trunchi la altul, animalul se poate săpătui fără veste – și tocmai asta voia să facă. Dar iată că mărâiturile încetează și pasul i se încetinește...

Întunecimea se umple de o muzică pătrunzătoare, un *largo* expresiv, în care sufletul unui artist se dezvăluie pe de-a-ntregul.

E Yvernès care, scoțându-și vioara din cutie, o face să vibreze sub puternicele mângâieri ale arcușului. O idee genială! Unde să-și caute salvarea muzicienii, dacă nu în muzică? Oare pietrele mișcate de acordurile lui Amphion²² n-au venit să se aşeze singure împrejurul Tebei? Oare fiarele sălbatici, îmblânzite de inspirațiile lirice ale lui Orfeu²³, n-au alergat la picioarele lui? Ei bine, trebuie să credem că acest urs californian, sub influența unor predispoziții atavice, este la fel de înzestrat ca și concetățenii săi din Fabulă, căci ferocitatea i se stinge, instinctele de meloman îl domină și, pe măsură ce cvartetul se retrage în ordine, el îl urmează, lăsând să-i scape un mormăit de satisfacție. Încă puțin și ar striga: bravo!

Peste un sfert de oră, Sébastien Zorn și tovarășii săi sunt la marginea pădurii, trec de ea, în timp ce Yvernès continuă să cânte la vioară.

Animalul se oprește. Se pare că nu are intenția să meargă mai departe; își lovește labele una de alta. Pinchinat, luându-și viola, strigă:

— Dansul urșilor – și cu antren!

Apoi, în timp ce vioara întâi scârțâie în ton major acest motiv atât de cunoscut, viola o susține fals în minor...

Animalul începe să joace, ridicând când piciorul drept, când piciorul stâng, zbuciumându-se și lăsând grupul să se îndepărteze.

— Hm, remarcă Pinchinat, nu era decât un urs de circ!

— Și ce dacă? răspunde Frascolin. Diavolul ăsta de Yvernès a avut o idee grozavă!

— S-o ștergem... *allegretto* și fără să privim în urmă! încheie discuția violoncelistul.

Pe la ora nouă, cei patru discipoli ai lui Apollo²⁴ ajung teferi la Freschal.

Ultima etapă au mers zdravăn, cu toate că nu mai aveau plantigradul pe urme.

Vreo patruzeci de case, mai bine-zis căsuțe de lemn, aşezate în jurul unei piețe plantate cu fagi – iată Freschalul, sat izolat pe care numai două mile îl despart de coastă.

Artiștii noștri se strecoară printre câteva locuințe umbrite de arbori înalți, ajung într-o piață, zăresc în fund clopotnița modestă a unei biserici modeste, se aşază în cerc, ca și când ar avea de executat o bucată de circumstanță, și rămân nemîșcați, cu intenția de a se sfătu.

— Ăsta e sat? exclamă dezamăgit Pinchinat.

— Te așteptai să găsești un oraș ca Filadelfia sau New York-ul? ripostează Frascolin.

— Dar satul vostru e adormit! observă Sébastien Zorn, ridicând din umeri.

— Să nu trezim un sat care doarme, suspină melodios Yvernès.

— Ba, dimpotrivă, să-l trezim! sare Pinchinat.

Într-adevăr, dacă nu vor să-și petreacă noaptea sub cerul liber, trebuie să recurgă la acest procedeu.

Piața e pustie, tăcerea netulburată de nimic. Niciun oblon întredeschis, nicio lumină la ferestre. Frumoasa din Pădurea Adormită ar avea aici condiții de repaus și liniște deplină.

— Ei bine... și hanul? întrebă Frascolin.

Da, hanul despre care le vorbise vizitui, unde călătorii ar fi trebuit să găsească o primire călduroasă și un culcuș bun... Și hangiul care s-ar fi grăbit să trimită ajutoare nefericitului vizitui... Să fi visat bietul om toate aceste lucruri?... Sau – altă ipoteză – să se fi rătăcit Sébastien Zorn și trupa sa? Să nu fie aici satul Freschal?...

Acstea întrebări cer un răspuns hotărât. E nevoie să se apeleze la un localnic și, pentru a ajunge la acesta, să se bată la ușa unei căsuțe – la aceea

a hanului, dacă norocul le îngăduie să-l descopere.

Iată-i deci pe cei patru muzicieni pornind în recunoaștere în jurul pieței întunecate, ștergându-se de ziduri, încercând să zărească o firmă spânzurată deasupra unei vitrine... Nu se vede niciun han.

Ei bine, în lipsa unui han, nu se poate să nu fie pe aici o casă ospitalieră și, cum nu se află în Scoția, vor acționa americană. Care locuitor din Freschal ar refuza unul sau chiar doi dolari de persoană pentru o cină și un pat?

— Să batem, spune Frascolin.

— În măsura șase a opta, adaugă Pinchinat.

Chiar dacă ar fi bătut în trei sau patru timpi, rezultatul ar fi fost același. Nicio ușă, nicio fereastră nu se deschide, deși Cvartetul Concertant a somat o duzină de case să-i răspundă.

— Ne-am înșelat, declară Yvernès. Asta nu-i un sat, ci un cimitir în care, dacă se doarme, e vorba de somnul veșnic. *Vox clamantis în deserto*²⁵...

— Amen! răspunde Pinchinat, cu voce joasă, ca un veritabil diacon. Ce-i de făcut dacă tăcerea se încăpătânează să rămână la fel de netulburată? Să continue drumul spre San Diego?... Sunt morți de foame și de obosale. Și apoi ce drum să urmezi, fără călăuză, în toiul acestei nopți întunecate?... Să încearcă să ajungă în alt sat!... Care?... Dacă ar fi să-l credă pe vizitu, nu mai există niciunul în această parte a litoralului. N-ar face decât să se rătăcească mai rău... Cel mai bun lucru e să aștepte dimineața. Totuși, să petreci șase ore fără adăpost, sub un cer care se acoperă cu nori grei amenințând să se prefacă în averse – perspectiva asta nu le surâde nici măcar unor artiști.

Pinchinat are atunci o idee. Ideile lui nu sunt totdeauna excelente, dar i se îmbulzesc în creier.

— Prietenii, spune el, ceea ce ne-a reușit în pădure trebuie să ne reușească și într-un sat californian! Cu puțină muzică am imblânzit un plantigrad... Să-i trezim pe acești rurali cu un concert viguros, în care să nu crățăm nici forțele, nici *allegroul*...

— Să încercăm, răspunde Frascolin.

Sébastien Zorn nu așteaptă ca Pinchinat să-și sfârșească fraza. Cu violoncelul scos din cutie și aşezat pe vârful său de otel, stând în picioare

pentru că nu are niciun scaun la dispoziție, cu arcușul în mâna, el e gata să scormonească toate vocile înmagazinate în această carcasă sonoră.

Aproape imediat, ceilalți sunt gata să-l urmeze până la cele din urmă limite ale artei.

— *Cvartetul în si bemol* de Onslow²⁶ spune el. Haidem... O măsură pentru tact!

Acest cvartet de Onslow îl știu pe dinafară, și niște buni instrumentiști n-au nevoie de lumină ca să-și plimbe degetele îndemânatice pe gâtul unui violoncel, a două viori și al unei viole.

Iată-i deci lăsându-se în voia inspirației. Poate că n-au cântat niciodată cu mai mult talent și cu mai mult suflet în cazinourile și teatrele confederăției americane. Spațiul se umple de o armonie sublimă. Cum ar putea să-i reziste niște ființe umane, dacă nu sunt surde? Chiar dacă s-ar fi aflat într-un cimitir, cum pretindea Yvernès, sub farmecul acestor sunete mormintele s-ar fi întredeschis, morții s-ar fi ridicat, scheletele ar fi bătut din palme...

Și totuși, ușile rămân închise. Cei adormiți nu se trezesc. Bucata se încheie în acordurile puternicului său final fără ca Freschalul să fi dat vreun semn de viață.

— Va să zică aşa! strigă Sébastien Zorn, în culmea furiei. Pentru urechile lor de sălbatici e nevoie nu de muzică, ci de o hărmălaie ca pentru urs?!... Fie! Reîncepem, dar tu, Yvernès, vei cânta în *re*, tu, Frascolin, în *mi*, tu, Pinchinat, în *sol*. Eu rămân în *si bemol* – și acum, cu toată puterea!

Ce cacofonie! Ce sfâșiere de timpane! Parcă ar fi acea orchestră improvizată, dirijată de prințul de Joinville²⁷ într-un sat necunoscut din Brazilia! Ai crede că se execută vreo oribilă simfonie – Wagner cântat de-andoaselea!

De fapt, ideea lui Pinchinat e excelentă. Această hărmălaie rezolvă ceea ce n-a putut să facă admirabila interpretare dinainte. Freschalul începe să se trezească. Ici și colo se aprind lumini la ferestre. Locuitorii satului nu sunt morți, pentru că dau semne de viață. Ei nu sunt surzi, pentru că aud și ascultă...

— Or să ne arunce cu mere în cap! spune Pinchinat în timpul unei pauze, căci, cu toată tonalitatea curioasă a bucății, măsura a fost respectată cu strictețe.

— Cu atât mai bine... o să le mâncăm! răspunde practicul Frascolin. Și la comanda lui Sébastien Zorn, concertul reîncepe cu mai mult antren. Apoi, terminând cu un viguros *acord perfect* în patru tonuri diferite, artiștii se opresc.

Nu, nu mere li se aruncă de la cele douăzeci sau treizeci de ferestre deschise, ci aplauze, urale, hip! hip! Urechile freschaliene n-au cunoscut niciodată asemenea plăceri muzicale! Fără îndoială că toate casele sunt gata să primească ospitaliere asemenea virtuoși incomparabili.

Dar, în vreme ce se dăruiau acelor aiureli instrumentale, un spectator înaintase cu câțiva pași, fără ca ei să-l fi văzut venind. Coborând dintr-un fel de car electric, el s-a oprit într-un colț al pieței. E un om înalt și destul de corpulent, după cât se poate judeca în această noapte întunecată.

În timp ce parizienii noștri se întreabă dacă, după ferestre, se vor deschide în sfârșit și porțile caselor – lucru care pare cel puțin foarte nesigur – noul sosit se apropie și, într-o franțuzească desăvârșită, spune pe un ton amabil:

— Sunt un diletant, domnilor, și am avut norocul să vă applaud...

— Pentru ultima noastră bucată? se interesează ironic Pinchinat. Nu, domnilor, pentru prima și am ascultat rareori cvartetul de Onslow interpretat cu atâta talent! Personajul e fără îndoială un cunoscător.

— Domnule, răspunde Sébastien Zorn în numele camarazilor săi, complimentul dumneavoastră ne încântă. Dacă a doua bucată v-a zgâriat urechile, este pentru că...

— Domnule, întrerupe necunoscutul o frază care ar fi fost lungă, n-am auzit niciodată cântându-se atât de fals cu mai multă perfecțiune. Dar am înțeles de ce v-ați purtat astfel. Era pentru a-i trezi pe bravii locuitori ai Freschalului, care au adormit din nou... Ei bine, domnilor, îngăduiți-mi să vă ofer ceea ce ați încercat să obțineți prin acest mijloc desperat...

— Ospitalitatea? întreabă Frascolin.

— Da! Ospitalitatea, o ospitalitate ultrascoțiană... Dacă nu mă însel, am în fața mea Cvartetul Concertant, renumit pretutindeni în superba noastră țară, care nu și-a precupeștit entuziasmul...

— Domnule, spune Frascolin, suntem într-adevăr măguliți. Și această ospitalitate unde am putea să o găsim, grație dumneavoastră?

— La două mile de aici.

— Într-un alt sat?

— Nu, într-un oraș.

- Un oraș important?
- Desigur.
- Ni s-a spus că nu există niciun oraș înainte de San Diego, observă Pinchinat.
- E o greșală pe care n-aș putea să mi-o explic.
- O greșală? repetă Frascolin.
- Da, domnilor, și, dacă vreți să mă întovărășiți, vă făgăduiesc o primire la care au dreptul niște artiști de talia dumneavoastră.
- Sunt de părere să acceptăm, spune Yvernès.
- Împărtășesc părerea ta, afirmă Pinchinat.
- O clipă, o clipă, strigă Sébastien Zorn, să nu o luăm înaintea dirijorului!
- Ceea ce înseamnă?... întreabă americanul.
- Că suntem aşteptați la San Diego, răspunde Frascolin.
- La San Diego, adaugă violoncelistul, unde suntem angajați pentru o serie de matineuri muzicale. Primul trebuie să aibă loc poimâine, duminică...
- Ah! tresare personajul, pe un ton care mărturisește o neplăcere destul de vie.

Apoi, reluând:

- Nu face nimic, domnilor. Mâine veți vizita un oraș care merită osteneala și mă angajez să vă conduc apoi la stația apropiată, astfel încât să puteți fi duminică la San Diego.

Pe cinstea mea, oferta este seducătoare și binevenită. Iată cvartetul asigurat că va găsi o cameră bună într-un hotel bun, fără să mai vorbim despre considerația pe care le-o garantează acest personaj îndatoritor.

— Acceptați, domnilor?

— Acceptăm, răspunde Sébastien Zorn, pe care foamea și oboseala îl fac să privească favorabil o invitație de acest fel.

— Atunci pornim imediat. În douăzeci de minute vom ajunge și sunt sigur că-mi veți fi recunoscători.

E de la sine înțeles că, după ultimele urale provocate de concertul cacofonic, ferestrele caselor s-au închis. Cu luminile stinse, satul Freschal s-a cufundat din nou într-un somn adânc.

Călăuziți de american, cei patru artiști se apropiu de carul electric, își aşază instrumentele și se urcă și ei, în timp ce călăuza lor se instalează în

față, lângă șofer. Este manevrată o pârghie, acumulatorii electrici intră în funcțiune, vehiculul se pune în mișcare și nu întârzie să ia viteza, îndreptându-se către vest.

După un sfert de oră, apare o vastă lumină alburie, o strălucitoare împrăștiere de raze lunare. Acolo este un oraș, a cărui existență parizienii noștri n-ar fi bănuit-o niciodată.

Carul electric se oprește și Frascolin spune:

- În sfârșit, iată-ne pe litoral.
- Nu tocmai, răspunde americanul. Vom traversa o apă.
- Cum? întrebă Pinchinat.
- Cu ajutorul acestui bac.

Într-adevăr, se află acolo unul dintre acele feriboturi (atât de numeroase în Statele Unite) pe care vehiculul se îmbarcă împreună cu pasagerii săi. Fără îndoială, acest feribot are motoare electrice, căci nu scoate deloc aburi și în două minute acostează la cheiul unui bazin, în fundul unui port.

Carul electric își reia drumul de-a lungul unei câmpii și pătrunde în interiorul unui parc, deasupra căruia lămpi aeriene revarsă o lumină puternică.

În grilajul parcului se deschide o poartă prin care se ajunge pe o stradă largă și lungă, pavată cu dale sonore. Cinci minute mai târziu, artiștii coboară în fața peronului unui hotel confortabil, unde sunt primiți cu un zel de bun augur datorită unui cuvânt spus de american. Sunt conduși imediat în fața unei mese luxoase și cinează cu poftă – puteți fi convinși de asta!

După-masă, majordomul îi duce într-o cameră spațioasă, luminată de becuri cu incandescență, pe care întrerupătoarele le pot transforma în dulci lămpi de noapte. Acolo, în sfârșit, lăsând pe a doua zi explicația acestei minuni, ei adorm în paturile așezate în cele patru colțuri ale camerei și sforăie cu aceeași armonie extraordinară care a făcut faima Cvartetului Concertant.

Un cicerone vorbăreț

A doua zi la ora șapte, aceste cuvinte, mai bine-zis aceste strigăte răsună în cameră, după o strălucită imitație a sunetelor trompetei – ceva asemănător cu «deșteptarea» regimentului:

- Hai!... Hop!... Sus!... în doi timpi! vociferează Pinchinat.

Yvernès, cel mai lenevos, ar fi preferat să se ridice dintre păturile calde în trei sau chiar patru timpi. Dar trebuie să urmeze pilda camarazilor săi și să părăsească poziția orizontală pentru cea verticală.

— N-am un minut de pierdut, nici măcar unul singur! continuă Pinchinat.

— Așa e, încuviințează Sébastien Zorn, căci mâine trebuie să fim la San Diego.

O jumătate de zi ne va fi de ajuns ca să vizităm orașul acestui american amabil, declară Yvernès.

— Mă uimește existența unui oraș important în vecinătatea Freschalului! intervine Frascolin. Oare cum a uitat vizitiul să ne vorbească despre el?...

— Esențialul era să fim aici, bătrână *cheie de sol!* încheie Pinchinat. Şi iată-ne!

Prin două ferestre mari, lumina pătrunde în valuri și privirea se pierde pe o stradă mărginită de un dublu șir de arbori.

Cei patru prieteni își fac toaleta într-o încăpere confortabilă – treabă rapidă și usoară, căci au la îndemâna ultimele descoperiri în acest domeniu: robinete gradate termometrie pentru apă caldă și apă rece, chiuvete care se golesc basculând automat, calorifere, pulverizatoare de esențe parfumate, ventilatoare-morișcă acționate de un curent voltaic, perii mișcate mecanic – unora ajunge să le prezintă capul, altora hainele sau încăltăminte, pentru a obține curățirea sau lustruirea completă!

Apoi, în mai multe locuri, fără să punem la socoteală orologiu și lămpile electrice răspândite pretutindeni, soneriele și telefoanele fac legătura cu diversele servicii ale hotelului.

Sébastien Zorn și tovarășii săi pot să comunice nu numai cu interiorul, dar și cu diverse cartiere ale orașului și poate – asta-i părerea lui Pinchinat – cu oricare alt oraș din Statele Unite ale Americii.

— Sau chiar din cele două lumi, adaugă Yvernès.

Până să aibă ocazia de a face această experiență, la ora șapte și patruzeci și șapte de minute li se telefonează în englezeste:

«Calistus Munbar prezintă respectele sale matinale onorabililor membri ai Cvartetului Concertant și îi roagă să coboare, îndată ce vor fi gata, în restaurantul hotelului *Excelsior*, unde îi aşteaptă micul dejun».

— *Excelsior!*²⁸ repetă Yvernès. Numele acestui caravanserai e superb!

— Calistus Munbar este îndatoritorul nostru american, remarcă Pinchinat, și numele este splendid!

— Prieteni, strigă violoncelistul – al cărui stomac e la fel de poruncitor ca și stăpânul său – pentru că dejunul e pe masă, să mergem să dejunăm și apoi...

— ...Să străbatem orașul, îi ia vorba din gură Frasolin. Dar ce oraș poate fi acesta?...

Toaleta parizienilor noștri fiind aproape terminată, Pinchinat răspunde telefonic că în mai puțin de cinci minute vor răspunde invitației domnului Calistus Munbar.

Intr-adevăr, după acest răstimp, ei se îndreaptă către un ascensor care se pune în mișcare și-i lasă în holul monumental al hotelului. În fund se zărește ușa restaurantului, o încăpere vastă, strălucind de aurării.

— Sunt al dumneavoastră, domnilor, cu totul al dumneavoastră! Cel care a pronunțat această frază de opt cuvinte e omul din ajun.

El aparține aceluiași tip de personaje despre care se poate spune că se prezintă singure. Ti se pare că le cunoști de multă vreme sau, ca să întrebui întăram o formulă mai fericită, «dintotdeauna».

Calistus Munbar trebuie să aibă între cincizeci și șaizeci de ani, dar nu îai da decât patruzeci și cinci. E înalt; are un pic de burtă; membrele îi sunt mari și puternice; e viguros și sănătos, cu mișcări ferme: «crapă de sănătate», dacă ni se permite această expresie.

Sébastien Zorn și prietenii săi au întâlnit de multe ori oameni aparținând acestui tip, care nu este rar în Statele Unite. Capul lui Calistus Munbar e enorm, rotund, cu păr încă blond și buclat, care se agită ca frunzele răsucite de vânt; tenul este foarte colorat; barba gălbuiie, destul de lungă, despărțită în smocuri ascuțite; mustața e rasă; gura, ridicată la colțuri, e surâzătoare, ba chiar ironică; dinții îi sunt din fildeș strălucitor; nasul, un pic cam gros la capăt, cu nări fremătătoare, solid înrădăcinat la baza frunții între două cute verticale, suportă o pereche de ochelari legați cu un fir de argint fin și suplu ca un fir de mătase. În spatele lentilelor strălucesc niște ochi vii, cu irisul verzui, cu pupila ca de jeratic. Capul acesta e legat de umeri printr-un gât de taur; trunchiul este aşezat zdravăn pe coapse cărnoase, cu pulpe drepte și cu labele înțoarse puțin în afară.

Calistus Munbar e îmbrăcat cu o haină foarte largă, din stofă în dungi de culoarea tutunului. Din buzunarul lateral se strecoară colțul unei batiste.

Vesta e albă, foarte scrobită, la trei nasturi de aur. Un lanț masiv, ca o ghirlandă, de la un buzunar la altul, având la un capăt

M. M. sc.

J. J. Grandville

un cronometru, la celălalt un pedometru²⁹ fără să mai vorbim de brelocurile care zornăie la mijloc. Această aurărie e completată de un șir de inele cu care-i sunt împodobite mânile grase și roze. Cămașa de o albeață imaculată, înstelată cu trei diamante, are un guler răsfrânt sub al cărui fald e înnodată o cravată imperceptibilă, un simplu șiret auriu. Pantalonii largi din stofă reiată se îngustează către ghetele de lac cu agrafe de aluminiu.

Cât despre fizionomia yankeului, ea este expresivă în cel mai înalt grad, cu totul deschisă – fizionomia oamenilor care nu se îndoiesc de nimic și care «au văzut multe». Acest om e, desigur, un descurcăreț și de asemenei un energetic, ceea ce se recunoaște după elasticitatea mușchilor săi, după contracția vizibilă a sprâncenelor și a maxilarelor, în sfârșit, el hohotește adesea, dar râsul său e mai degrabă nazal decât oral, un fel de nechezat, numit de fiziologi *hennitus*.

Acesta este Calistus Munbar. La intrarea cvartetului, el își scoate pălăria cu boruri largi, căreia nu i-ar sta rău o pană Ludovic al XIII-lea, strâng mâna celor patru artiști și-i conduce în fața unei mese pe care clocotește ceainicul și aburesc tradiționalele felii de pâine prăjită. Vorbește tot timpul, neîngăduind o singură întrebare – poate pentru a ocoli un răspuns – lăudând frumusețile orașului său, monologând fără întrerupere și, când dejunul ia sfârșit, isprăvindu-și monologul cu aceste cuvinte:

— Vă rog să mă urmați, domnilor. Trebuie să vă fac însă o recomandare...

- Care anume? întreabă Frascolin.
- Este cu totul interzis să scuipați pe stradă.
- N-avem asemenea obiceiuri! protestează Yvernès.
- Foarte bine! Asta o să vă scutească de amendă!
- Să nu scuipi... în America! murmură Pinchinat, pe un ton în care surpriza se amestecă cu neîncrederea.

Ar fi fost greu de găsit un ghid dublat de un cicerone mai complet decât Calistus Munbar. Cunoaște orașul la perfecție. Niciun palat despre care să nu poată spune cui îi aparține, nicio casă în care să nu știe cine locuiește, niciun trecător care să nu-l salute cu familiaritate.

Orașul este construit cu multă regularitate. Bulevardele și străzile, prevăzute cu verande deasupra trotuarelor, se întretaie în unghiuri drepte, ca pe o tablă de şah. Unitatea este vădită în planul acesta geometric. Cât despre

varietate, atât în stil cât și în amenajarea lor interioară, clădirile n-au urmat altă regulă decât fantezia arhitecților. În afară de câteva străzi comerciale, locuințele par niște palate, cu curțile lor de onoare mărginite de pavilioane elegante, cu armonia arhitectonică a fațadelor, cu luxul pe care-l ghicești în interiorul apartamentelor, cu grădinile – ca să nu spunem parcurile – aşezate în spatele lor. E de remarcat totuși că arborii, plantați de curând, nu s-au dezvoltat încă pe deplin. Același lucru se observă în scuarurile de la intersecția principalelor artere ale orașului, acoperite cu peluze de o prospețime englezescă. Boschetele lor, în care se amestecă plantele zonelor temperate și toride, n-au supt din măruntaiile pământului destulă putere vegetativă. Această particularitate naturală prezintă un contrast izbitor cu regiunea din vestul Americii, unde, în vecinătatea marilor orașe californiene, abundă păduri uriașe.

Membrii cvartetului observă acest cartier al orașului fiecare în felul său: Yvernès atras de ceea ce nu-l atrage pe Frascolin, Sébastien Zorn interesându-se de ceea ce nu-l interesează pe Pinchinat – toți însă foarte curioși să dezlege misterul care învăluie orașul necunoscut. Din această diversitate de opinii va trebui să se închege un ansamblu de observații destul de întemeiate.

Dealtfel, Calistus Munbar este aici și are un răspuns la toate. Răspuns?... El nici n-așteaptă să fie întrebat, el vorbește, vorbește și nu poți decât să-l lași să vorbească. Aripile morii sale de cuvinte se învârt la cea mai ușoară adiere.

La un sfert de oră după ce au părăsit *Excelsior Hotel*, Calistus Munbar spune:

— Iată-ne pe Boulevardul Trei – și în oraș sunt peste treizeci de bulevarde. Aceasta de aici, cel mai comercial, este pentru noi Broadwayul, Regent Streetul, Boulevard des Italiens³⁰... În magazine și piețe se găsește tot ceea ce este necesar și de prisos, tot ceea ce pot să pretindă oamenii cei mai doritori de bunăstare și confort modern.

— Văd magazinele, dar nu văd cumpărătorii, observă Pinchinat.

— Poate că e prea devreme? adaugă Yvernès.

— Asta se datorează faptului că cea mai mare parte a comenziilor se fac telefonic sau chiar teleautografic, răspunde Calistus Munbar. Întrebuițăm în mod obișnuit teleautograful, un aparat perfecționat care transportă scrisul

după cum telefonul transportă vorbirea³¹, fără să uităm kinetograful, care înregistrează mișcările, fiind pentru ochi ceea ce este fonograful pentru ureche³², și telefotul³³ care reproduce imaginile. Teleautograful prezintă o garanție mai serioasă decât o simplă depeșă de care poate abuza oricine. Cu ajutorul lui sunt semnate electric mandate sau polițe...

- Chiar și acte de căsătorie? întrebă Pinchinat, ironic.
- Fără îndoială. De ce nu s-ar căsători oamenii prin fir telegrafic?
- Atunci de ce n-ar și divorța?
- Ba chiar și divorțează!... Dealtfel, asta uzează cel mai mult aparatele noastre!

Și aici un zgomotos hohot de râs al ciceronelui, care face să zângăne toate zorzoanele atârnante de vesta lui.

— Sunteți vesel, domnule Munbar, spune Pinchinat împărtășindilaritatea americanului.

— Ca un zbor de cîntezoi într-o zi însorită!

Se arată acum o arteră transversală. Este Boulevard Nouăsprezece, unde orice fel de comerț este oprit. Linii de tramvai îl brăzdează ca și pe celălalt. Carele electrice trec fără să ridice măcar un fir de praf, căci șoseaua, acoperită cu un parchet foarte rezistent din lemn de karry și jarrah din Australia – de ce nu acaju din Brazilia? – este curată de parcă ar fi fost frecată cu glaspapir. Dealtfel, Frascolin, atent la fenomenele fizice, constată că șoseaua sună sub pași ca o placă de metal.

«Grozavi sunt metalurgiștii ăștia! își spune el. S-au apucat să facă șosele de fier».

Intrigat, tocmai voia să-l întrebe pe Calistus Munbar, când acesta exclamă:

— Priviți, domnilor!

Și le arată o clădire vastă, cu o înfățișare grandioasă, ale cărei aripi, mărginind curtea de onoare, sunt unite printr-un grilaj de aluminiu.

— Această clădire – s-ar putea zice acest palat – este locuită de familia unuia dintre principali notabili ai orașului. E vorba de Jem Tankerdon, proprietarul inepuizabilelor zăcăminte de petrol din Illinois, poate cel mai bogat și, prin urmare, cel mai onorabil și mai onorat dintre concetățenii noștri.

— E milionar? întrebă Sébastien Zorn.

— Milionul este pentru noi monedă curentă și se numără aici cu sutele! În acest oraș nu există decât nababi ultrabogați. Asta explică cum, în câțiva ani, negustorii din cartierele comerciale fac avere. Mă refer la negustorii cu amănuntul, căci, în acest microcosmos unic în lume, nu există niciun angrosist.

— Nici industriași? se interesează Pinchinat.

— Deloc!

— Nici armatori? întreabă Frascolin.

— Defel.

— Rentieri atunci? intervine Sébastien Zorn.

— Numai rentieri și negustori pe cale să devină rentieri.

— Ei bine... și muncitorii? întreabă Yvernès.

— Când e nevoie de muncitori, sunt aduși din afară și îndată ce-și isprăvesc munca se reîntorc... cu un câștig bun.

— Totuși, domnule Munbar, spune Frascolin, trebuie să aveți câțiva săraci în orașul dumneavoastră – chiar dacă ar fi numai pentru a nu lăsa să le piară sămânța!

— Săraci? Nu veți întâlni unul singur!

— Atunci cerșetoria e interzisă!?

— N-am de ce să-o interzicem atâtă vreme cât orașul nu e accesibil cerșetorilor. Astea sunt lucruri valabile doar pentru orașele Americii, cu arestul, azilurile și casele lor pentru săraci, cărora li se adaugă casele de corecție.

— O să-mi spuneți acum că n-aveți nici temnițe!

— După cum n-am de nici întemniță!

— Dar criminalii?

— Sunt rugați să rămână pe vechiul și nou continent, unde găsesc condiții mai avantajoase ca să-și exercite vocația.

— Într-adevăr, domnule Munbar, spune Sébastien Zorn, să-ar crede, ascultându-vă, că nu ne mai aflăm în America!

— Ieri vă aflați încă acolo, domnule violoncelist, răspunde uluitorul cicerone.

— Ieri? tresare Frascolin, care se întreabă ce poate să însemne această frază ciudată.

— Fără îndoială! Astăzi vă aflați într-un oraș liber, asupra căruia Uniunea n-are niciun drept, care nu depinde decât de el însuși.

— Si care e numele său? întreabă Sébastien Zorn, a cărui iritabilitate naturală începe să se facă simțită.

— Numele său?... îngăduiți-mi să nu vi-l spun încă.

— Îi când îl vom ști?

— La sfârșitul vizitei, de care el se va simți foarte onorat.

Această rezervă a americanului este cel puțin curioasă. Dar, în definitiv, n-are nicio importanță. Înainte de prânz, cvartetul își va termina plimbarea și, chiar dacă nu va afla numele orașului decât în clipa plecării, asta-i va fi de ajuns. Singura întrebare care se pune este următoarea: cum poate un oraș atât de mare să ocupe un promontoriu al coastei californiene fără să aparțină Statelor Unite și, pe de altă parte, cum se explică faptul că vizitiul nu le-a spus nimic? La urma urmei, în douăzeci și patru de ore instrumentiștii se vor afla la San Diego, unde vor afla cheia acestei enigme dacă Munbar nu se învrednicește să-i lămurească.

Bizarul personaj s-a lăsat din nou pradă vorbăriei, nu fără a da de înțeles că dorește să nu i se ceară explicații prea categorice:

— Domnilor, spune el, iată-ne la capătul Boulevardului Treizeci și șapte. Contemplați această admirabilă perspectivă! Nici în acest cartier nu se află magazine, piețe, acea mișcare a străzilor care indică viața comercială. Numai palate și locuințe particulare, dar averile sunt mai mici decât cele de pe Boulevard Nouăsprezece. Rentieri cu zece, douăsprezece milioane.

— Niște cerșetori! comentează Pinchinat, strâmbându-se semnificativ.

— Ei, domnule, totdeauna poți să fii cerșetorul cuiva! Un milionar este bogat față de cel care n-are decât o sută de mii de franci și nu e bogat față de cel care are o sută de milioane.

Artiștii noștri au băgat de seamă că, dintre toate cuvintele folosite de călăuza lor, cuvântul «milion» revine cel mai des – un cuvânt vrăjit, pe cât se pare! Munbar îl pronunță umflându-și obrajii, cu o sonoritate metalică. S-ar spune că bate monedă vorbind. Și dacă dintre buzele sale nu cad diamante, ca din gura acelui fin al zânelor care semăna perle și smaragde, atunci cad monezi de aur.

Sébastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernès continuă să străbată acest oraș extraordinar, al cărui nume le este încă necunoscut. Străzile sunt însuflețite de neîncetatul du-te-vino al trecătorilor bine îmbrăcați. Nicăieri nu se zăresc zdrențele vreunui cerșetor. Pretutindeni tramvaie, camioane, care electrice. Unele artere mari sunt înzestrăte cu trotuare mobile, acționate

de un lanț fără sfârșit și pe care oamenii se plimbă cum ar face-o într-un tren în mers, mișcându-se odată cu el.

Circulă de asemenea trăsuri electrice, alunecând pe șosele ca o bilă pe postavul unei mese de biliard. Cât despre echipaje în adevăratul înțeles al cuvântului, adică vehicule trase de cai, nu se întâlnesc decât în cartierele bogate.

— Ah, iată o biserică! exclamă Frascolin, arătând spre un edificiu cu o înfățișare destul de greoaie, lipsit de vreun stil arhitectural, un fel de pateu de Savoia însipit în mijlocul unei piețe cu peluze.

— Este templul protestant, precizează Calistus Munbar, oprindu-se în fața clădirii.

— Există și biserici catolice în orașul dumneavoastră? întreabă Yvernès.

— Da, domnule! Dealtfel, trebuie să vă spun că, dintre cele aproape o mie de religii diferite existente pe glob, ne-am oprit doar la catolicism și protestantism. La noi nu e ca în Statele Unite, neunite din punct de vedere religios, dacă nu și politic, unde sunt tot atâtea secte câte familii – metodiste, anglicane, presbiteriene, anabaptiste, wesleiene etc. Aici veți întâlni numai protestanți fideli calvinismului sau romano-catolici.

— Și ce limbă vorbesc?

— Engleza și franceza.

— Lucru pentru care vă felicităm, spune Pinchinat.

— Orașul este deci împărțit în două sectoare aproape egale. Ne aflăm aici în sectorul...

— Vest, îmi închipui! îl întrerupe Frascolin, orientându-se după poziția soarelui.

— Vest, dacă vreți...

— Cum, dacă vreau? ripostează Frascolin, destul de surprins de acest răspuns. Oare punctele cardinale ale acestei aşezări se schimbă după placul fiecăruia?

— Da... și nu... Vă voi explica asta mai târziu. Să revenim la sectorul... vest, dacă vreți să-i spunem aşa, care este locuit numai de protestanți, rămași chiar și aici oameni practici, în vreme ce catolicii, mai intelectuali, mai rafinați, ocupă celălalt sector. În fața dumneavoastră e templul protestant!

— Se cunoaște, observă Yvernès. Cu o asemenea arhitectură greoaie, rugăciunea trebuie să fie nu o înălțare către cer, ci o strivire de pământ.

- Frumoase cuvinte! sare Pinchinat. Domnule Munbar, într-un oraș cu atâtea instalații moderne, desigur că predica și slujba religioasă pot fi ascultate la telefon...
- Fără îndoială.
- Și spovedania de asemenei?
- Tot aşa cum poți să te căsătorești prin teleautograf – și veți conveni că e un lucru practic.
- De necrezut, domnule Munbar, răspunde Pinchinat, de necrezut!

Cvartetul Concertant deconcertat

La ora unsprezece, după o plimbare atât de lungă, ți-e îngăduit să fii flămând. Artiștii noștri uzează de această îngăduință. Stomacurile lor strigă la unison și ei sunt de acord că trebuie să mănânce cu orice preț.

Este și părerea lui Calistus Munbar, nu mai puțin supus necesităților refacerii cotidiene decât oaspeții săi. Se vor întoarce deci la *Excelsior-Hotel*?

Da, căci restaurantele nu par să fie numeroase în acest oraș unde fiecare preferă să stea mai mult acasă – și care nu prea e vizitat de turiștii celor două lumi.

În câteva minute, un tramvai îi transportă pe înfometăți la hotel. Iată-i așezați în fața unei mese îmbelșugate. Este un contrast izbitor cu obișnuitele prânzuri americanești, în care mulțimea felurilor nu răscumpără insuficiența lor. Aici, carne de vită sau de miel este excelentă; carne de pasăre, fragedă și parfumată; peștele de o prospetime îmbietoare. Apoi, în locul apei la gheață din restaurantele americane, bere și vinuri pe care soarele Franței le-a distilat înainte cu zece ani pe colinele Medocului și ale Burgundiei.

Pinchinat și Frascolin onorează acest dejun cel puțin tot atât cât Sébastien Zorn și Yvernès. E de la sine înțeles că sunt invitații lui Calistus Munbar – și nu se făcea să-l refuze.

Dealtfel, acest yankeu, căruia nu i-a pierit cheful de vorbă, e de o încântătoare bună dispoziție. El răspunde la orice întrebare, în afară de ceea ce ar fi vrut să afle musafirii săi – numele acestui oraș independent. Puțină răbdare, îl vor afla când vor termina explorarea. Oare are de gând să îmbete cvartetul, ca să-l facă să piardă trenul de San Diego? Nu, dar se bea zdravăn, după ce s-a mâncat din gros, și masa e pe cale să se încheie cu ceai, cafea și lichioruri, când o detunătură zguduie geamurile hotelului.

— Ce-ai asta? întreabă Yvernès, tresărină.

— Nu vă neliniștiți, domnilor, răspunde Calistus Munbar. Este tunul observatorului.

— Dacă vestește amiaza, atunci întârzie! constată Frascolin, consultându-și ceasul.

— Nu, domnule! Soarele nu întârzie aici, după cum nu întârzie în altă parte.

Un surâs ciudat se ivește pe buzele americanului, ochii îi strălucesc în dosul lentilelor și își freacă mâinile. S-ar putea crede că se felicită pentru reușita unei farse grozave.

Frascolin, pe care prânzul ales l-a toropit mai puțin decât pe colegii săi, îl privește bănuitor, fără să știe prea bine ce să credă.

— Haideți, prieteni – îmi veți îngădui, sper, să vă spun astfel... Trebuie să vizităm al doilea sector al orașului, și-aș muri de desperare dacă v-ar scăpa un singur amănunt! N-am timp de pierdut.

— La ce oră pleacă trenul către San Diego? se interesează Sébastien Zorn, mereu preocupat să-și îndeplinească angajamentele.

— Da, la ce oră? insistă Frascolin.

— O, seara, răspunde Calistus Munbar, clipind din ochiul stâng. Veniți, dragi oaspeți, veniți... N-o să vă pară rău că m-ați acceptat drept călăuză!

Cum să nu asculți de o persoană atât de îndatoritoare? Cei patru artiști părăsesc sala hotelului și pornesc la drum. Într-adevăr, probabil că au băut cam mult, căci un fel de fior le trece prin corp. Pământul are o ușoară tendință de a le fugi de sub picioare. Și totuși, nu se află pe vreunul din trotuarele mobile laterale.

— Hi! Hi! Să ne sprijinim, Chatillon! strigă alteța-sa, bălăbănidu-se.

— Cred că am băut cam mult! murmură Yvernès, ștergându-și fruntea.

— Nu-i nimic, domnilor parizieni, îi liniștește americanul, asta nu nseamnă că sunteți niște bețivi! Trebuia doar să stropim sosirea dumneavoastră...

— Și am golit stropitoarea! completează Pinchinat, care a băut și el destul și nu s-a simțit niciodată mai bine dispus.

Sub îndrumarea lui Calistus Munbar, o stradă îi poartă spre unul dintre cartierele celui de-al doilea sector. Aici e mai multă animație și o atmosferă mai puțin puritană. Te-ai crede transportat deodată din nordul Statelor Unite în sud, de la Chicago la New Orleans, din Illinois în Louisiana. Magazinele

sunt mai pline de clienti, clădirile sunt împodobite cu mai multă fantezie, casele sunt mai confortabile, palatele la fel de magnifice ca în celălalt sector, dar având o înfățișare mai plăcută. Populația se deosebește de asemenea prin aspectul ei, prin felul de a merge și de a se purta. Îți vine să crezi că acest oraș e dublu, ca unele stele, cu deosebirea că sectoarele nu se învârtesc unul în jurul celuilalt. Două orașe alăturate.

Ajuns aproape de centrul sectorului, grupul se oprește pe la mijlocul Bulevardului Cincisprezece și Yvernès strigă:

- Strașnic palat, pe cinstea mea!
- Palatul familiei Coverley, spune Calistus Munbar. Nat Coverley, egalul lui Jem Tankerdon...
- Mai bogat decât el? întreabă Pinchinat.
- Tot atât de bogat, răspunde americanul. Un fost bancher din New Orleans, care are mai multe sute de milioane decât degetele celor două mâini!
- Frumoasă pereche de mănuși, dragă domnule Munbar!
- Adevărat!
- Și acești doi notabili, Jem Tankerdon și Nat Coverley, sunt inamici... desigur?
- În orice caz rivali, care încearcă să-și asigure întâietatea în treburile orașului și se invidiază.
- Vor sfârși prin a se mâncă? întreabă Sébastien Zorn.
- Poate că da... și dacă unul îl înghite pe celălalt...
- O să aibă o indigestie grozavă! completează altea-sa. Calistus Munbar pufnește în râs, într-atât i s-a părut de năsturi răspunsul.

Biserica catolică se înalță într-o piață largă, care îngăduie să i se admire proporțiile armonioase. E clădită în stil gotic, acel stil care nu-ți cere să te depărtezi prea mult pentru a-l aprecia, liniile lui verticale caracteristice pierzându-și din frumusețe când sunt privite de la distanță. Saint-Mary Church merită totă admirația pentru zveltețea turnurilor, finețea rozetelor³⁴, eleganța ogivelor strălucitoare, grația ferestrelor îngemăname.

— O frumoasă moștră a stilului gotic anglo-saxon! spune Yvernès, care se pricepe la arhitectură. Aveți dreptate, domnule Munbar, cele două sectoare ale orașului dumneavoastră seamănă tot atât de puțin cât seamănă templul unuia cu catedrala celuilalt!

— Și cu toate astea, domnule Yvernès, cele două sectoare au aceeași mamă.

— Dar nu același tată? se interesează Pinchinat.

— Ba și același tată, scumpii mei prieteni. Numai că au fost crescute în chip diferit. Au fost modelate astfel încât să răspundă gusturilor celor care veneau să caute aici o existență liniștită, fericită, scutită de orice griji... o existență pe care nu o poate oferi niciun oraș din vechiul sau noul continent.

— Pe Apollo, domnule Munbar, exclamă Yvernès, ai grijă și nu ne pune prea mult la încercare curiozitatea! E ca și cum ai cânta o frază muzicală care nu mai ajunge la *tonică*...

— Și asta sfârșește prin a obosi urechea! explică Sébastien Zorn. N-a venit oare momentul să aflăm numele acestui oraș extraordinar?

— Nu încă, dragii mei oaspeți, răspunde americanul, potrivindu-și ochelarii de aur pe apendicele său nazal. Așteptați sfârșitul plimbării noastre. Să continuăm...

— Înainte de a continua, intervine Frascolin, a cărui curiozitate începe să se amestece cu o vagă neliniște, vreau să vă fac o propunere.

— Și anume?

— De ce n-am urca în clopotniță? De acolo, am putea să vedem...

— Nu! strigă Calistus Munbar, scuturându-și coama încâlcită. Nu acum... mai târziu.

— Și când? întreabă violoncelistul, care începe să se enerveze în fața atâtorei subterfugii misterioase.

— La sfârșitul excursiei, domnule Zorn.

— Ne vom întoarce aici?

— Nu, prieteni, plimbarea noastră se va încheia cu o vizită la Observator, al cărui turn este cu o treime mai înalt decât clopotnița bisericii.

— Dar, insistă Frascolin, de ce să nu profităm de faptul că ne aflăm aici?

— Pentru că... mi-ați strica poanta!

Și nu-i niciun mijloc de a obține un alt răspuns de la acest personaj enigmatic.

Fiind nevoiți să se supună, străbat cu conștiinciozitate bulevardele celui de-al doilea sector. Apoi vizitează cartierele comerciale – reședința croitorilor, cizmarilor, pălărierilor, măcelarilor, băcanilor, brutarilor, fructarilor etc. Salutat de cele mai multe din persoanele pe care le întâlnesc, Calistus Munbar răspunde cu o satisfacție vanitoasă. El nu mai sfârșește cu

reclama orașului, asemeni unui circulări scris, și limba nu i se odihnește nicio clipă, cum nu se odihnește limba unui clopot într-o zi de sărbătoare.

Pe la ora două, cvartetul a ajuns la marginea orașului, încins cu un superb grilaj împodobit cu flori și plante agățătoare. Dincolo se întinde câmpia, a cărei linie circulară se confundă cu linia orizontului.

Frascolin remarcă un lucru pe care nu socotește necesar să-l comunice și camarazilor săi. Explicația o vor găsi, fără îndoială, în vârful turnului Observatorului. Este vorba despre faptul că soarele, în loc să se afle la sud-vest, cum ar fi trebuit să fie la ora aceea, se află la sud-est.

Această nepotrivire nu poate să nu zdruncine un spirit atât de meditativ ca al lui Frascolin și el începe să-și «matagrabolizeze creierul», cum spunea Rabelais, când Calistus Munbar îi distrage atenția strigând:

- Domnilor, tramvaiul pleacă peste câteva minute! La drum, către port!
- Către port? se miră Sébastien Zorn.
- Oh, o plimbare de cel mult o milă, care vă va îngădui să admirați parcul nostru!

Dacă există un port, trebuie să fie situat puțin mai sus sau puțin mai jos de oraș, pe coasta Californiei. Într-adevăr, unde ar putea să fie dacă nu într-un punct oarecare al acestui litoral?

Puțin cam buimăciți, artiștii se aşază pe banchetele unui vagon elegant în care se află mai mulți călători. Toți dau mâna cu Calistus Munbar – acest diavol de om e cunoscut de toată lumea! – și dinamurile tramvaiului își încep activitatea locomotoare.

Calistus Munbar are dreptate să numească parc câmpia care se întinde împrejurul orașului. Alei căror nu li se vede capătul, peluze înverzite, bariere pictate, drepte sau în zigzag; tot felul de arbori – stejari, arțari, fagi, castani, micoculieri, ulmi, cedri, tineri încă, însuflați de ciripitul nenumăratelor stoluri de păsărele. Este o adevărată grădină englezescă cu fântâni țâșnitoare, brazde de flori de o prospețime primăvaratică, masive de arbuști în care se amestecă soiurile cele mai diferite, mușcate uriașe ca acelea din Monte-Carlo, portocali, lămâi, măslini, dafini roșii, fistici, aloesi, camelii, dalii, trandafiri de Alexandria cu flori albe, hortensii, lotuși albi și roșii, floarea-patimii din America de Sud, bogate colecții de cerceluși, salvii, begonii, zambile, lalele, narcise, renonculi de Persia, stânjenei, toporași, orhidee, ferigi arborescente și apoi esențe specifice zonelor tropicale – trestii de India, palmieri, curmali, smochini, eucalipti, mimoze, bananieri,

goyavieri, calebasieri, cocotieri, într-un cuvânt tot ce poate pretinde un amator de la cea mai bine înzestrată grădină botanică.

Cu obiceiul lui de a evoca amintirile vechii poezii, Yvernès se crede pesemne transportat în mijlocul peisajelor bucolice din romanul Astréei. Oile nu lipsesc de pe aceste pășuni, vacile roșcate pasc printre bariere, ciutele, căprioarele și alte grațioase patrupede ale faunei forestiere sau printre boschete... Numai păstorii lui d'Urfé³⁵ și încântătoarele lui păstorite sunt, din păcate, lipsă. Cât despre Lignon³⁶, el e reprezentat printr-un râu, Serpentine-river, care-și plimbă apele dătătoare de viață de-a lungul vâlcelelor acestei câmpii...

Numai că totul pare artificial, ceea ce îl face pe Pinchinat să strige:

— Ia te uită! Asta-i tot ce aveți în materie de râuri?

— Râuri? se miră Calistus Munbar. La ce bun?

— Ei na! Ca să aveți apă!

— Apă... adică o substanță în general nesănătoasă, microbiană și tifoidică?

— Poate fi purificată.

— Și pentru ce să-ți dai osteneala, când e aşa de ușor să faci o apă igienică, lipsită de orice impuritate și chiar gazoasă sau feruginoasă, după plac...

— Dumneavoastră fabricați apa? întreabă Frascolin.

— Fără îndoială, și o distribuim caldă sau rece la domiciliu, după cum distribuim lumina, sunetul, ora exactă, căldura, frigul, forța motrice, agenții antiseptici, electricitatea prin autoconducție...

— Vreți să mă faceți să cred că fabricați și ploaia pentru a uda peluzele și florile? intervine Yvernès.

Americanul încuviințează, făcând să scânteieze inelele de pe degetele cu care-și mângâie barba.

— Ploaie la comandă! exclamă Sébastien Zorn.

— Da, dragi prieteni, ploaie pe care conductele aşezate sub pământ o răspândesc la timp și după toate regulile. Nu-i mai bine aşa decât să aștepți bunul plac al naturii și să te supui capriciilor climei? Nu-i mai bine decât să tuni și să fulgeri împotriva intemperiilor, fără să poți înlătura când arșița prelungită, când umiditatea prea persistentă?

— Până aici, domnule Munbar! declară Frascolin. Să puteți produce ploaie la comandă, fie! Dar s-o împiedicați să cadă din cer...

— Cerul?... Ce amestec are cerul în toate astea?

— Cerul, sau, dacă preferați astfel, norii plini de apă, curenții atmosferici cu cortegiul lor de cicloane, tornade, vijelii, rafale, uragane... Astfel, când e vreme rea...

— Vreme rea? repetă Calistus Munbar.

— Da, iarna...

— Iarna?... Ce înseamnă asta?

— Brumele, zăpezile, ghețurile! scandează Sébastien Zorn, pe care răspunsurile ironice ale yankeului îl înfurie.

— N-am auzit! spune liniștit Calistus Munbar.

Cei patru parizieni se privesc. Au de-a face cu un nebun, sau cu un misticator?

În primul caz, trebuie închis; în al doilea, trebuie pedepsit zdravăn pentru aerele lui.

În acest timp, tramvaiul străbate încet grădinile vrăjite. Lui Sébastien Zorn și camarazilor săi li se pare că, dincolo de granițele acestui parc imens, bucați de pământ cultivate metodic își etalează culorile diverse, ca eșantioanele de stofă expuse altădată la ușile croitorilor. Sunt, fără îndoială, câmpuri cultivate cu legume: cartofi, varză, morcovi, napi, praz, în sfârșit, tot ceea ce e necesar pentru a alcătui o supă desăvârșită.

Artiștii noștri abia așteaptă să ajungă în plin câmp, unde vor putea să-și dea seama dacă această regiune ciudată produce și grâu, ovăz, porumb, orz, secară, hrișcă și alte cereale.

Dar iată că apare o uzină, dominând cu coșurile ei metalice acoperișurile joase de sticlă mată. Aceste coșuri, susținute cu odgoane de fier, seamănă cu acelea ale unui vapor în mers, ale unui *Great-Eastern*³⁷, ai cărui o sută de mii de cai putere ar face să se miște elicele puternice. Dar în locul unui fum des și negru, gurile lor nu scot decât fuioare subțiri de aburi, care nu întinează văzduhul.

Uzina acoperă o suprafață de zeci de mii de yarzi pătrați, aproape un hecat. E prima întreprindere industrială pe care o vede cvartetul de când «excursionează» – să ne fie iertat acest cuvânt – sub conducerea americanului.

— Ce-i cu întreprinderea asta? întreabă Pinchinat.

— Este o fabrică și are aparate evaporatoare cu petrol, răspunde Calistus Munbar, a cărui privire ascuțită amenință să străpungă lentilele ochelarilor.

— Și ce fabrică... fabrica dumneavoastră?

— Energie electrică pe care o distribuie orașului, parcului, câmpiei, producând forță motrice și lumină. Uzina alimentează totodată telegrafele, teleautografele, telefoanele, telefoturile, soneriele, sobele de bucătărie, mașinile-unelte, aparatele cu arc și cu incandescență, lunile de aluminiu, cablurile submarine...

— Cablurile submarine? îl întrerupe Frascolin.

— Da! Cele care leagă orașul cu diversele puncte de pe litoralul american.

— Și a fost necesar să se creeze o uzină atât de importantă?

— Cred și eu... cu consumul nostru de energie electrică... și morală! replică Calistus Munbar. Vă rog să credeți, domnilor, că ne-a trebuit o doză incalculabilă de energie pentru a întemeia acest oraș incomparabil, fără rival în lume!

Se aud sforăiturile surde ale giganticei uzine, puternicele erupții ale vaporilor, zgomotele mașinilor, mărturii ale unui efort mecanic superior față de tot ce-a dat până acum industria modernă. Cine și-ar fi putut închipui că e nevoie de atâtă forță pentru a pune în mișcare dinamurile sau pentru a încărca acumulatorii?

După un sfert de milă, tramvaiul se oprește în stația portului.

Călătorii coboară și călăuza lor, revârsând mereu fraze laudative, îi plimbă pe cheiurile care mărginesc antreposele și docurile. Portul poate adăposti cel mult o duzină de nave. E mai mult un bazin oval, terminat cu două diguri susținute prin armături de fier și luminate de două faruri care ușurează intrarea bastimentelor venind din larg.

Acum bazinul nu găzduiește decât o jumătate de duzină de nave, unele destinate transportului petrolului, altele transportului mărfurilor necesare consumului cotidian și câteva bărci de pescuit, prevăzute cu aparate electrice.

Frascolin observă că intrarea portului e orientată spre nord și trage concluzia că trebuie să fie situat în partea septentrională a unuia dintre acele promontorii cu care litoralul Californiei de Jos împunge Pacificul. El constată, de asemenea, că curentul marin se propagă spre est cu oarecare viteză, luncând pe lângă botul digurilor ca valurile de-a lungul laturilor

unui vas în mers – efect datorat fără îndoială fluxului, cu toate că mareale sunt foarte slabe pe coastele de vest ale Americii.

— Unde e oare fluviul pe care l-am trecut aseară? întreabă Frascolin.

— Undeva în spate, se mulțumește să răspundă yankeul.

Dar e cazul să se grăbească, dacă vor să se întoarcă în oraș pentru a lua trenul de seară spre San Diego.

Sébastien Zorn îi amintește această condiție lui Calistus Munbar, care răspunde:

— N-aveți nicio grija, dragi prieteni. Avem tot timpul. Ne vom întoarce în oraș cu tramvaiul, după ce vom vizita litoralul. Ați dorit să aveți o privire de ansamblu a acestei regiuni și o veți avea, înainte de un ceas, din înaltul turnului Observatorului.

— Ne asigurați? insistă violoncelistul.

— Vă asigur că mâine la răsăritul soarelui nu veți mai fi unde sunteți în această clipă.

Nu pot decât să accepte acest răspuns destul de vag. De altfel, curiozitatea lui Frascolin, mai mult decât cea a camarazilor săi, e stârnită în cel mai înalt grad. De-abia aşteaptă să se afle în vîrful acestui turn, de unde, după cum afirmă americanul, privirea îmbrățişează un orizont cu o circumferință de cel puțin o sută de mile. Dacă nici atunci nu vor cunoaște poziția geografică a acestui oraș neverosimil, vor trebui să renunțe pentru totdeauna.

De cealaltă parte a bazinei începe o a doua linie de tramvai, care merge de-a lungul țărmului. Tramvaiul are șase vagoane, în care s-au instalat mai mulți călători. Aceste vagoane sunt trase de o locomotivă cu acumulatori având o capacitate de două sute amperi-ohmi, a cărei viteză atinge cincisprezece, optsprezeci kilometri pe oră.

Calistus Munbar invită cvartetul să se urce în vehiculul care pornește imediat, ca și cum nu i-ar fi aşteptat decât pe ei.

Câmpia nu se deosebește prea mult de parcul situat între oraș și port. Același șes întins, întreținut cu grija. Prerii verzi și câmpuri în locul peluzelor – iată totul; câmpuri de legume, nu de cereale. În acest moment, ploaia artificială, țâșnind din conductele subterane, recade ca oaversă binefăcătoare asupra acestor lungi dreptunghiuri trasate cu sfârșitul echerul.

Natura n-ar fi putut să-o dozeze și să-o distribuie mai precis și mai la timp³⁸.

Linia tramvaiului urmează litoralul, având de o parte marea și de celalătă câmpia. Vagoanele străbat astfel patru mile – aproximativ cinci kilometri. Apoi se opresc în fața unei baterii de douăsprezece tunuri de mare calibru, la a cărei intrare stă scris: «Bateria Pintenului».

— Tunuri care se încarcă, dar nu se descarcă niciodată prin culasă... cum se întâmplă atât de des în bătrâna Europă! le atrage atenția Calistus Munbar.

În acest loc, coasta este tăiată neted. Se conturează un fel de cap foarte ascuțit, asemănător cu provă unui vapor sau chiar cu pintenul unui cîrzasat, despicând valurile care-l stropesc cu spuma lor albă. Efectul curentului, fără îndoială, căci hula din larg nu provoacă decât lungi încrășituri, din ce în ce mai slabe odată cu coborârea soarelui la orizont.

De aici pornește o altă linie de tramvai, care coboară către centru, prima linie continuând să urmeze sinuozitatele litoralului.

Calistus Munbar îi invită pe oaspeții săi să schimbe linia, anunțându-i că se vor întoarce în oraș.

S-au plimbat de ajuns. Calistus Munbar își scoate ceasul (capodoperă a lui Sivan din Geneva: un ceas vorbitor, un ceas fonografic), apasă pe buton și deodată se aud distinct aceste cuvinte: «Patru și treisprezece minute».

— N-ați uitat ascensiunea pe care trebuie să-o facem la Observator? întreabă Frascolin.

— Cum să uit, dragii și de pe acum vechii mei prieteni!... Mi-aș uita mai curând propriul meu nume, care se bucură totuși de oarecare celebritate! Încă patru mile și ne vom afla în fața magnificului edificiu clădit la extremitatea Bulevardului Unu, cel care desparte sectoarele orașului nostru.

Tramvaiul a pornit. Dincolo de câmpurile pe care cade mereu ploaia «de după-amiază» – aşa îi spune americanul – călătorii regăsesc parcul închis cu bariere, peluzele, boschetele și straturile de flori.

Sună patru și jumătate. Minutarul și orarul se mișcă pe un cadran gigantic, foarte asemănător cu cel al clădirii Parlamentului din Londra, așezat pe un turn dreptunghiular.

La picioarele acestui turn se află clădirile afectate diverselor servicii ale Observatorului. Unele, acoperite de emisfere metalice cu deschizături transparente, permit astronomilor să studieze mersul stelelor. Ele sunt dispuse în jurul unei curți centrale, în mijlocul căreia se înalță turnul înalt de o sută cincizeci de picioare. Din galeria sa superioară, privirea poate

cuprinde totul pe o rază de douăzeci și cinci de kilometri, deoarece orizontul nu e limitat de nicio ridicătură, deal sau munte.

Luând-o înaintea oaspeților săi, Calistus Munbar pătrunde prin ușa deschisă de un portar îmbrăcat într-o superbă livrea. Împreună cu ghidul său, cvartetul se urcă în ascensorul electric din hol. Cușca se înalță cu o mișcare lină și uniformă. După patruzeci și cinci de secunde, ea se oprește la nivelul platformei superioare a turnului.

Pe această platformă se ridică prăjina unui drapel gigantic, a cărui etamină fălfăie sub adierea brizei nordice.

Ce naționalitate indică drapelul? Niciunul dintre parizieni nu poate să răspundă. Parcă ar fi pavilionul american cu dungile sale roșii și albe, dar în locul celor șaizeci și șapte de stele care străluceau pe firmamentul confederăției în acea epocă, pe blazon nu se vede decât una singură: o stea, mai curând un soare de aur răsfirat pe albastrul blazonului și întrecându-se parcă în strălucire cu astrul zilei.

— Drapelul nostru, domnilor! spune Calistus Munbar, descoperindu-se respectuos.

Sébastien Zorn și camarazii săi nu pot decât să-l imite. Apoi înaintează pe platformă până la balustradă și aplecându-se...

Ce strigăt – la început de surpriză, apoi de mânie – țâșnește din piepturile lor!

Întreaga câmpie li se înfățișează privirilor și ea nu prezintă decât un oval perfect, mărginit de orizontul marin. Atât de departe cât pot să vadă în larg, nu se zărește nicio bucată de pământ.

Și totuși, noaptea trecută, după ce au plecat din Freschal cu vehiculul americanului, Sébastien Zorn, Frascolin, Yvernès, Pinchinat au urmat meandrele drumului pe o distanță de două mile. Pe urmă au urcat cu carul electric pe un feribot, pentru a traversa cursul apei... Apoi au ajuns din nou pe pământ... Dacă ar fi părăsit litoralul californian pentru un mijloc oarecare de navigație, și-ar fi dat desigur seama...

Frascolin se întoarce către Calistus Munbar:

— Ne aflăm pe o insulă?

— După cum vedeți! răspunde yankeul, care schițează cel mai amabil dintre surâsuri.

— Și care este această insulă?

— Standard-Island.

- Și acest oraș?
- Milliard-City.

Standard-Island și Milliard-City

În acea epocă se aștepta încă statisticianul îndrăzneț, dublat de un geograf, care să calculeze cifra exactă a insulelor răspândite pe suprafața globului. Nu e prea temerar din partea noastră să admitem că această cifră se ridică la mai multe mii. Nu se găsea oare printre ele măcar una corespunzătoare dorinței celor care au întemeiat Standard-Island și exigențelor viitorilor săi locuitori? Nu, niciuna! De aici ideea «americanicește» practică de a crea o insulă pe de-a-ntregul artificială, care să constituie ultimul cuvânt al industriei metalurgice moderne.

Standard-Island – ceea ce s-ar putea traduce prin «Insula-tip» – este o insulă cu elice. Capitala ei se numește Milliard-City. De ce acest nume? Pentru că este orașul miliardarilor, un oraș gouldian, vanderbiltian și rothschildian³⁹. Dar, veți spune, cuvântul «miliard» nu există în limba engleză. Anglo-saxonii vechiului și nouui continent spun întotdeauna: *a thousand millions*⁴⁰. Miliard e un cuvânt francez. De acord, și cu toate astea, de câțiva ani el a intrat în limbajul curent al Marii Britanii și al Statelor Unite, fiind folosit, pe bună dreptate, pentru a denumi capitala «Insulei-tip».

Ideea unei insule artificiale n-are nimic extraordinar în sine. Nu e mai presus de puterea oamenilor să o realizeze, cu ajutorul unei mase suficiente de materiale cufundate într-un fluviu, într-un lac sau într-o mare. Dar asta n-ar fi fost de ajuns. Dată fiind destinația sa, cerințele pe care urma să le satisfacă, insula trebuia să se poată deplasa și, în consecință, să fie plutitoare. În asta constă dificultatea, dar o dificultate care nu întrece posibilitățile uzinelor metalurgice, înzestrate cu mașini de o putere, ca să zicem aşa, infinită.

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu pasiunea lor pentru *big*, cu admirarea lor pentru tot ce este «enorm», americanii au hotărât să instaleze la câteva sute de leghe în larg o plută gigantică fixată cu ancore puternice. Ar fi fost dacă nu un oraș, cel puțin o stațiune oceanică cu restaurante, hoteluri, cluburi, teatre etc., unde turiștii ar fi găsit toate distracțiile stațiunilor balneare la modă. Ei bine, acesta e proiectul care a fost realizat și

desăvârșit. Numai că, în loc de o plută fixă, a fost creată o imensă insulă plutitoare.

Cu șase ani înainte de epoca în care se situează începutul acestei povestiri, fusese fondată *Standard-Island Company Limited*, cu un capital de cinci sute de milioane de dolari. Acest capital, împărțit în cinci sute de părți, era destinat fabricării unei insule artificiale care să ofere nababilor din Statele Unite diversele avantaje de care sunt lipsite regiunile sedentare ale globului terestru. Capitalul a fost găsit fără osteneală, căci averile uriașe erau numeroase atunci în America, datorită fie exploatarii căilor ferate, fie operațiunilor bancare, fie randamentului regiunilor petrolifere, fie comerțului cu conserve de carne de porc.

După patru ani, insula era construită. Vom indica mai jos principalele ei dimensiuni, amenajările interioare, mijloacele de locomotie care-i îngăduie să utilizeze cea mai frumoasă parte a imensei suprafețe a Pacificului. Vom da aceste dimensiuni în kilometri, nu în mile – sistemul decimal biruind, în sfârșit, inexplicabila repulsie pe care o inspirase odinioară rutinei anglo-saxone⁴¹.

Sate plutitoare există în China, pe fluviul Yang-tse-Kiang, în Brazilia, pe fluviul Amazoanelor, în Europa, pe Dunăre. Dar nu sunt decât construcții efemere, câteva căsuțe aşezate pe plute. Odată ajunsă la destinație, pluta se desface, căsuțele se demontează, satul dispare.

Insula despre care vorbim e cu totul altceva: ea e făcută pentru a fi lansată pe mare, ea trebuie să dureze... atât cât pot dura operele făurite de mâna omului.

Și de altfel, cine știe dacă pământul nu va fi prea mic într-o zi pentru locuitorii săi al căror număr va atinge aproape șase miliarde în 2072. După Ravenstein⁴², savanții afirmă acest lucru cu o precizie uimitoare. Nu va trebui să se clădească pe mare, atunci când continentele vor fi prea aglomerate⁴³?

Standard-Island e o insulă de oțel și rezistență scheletului ei a fost calculată pentru enormă greutate pe care trebuie s-o suporte. Ea este compusă din două sute șaptezeci de mii de chesoane având fiecare șaisprezece metri și șaizeci și cinci de centimetri înălțime, zece metri lungime și zece lățime. Suprafața lor orizontală reprezintă un pătrat cu latura de zece metri, deci o sută de metri pătrați. Toate aceste chesoane,

înşurubate şi nituite între ele, fac ca insula să aibă circa douăzeci şi şapte de milioane de metri pătraţi, adică douăzeci şi şapte de kilometri. Având o formă ovală, ea măsoară şapte kilometri lungime şi cinci kilometri lăţime, iar circumferinţa sa este de opt prezece kilometri în cifre rotunde.

Partea scufundată a insulei este de treizeci de picioare, partea careiese la suprafaţă de douăzeci de picioare. Astă înseamnă că se cufundă în apă zece metri când poartă întreaga ei încărcătură. Volumul se cifrează la patru sute treizeci şi două de milioane de metri cubi şi are o deplasare egală cu trei cincimi din volum, adică două sute cincizeci şi nouă de milioane de metri cubi.

Toată partea scufundată a chesoanelor a fost acoperită cu un preparat găsit după lungi căutări, care l-a făcut miliardar pe inventatorul său. Acest preparat împiedică scoicile să se lipească de pereţii aflaţi în contact cu apa mării.

Subsolul noii insule nu se teme nici de deformării, nici de rupturi, atât de straşnic sunt împreunate tăbliile de oțel, atât de bine au fost înşurubate şi nituite.

Trebuiau create şantiere speciale pentru fabricarea giganticului aparat maritim. Este ceea ce a făcut *Standard-Island Company* după ce a cumpărat golful Madeleine şi litoralul său, la capătul lungii peninsule a vechii Californii, aproape de Tropicul Cancerului.

În acest golf au fost executate lucrările sub conducerea inginerilor Companiei, având ca şef pe celebrul William Tersen, mort la câteva luni după desăvârşirea operei, asemenei lui Brummel după lansarea infructuoasă a *Great-Eastern*-ului său. Şi ce-i altceva Standard-Island decât un *Great-Eastern* modernizat şi de mii de ori mai mare?

Se înțelege că nu putea fi vorba de a lansa insula pe suprafaţa oceanului. Ea a fost fabricată în bucăţi, în compartimente, împreunate apoi pe apele golfului Madeleine. Această porţiune a ţărmului american a devenit portul de ataş al insulei plutitoare, care vine aici când are nevoie de reparaţii.

Scheletul insulei, chila, dacă vreţi, formată din două sute şaptezeci de mii de compartimente, a fost acoperită cu un strat gros de pământ vegetal, afară de partea rezervată oraşului, unde este puternic întărită. Acest *humus* satisface nevoile unei vegetaţii mărginite la peluze, parcuri şi arbuşti, masive de arbori, păsuni, câmpuri de legume. Ar fi fost nepractic să se ceară acestui sol artificial să producă cereale şi hrana necesară animalelor de tăiere care

sunt importate cu regularitate. Dar au fost create instalațiile necesare pentru ca laptele și păsările de curte să nu depindă de import.

Trei sferturi din solul insulei, adică aproximativ douăzeci și unu de kilometri pătrați, sunt acoperite cu vegetație. Peluzele parcului sunt mereu înverzite, câmpurile cultivate intensiv abundă în legume și în fructe, iar pe păsunile artificiale pasc câteva turme. Este mult întrebuințată electrocultura, adică influența curenților continui, care determină o accelerare extraordinară a creșterii și apariția unor legume de dimensiuni de necrezut: ridichi de patruzeci și cinci de centimetri și morcovi de trei kilograme⁴⁴. Parcurile, grădinile de zarzavaturi, livezile pot să rivalizeze cu cele mai frumoase surori ale lor din Virginia și Louisiana. Nu trebuie să ne mirăm: cheltuielile nu contează în această insulă, numită pe bună dreptate «Bijuteria Pacificului».

Capitala, Milliard-City, ocupă aproximativ o cincime din cei douăzeci și sapte de kilometri pătrați, adică aproape cinci kilometri sau cinci sute de hectare, cu o circumferință de nouă kilometri. Aceia dintre cititorii noștri care au binevoit să-i întovărășească pe Sébastien Zorn și pe camarazii săi în timpul excursiei cunosc destul capitala pentru că să nu se piardă în ea. Dealtfel, e greu să te rătăcești în orașele americane, atunci când au fericirea și totodată nenorocirea de a fi moderne. Fericire pentru simplitatea comunicațiilor urbane, nenorocire pentru latura artistică și fantezistă, care le lipsește cu desăvârșire.

Se știe că Milliard-City, de formă ovală, este împărțit în două sectoare despărțite de o arteră centrală, Boulevard Unu, lung de peste trei kilometri. Observatorul, care se înalță la una din extremități, are ca pandant primăria a cărei masă impozantă se profilează la celălalt capăt. Acolo sunt centralizate toate serviciile publice – pentru starea civilă, apă și căi de comunicație, plantații și locuri de plimbare, poliția municipală, vama, hale și piețe, înmormântări, ospicii, diverse școli, culte și arte.

Și acum, care este populația cuprinsă în această circumferință de opt-sprezece kilometri?

Se pare că pământul numără actualmente douăsprezece orașe (dintre care patru în China) cu peste un milion de locuitori⁴⁵. Ei bine, insula cu elice nu are decât aproximativ zece mii, originari din Statele Unite. S-a urmărit că între cetățenii care au venit aici să-și caute liniștea și odihnă să nu se poată

naște niciodată discuții pe teme internaționale. E destul, e chiar prea mult că ei nu sunt uniți sub același steag din punct de vedere religios. Ar fi fost însă dificil să se rezerve yankeilor din nord, care sunt babordezii insulei cu elice, sau americanilor din sud, care sunt tribordezii ei, dreptul exclusiv de a-și fixa reședința pe Standard-Island. Dealtfel, interesele Companiei ar fi suferit prea mult.

După ce s-a isprăvit construcția solului metalic și a fost hotărâtă partea rezervată orașului, după ce planul străzilor și al bulevardelor a fost aprobat, au început să se înalte și construcțiile: palate superbe, locuințe mai simple, magazine, edificii publice, biserici și temple, dar niciuna dintre acele clădiri cu douăzeci șișapte de etaje, acei *sky-scrapers*, adică «zgârie nori», care se văd la Chicago. Materialele sunt în același timp ușoare și rezistente. Este întrebuiușat mai ales aluminiul, un metal inoxidabil, de șapte ori mai ușor decât fierul la volum egal și care corespunde tuturor cerințelor unei construcții solide – «metalul viitorului», cum îl numise Sainte-Claire Deville⁴⁶. I se adaugă piatra artificială, acele cuburi de ciment care se rânduiesc cu atâta ușurință. Se folosesc până și cărămizile de sticlă, cioplite, suflate, mulate ca niște butelii și unite printr-o zreamă subțire de mortar, cărămizi transparente care pot să realizeze idealul casei de sticlă... Dar tot armătura metalică este cel mai des folosită, aşa cum se procedează în ultimul timp și în arhitectura navală. Și Standard-Island este oare altceva decât un imens vapor?

Aceste diverse proprietăți aparțin Companiei. Cei care locuiesc în ele nu sunt decât chiriași, oricât de mare le-ar fi avereia. În ceea ce privește confortul, el este la înălțimea cerințelor acestor americani neverosimil de bogăți, pe lângă care suveranii Europei și nababii Indiei nu pot să facă decât o figură mediocru.

Într-adevăr, dacă statistica stabilește că valoarea stocului de aur acumulat în lumea întreagă este de optsprezecete miliarde și cea a argintului de douăzeci de miliarde, trebuie să spunem că locuitorii Bijuteriei Pacificului dețin o bună parte a acestei valori.

De la început, afacerea s-a prezentat bine din punct de vedere finanțiar. Palatele și clădirile au fost închiriate cu prețuri fabuloase, ajungând la câteva milioane pe an. Și sunt unele familii care au putut să cheltuiască atât fără

multă chibzuială. Compania obține numai din chirii un venit frumos. Milliard-City își justifică numele!...

Lăsând deoparte aceste familii opulente, mai sunt câteva sute care plătesc o chirie de o sută până la două sute de mii de franci și care se mulțumesc cu această situație modestă.

În rest, populația este alcătuită din profesori, furnizori, funcționari, servitori și foarte puțini străini în trecere, care nu sunt autorizați să se stabilească în oraș sau pe insulă. Sunt foarte puțini avocați, ceea ce face ca procesele să fie destul de rare; medici și mai puțini, ceea ce a făcut ca mortalitatea să scadă până la o cifră derizorie. Fiecare locuitor își cunoaște exact constituția; forța musculară, măsurată la dinamometru; capacitatea pulmonară, măsurată cu spirometrul; puterea de contracție a inimii, măsurată cu sfigmometrul; în sfârșit, gradul de forță vitală, măsurat cu magnetometrul. Dealtfel, în acest oraș nu există nici baruri, nici cafenele, nici cabarete, nimic care să provoace alcoolismul. Nu se cunoaște niciun caz de dyspsomanie – să spunem de beție, pentru a fi înțeleși de cei care nu știu limba greacă. Afară de asta, să nu uităm că serviciile orașenești distribuie energie electrică, lumină, forță mecanică și căldură, aer comprimat, aer rarefiat, aer rece, apă sub presiune, ca și telegramele și audițiile telefonice. În această insulă cu elice, ferită metodic de intemperii, pusă la adăpost de toate influențele microbiene, se moare numai pentru că trebuie să mori, dar numai după ce resorturile vietii s-au uzat până la o bătrânețe centenară.

Există soldați pe Standard-Island? Da! Un corp de cinci sute de oameni sub ordinele colonelului Stewart, căci regiunile Pacificului nu sunt totdeauna sigure. În apropierea anumitor grupuri de insule este prudent să fii pregătit împotriva piraților de tot felul. Că această milie e foarte bine plătită, că fiecare om capătă un salariu mai bun decât cel al generalilor bătrânei Europe, asta nu poate să ne surprindă. Recrutarea soldaților, găzduiți, hrăniți, îmbrăcați pe cheltuiala administrației, se face în condiții excelente, sub controlul unor șefi având veniturile lui Cresus⁴⁷. Nu există decât greutatea alegerii.

Există poliție pe Standard-Island? Da! Câteva grupe – destul pentru a garanta securitatea unui oraș care n-are niciun motiv să fie tulburat. Pentru a locui aici e nevoie de o autorizație a administrației municipale. Țărmurile sunt păzite de un corp de agenți de vamă, care veghează zi și noapte. Nu se

poate debarca decât în porturi. Și atunci, cum ar putea ajunge pe insulă niscaiva răufăcători? Cât despre cei care, printr-o excepție, s-ar transforma chiar aici în pungași, ar fi prinși imediat, condamnați și deportați în vestul sau estul Pacificului, în vreun colț oarecare al noului sau vechiului continent, fără posibilitatea de a mai reveni vreodată pe Standard-Island.

Am spus: porturi. Există deci mai multe? Da, două, situate pe laturile insulei cu elice. Unul e numit Tribord-Harbour, celălalt Babord-Harbour, după terminologia folosită în marina franceză.

În niciun caz nu trebuie să fie primejduit importul – aceasta e rațiunea construirii celor două porturi, orientate în direcții opuse. Dacă vremea rea face ca unul să fie inabordabil, celălalt rămâne deschis bastimentelor, care pot acosta astfel în orice condiții.

Prin Babord-Harbour și Tribord-Harbour se face aprovisionarea cu diverse mărfuri – petrol adus de nave speciale, făină și cereale, vinuri, bere și alte băuturi, ceai, cafea, ciocolată, coloniale, conserve etc. Aici sosesc de asemenea boii, berbecii, porcii cumpărați de pe cele mai bune piețe ale Americii pentru a asigura consumul de carne proaspătă – în sfârșit, toate articolele comestibile pe care și le-ar putea dori cel mai pretențios gurmand. Tot pe aici se importă stofele, lenjeria, articolele de modă pe care le poate pretinde cel mai rafinat *dandy*⁴⁸ sau cea mai elegantă femeie. Aceste obiecte sunt cumpărate de la furnizori – cu ce preț, nu îndrăznim să spunem.

Vă veți întreba poate cum se face legătura între litoralul american și o insulă cu elice care, prin însăși natura ei, este mișcătoare – o zi în cutare loc, a doua zi cu douăzeci de mile mai departe?

Răspunsul este foarte simplu. Standard-Island nu se deplasează la întâmplare, ci potrivit cu programul alcătuit de administrația superioară, după avizul meteorologilor Observatorului. Este o plimbare susceptibilă totuși de modificări, prin această zonă a Pacificului care cuprinde cele mai frumoase arhipelaguri, evitându-se pe cât cu puțință variația de temperatură, cauza atâtore afecțiuni pulmonare. Faptul acesta i-a îngăduit lui Calistus Munbar să spună cu privire la iarnă: «N-am auzit!» Standard-Island nu se deplasează decât între a treizeci și cincea paralelă la nord și a treizeci și cincea paralelă la sud de Ecuator. Șaptezeci de grade, adică o mie patru sute de leghe marine. Ce magnific câmp de navigație!... Navele știu deci totdeauna unde să găsească Bijuteria Pacificului, pentru că itinerarul său

este stabilit dinainte între diversele grupuri de insule, care par tot atâtea oaze în imensul deșert al oceanului.

Ei bine, chiar în asemenea caz bastimentele nu sunt puse în situația de a căuta la întâmplare locul unde se află Standard-Island. Și totuși, Compania n-a vrut să recurgă la cele douăzeci și cinci de cabluri de șaisprezece mii de mile pe care le posedă *Eastern Extension Australasia and China Co.* Nu! Insula cu elice nu vrea să depindă de nimeni. Dealtfel, a fost de ajuns să se aşeze la suprafața oceanului câteva sute de greamanduri de care sunt prinse extremitățile cablurilor electrice legate de Madeleine-bay. Standard-Island acostează lângă aceste greamanduri, firul este conectat la aparatelor Observatorului, se lansează depeșele și agenții din golf ai Companiei sunt întotdeauna informați de poziția insulei cu elice. Serviciul navelor de aprovizionare merge deci ca pe roate.

Există totuși o problemă care merită osteneala de a fi lămurită. Cum se procură apa pentru multiplele nevoi ale populației?

Apa?... Este fabricată prin distilare în două uzine speciale, situate în apropierea porturilor. Conductele o aduc până în oraș sau o plimbă pe sub păturile vegetale ale câmpiei. Ea slujește astfel tuturor serviciilor particulare și publice și recade ca o ploaie binefăcătoare pe câmpuri și peluze, care nu mai sunt supuse capriciilor cerului. Și această apă este nu numai dulce, dar și distilată, electrizată, mai igienică decât cele mai curate izvoare ale celor două continente, în care o picătură de mărimea unei gămălii de ac poate cuprinde cincisprezece miliarde de microbi.

Rămâne de spus în ce condiții se efectuează deplasarea acestui minunat aparat. El nu are nevoie de viteza mare, pentru că timp de șase luni nu trebuie să părăsească meleagurile cuprinse între tropice, pe de o parte, și între meridianele o sută treizeci și o sută optzeci, pe de altă parte. Standard-Island se mulțumește să străbată cincisprezece, douăzeci de mile în douăzeci și patru de ore.

Această călătorie ar fi fost ușor de realizat dacă insula cu elice să ar fi mișcat de-a lungul unui cablu făcut din planta indiană numită *bastin*, cablu rezistent și ușor totodată, care ar fi plutit între două ape, în aşa fel încât să nu se destrame în contact cu fundul mării. Cablul să ar fi înfașurat pe cilindri acționați de forța aburilor și Standard-Island ar fi fost trasa înainte și înapoi, ca acele ambarcații care urcă și coboară anumite fluvii ale vechiului și nouui continent. Dar acest cablu ar fi trebuit să fie de o grosime uriașă

pentru asemenea masă și ar fi fost supus la numeroase avarii. Ar fi însemnat libertatea înlănțuită, obligația de a urma linia imperturbabilă a cablului, și când e vorba de libertate, cetățenii liberei Americi sunt de o superbă intransigență.

Din fericire, electricienii au progresat atât de mult în meseria lor, încât s-a putut cere totul de la electricitate, acest suflet al Universului⁴⁹. Ei încă încredință și locomoția insulei artificiale. Două uzine ajung pentru a face să se miște dinamurile de o putere aproape infinită, furnizând energie electrică sub formă de curent continuu cu un voltaj moderat de două mii de volți. Aceste dinamuri acționează un puternic sistem de elice, așezate în vecinătatea celor două porturi. Ele dezvoltă fiecare cinci milioane de cai-vaporii, datorită sutelor de cazane încălzite cu brichete de petrol mai ușor de mânuite și mai puțin murdare decât huila, fiind totodată mai bogate în calorii. Uzinele sunt conduse de doi ingineri-șefi, domnii Watson și Somwah, ajutați de un numeros personal de mecanici și fochiști, sub comanda supremă a comandorului Ethel Simcoë.

Din reședința sa de la Observator, comandorul comunică telefonic cu uzinele, stabilite una aproape de Tribord-Harbour, cealaltă aproape de Babord-Harbour. El transmite instrucțiunile de navigație, urmărind itinerarul hotărât. De acolo a plecat în noaptea de 25 spre 26 ordinul de a pregăti de drum Standard-Island, care se găsea în vecinătatea coastei californiene la începutul campaniei sale anuale.

Aceia dintre cititorii noștri care vor vrea să ne însoțească cu gândul vor asista la diferitele peripeții ale acestei călătorii pe suprafața Pacificului, și poate că nu vor regreta.

Viteza maximă a insulei, când mașinile dezvoltă zece milioane de cai-putere, atinge opt noduri pe oră. Cele mai puternice valuri stârnite de vânt nu o clintesc din loc. Prin mărimea sa, ea se sustrage ondulațiilor hulei. Răul de mare nu-i de temut. În primele zile petrecute pe bord, abia dacă se simte ușorul tremur imprimat subsolului de rotația elicelor. Având pînjeni de șaizeci de metri la prova și la pupa, insula despică apele fără efort și străbate fără zdruncinături vastul spațiu lichid oferit excursiilor sale.

Se înțelege de la sine că energia electrică fabricată de cele două uzine găsește și alte întrebuințări decât locomoția insulei cu elice. Ea este cea care luminează câmpia, parcul, orașul. Ea este cea care produce, îndărătul

lentilelor farurilor, acel puternic izvor luminos al cărui mănunchi de raze, proiectate în larg, semnalează de departe prezența insulei cu elice și previne orice pericol de ciocnire. Ea este cea care furnizează curentul folosit de serviciile telegrafice, telefotice, teleautografice, telefonice, pentru nevoile caselor particulare și ale cartierelor comerciale. În sfârșit, ea este cea care alimentează aceste luni artificiale, având fiecare o putere egală cu aceea a cinci mii de lumânări și putând lumina o suprafață de cinci sute de metri.

Extraordinarul aparat marin se află la a doua călătorie în Oceanul Pacific. Cu o lună mai înainte, el a părăsit Madeleine-bay urcând către paralela treizeci și cinci, ca să-și reia itinerarul din dreptul insulelor Sandwich. Era încă în dreptul coastei Californiei de Jos când Calistus Munbar, aflând că vestitul Cvartet Concertant părăsise San Francisco și se îndrepta spre San Diego, și-a propus să-și asigure concursul acestor eminenți artiști. Se știe cum a procedat față de ei, cum i-a îmbarcat pe insula cu elice, care staționa atunci la câteva ancabluri⁵⁰ de litoral, și cum, grație acestui tertip, muzica de cameră avea să-i încânte pe diletanții din Milliard-City.

Aceasta este cea de-a noua minune a lumii, capodoperă a geniului uman demnă de secolul douăzeci, care-i poartă pe oaspeții săi – doi violoniști, un violist și un violoncelist – către meleagurile occidentale ale Oceanului Pacific.

Invitați... invitați⁵¹

Admițând că Sébastien Zorn, Frascolin, Yvernès, Pinchinat ar fi fost oameni care nu se miră de nimic, tot le-ar fi venit greu să se împotrivească unui legitim acces de mânie, apucându-l de gât pe Calistus Munbar. Să crezi că ai sub picioare solul Americii septentrionale și să fii dus în largul oceanului! Să te crezi la douăzeci de mile de San Diego, unde ești așteptat a doua zi pentru un concert, și să află în mod brutal că te îndepărtezi de acest oraș pe bordul unei insule plutitoare! Într-adevăr, accesul de mânie ar fi fost îndreptățit.

Din fericire pentru american, el s-a pus la adăpost de această primă ieșire violentă. Profitând de surpriza, mai bine-zis de năuceala cvartetului, el a părăsit platforma turnului, s-a suit în ascensor și astfel e ferit deocamdată de reproșurile și violențele celor patru parizieni.

— Ce pungaș! strigă violoncelul.

- Ce animal! îi ține isonul viola.
- He! he!... Dacă, datorită lui, suntem martorii atâtore minuni... spune simplu vioara *solo*.
- Vrei să-l aperi? întreabă vioara a doua.
- Nicio scuză! reia Pinchinat. Și dacă există o justiție pe Standard-Island, vom face să fie condamnat acest yankee mistificator!
- Iar dacă există un călău, urlă Sébastien Zorn, vom face să fie spânzurat!

Pentru a obține aceste diverse rezultate, ar trebui mai întâi să coboare la nivelul locuitorilor insulei, poliția nefuncționând la o sută cincizeci de picioare în văzduh. Dar cum să coboare? Cușca ascensorului n-a revenit și nu există nimic care să semene cu o scară. Cvartetul se află deci în vârful turnului, fără comunicație cu restul umanității.

După prima lor izbucnire de ciudă și mânie, Sébastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, stăpâniți de alte sentimente decât Yvernès, care a căzut în admiratie, rămân tăcuți și nemîșcați. Deasupra lor se desfășoară pânza drapelului. Pe Sébastien Zorn îl încearcă o poftă sălbatică de a-i tăia frânghia și de a-l da jos, ca pe drapelul unui vapor ce se predă. Dar camarazii săi socotesc că e mai bine să nu-și atragă cine știe ce neplăceri și îl rețin în momentul în care agită un *bowie knife*⁵² bine ascuțit.

- Să nu facem vreo greșală, spune înțeleptul Frascolin.
- Atunci... tu acceptă situația? întreabă Pinchinat.
- Nu, dar să n-o complicăm.

— Și bagajele noastre care-și continuă drumul spre San Diego? oftează alteța-sa, încrucișându-și brațele.

— Și concertul nostru de mâine?! exclamă Sébastien Zorn.

— O să-l dăm prin telefon! răspunde vioara întâi, a cărei glumă nu are darul să calmeze irascibilitatea înfierbântatului violoncelist.

Observatorul, după cum știi, ocupă mijlocul unui vast scuar, la care duce Bulevardul Unu. La cealaltă extremitate a acestei artere principale lungă de trei kilometri, care desparte cele două sectoare ale Milliard-City-ului, artiștii zăresc un palat monumental, cu un turn de o construcție aeriană și elegantă. Își spun că acolo trebuie să fie sediul administrației, reședința municipalității, admitând că Milliard-City are un primar și adjuncți. Nu se înșală. Ceasul din turn tocmai lasă să se facă auzit un vesel dangăt de clopote, ale cărui note ajung până la Observator odată cu ultimele adieri ale brizei.

— Ascultați!... E în *re major*, spune Yvernès.

— Și în *doua a patra*! adaugă Pinchinat. Ceasul sună ora cinci.

— Și masa, țipă Sébastien Zorn, și somnul?!... Oare din cauza acestui mizerabil Munbar o să ne petrecem noaptea pe platformă, la o sută cincizeci de picioare în văzduh?

Dacă ascensorul nu va oferi prizonierilor mijlocul de a-și părăsi închisoarea, se pot aștepta și la asta.

Amurgul nu ține mult la aceste latitudini joase, și astrul radios se prăbușește ca un proiectil la orizont. Privirile pe care cvartetul le aruncă până la marginile cerului nu îmbrățișează decât o mare pustie, fără o pânză, fără urmă de fum. Pe câmpie circulă tramvaiele, alergând către periferia insulei sau deservind cele două porturi.

La ora asta, parcul e încă animat. Din vârful turnului pare un imens paner de flori în care se deschid azalee, clematite, iasomii, glicine, begonii, salvii, iacinte, dalii, camelii, trandafiri de sute de feluri. Lumea se plimbă: oameni în toată firea, tineri, dar nu filfizonii care sunt rușinea marilor orașe europene, ci adulți viguroși și bine făcuți. Femei și fete tinere, cele mai multe în toalete galben-pai, nuanța preferată în zonele călduroase, plimbă ogari cu hăinuțe de mătase și jartiere tivite cu aur. Ici și colo, această protipendadă străbate aleile așternute cu nisip mărunt, desenate capricios printre peluze. Unii sunt întinși pe pernele carelor electrice, alții sunt aşezăți pe băncile adăpostite de verdeață. Mai departe, tineri gentlemenii joacă tenis,

criket, golf, fotbal și polo – acesta din urmă, călări pe ponei iuți. Grupuri de copii, copiii aceștia americani de o uimitoare exuberanță, la care individualismul e atât de precoce, mai ales la fetițe, se joacă pe iarba. Câțiva călăreți se plimbă pe piste întreținute cu grijă, iar alții se întrec în emoționante curse de viteză.

Cartierele comerciale ale orașului sunt încă frecventate și ele.

Trotuarele mobile își poartă încărcătura de-a lungul arterelor principale. La poalele turnului, în scuarul Observatorului, e un du-te-vino de trecători. Prizonierii nu se sfiesc să le atragă atenția, în mai multe rânduri, Pinchinat și Frascolin scot strigăte răsunătoare. Sunt auziți, căci brațele se ridică spre ei și cuvintele le ajung la urechi. Dar niciun gest de surpriză. Se pare că nu-i miră simpaticul grup ce se agită pe platformă. Cât despre cuvinte, ele se rezumă la *good bye*, *how do you do*, *bonjour* și alte formule pline de amabilitate și politețe. S-ar spune că populația miliardeză e informată de sosirea celor patru parizieni, cărora Calistus Munbar le-a făcut onorurile insulei.

— Ei!... Își bat joc de noi! spune Pinchinat.

— Așa se pare! confirmă Yvernès.

Se scurge o oră – o oră în care toate chemările au fost inutile. Invitațiile insistente ale lui Frascolin n-au mai mult succes decât invectivele multiplicate ale lui Sébastien Zorn. Ora mesei apropiindu-se, parcul începe să se golească de plimbăreți și străzile de leneșii care le străbat. Asta devine înnebunitor, până la urmă.

— Fără îndoială, spune Yvernès, evocând amintiri livrești, suntem asemenea acelor profani atrași de un geniu rău într-o incintă sacră și condamnați să piară pentru că au văzut ceea ce ochii lor nu trebuiau să vadă...

— Și vom fi lăsați să pierim torturați de foame! adaugă Pinchinat.

— Asta nu se va întâmpla înainte de a fi epuizat toate mijloacele pentru a ne prelungi existența! strigă Sébastien Zorn.

— Și dacă vom ajunge să ne mâncăm unii pe alții... vom începe cu Yvernès! reia Pinchinat.

— Când veți binevoi! suspină prima vioară cu o voce înduioșată, plecându-și capul ca să primească lovitura mortală.

În această clipă, în adâncurile turnului se aude un zgomot. Cușca ascensorului urcă și se oprește la nivelul platformei. Crezând că-l vor vedea

apărând pe Calistus Munbar, prizonierii se pregătesc să-l primească aşa cum merită.

Cușca e goală.

Fie! Dar asta nu înseamnă decât o amânare. Mistificații vor ști să-l găsească pe misticator. Acum trebuie să coboare și mijlocul cel mai indicat este să ia loc în ascensor.

Asta și fac.

De îndată ce violoncelistul și tovarășii săi sunt în cușcă, ea se pune în mișcare și-n mai puțin de un minut ajunge la parter.

— Și când te gândești că nu suntem pe un sol natural⁵³! exclamă Pinchinat, bătând din picior.

Momentul nu e prea bine ales pentru astfel de calambururi. Nimeni nu-i răspunde. Ies tuspatru pe poarta larg deschisă. Curtea interioară este pustie. O traversează și pornesc pe aleile scuarului.

Trecătorii nu par să dea vreo atenție acestor străini. În urma intervenției lui Frascolin, care recomandă prudență, Sébastien Zorn trebuie să renunțe la un scandal inutil. Ca să li se facă dreptate, trebuie să se adreseze autorităților. Deocamdată nu e niciun pericol. Se hotărăsc să se întoarcă la hotel și să aștepte până a doua zi pentru a-și cere drepturile de oameni liberi. Iată-i deci pornind pe jos de-a lungul Bulevardului Unu.

Parizienii noștri au cel puțin privilegiul de a atrage atenția publică? Da și nu. Sunt priviți, dar fără prea multă insistență – ca și cum ar fi unii dintre acei rari turiști care vizitează câteodată Milliard-City. Cât despre ei, în aceste împrejurări extraordinare, nu se simt prea la largul lor și-și închipuie că trezesc interesul mai mult decât se întâmplă în realitate. Pe de altă parte, nu e de mirare că acești insulari mobili, acești oameni care s-au izolat de semenii lor și rătăcesc pe suprafața celui mai mare din oceanele sferoidului nostru, li se par artiștilor niște ființe bizare. Cu un pic de imaginație, s-ar putea crede că aparțin unei alte planete din sistemul solar. Este părerea lui Yvernès, pe care fantezia sa aprinsă îl poartă spre lumi imaginare.

Cât despre Pinchinat, el se mulțumește să spună:

— Toți acești trecători au un aer foarte milionar, pe cinstea mea, și-mi face impresia că au, ca și insula lor, o mică elice mai jos de șale.

Foamea li se întețește. Dejunul a trecut de mult și stomacul își cere drepturile cotidiene. Așadar, trebuie să se întoarcă repede la *Excelsior*-

Hotel. De a doua zi vor începe demersuri hotărâte, cerând să fie reconduși la San Diego pe una din navele insulei cu elice, după plătirea unei despăgubiri pe care va trebui să o suporte, cum se și cuvine, Calistus Munbar.

Dar iată că, urmând Boulevardul Unu, Frascolin se oprește în fața unui edificiu somptuos, pe frontonul căruia se etalează cu litere de aur inscripția: *Cazinou*. La dreapta superbei arcade de deasupra portii principale, un restaurant lasă să se zărească, prin geamurile înfrumusețate cu arabescuri, un șir de mese, dintre care unele sunt ocupate și împrejurul cărora circulă un personal numeros.

— Aici se mănâncă! spune vioara a doua, consultând din priviri pe camarazii săi înfometăți.

Ceea ce determină răspunsul laconic al lui Pinchinat:

— Să intrăm!

Și iată-i intrând în restaurant, unul după altul. Prezența lor nu pare să fie remarcată în chip deosebit în această întreprindere frecventată de obicei de străini. După cinci minute, înfometății noștri atacă primele feluri ale unui excelent dineu, comandat de Pinchinat, care se pricepe. Din fericire, portmoneul cvartetului este bine garnisit și, dacă se golește la Standard-Island, câteva rețete la San Diego nu vor întârzia să-l umple din nou.

Bucătăria excelentă, superioară celei a hotelurilor din New York sau din San Francisco, folosește mașini electrice la fel de bune pentru gătit la foc moale sau la foc iute. Supă de stridii conservate, tocana cu grăunțe de porumb, țelină crudă, tradiționalele turte de revent, apoi pești foarte proaspeți, ramsteak-uri de o incomparabilă frăgezime, vânat provenit fără îndoială din preriele și pădurile californiene, legume din culturile bogate ale insulei. Ca băutură, nu apă rece după moda americană, ci bere și vinuri variate, pe care podgoriile din Burgundia, din Bordelais și de pe Rin le-au expediat pe bani grei pivnițelor din Milliard-City.

Masa îi întremează și le schimbă gândurile. Poate că văd într-o lumină mai puțin întunecată aventura în care s-au angajat. Se știe că orchestranții beau zdravăn. Dar ceea ce este natural la niște oameni care-și cheltuiesc energia gonind undele sonore de-a lungul instrumentelor de suflat pare mai puțin scuzabil la mânuitorii instrumentelor cu coarde. N-are importanță! Yvernès, Pinchinat, Frascolin încep să vadă viața în roz și chiar în auriu, în acest oraș al miliardarilor. Numai Sébastien Zorn, deși ține piept camarazilor săi, nu-și lasă mânia să se înece în vinurile franțuzești.

Pe scurt, cvartetul este destul de bine «făcut», cum se spune în bătrâna Galie⁵⁴, când vine nota de plată. Ea este înmânată casierului Frascolin de către un *maître d'hotel* în haine negre.

A doua vioară își aruncă ochii asupra totalului, se ridică, se aşază, se ridică iar, se freacă la ochi, se uită în tavan...

— Ce te-a apucat? întreabă Yvernès.

— Un tremur din cap până în picioare! răspunde Frascolin.

— E scump?

— Mai mult decât scump: două sute de franci!

— Toți patru?

— Nu, fiecare.

Asta înseamnă o sută șaizeci de dolari, nici mai mult, nici mai puțin; zarzavaturile costă cincisprezece dolari, peștele douăzeci, ramsteak-urile douăzeci și cinci, medocul și bourgogne-ul treizeci de dolari sticla – iar restul cam la fel.

— Ei, drace! exclamă Pinchinat.

— Hoții! strigă Sébastien Zorn.

Discuția, purtată în franțuzește, nu e înțeleasă de superbmul *maître d'hotel*. Totuși, acest personaj pricepe oarecum ceea ce se petrece. Dar dacă un surâs ușor i se desenează pe buze, este surâsul surprizei și nu al disprețului. Lui i se pare foarte natural ca o masă să coste o sută șaizeci de dolari. Așa sunt prețurile pe Standard-Island.

— Să nu facem scandal, reia Pinchinat. Franța ne privește! Să plătim.

— Și, cu orice mijloc, să pornim spre San Diego! spune Frascolin.

Poimâine n-o să mai avem cu ce să cumpărăm nici măcar un sandviș!

Acesteia fiind zise, el scoate din portmoneu un teanc respectabil de dolari, care au, din fericire, curs la Milliard-City și e gata să achite nota, când se aude o voce:

— Acești domni nu datorează nimic.

E vocea lui Calistus Munbar.

Yankeul tocmai a intrat în sală, vesel și bine dispus, ca de obicei.

— El! strigă Sébastien Zorn, care simte dorința de a-l apuca de gât și de a-l strângă cum strângă gâtul violoncelului său la pasajele *forte*.

— Calmează-te, dragul meu Zorn! spune americanul. Mai bine să trecem în salon, unde ne aşteaptă cafeaua. Acolo vom putea vorbi în voie, iar la

sfârșit...

— Am să te sugrum! mugește Sébastien Zorn.

— Nu, ai să-mi săruți mâinile.

— Pentru nimic în lume! ripostează violoncelistul, roșu de mânie.

După o clipă sunt întinși pe divanuri moi, în timp ce yankeul se leagănă într-un balansoar. Iată cum se prezintă el oaspeților:

— Calistus Munbar, din New York, cincizeci de ani, urmaș al celebrului Barnum⁵⁵, actualmente suprintendent al Artelor Frumoase pe Standard-Island, însărcinat cu tot ceea ce privește pictura, sculptura, muzica și – în general – cu toate plăcerile orașului. Și acum, că mă cunoașteți...

— Nu ești cumva și agent de poliție, însărcinat să atragă oamenii în cursă și să-i rețină fără voia lor? întreabă Sébastien Zorn.

— Nu te grăbi să mă judeci, violoncel supărăcios. Așteaptă sfârșitul.

— Așteptăm și ascultăm, spune Frascolin pe un ton grav.

— Domnilor, continuă Calistus Munbar, luând o poziție grațioasă, nu doresc să tratez cu dumneavoastră în cursul acestei întrevederi decât despre muzică, aşa cum este ea înțeleasă în insula noastră cu elice. Milliard-City nu posedă încă teatre; când vom dori aceasta, vor ieși din pământ ca prin farmec. Până acum, concetățenii noștri și-au satisfăcut înclinațiile muzicale cerând unor aparate perfecționate să-i țină la curent cu capodoperele lirice și dramatice. Compozitorii vechi și moderni, marii comedieni ai zilei, artiștii cei mai la modă îi ascultăm, când avem chef, cu ajutorul fonografului...

— O flașnetă, fonograful dumitale! exclamă disprețuitor Yvernès.

— Nu chiar atât cât și se pare! ripostează suprintendentul. Avem aparate care au comis nu numai o dată indiscreția de a vă asculta când vă produceați la Boston sau la Filadelfia. Și, dacă vă face plăcere, veți putea să vă aplaudați cu propriile dumneavoastă mâini.

În această epocă, invențiile ilustrului Edison au atins ultima treaptă a perfecțunii. Fonograful nu mai este acea «cutie cu muzică» cu care semăna foarte bine la origine. Grație admirabilului său inventator, talentul efemer al comedienilor, al instrumentiștilor sau al cântăreților este păstrat admirăției generațiilor viitoare cu tot atâta precizie ca opera sculptorilor și a pictorilor. Un ecou, dacă vreți, dar un ecou fidel ca o fotografie, reproducând nuanțele și finețea cântecului sau a jocului în întreaga lor puritate.

Calistus Munbar spune acestea cu atâta căldură, încât auditorii săi sunt impresionați. El vorbește despre Saint-Saëns, Reyer, Ambroise Thomas, Gounod, Massenet, Verdi și despre capodoperele nepieritoare ale lui Berlioz, Meyerbeer, Halévy, Rossini, Beethoven, Haydn, Mozart, ca un om care le cunoaște bine, care le apreciază, care și-a consacrat întreaga existență de impresar răspândirii lor pretutindeni. Totodată, nu pare deloc să fie atins de epidemia wagneriană, în descreștere, de altfel, în acea epocă!

— Când se oprește ca să-și tragă răsuflarea, Pinchinat profită de acalmie.

— Toate bune, spune el. Dar, după câte văd eu, Milliard-City n-a ascultat niciodată decât muzică în cutie, conserve melodice, care-i sunt expediate ca și conservele de sardele sau de carne de bou.

— Iartă-mă, domnule violă.

— Alteța-meă te iartă, insistând asupra acestui punct: fonografele voastre nu închid decât trecutul și niciodată nu poate fi ascultat la Milliard-City un artist în aceeași clipă în care concertează.

— O să mă ierți încă o dată.

— Prietenul nostru Pinchinat o să te ierte de câte ori vei voi, domnule Munbar, spune Frascolin. El are buzunarele pline de iertăciuni. Dar observația sa e întemeiată. Dacă ați putea să vă punetă în legătură cu teatrele din America sau din Europa...

— Și crezi că-i imposibil, dragul meu Frascolin? strigă suprintendentul, oprind legănarea balansoarului său.

— Ce spui?

— Spun că n-ar fi decât o chestiune de preț – și orașul nostru e destul de bogat ca să-și satisfacă toate capriciile, toate aspirațiile în domeniul artei lirice! Iată de ce a și facut-o.

— Cum?

— Cu ajutorul teatrofoanelor care sunt instalate în sala de concerte a acestui cazinou. Oare nu posedă Compania un număr de cabluri submarine scufundate în apele Pacificului? Oare nu pornesc ele din golful Madeleine, fiind susținute la celălalt capăt de geamanduri puternice? Ei bine, când concetățenii noștri vor să asculte pe unul din cântăreții vechii sau noi lumi, pescuim unul din aceste cabluri și trimitem un ordin telefonic agenților din golful Madeleine. Acești agenți stabilesc legătura fie cu America, fie cu Europa. Firele sau cablurile sunt racordate cu oricare teatru sau sală de

concerțe și amatorii noștri, instalați în sala cazinoului, asistă realmente la aceste spectacole îndepărțate și aplaudă...

— Dar aplauzele lor nu sunt auzite de nimeni! strigă Yvernès.

— Dragă domnule Yvernès, aplauzele sunt trimise și ele pe fir⁵⁶.

Și Calistus Munbar se lansează în considerații transcedentale asupra muzicii, privită nu numai ca una dintre manifestările artei, dar și ca agent terapeutic. Miliardezi au putut constata extraordinarele rezultate ale acestei întrebuiințări a artei lirice, după sistemul lui J. Harford din Westminster Abbey. Acest sistem îi menține într-o stare de perfectă sănătate. Muzica exercitând o acțiune reflexă asupra centrilor nervoși, vibrațiile armonice au ca efect dilatarea vaselor arteriale și influențează asupra circulației, făcând-o să scadă sau să crească după nevoi. Muzica determină o accelerare a bătăilor inimii și a mișcărilor respiratorii, în virtutea tonalității și a intensității sunetelor, fiind totodată un auxiliar al nutriției țesuturilor. Iată de ce la Milliard-City funcționează posturi de energie muzicală, care transmit undele sonore la domiciliu, prin telefon.

Membrii cvartetului ascultă cu gura căscată. N-au auzit vreodată discutându-se arta lor din punct de vedere medical și probabil că asta nu le face mare plăcere. Totuși, iată-l pe fantezistul Yvernès gata să se ambaleze în legătură cu aceste teorii, care, de altfel, circulau și pe vremea regelui Saul, conform rețetei și după formula celebrului harpist David⁵⁷.

— Da! da! exclamă el după ultima tiradă a suprintendentului. E foarte indicat! Trebuie doar să alegi după diagnostic: Wagner sau Berlioz pentru temperamentele anemiate...

— Și Mendelsohn sau Mozart pentru temperamentele sanguine, ceea ce înlăciștează în mod avantajos bromura de stronțiu⁵⁸! răspunde Calistus Munbar.

Sébastien Zorn intervine atunci și aruncă o notă brutală în mijlocul acestei cozerii de înaltă calitate.

— Să lăsăm toate astea, spune el. Pentru ce ne-ai adus aici?

— Pentru că instrumentele cu coarde exercită acțiunea cea mai puternică.

— Nu zău! Și pentru a vă calma nevrozele și nevrozații ne-ai întrerupt călătoria, ne împiedici să ajungem la San Diego, unde trebuie să dăm mâine un concert...

— Pentru asta, scumpii mei prieteni!

— Și n-ai văzut în noi decât niște felceri muzicali, niște farmaciști lirici? strigă Pinchinat.

— Nu, domnilor! răspunde Calistus Munbar, ridicându-se. N-am văzut în dumneavoastră decât artiști de mare talent și de mare renume. Uralele cu care a fost primit Cvartetul Concertant în turneele sale din America au ajuns și pe insula noastră. *Standard-Island Company* socotește că a venit vremea să înlocuiască fonografele și teatrofoanele cu virtuoși palpabili, tangibili, în carne și oase, oferind miliardezilor inexprimabilă bucurie de a asculta execuția directă a capodoperelor artistice. Compania a vrut să înceapă cu muzica de cameră înainte de a aduce trupe de operă. Ea s-a gândit la dumneavoastră, reprezentanții recunoscuți ai acestui gen muzical, și m-a însărcinat să vă obțin cu orice preț, să vă răpesc dacă trebuie. Sunteți deci primii artiști care au acces pe *Standard-Island* și vă imaginați ce primire vă aşteaptă!

Yvernès și Pinchinat se simt foarte mișcați de frazele entuziaste ale suprintendentului. Nici nu le dă prin gând c-ar putea să fie o mistificare. Frascolin, om chibzuit, se întreabă dacă e cazul să ia în serios această aventură. La urma urmei, într-o insulă atât de neobișnuită e firesc ca lucrurile să apară sub un aspect neobișnuit. Cât despre Sébastien Zorn, el e hotărât să nu se predea.

— Nu, domnule! strigă el. Nu se pune stăpânire pe oameni fără a li se cere consimțământul! Vom depune o plângere împotriva dumitale!

— O plângere... când ar trebui să mă copleșiți de mulțumiri, ingraților! ripostează suprintendentul.

— Și vom obține o despăgubire, domnule, continuă violoncelistul.

— O despăgubire... când vă ofer de o sută de ori mai mult decât ați putea spera.

— Despre ce este vorba? întreabă Frascolin.

Calistus Munbar scoate din portmoneu o foaie de hârtie cu emblema insulei și o prezintă artiștilor, spunând:

— Semnăturile dumneavoastră pe acest act și afacerea este încheiată.

— Să semnăm fără să citim? se miră vioara a doua. Asta nu se obișnuiește nicăieri!

— N-ați avea de ce să vă căiți! spune Calistus Munbar într-un acces de ilaritate care-i cutremură tot trupul. Dar să procedăm conform obiceiului. Este un angajament pe care vi-l propune Compania, un angajament de un an,

începând de astăzi, care are ca obiect interpretarea muzicii de cameră aşa cum o prevedea programele dumneavoastră în America. După douăsprezece luni, Standard-Island se va întoarce în golful Madeleine, unde veți ajunge la timp...

— Pentru concertul nostru de la San Diego, nu-i aşa? strigă Sébastien Zorn. San Diego, unde vom fi primiți cu fluerături⁵⁹ ...

— Nu, domnilor, cu urale! Diletanții sunt totdeauna preaonorați și preafericiți când artiști ca dumneavoastră binevoiesc să se facă ascultați... chiar cu o întârziere de un an.

Cum să mai fii supărat pe un asemenea om?

Frascolin ia hârtia și o citește cu atenție.

— Ce garanție vom avea? întreabă el.

— Garanția Companiei, acoperită de semnătura domnului Cyrus Bikerstaff, guvernatorul nostru.

— Și salariile vor fi cele pe care le văd trecute în act?

— Exact, adică un milion de franci...

— Pentru toți! exclamă Pinchinat.

— Pentru fiecare, răspunde surâzând Calistus Munbar, și nici măcar această cifră nu e pe măsura talentului dumneavoastră, pe care nimic n-ar putea să-l recompenseze la justa sa valoare!

Ar fi greu să fii mai amabil și totuși Sébastien Zorn protestează. El nu vrea să accepte cu niciun preț. El vrea să plece la San Diego și Frascolin reușește să-l calmeze cu destulă greutate.

Dealtfel, față de propunerea suprintendentului, o oarecare neîncredere nu e deloc deplasată. Un angajament de un an, cu un salariu de un milion de franci pentru fiecare, poate fi un lucru serios? Foarte serios, după cum constată Frascolin când întreabă:

— Aceste salarii sunt plătibile...?

— În sferturi – și iată primul trimestru, răspunde suprintendentul.

Din teancurile de bancnote care-i burdușesc portmoneul, Calistus Munbar face patru pachete de câte cincizeci de mii de dolari (două sute cincizeci de mii de franci) și le dă lui Frascolin și camarazilor săi.

Iată un mod americanesc de a rezolva afacerile!

Sébastien Zorn este zguduit în oarecare măsură. Dar cum la el reaua dispoziție nu-și pierde niciodată drepturile, nu poate să-și rețină această

reflecție:

— În definitiv, la prețul cu care se vând lucrurile în insula voastră, dacă se plătește douăzeci și cinci de franci o potârniche, fără îndoială că o pereche de mănuși costă o sută de franci, iar o pereche de cizme cinci sute.

— O, domnule Zorn, Compania nu se uită la asemenea fleacuri și dorește ca artiștii Cvartetului Concertant să fie scuțiți de orice cheltuială în timpul șederii lor pe insulă...

La asemenea oferte generoase, nu se poate răspunde decât prin iscălirea angajamentului. Este ceea ce fac Frascolin, Pinchinat și Yvernès. Sébastien Zorn murmură că toate astea sunt absurde. Să te îmbarci pe o insulă ambulantă e un lucru lipsit de bun-simț... O să vedem cum o să se sfârșească povestea asta... În sfârșit, se hotărăște să semneze.

După îndeplinirea acestei formalități, dacă Frascolin, Pinchinat și Yvernès nu sărută mâna lui Calistus Munbar, cel puțin i-o strâng cu căldură. Trei străangeri de mâna valorând fiecare un milion!

Iată cum s-a lansat Cvartetul Concertant într-o aventură de necrezut și în ce împrejurări au devenit membrii săi invitații fără voie ai insulei cu elice.

Spre vest

Standard-Island lunecă încetișor pe apele Oceanului Pacific, care-și îndreptășește numele în această epocă a anului.

Sébastien Zorn și camarazii săi s-au obișnuit cu această mișcare domoală și nici nu-și mai dau seama că navighează. Oricât de puternice ar fi sutele de elice, la care sunt înăumați zece milioane de cai, doar un freamăt ușor străbate trupul metalic. Milliard-City nu tremură pe temelia sa. Orașul nu cunoaște oscilațiile hulei, căreia i se supun totuși cele mai mari cirasate ale marinei de război. În locuințe nu se află nici mese, nici lămpi speciale contra balansului. La ce bun? Casele din Paris, din Londra, din New York nu sunt mai neclintite pe fundațiile lor.

După câteva săptămâni de odihnă în Madeleine-bay, consiliul notabililor insulei, întrunit prin grija președintelui Companiei, hotărâse programul croazierei anuale. Aveau să viziteze principalele arhipelaguri din răsăritul Pacificului, respirând aerul atât de bogat în ozon, în oxigen condensat, electrizat, înzestrat cu particularități active pe care nu le posedă oxigenul în stare obișnuită⁶⁰.

Deoarece se bucură de libertatea mișcărilor sale, insula își îngăduie să plutească spre vest ca și spre est, să se apropiie de litoralul american sau să viziteze coastele orientale ale Asiei. Standard-Island merge încotro vrea, în aşa fel încât gustă din distracțiile unei navegații variate. Și dacă ar avea chef să părăsească Oceanul Pacific pentru Oceanul Indian sau Oceanul Atlantic, să treacă de Capul Horn sau de Capul Bunei Speranțe, i-ar fi de ajuns să ia această direcție și puteți fi convinși că nici curenții, nici furtunile nu-ar împiedica-o să-și atingă ținta.

Dar nu e vorba să se avânte pe mări îndepărtate, unde Bijuteria Pacificului nu-ar mai găsi acest șirag nesfârșit de insule. Este o regiune îndeajuns de vastă pentru itinerarii multiple. Insula cu elice poate să parcurgă de la un arhipelag la altul. Dacă nu are instinctul special al animalelor, acesta să fie simțul orientării care le călăuzește într-acolo unde le cheamă nevoile lor, ea este condusă de o mâna sigură, urmând un program îndelung discutat și aprobat în unanimitate. Până acum nu-a existat niciun dezacord asupra acestui punct între tribordezi și babordezi. În virtutea unei hotărâri comune, se merge spre vest, către grupul insulelor Sandwich.

Standard-Island va avea nevoie de o lună ca să străbată distanța de circa o mie două sute de leghe care desparte aceste insule de locul unde a fost îmbarcat cvartetul. Apoi va poposi acolo până în ziua când va socoti nimerit să pornească spre alt arhipelag din emisfera meridională.

A doua zi, cvartetul părăsește *Excelsior-Hotel* și se instalează într-un apartament al cazinoului, pus la dispoziția sa – apartament confortabil și bogat mobilat. Bulevardul Unu se află în fața ferestrelor sale. Sébastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernès au fiecare camera lor, în jurul unui salon comun. În curtea centrală a clădirii pot găsi oricând umbra arborilor cu frunziș des și răcoarea fântânilor țășnită. Într-o parte a acestei curți se află muzeul orașului, în cealaltă sala de concerte, unde artiștii parizieni vor înlătura în chip fericit ecoul fonografelor și transmisiile teatrofoanelor. De două ori, de trei ori, de câte ori pe zi au chef, vor lua masa la restaurant, unde nu li se vor mai prezenta note de plată neverosimile. Dimineața, în timp ce se află în salon, câteva clipe înainte de a coborî pentru micul dejun, Pinchinat îi întrebă:

— Ei bine, violonistilor, ce spuneți despre tot ce ni se întâmplă?

— Un vis, răspunde Yvernès, un vis în care suntem angajați cu un milion pe an.

— Ba e realitate sută-n sută, ripostează Frascolin. Caută-te în buzunar și vei găsi primul sfert de milion.

— Rămâne de văzut cum se va sfârși!... Foarte rău, îmi închipui! spune Sébastien Zorn.

Încăpățânatul vrea cu tot dinadinsul să găsească un spin în patul de trandafiri pe care a fost culcat fără voia lui.

— Și bagajele noastre? adaugă el.

Într-adevăr, bagajele au ajuns probabil la San Diego, de unde nu se pot întoarce și unde proprietarii lor nu pot merge să le ia. Dealtfel, cuprind numai strictul necesar: lenjerie, obiecte de toaletă, haine de schimb și de asemenea costumele cu care apar în fața publicului.

N-ar trebui să se îngrijoreze în această privință. În patruzeci și opt de ore, această garderobă, nițel cam învechită, va fi înlocuită de alta, pusă la dispoziția celor patru artiști, fără să fie nevoie să plătească o mie cinci sute de franci îmbrăcămîntea și cinci sute de franci încălțămîntea.

Dealtfel, Calistus Munbar, încântat de a se fi descurcat atât de bine în această afacere încurcată, vrea ca membrii cvartetului să-și poată îndeplini orice dorință. Este imposibil să-ți imaginezi un suprintendent mai amabil. El ocupă unul dintre apartamentele cazinoului, ale cărui servicii sunt puse sub înalta lui Conducere și Compania îi plătește un salariu demn de măreția și dărnicia lui. Preferăm să nu indicăm cifra...

Cazinoul cuprinde săli de lectură și de joc; sunt interzise însă cu strășnicie baccaraua, treizeci și unu, ruleta, pocherul și alte jocuri de noroc. Există de asemenea un fumoar în care funcționează transportul direct la domiciliu al fumului de tutun preparat de către o societate fondată recent. Tutunul arde în arzătoarele unei întreprinderi centrale, și fumul purificat și curățat de nicotină este distribuit prin țevi speciale fiecărui amator. N-ai decât să-ți lipești buzele de capetele de chihlimbar ale țevilor și un contor înregistrează consumul zilnic.

Cazinoul, în care diletanții pot veni să se îmbete cu muzica transmisă de pe continent, căreia i se vor adăuga acum concertele cvartetului, adăpostește și colecțiile de artă ale orașului. Amatorilor de pictură, muzeul, bogat în tablouri vechi și moderne, le oferă numeroase capodopere cumpărate cu aur greu, pânze ale școlilor italiană, olandeză, germană, franceză, pe care le-ar putea invidia muzeele din Paris, Londra, München, Roma, Florența, ale lui Rafael, da Vinci, Giorgione, Correggio, Dominiquin, Ribeira, Murillo,

Ruysdael, Rembrandt, Rubens, Cuyp, Franz Hals, Hobbema, Van Dyck, Holbein etc. și de asemenea, dintre moderni, ale lui Fragonard, Ingres, Delacroix, Scheffer, Cabat, Delaroche, Regnaut, Couture, Meissonier, Millet, Rousseau, Jules Dupre, Brascassat, Mackart, Turner, Troyon, Corot, Daubigny, Baudry, Bonnat, Carolus Duran, Jules Lefebvre, Vollon, Breton, Binet, Yon, Cabanel etc. Pentru a li se asigura o viață eternă, aceste tablouri sunt așezate în interiorul unor vitrine în care s-a făcut vid. Este interesant de observat că impresioniștii, angoasații, futuriștii nu s-au aglomerat încă în acest muzeu, dar, fără îndoială, asta nu va întârzia și Standard-Island nu va scăpa de invazia ciumei decadente. Muzeul posedă de asemenea statui de reală valoare, marmure ale marilor sculptori vechi și moderni, așezate în curțile cazinoului. Datorită climatului fără ploi și neguri, grupurile, statuile, busturile rămân neatinse de curgerea timpului.

Ar fi riscant să pretindem că aceste minuni sunt vizitate foarte des, că nababii din Milliard-City, ar avea o înclinație deosebită pentru operele de artă, că simțul lor artistic ar fi foarte dezvoltat. Trebuie să remarcăm totuși că sectorul tribordez numără mai mulți amatori decât sectorul babordez.

Dealtfel, toți sunt de acord când este vorba să dobândească o capodoperă și atunci fantasticele prețuri pe care le oferă o răpesc oricărui duce d'Aumate sau Chauchard⁶¹ din vechiul și noul continent.

Sălile cele mai frecventate ale cazinoului sunt cele de lectură, destinate revistelor și jurnalelor europene și americane aduse de vapoare care fac legătura între Standard-Island și Madeleine-bay. După ce au fost răsfoite, citite și recitite, revistele sunt așezate pe rafturile bibliotecii, unde se aliniază mai multe mii de lucrări a căror clasare necesită prezența unui bibliotecar cu un salariu de douăzeci și cinci de mii de dolari – și el este poate cel mai puțin ocupat dintre funcționarii insulei. În bibliotecă se află de asemenea un anumit număr de cărți fonografice; în loc să-ți dai osteneala să citești, apeși pe un buton și ascultă vocea unui excelent interpret – cum ar fi *Fedra* de Racine, citită de domnul Legouve⁶².

Cât despre jurnalele din «localitate», ele sunt redactate, compuse, imprimate în atelierele cazinoului, sub conducerea a doi redactori-șefi. Unul este *Starboard Chronicle*, pentru sectorul tribordezilor; celălalt *New Herald*, pentru sectorul babordezilor. Cronica e alimentată de fapte diverse – sosirea vapoarelor, știri de pe mare, întâlniri maritime, mercuriale care interesează

cartierul comercial, longitudinea și latitudinea zilnică, decizii ale consiliului notabililor, ordonanțele guvernatorului, acte de stare civilă; nașteri, căsătorii, decese, acestea din urmă foarte rare. Niciodată nu sunt semnalate furturi sau asasinate, unicul tribunal funcționând doar pentru procese civile, contestații între particulari. Niciodată articole despre centenari, deoarece longevitatea nu mai este aici privilegiul câtorva aleși.

În ceea ce privește pagina de politică externă, ea e ținută la zi prin con vorbiri telefonice cu Madeleine-bay, unde se racordează cablurile scufundate în adâncurile Pacificului. Miliardezi sunt astfel informați despre tot ce se petrece în lumea întreagă, când faptele prezintă vreun interes oarecare. Adăugăm că *Starboard Chronicle* și *New Herald* nu se tratează cu prea multă asprime. Ele au trăit până acum în destul de bună înțelegere, dar nu poți să juri că acest schimb de discuții curtenitoare va dura la nesfârșit. Foarte îngăduitoare, foarte împăciuitoare pe teren religios, protestantismul și catolicismul duc casă bună cu Standard-Island. E adevărat că dacă se va amesteca odioasa politică, dacă îi va apuca pe vreunii nostalgia afacerilor, dacă vor intra în joc chestiuni de interes personal și de amor propriu...

În afara acestor două jurnale, mai există reviste hebdomadare sau lunare, reproducând articolele publicațiilor străine aparținând succesorilor lui Sarcey, Lemaître, Charmes, Fournel, Deschamps, Fouquier, France și alți critici de mare renume; apoi magazine ilustrate, fără a mai pune la socoteală o duzină de foi de club, foi de seară și bulevardiere, consacrate mondenităților curente. Ele nu au alt scop decât pe acela de a distra o clipă, adresându-se spiritului... și chiar stomacului. Da! Unele sunt tipărite pe pastă comestibilă cu cerneală de ciocolată. După ce sunt citite, sunt mâncate la prima masă. Unele sunt astringente, altele ușor purgative și organismul se acomodează foarte bine cu ele. Cvartetul găsește această invenție pe cât de agreabilă, pe atât de practică.

— Iată o lectură care se digeră ușor! observă judicios Yvernès.

— Și o literatură hrănitoare! adaugă Pinchinat. Patiserie și literatură amestecate, asta se potrivește de minune cu muzica igienică!⁶³

E firesc să ne întrebăm de ce resurse dispune insula cu elice, pentru a oferi populației sale asemenea condiții de care nu se apropie niciun alt oraș din cele două lumi. Judecând după creditele alocate diverselor servicii și

după lefurile atribuite celor mai modești slujbași, veniturile sale trebuie să se ridice la o sumă de necrezut.

Când îl întreabă pe suprintendent, el răspunde:

— Aici nu se fac afaceri. Noi n-avem nici Board of Trade⁶⁴, nici bursă, nici industrie. În ceea ce privește comerțul, el se limitează la nevoile insulei și nu vom oferi niciodată străinilor ceva care să semene cu World's Fair⁶⁵ de la Chicago din 1893 sau cu Expoziția de la Paris din 1900! Nu! Puternica religie a businessului nu există aici și nu vom scoate strigătul *go ahead*⁶⁶ decât pentru ca Bijuteria Pacificului să meargă tot înainte. Deci nu afacerile ne oferă resursele necesare întreținerii insulei cu elice, ci vama. Da! Impozitele vamale ne permit să satisfacem toate exigențele bugetului.

— Și acest buget? se interesează Frascolin.

— E de treizeci de milioane de dolari, dragii mei.

— O sută cincizeci de milioane de franci pentru o insulă cu zece mii de suflete!...

— Așa cum zici, dragul meu Frascolin, sumă care provine numai din taxele vamale. Noi n-avem taxe de barieră, produsele locale fiind aproape neînsemnate. Nu! Doar taxele de import percepute la Tribord-Harbour și Babord-Harbour. Asta vă explică scumpetea bunurilor de consum – scumpete relativă, căci aceste prețuri, oricât de ridicate vi s-ar părea, sunt în raport cu mijloacele de care dispune fiecare.

Și iată-l pe Calistus Munbar ambalându-se din nou, lăudându-și orașul, lăudându-și insula – o bucată de planetă superioară căzută în plin Pacific, un Eden plutitor în care s-au refugiat înțelepții, și dacă adevărata fericire nu se află aici, înseamnă că nu există nicăieri! Seamănă grozav a reclamă! Parcă ar zice:

«Intrați, domnilor! Intrați, doamnelor!... Treceți pe la control!... Nu mai sunt decât două-trei locuri!... În curând va începe... Cine nu și-a luat bilet...» etc.

E adevărat, sunt locuri puține și biletele sunt scumpe! Ei și? Suprintendentul jongleză cu milioanele, care nu contează mai mult decât unitățile în capitala miliardeză!

În cursul acestei tirade, în care frazele se revarsă în cascade, în care gesturile se multiplică cu o frenzie semaforică, cvartetul este pus la curent cu diversele ramuri ale administrației. Mai întâi, școlile. Instrucția e gratuită

și obligatorie, iar profesorii sunt plătiți ca niște miniștri. Dacă ar fi să-l credem pe Calistus Munbar, se învață limbile vii și moarte, istoria și geografia, fizica și matematica, artele, mai bine decât în orice universitate sau academie din lumea veche. Adevărul este că elevii nu se îngheșuie deloc la cursurile publice și, dacă generația actuală a rămas cu oarecare spoială în urma studiilor făcute în colegiile din Statele Unite, generația de mâine va avea mai multe rente decât învățătură. Aici este punctul nevralgic și poate că niște fințe umane nu pot decât să piardă izolându-se astfel de umanitate.

Ei bine, dar locuitorii acestei insule artificiale nu călătoresc deloc în străinătate? Ei nu vizitează țările de peste ocean, marile capitale ale Europei? Nu colindă ținuturi în care trecutul a lăsat moștenire atâtea capodopere de tot felul? Ba da! Sunt unii pe care curiozitatea îi mână spre regiuni îndepărtate. Dar ei obosesc acolo; cei mai mulți se plăcătesc; nu găsesc nicăieri existența uniformă de pe Standard-Island; suferă de căldură; suferă de frig; în sfârșit, se îmbolnăvesc de guturai – or în Milliard-City nu există guturai. Și astfel, imprudenții care au avut nefericita idee de a-și părăsi insula sunt grăbiți și nerăbdători să se întoarcă acasă. Cu ce-au rămas din aceste călătorii? Cu nimic! «Cum au plecat, aşa s-au întors», spune o veche zicală a grecilor și noi adăugăm: și aşa vor rămâne.

Cât despre străinii atrași de celebritatea insulei cu elice, această a nouă minune a lumii, de când Turnul Eiffel – cel puțin aşa se spune – ocupă al optulea loc, Calistus Munbar crede că nu vor fi niciodată prea numeroși. De altfel, nici nu prea sunt încurajați, cu toate că vămile celor două porturi ar avea o nouă sursă de venituri. Din cei veniți anul trecut, cea mai mare parte erau americani. De altă naționalitate, puțini sau deloc. Doar câțiva englezi, ușor de recunoscut după pantalonii lor veșnic suflecați, sub pretextul că la Londra plouă. De altfel, Marea Britanie nu vede cu ochi buni crearea insulei cu elice, care, după părerea ei, împiedică circulația maritimă. Iată de ce îi dorește dispariția. Cât despre germani, ei sunt primiți cu răceală, căci dacă ar fi lăsați să se instaleze aici, ar face repede din Milliard-City un nou Chicago. Dintre toți străinii, francezii sunt cei pe care Compania îi acceptă cu mai multă simpatie, deoarece ei nu aparțin statelor cotropitoare ale Europei. Dar s-a ivit vreodată un francez pe Standard-Island?

— E puțin probabil, spune Pinchinat.

— Nu suntem destul de bogăți, adaugă Frasolin.

- Pentru a fi rentieri, completează suprintendentul, dar pentru a fi funcționari...
 - Vom întâlni deci compatrioți? Întreabă Yvernès.
 - Unul singur.
 - Și cine este acest privilegiat?
 - Domnul Athanase Dorémus.
 - Cu ce se ocupă acest domn? sare Pinchinat.
 - E profesor de dans, de grație și de ținută, plătit cu dărdnicie de către administrație, fără să mai vorbim de lecțiile particulare...
 - Pe care numai un francez le poate da! exclamă altea-sa.

Cvartetul știe acum tot ceea ce îl interesează în legătură cu organizarea vieții administrative pe Standard-Island și poate să guste din plin farmecul acestei navegații care-l poartă către vestul Pacificului. Dacă soarele n-ar răsări când dintr-o parte, când dintr-alta, după orientarea pe care o dă insulei comandorul Simcoë, Sébastien Zorn și camarazii săi ar putea să credă că se află pe uscat. În ultimele cincisprezece zile, s-au iscat de două ori furtuni cu rafale teribile, furtuni care izbucnesc uneori în Pacific, în ciuda numelui acestui ocean. Hula din larg se sparge de trupul metalic, acoperindu-l cu o pulbere de stropi mărunți, aşa cum se întâmplă pe coastele abrupte ale litoralului. Dar Standard-Island nici nu se-nfioară sub asalturile acestei mari dezlaștuite. Furiile oceanului sunt neputincioase.

După două săptămâni, la 11 iunie, are loc primul concert de muzică de cameră, al cărui afiș, scris cu litere electrice, e purtat de-a lungul marilor bulevard. Se înțelege că instrumentiștii au fost prezentați guvernatorului și municipalității. Cyrus Bikerstaff le-a făcut cea mai călduroasă primire. Jurnalele au amintit succesele Cvartetului Concertant în Statele Unite ale Americii și l-au felicitat pe suprintendent că și-a asigurat concursul acestor artiști – în chip cam arbitrar, după cum se știe. Ce placere să-i vezi și să-i auzi în același timp, interpretând operele maestrilor! Ce regal pentru cunoșători!

Faptul că parizienii au fost angajați cu salarii fabuloase nu trebuie să ne facă să credem că vor concerta pe gratis. Dimpotrivă, administrația înțelege să se aleagă cu un beneficiu serios, aşa cum fac acei impresari americanii pe care cântărețele îi costă un dolar măsura și chiar nota. De obicei, concertele teatrofonice și fonografice de la cazinou sunt cu plată. Amatorii vor plăti, deci, infinit mai mult pentru concertul cvartetului. Toate locurile costă la fel:

două sute de dolari fotoliul, adică o mie de franci în monedă franceză – și Calistus Munbar se laudă că va face săli pline.

Nu se înșală. S-au vândut toate locurile. Confortabila și eleganta sală a cazinoului nu cuprinde, ce-i drept, decât o sută, și dacă ar fi fost scoase la licitație nu se știe la cât s-ar fi ridicat rețeta. Dar asta ar fi fost împotriva uzanțelor de pe Standard-Island. Mercurialele stabilesc dinainte valoarea comercială a tuturor lucrurilor, atât a celor necesare cât și a celor de lux. Fără această precauție, dat fiind bogățiile de necrezut ale unora, s-ar putea produce acumulări nedorite. E adevărat că dacă bogătașii tribordezi se duc la concert de dragul artei, e posibil ca bogătașii babordezi să nu o facă decât pentru că «aşa se cade».

Când Sébastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernès apăreau în fața spectatorilor din New York, Chicago, Filadelfia, Baltimore nu era o exagerare din partea lor să spună: iată un public care prețuiește câteva milioane. Ei bine, în seara aceea ar fi rămas departe de adevăr dacă n-ar fi numărat cu miliardele. Gândiți-vă numai! Jem Tankerdon, Nat Coverley și familiile lor strălucesc în primul rând de fotolii. Pe celelalte locuri, un număr de amatori care, dacă sunt submiliardari, au totuși o «pungă bine garnisită», cum remarcă Pinchinat. «Haidem!», spune șeful cvartetului când vine ora să apară pe scenă. Și ei pornesc, fără să fie mai emoționați – sau poate chiar mai puțin – decât în fața unui public parizian, care nu are atâtia bani în buzunar, dar are mai mult simț artistic.

Trebuie spus că, deși n-au luat lecții de la compatriotul lor Dorémus, Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin, Pinchinat au o ținută foarte corectă: cravată albă de douăzeci și cinci de franci, mănuși gris-perle de cincizeci de franci, cămașă de șaptezeci de franci, ghete de o sută optzeci de franci, vestă de două sute de franci, pantalon negru de cinci sute de franci, frac negru de o mie cinci sute de franci – bineînțeles toate pe socoteala administrației. Sunt aclamați, sunt aplaudați – foarte călduros de mâinile tribordezilor, mai discret de mâinile babordezilor. Chestiune de temperament.

Programul concertului cuprinde patru numere care le-au fost furnizate de biblioteca de la cazinou, bine garnisită prin grija suprintendentului.

Cvartetul № 1 în *mi bemol major*. Op. 12 de Mendelsohn.

Cvartetul № 2 în *fa major*. Op. 16 de Haydn.

Cvartetul № 10 în *mi bemol major*, Op. 74 de Beethoven.

Cvartetul № 5 în *la major*. Op. 10 de Mozart.

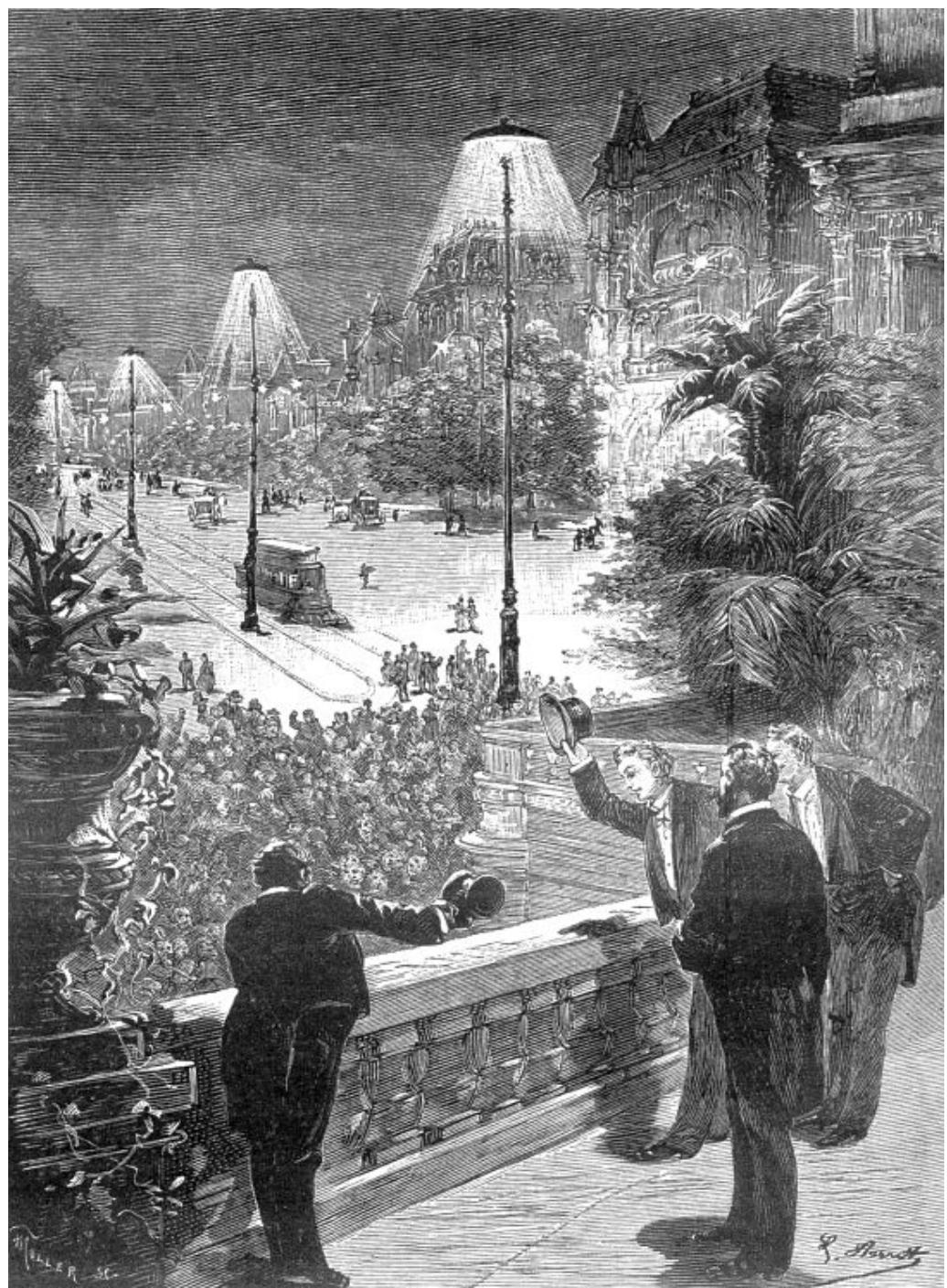
Interpreții fac minuni în această sală înmiliardată, pe bordul acestei insule plutitoare, la suprafața unui abis a cărui adâncime depășește cinci mii de metri în această parte a Pacificului. Ei obțin un succes considerabil și justificat, mai ales în fața amatorilor din sectorul tribordez.

Ar fi trebuit să-l vedeți pe suprintendent în timpul acestei seri memorabile: nu mai poate de bucurie. S-ar spune că el e cel care a cântat la două viori, o violă și un violoncel în același timp. Ce fericit debut pentru campionii muzicii concertante și pentru impresarul lor! Dacă sala-i plină, împrejurimile cazinoului sunt întesate de lume. Foarte mulți sunt cei care n-au putut să-și procure un fotoliu sau o strapontină, fără să mai vorbim despre cei pe care i-a gonit prețul mare al locurilor. Auditorii de afară trebuie să se mulțumească cu firimiturile. Ei aud de departe, ca și cum muzica ar ieși din cutia unui fonograf sau din difuzorul unui telefon. Dar aplauzele lor nu sunt mai puțin vii.

Aceste aplauze izbucnesc și mai puternic când, la sfârșitul concertului, Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin și Pinchinat se prezintă pe terasa pavilionului din stânga. Bulevardul Unu este inundat de lumină. Din înălțimi, lunile electrice revarsă raze pe care palida Selene⁶⁷ trebuie să fie geloasă.

În fața cazinoului, pe trotuar, puțin mai la o parte, un cuplu atrage atenția lui Yvernès. Bărbatul, de statură înaltă, cu o fizionomie distinsă, severă, tristă chiar, poate să aibă cincizeci de ani. Femeia, ceva mai Tânără, cu aerul mândru, lasă să se vadă sub pălărie câteva șuvițe de păr alb. Yvernès, impresionat de atitudinea lor rezervată, îl întreabă pe Calistus Munbar:

- Cine sunt aceste persoane?
- Aceste persoane? răspunde suprintendentul, ale cărui buze schițează o strâmbătură destul de disprețuitoare. Sunt niște melomani pătimăși.
- Și de ce nu și-au oprit locuri în sala cazinoului?
- Erau prea scumpe pentru ei.
- Atunci avearea lor...?
- Abia două sute de mii de franci rentă.
- Pfui! se strâmbă Pinchinat. Și cine sunt acești nenorociți?

— Regele și regina Malecarliei⁶⁸.

Navigație

Creând acest extraordinar aparat de navigație, *Standard-Island Company* a trebuit să facă față cerințelor unei duble organizări: maritimă și administrativă.

Prima, după cum se știe, are ca director, mai bine-zis căpitan, pe comandorul Ethel Simcoë, din marina Statelor Unite. Este un om de cincizeci de ani, navigator experimentat, cunoscând temeinic întinderile Pacificului, curenții, furtunile, stâncile, formațiile coraliene. E omul cel mai indicat să conducă cu o mâna sigură insula cu elice încredințată grijii sale – ca și viețile bogătașilor, de care-i răspunzător în fața lui Dumnezeu și a acționarilor Societății.

A doua organizare, aceea care cuprinde diversele servicii administrative, este în mâinile unui guvernator. Cyrus Bikerstaff este un yankee din Maine, unul dintre statele federale care au participat foarte puțin la luptele fraticide ale confederației americane în timpul războiului de secesiune. Cyrus Bikerstaff a fost deci ales în chip fericit, ca să păstreze echilibrul între cele două sectoare ale insulei cu elice.

Guvernatorul, care se apropie de șaizeci de ani, e celibatar. E un om rece, stăpân pe sine, foarte energetic sub o aparență flegmatică, foarte englez prin atitudinea sa rezervată, manierele sale de gentleman, discreția diplomatică de care dă dovadă în vorbe și în fapte. În orice altă țară, ar fi fost un om foarte demn de prețuire și, prin urmare, foarte prețuit. Dar aici nu e decât agentul superior al Companiei. Afără de asta, cu toate că leafa lui egalează lista civilă a unui mic suveran din Europa, nu este bogat – și ce figură poate să facă în prezența nababilor din Milliard-City?

Cyrus Bikerstaff este în același timp primarul capitalei. Ca atare, el s-a instalat la primărie, așezată la una din extremitățile Bulevardului Unu și opusă Observatorului, unde se află reședința comandorului Ethel Simcoë. Acolo sunt birourile sale, acolo se întocmesc toate actele de stare civilă: nașterile, natalitatea fiind suficientă pentru a asigura viitorul; decesele (morții sunt transportați în cimitirul din Madeleine-bay); căsătoriile, care trebuie să se celebreze civil, înainte de ceremonia religioasă, aşa cum prevede codul de pe Standard-Island. Acolo funcționează diversele servicii ale

administrației și administrații n-au de ce să se plângă. Aceasta face cinste primarului și funcționarilor săi.

Sébastien Zorn, Pinchinat, Yvernès, Frascolin îi sunt prezențați de către suprintendent și rămân cu o impresie deosebit de favorabilă, aceea produsă de individualitatea unui om bun și drept, înzestrat cu spirit practic, care nu se lasă pradă nici prejudecăților, nici himerelor.

— Domnilor, le spune el, e o fericire să vă avem în mijlocul nostru. Poate că procedeul folosit de suprintendent n-a fost prea corect, dar nu mă îndoiesc că îl veți ierta. Dealtfel, n-o să aveți de ce să vă plângeți de municipalitatea noastră. Ea nu vă va cere decât două concerte lunare, lăsându-vă libertatea de a accepta invitațiile particulare care v-ar putea fi adresate. Ea salută în dumneavoastră muzicieni de mare valoare și nu va uita niciodată că ați fost primii artiști pe care a avut cinstea să-i primească.

Cvartetul, încântat de primire, nu-și ascunde satisfacția față de Calistus Munbar.

— Da, domnul Cyrus Bikerstaff e un om amabil, răspunde suprintendentul cu o ușoară ridicare din umeri. Păcat că n-are un miliard, două...

— Nimeni nu-i desăvârșit! ripostează Pinchinat.

Guvernatorul-primar este secondat de doi adjuncți, care-l ajută în administrația foarte simplă a insulei cu elice. Sub ordinele lor, un mic număr de funcționari, retribuți cum se cuvine, sunt afectați diverselor servicii. Nu există consiliu municipal. La ce bun? El este înlocuit prin consiliul notabililor – treizeci de personaje dintre cele mai calificate prin inteligență și avereia lor. Consiliul se întrunește când e cazul să se ia vreo hotărâre importantă – între altele, stabilirea itinerarului ce trebuie urmat în interesul igienei generale. Parizienii noștri și-au putut da seama că există uneori subiecte de discuții și dificultăți, până să se cadă de acord. Dar până acum, grație intervenției sale abile și înțelepte, Cyrus Bikerstaff a putut întotdeauna să împace interesele opuse, menajând amorul propriu al administraților săi.

Se înțelege că unul din adjuncți, Barthelemy Ruge, e protestant, iar celălalt, Hubley Harcourt, catolic, amândoi fiind aleși dintre înalții funcționari ai Companiei și secondându-l cu sârguință pe Cyrus Bikerstaff.

Așa își duce existența de opt-sprezece luni, în plenitudinea independenței sale, în afară chiar de orice relații diplomatice, liberă pe acest vast Pacific, la

adăpost de intemperii, sub cerul ales de ea însăși, insula artificială pe care vor locui artiștii un an întreg. Ei nu pot nici măcar să-și imagineze că vor fi expuși unor primejdii, că viitorul le rezervă lucruri neașteptate. Orice ar spune violoncelistul, prea e pus la punct totul, prea se desfășoară în ordine și cu regularitate...

Navigația continuă către vest. În fiecare zi, în clipa în care soarele depășește meridianul, ofițerii de la Observator, aflați sub ordinele comandorului Ethel Simcoë, stabilesc punctul. Un cadran cvadruplu, așezat pe fețele laterale ale turnului primăriei, indică poziția exactă în longitudine și latitudine și aceste indicații sunt reproduse telegrafic la răspântii, în hoteluri și edificii publice, în interiorul locuințelor particulare, odată cu ora care se schimbă urmând deplasarea către est sau vest. Miliardezi știu deci, în orice clipă, unde se află Standard-Island.

În afara acestei deplasări imperceptibile pe suprafața oceanului, Milliard-City nu se deosebește cu nimic de marile capitale ale vechiului și nouului continent. Aceeași existență. Aceeași viață publică și particulară. Nefiind prea ocupați, artiștii noștri folosesc orice răgaz ca să viziteze Bijuteria Pacificului. Tramvaiele îi transportă către toate punctele de pe litoral. Cele două fabrici de energie electrică le provoacă o adevărată admiratie prin dispunerea atât de simplă a utilajului lor, prin puterea mașinilor care acționează un dublu șirag de elici, prin admirabila disciplină a personalului, condus într-una de inginerul Watson, în cealaltă de inginerul Somwah. La intervale regulate, Babord-Harbour sau Tribord-Harbour, după cum e cazul, primesc în bazinele lor steamerele aflate în slujba insulei cu elice.

Dacă încăpățânatul Sébastien Zorn refuză să admire aceste minuni, dacă Frascolin este mai moderat în exprimarea sentimentelor sale, entuziasmul Yvernès trăiește într-o stare de continuă euforie. După părerea lui, încă înainte de sfârșitul secolului al douăzecilea, mările vor fi brăzdate de orașe plutitoare. Poate că va fi ultimul cuvânt al progresului și al confortului în viitor. Ce spectacol superb oferă această insulă mișcătoare, mergând să-și viziteze surorile din Oceania! Cât despre Pinchinat, el se simte amețit auzind vorbindu-se numai despre milioane, aşa cum s-ar vorbi aiurea despre douăzeci și cinci de ludovici. În mod obișnuit, se folosesc bancnotele. Fiecare are în buzunar două sau trei mii de dolari. Și nu o dată se întâmplă ca alteța-sa să-i spună lui Frascolin:

— Bătrâne, n-ai cumva la tine vreo monedă de cincizeci de mii de franci?...

Între timp, membrii Cvartetului Concertant și-au mărit numărul cunoștințelor, fiind primiți peste tot cu brațele deschise. Și cum ar fi putut fi altfel, devreme ce erau recomandați de amețitorul Munbar?

În primul rând, i-au făcut o vizită compatriotului lor Athanase Dorémus, profesor de dans, de grație și ținută. Acesta locuiește în sectorul tribordez, într-o casă modestă de pe Boulevardul Douăzeci și cinci, închiriată cu trei mii de dolari. E servit de o negresă bătrână, plătită cu o sută de dolari pe lună. E încântat să-i cunoască pe acești francezi care fac cinste Franței.

E un bătrân de șaptezeci de ani, slăbuț, uscat, mic de statură, cu privirea vie, având încă toți dinții, cu părul bogat, alb ca și barba. Păsește afectat, într-o oarecare cadență ritmică, cu pieptul bombat, mijlocul cambrat, brațele depărtate de corp, picioarele întoarse puțin în afară și încălțate ireproșabil. Artiștii noștri simt o mare plăcere să-l facă să vorbească și el se pretează de bunăvoie, căci grația nu îi e egalată decât de elocință.

— Cât sunt de fericit, dragii mei compatrioți, cât sunt de fericit! repetă el de douăzeci de ori la prima vizită. Cât sunt de fericit să vă văd! Ați avut o idee excelentă venind să vă stabiliți în acest oraș! Nu veți regreta; eu n-aș putea concepe, acum că m-am obișnuit, că se poate trăi și altfel!

— Și de cât timp sunteți aici, domnule Dorémus? întreabă Yvernès.

— De optprezece luni, răspunde profesorul. De la întemeierea insulei. Grație excelentelor referințe de care dispuneam la New Orleans, serviciile mele au fost acceptate de către domnul Cyrus Bikerstaff, adoratul nostru guvernator. Și din acea zi binecuvântată, salariul care mi-a fost atribuit pentru a conduce un conservator de dans, de grație și ținută, mi-a îngăduit să trăiesc...

— Ca un milionar! exclamă Pinchinat.

— O, milionarii, aici...

— Știu, știu dragul meu compatriot. Dar, după cum ne-a dat a înțelege suprintendentul, cursurile conservatorului dumneavoastră nu prea sunt frecventate.

— E adevărat că n-am decât elevi particulari – și numai oameni tineri. Americanii se cred înzestrați din naștere cu toate grațiile posibile. Așa că preferă să ia lecții în secret și în secret le transmit și eu frumoasele maniere franțuzești!

Și el surâde, se maimuțărește ca o babă cochetă, face risipă de atitudini grațioase.

Athanase Dorémus, picard din Santerre, a părăsit Franța în prima tinerețe, pentru ca să se instaleze în Statele Unite, la New Orleans. Acolo, în sâmul populației de origine franceză din regretata noastră Louisiana⁶⁹, nu i-au lipsit ocaziile de a-și exercita talentele. Primit în cele mai bune familii, el a putut să facă unele economii, pe care un crah, cum nu se poate mai american, i le-a spulberat într-o singură zi. Era în momentul în care *Standard-Island Company* lua ființă, multiplicându-și prospectele, risipindu-și pretutindeni anunțurile, lansând apeluri către toți ultrabogătașii cărora căile ferate, zăcăminte de petrol, comerțul cu porci sărați sau nesărați le aduseseră averi incalculabile. Athanase Dorémus a avut ideea să ceară o slujbă guvernatorului nouui oraș unde profesorii de specialitatea lui nu se prea înghesuiau. Fiind cunoscut de către familia Coverley, originară din New Orleans, și grație recomandației șefului său, care urma să devină unul din cei mai de seamă notabili tribordezi din Milliard-City, el a fost admis – și iată cum un francez, mai mult chiar, un picard, se numără printre funcționarii insulei cu elice. E adevărat, nu dă lecții decât acasă și sala de curs a cazinoului n-a văzut reflectându-se în oglinziele sale decât propria persoană a profesorului. Dar ce importanță are, din moment ce leafa nu suferă nicio scădere?!

De fapt, un om cumsecade, puțin ridicul și maniac, destul de plin de el, convins că odată cu moștenirea lui Vestris⁷⁰ și Saint-Leon⁷¹ a primit în păstrare și tradițiile lui Brummel⁷² și lord Seymour⁷³. În ochii cvartetului, e un compatriot – calitate întotdeauna apreciată, la o depărtare de câteva mii de leghe de Franță.

Trebuie să i se povestească ultimele aventuri ale celor patru parizieni, în ce condiții au ajuns aici, cum i-a atras Calistus Munbar pe bordul insulei cu elice – atras, ăsta-i cuvântul! – și cum aceasta a ridicat ancora la câteva ore după îmbarcare.

— Asta nu mă miră deloc din partea suprintendentului nostru, răspunde bătrânul profesor. E încă un renghi de-al lui. A făcut și va mai face multe! Un adevărat fiu al lui Barnum, care va sfârși prin a compromite Compania... un domn obraznic, care ar avea multă nevoie de câteva lecții de bună purtare... unul din yankeii ăștia care se tolănesc într-un fotoliu, cu

picioarele pe pervazul ferestrei!... În fond, nu e un om rău, dar își închipuie că totul îi e permis! Dar, dragii mei compatrioți, să nu-i purtați pică. În afara de neplăcerea cu concertul de la San Diego, nu puteți decât să vă felicitați pentru șederea voastră în Milliard-City. Vor avea pentru voi considerații... la care cred că veți fi sensibili...

— Mai ales la sfârșitul fiecărui trimestru! precizează Frascolin, ale cărui funcțiuni de casier al trupei încep să capete o excepțională importanță.

În legătură cu rivalitatea dintre cele două sectoare, Athanase Dorémus confirmă spusele lui Calistus Munbar. După părerea sa, ar exista un punct negru la orizont și chiar amenințarea unei vijelii apropiate. E de temut un conflict de interes și de amor propriu între tribordezi și babordezi. Familiile Tankerdon și Coverley, cele mai bogate de pe insulă, vădesc o gelozie crescândă una față de cealaltă. S-ar putea produce o explozie, dacă o combinație oarecare nu va reuși să le apropie. Da... o explozie!

— Dacă asta nu va face insula să sară în aer, n-am de ce să ne neliniștim, observă Pinchinat.

— Cel puțin atâta vreme cât suntem și noi aici! adaugă violoncelistul.

— O, insula e solidă, dragii mei compatrioți! răspunde Athanase Dorémus. De opt-sprezece luni de când se plimbă pe mare, nu s-a înregistrat niciun accident cât de cât mai deosebit. Numai reparații neînsemnante, care nici măcar n-au obligat-o să se întoarcă la Madeleine-bay! Gândiți-vă că e făcută din tablă de oțel!

Asta lămurește totul, și dacă tabla de oțel nu oferă o garanție absolută în această lume, în ce alt metal să ai încredere? Oțelul e fier, și însuși globul nostru, aproape în întregime, ce e oare altceva decât o enormă carbură? Ei bine, Standard-Island este Pământul în mic.

Pinchinat întreabă atunci ce părere are profesorul despre guvernatorul Cyrus Bikerstaff.

— Și el e tot de oțel?

— Da, domnule Pinchinat, răspunde Athanase Dorémus. Este un administrator foarte priceput și înzestrat cu o mare energie. Din nenorocire, la Milliard-City nu ajunge să fii de oțel...

— Trebuie să fii de aur, intervene Yvernès.

— Aveți dreptate. De aur, sau nu contezi câtuși de puțin! Într-adevăr, în ciuda înaltei sale situații, Cyrus Bikerstaff nu este decât un agent al Companiei. El prezidează la întocmirea diverselor acte ale stării civile, e

însărcinat să primească produsul vămilor, să vegheze la igiena publică, măturatul străzilor, întreținerea plantațiilor, să primească reclamațiile contribuabililor – într-un cuvânt, să-și facă dușmani pretutindeni și nimic mai mult. Pe Standard-Island trebuie «să fii cineva» și profesorul le-a spus: Cyrus Bikerstaff nu contează. Dealtfel, însăși funcția sa îl obligă să se mențină între cele două partide, să păstreze o atitudine îngăduitoare, să nu riste nimic care ar putea să placă unuia și să displacă celuilalt. O politică dificilă.

Pe insulă încep să se nască idei care ar putea duce la un conflict între cele două sectoare. Dacă tribordezii s-au stabilit pe Standard-Island doar cu gândul de a se bucura în liniște de bogățiile lor, babordezii încep să regrete afacerile. Ei se întrebă de ce n-ar putea fi utilizată insula cu elice ca un imens vas de comerț, de ce n-ar transporta ea mărfuri pe diversele piețe ale Oceaniei, de ce este izgonită orice industrie de pe Standard-Island... Pe scurt, cu toate că nu se află aici decât de mai puțin de doi ani, acești yankei, în frunte cu Tankerdon, se simt cuprinși de nostalgia negoțului.

Și dacă până acum au rămas la vorbe, guvernatorul Cyrus Bikerstaff e totuși neliniștit. El speră că relațiile nu se vor învenina și că neînțelegerile interne nu vor reuși să tulbure un aparat fabricat anume pentru a oferi o liniște deplină locuitorilor săi.

Părăsindu-l pe Athanase Dorémus, cvartetul promite că va reveni să-l vadă. În mod obișnuit, profesorul se duce după-amiaza la cazinou, unde nu se prezintă nimeni. Și acolo, nevrând să poată fi acuzat de nerespectarea îndatoririlor sale, aşteaptă, pregătindu-și lecția în fața oglinzilor nefolosite ale sălii.

În acest timp, insula cu elice înaintează către vest și puțin către sud-vest, astfel încât să ajungă în arhipelagul Sandwich. La această latitudine, atât de aproape de zona toridă, temperatura este de pe acum ridicată. Miliardezii ar suporta-o greu fără îndulcirea pe care o aduce briza marină. Din fericire, nopțile sunt răcoroase și chiar în plină caniculă arborii și peluzele, stropite de ploaia artificială, își păstrează verdețea lor atrăgătoare. În fiecare zi, la prânz, punctul în care se află insula, indicat pe cadranul primăriei, este telegrafiat tuturor cartierelor. La 17 iunie, Standard-Island se găsește la 155° longitudine vestică și 27° latitudine nordică, apropiindu-se de tropice.

— S-ar spune că astrul zilei o remorchează, declamă Yvernès, sau, dacă vreți o expresie mai elegantă, că la ea sunt înhămați caii divinului Apollo.

Observație pe cât de justă pe atât de poetică, primită însă de Sébastien Zorn cu o ridicare din umeri. Nu-i convine să joace rolul de remorcat... fără voia lui.

— Și apoi, nu încetează el să repete, o să vedem noi cum se va sfârși această aventură!

Aproape în fiecare zi, cvartetul dă o raită prin parc, la ora când e plin de lume. Călare, pe jos, în trăsură, toți notabili din Milliard-City se întâlnesc în jurul peluzelor. Mondenele își arată a treia toaletă cotidiană, având aceeași nuanță de la pălărie până la pantofi. Mătasea de India e foarte la modă anul acesta. Ele folosesc adesea și mătasea artificială din celuloză, care e atât de lucitoare, sau chiar bumbacul artificial obținut din lemn de brad sau de molift, desfibrat și fărâmîțat. Ceea ce îl face pe Pinchinat să spună:

— O să vedeți că într-o zi se vor fabrica țesături din iederă pentru prietenii credincioși și din salcie plângătoare pentru văduvele neconsolate!

În orice caz, bogatele miliardeze n-ar accepta aceste stofe dacă n-ar veni de la Paris și nici aceste toalete dacă n-ar fi creația regelui croitorilor din capitală – acela care a proclamat sus și tare axioma: «Femeia nu e decât o chestiune de forme»⁷⁴.

Câteodată, regele și regina Malecarliei trec prin mijlocul acestei nobilimi a banului. E adevărat că, în fond, americanii de pe Standard-Island sunt foarte măguliți să aibă drept concetățean un rege și continuă să-l trateze potrivit vechii sale situații. Dar, de fapt, maiestățile lor nu contează mai mult decât Cyrus Bikerstaff – poate chiar mai puțin.

Călătorii pe care îi sperie navigația ar trebui să adopte acest fel de plutire pe bordul unei insule mișcătoare. În aceste condiții, nu mai trebuie să te preocupi de capriciile mării. Furtunile ei nu mai sunt de temut. Cu zece milioane de cai putere în pântece, Standard-Island nu poate fi niciodată reținută de lipsa de vânt și e destul de puternică pentru a lupta împotriva vânturilor potrivnice. Dacă ciocnirile constituie o primejdie, această primejdie nu e pentru ea. Cu atât mai rău pentru navele care s-ar arunca în plină viteză asupra coastelor ei de fier. De fapt, aceste întâlniri sunt foarte puțin probabile, grație farurilor care luminează porturile, prova și pupa, grație lunilor de aluminiu ale căror licăririri electrice saturează atmosfera în timpul nopții. Cât despre furtuni, nu merită să mai vorbim de ele. Standard-

Island este în stare să pună o stavilă mâniei valurilor. Totuși, când pașii îi poartă pe Pinchinat și Frascolin în partea dinainte sau dinapoi a insulei, fie la bateria Pintenului, fie la bateria Pupei, sunt amândoi de părere că se simte lipsa capurilor, a promontoriilor, a golfurilor, a țărmurilor. Acest litoral nu-i decât un meterez de oțel, menținut cu milioane de șuruburi și de nituri. Și cum ar mai regreta un pictor stâncile bătrâne, zbârcite ca pielea unui elefant și acoperite de ierburi marine, pe care le mângează valurile fluxului! Hotărât, nu se poate înlocui frumusețea naturii prin minunile industriei. Cu toată admirația lui statornică, Yvernès trebuie să recunoască acest adevăr.

În seara de 25 iunie, insula cu elice trece Tropicul Cancerului, la limita zonei toride a Pacificului. Chiar la ora aceea, cvartetul dă al doilea concert în sala cazinoului. După primul succes, prețul fotoliilor s-a mărit. N-are importanță, sala este încă prea mică. Amatorii își dispută locurile. Evident, această muzică de cameră trebuie să fie excelentă pentru sănătate și nimenei nu și-ar îngădui să-i pună la îndoială calitățile terapeutice. Întotdeauna mixturi de Mozart, Beethoven, Haydn, după rețetă. Uriaș succes pentru executanți, cărora aplauzele pariziene le-ar fi făcut desigur mai multă plăcere. Dar, în lipsa lor, Yvernès, Frascolin și Pinchinat știu să se mulțumească cu uralele miliardeze, pentru care Sébastien Zorn continuă să aibă un dispreț absolut.

— Ce-am putea cere mai mult, la trecerea tropicului? îi spune Yvernès.
— Tropicul «concertului»! exclamă Pinchinat, punându-se la adăpost în urma acestui groaznic joc de cuvinte⁷⁵.

Și când ies din cazinou, pe cine zăresc printre nenorociții care n-au putut să dea trei sute de dolari pe un fotoliu? Pe regele și regina Malecarliei, care stau modești la ușă.

Arhipelagul Sandwich

Există în această parte a Pacificului un lanț submarin a cărui desfășurare de la vest-nord-vest către est-sud-est, pe o întindere de nouă sute de leghe, ar deveni vizibilă dacă abisurile de patru mii de metri care-l despart de celelalte zone ale Oceaniei s-ar goli deodată. Lanțul nu lasă să se vadă decât opt vârfuri: Nühau, Kauai, Oahu, Molokai, Lanai, Maui, Kahulani, Hawai. Aceste opt insule de mărimi inegale constituie arhipelagul hawaian sau

grupul insulelor Sandwich. El nu depășește zona tropicală decât prin puzderia de roci și recifuri care se prelungesc spre vest.

Lăsându-l pe Sébastien Zorn să bombăne în colțul său, să se închidă într-o totală indiferență față de toate curiozitățile naturii, ca un violoncel în cutie, Pinchinat, Yvernès, Frascolin gândesc astfel (și nu greșesc deloc).

— Pe cinstea mea, spune unul, nu-mi pare rău că vizităm insulele hawaiene! Dacă tot gonim pe întinsul Pacificului, cel puțin să ne alegem cu niște amintiri!

— Și apoi, adaugă altul, indigenii din insulele Sandwich ne vor face să uităm puțin pawnienii, siușii și alți indieni prea civilizați din Far-West; și nu mi-ar displace să întâlnim sălbatici adevărați, canibali.

— Hawaienii să fie încă...? întreabă al treilea.

— Să sperăm, răspunde foarte serios Pinchinat. Bunicii lor l-au mâncat pe căpitanul Cook și dacă bunicii au gustat din acest ilustru navigator, nu e de admis ca nepoții să fi pierdut gustul cărnii de om!

Trebuie să mărturisim că alteța-sa vorbește cam irreverențios despre celebrul marină englez care a descoperit acest arhipelag în 1778⁷⁶.

Din această conversație reiese că artiștii noștri speră că hazardul o să-i pună față în față cu indigeni mai autentici decât specimenele expuse în Grădinile de Aclimatizare. În orice caz, îi vor vedea în țara lor de origine, chiar la locul de producție. Sunt deci oarecum nerăbdători să ajungă acolo, aşteptând în fiecare zi ca oamenii de veghe ai Observatorului să semnaleze primele înălțimi ale grupului hawaian.

Asta se întâmplă în dimineața zilei de 6 iulie. Noutatea se răspândește îndată și pe pancarta cazinoului se înscrive această mențiune teleautografică:

«Se zăresc insulele Sandwich».

E adevărat, sunt încă la cincizeci de leghe; dar cele mai înalte creste ale grupului, cele ale insulei Hawai, care depășesc patru mii două sute de metri, sunt vizibile pe timp frumos chiar de la această distanță.

Venind dinspre nord-est, comandorul Ethe Simcoë se îndreaptă spre insula Oahu. Capitala ei, Honolulu, este în același timp și capitala arhipelagului. Această insulă este a treia din grup, ca latitudine. Nühau, care e un mare parc de vite, și Kauai rămân la nord-vest. Oahu nu este cea mai mare dintre insulele Sandwich, deoarece nu are decât o mie și sase sute optzeci de kilometri pătrați, pe când Hawai are o suprafață de peste

săptămâni. Cât despre celelalte insule, n-au decât trei mii opt sute doisprezece kilometri pătrați, toate la un loc.

Se înțelege că, de la plecare, artiștii parizieni au strâns relațiile cu principalii funcționari de pe Standard-Island. Toți, guvernatorul, comandorul Simcoë, colonelul Stewart, ca și inginerii-șefi Watson și Somwah, i-au întâmpinat cu multă căldură. Vizitând adesea Observatorul, artiștilor le place să rămână ore întregi pe platforma turnului. Nu e de mirare deci că în ziua aceea Yvernès și Pinchinat, înfocații trupei, au plecat într-acolo și, către ora zece dimineață, ascensorul i-a ridicat «în vârful catargului», cum spune altea-sa.

Comandorul Ethel Simcoë venise înaintea lor și, împrumutându-le oceanul său, îi sfătuiește să privească spre sud-vest, către un punct înecat în ceată.

— Este Mauna Loa din Hawai, spune el, sau Mauna Kea, doi vulcani superbi care, în 1852 și în 1855, au aruncat asupra insulei un fluviu de lavă, acoperind șapte sute de metri pătrați, și ale căror cratere au azvârlit, în 1880, șapte sute de milioane de metri cubi de materie eruptivă!

— Grozav! exclamă Yvernès. Ce credeți, vom avea și noi norocul să vedem un asemenea spectacol?

— Nu știu, domnule Yvernès, răspunde Ethel Simcoë. Vulcanii nu funcționează la comandă...

— Oh! Numai de data asta și cu ceva protecții! intervine Pinchinat. Dacă aș fi bogat ca domnii Tankerdon și Coverley, mi-aș comanda asemenea erupții de câte ori aș avea chef.

— Ei bine, o să le vorbim despre asta, spune surâzând comandorul, și nu mă îndoiesc că vor face chiar imposibilul ca să vă fie pe plac.

Pinchinat întreabă care e populația arhipelagului Sandwich. Comandorul îi răspunde că dacă a fost de două sute de mii de locuitori la începutul secolului, acum s-a redus la jumătate.

Bine, domnule Simcoë, o sută de mii de sălbatici e totuși destul, și dacă au rămas canibali de treabă, dacă nu și-au pierdut apetitul, ar putea înghiți dintr-o îmbucătură pe toți miliardezii de pe Standard-Island!

Insula cu elice nu vizitează pentru prima oară arhipelagul hawaian. Ea a străbătut și anul trecut aceste meleaguri, atrasă de climatul sănătos. Într-adevăr, aici vin bolnavi din America, până ce medicii europeni se vor hotărî să-și trimiteră clientela să respire aerul Pacificului. De ce nu? Honolulu nu se

mai află decât la o depărtare de douăzeci și cinci de zile de Paris, și când e vorba să-ți umpli plămânii cu un oxigen cum nu se mai găsește nicăieri...

Standard-Island pătrunde în arhipelag în dimineața zilei de 9 iulie. Oahu se conturează la cinci mile spre sud-vest. Deasupra ei împung cerul, la est, Diamond-Head, un bâtrân vulcan care domină rada portului, și un alt con, numit de englezi Castronul de Punch. După cum observă comandorul, dacă acest enorm lighean ar fi umplut cu brandy sau gin, John Bull⁷⁷ nu s-ar sfii să-l golească până la ultima picătură.

Trecând între Oahu și Molokai, Standard-Island evoluează ca un vas sub acțiunea cărmei, combinând jocul elicelor de la tribord și de la babord. După ce a depășit capul sud-estic al insulei Oahu, ea se oprește, obligată fiind de deplasarea sa considerabilă, la zece ancabluri de litoral. Așa cum se cuvenea pentru a păstra un spațiu de manevră și pentru a se menține la o distanță suficientă de țărm, nu «ancorează» în adevăratul înțeles al cuvântului, adică nu sunt folosite ancorele, ceea ce ar fi fost imposibil din cauza adâncimii de o sută de metri și mai mult. Cu ajutorul mașinilor, care manevrează înainte și înapoi în tot timpul popasului, Standard-Island rămâne pe loc, la fel de nemîscată ca insulele arhipelagului hawaian.

Cvartetul contemplă înălțimile care se desfășoară în fața ochilor săi. Din larg nu se văd decât masive de arbori, boschete de portocali și magnifice specimene ale florei temperate. La vest, printr-o deschizătură strâmtă a recifului, apare un mic lac interior, lacul Perlelor, un fel de câmpie lacustră, străpunsă de vechi crateră.

Aspectul insulei Oahu este destul de plăcut și antropofagii atât de doriți de Pinchinat nu pot să se plângă de scena pe care se desfășoară isprăvile lor. Cu condiția să se mai dedea isprăvilor lor canibalice, alteța-sa ar fi pe deplin satisfăcut.

Dar iată-l strigând deodată:

- Doamne, ce văd?...
- Ce vezi? întreabă Frascolin.
- Acolo... clopotnițe...
- Da! și turnuri... și palate! adaugă Yvernès.
- Nu-i posibil ca aici să fi fost mâncat căpitanul Cook!
- Nu ne aflăm în insulele Sandwich! spune Sébastien Zorn, ridicând din umeri. Comandorul a rătăcit drumul.

— Fără îndoială! întărește Pinchinat.

Nu, comandorul Simcoë nu s-a rătăcit. Acolo este Oahu și orașul care se întinde pe mai mulți kilometri pătrați este Honolulu.

Trebuie să recunoaștem: s-au produs multe schimbări din perioada când marele navigator englez a descoperit acest grup! Nu numai că limba băştinașilor tinde să dispară în fața limbii anglo-saxone, dar arhipelagul cuprinde acum americani, chinezi – cei mai mulți angajați ai proprietarilor de pământ, ceea ce a dat naștere seminției Hapa-Pa Pake – și, în sfârșit, portughezi, grație serviciilor maritime stabilite între insulele Sandwich și Europa. Mai sunt touși și indigeni – destui pentru a satisface curiozitatea celor patru artiști, cu toate că au fost decimați de lepră. Dar tipul mâncătorului de carne de om nu mai poate fi întâlnit.

— O, culoare locală, strigă vioara întâi, ce mâna te-a răzuit de pe paleta modernă?

Da! Timpul, civilizația, progresul, care este o lege a naturii, au șters aproape cu totul această culoare. Și artiștii noștri trebuie s-o recunoască, nu fără oarecare părere de rău, atunci când una din șalupele de pe Standard-Island, depășind lungul șir de stânci, îi duce pe țărm.

Între două zăgazuri ce se întâlnesc în unghi ascuțit, se deschide un port adăpostit de vânturile rele printre-un amfiteatră de munți. Din 1794, stâncile care-l apără de hula din larg s-au înălțat cu un metru. A rămas totuși destulă apă pentru ca vapoarele cu un pescaj de opt-sprezece, douăzeci de picioare să poată fi amarate la cheiuri.

— Ce dezamăgire!... Ce dezamăgire! murmură Pinchinat. E îngrozitor să-ți pierzi atâtea iluzii într-o călătorie...

— Mai bine să stai acasă! declară violoncelistul, ridicând din umeri.

— Ba, deloc! sare Yvernès, mereu entuziasmat. Ce spectacol s-ar putea compara cu cel al insulei de oțel, venind în vizită la arhipelagurile Oceaniei?

Dacă starea morală a insulelor Sandwich s-a modificat, spre regretul artiștilor noștri, nu același lucru s-a întâmplat cu climatul. Este unul din cele mai sănătoase de pe aceste meleaguri ale Oceanului Pacific, cu toate că grupul e situat într-o zonă cunoscută sub numele de Marea Căldurilor. E adevărat că mercurul termometrelor se menține la un grad ridicat, când nu bat alizeele din nord-est, iar contra-alizeele din sud dau naștere unor furtuni violente, numite aici *kouas*, dar temperatura medie a Honolulului nu depășește douăzeci și unu de grade. Ar însemna să dai doavadă de rea-voință

ca să te plângi de ea, aici, la limita zonei toride. Locuitorii nici nu se plâng și, după cum am mai pomenit, destui bolnavi vin în aceste insule.

Oricum, pe măsură ce cvartetul pătrunde mai mult în secretele arhipelagului, iluziile sale se spulberă... ca frunzele la sfârșitul toamnei. El pretinde că a fost păcălit, când n-ar trebui să se acuze decât pe el însuși pentru această păcăleală.

— Calistus Munbar ne-a mai jucat o festă! afirmă Pinchinat, amintind că, după spusele suprintendentului, insulele Sandwich ar fi ultimul bastion al sălbăticiei în Pacific.

— Când îi fac reproșuri amare, Munbar răspunde, clipind din ochiul drept:

— Ce vreți, dragii mei prieteni! Lucrurile s-au schimbat atât de mult de la ultima mea călătorie, încât nu le mai recunosc nici eu!

— Farsorule! exclamă Pinchinat, bătându-l pe burtă.

Sigur este că dacă lucrurile s-au schimbat, asta s-a petrecut extraordinar de rapid. Odinoară, insulele Sandwich aveau o monarhie constituțională, fondată în 1837, cu două camere, cea a nobililor și cea a deputaților. Prima era numită numai de către proprietarii de pământ, a doua de către toți cetățenii știutori de carte – nobilii pe șase ani, deputații pe doi ani. Fiecare cameră se compunea din douăzeci și patru de membri, care deliberau în comun în fața ministerului regal, alcătuit din patru consilieri ai regelui.

— Deci exista un rege, conchide Yvernès...

Da! A existat un rege la Honolulu sau, cel puțin, exista o regină, Liliuokalani, astăzi detronată, care a luptat pentru drepturile fiului său, prințul Adey, împotriva pretențiilor unei oarecare prințese Kaiulani. Pe scurt, multă vreme arhipelagul a fost într-o efervescentă politică, exact ca statele Americii sau ale Europei, cărora le seamănă chiar și sub acest aspect. Ar fi putut asta să ducă la intervenția armatei hawaiene și să deschidă era funestă a pronunciamentelor⁷⁸? Nu, pentru că aşa-zisa armată nu se compune decât din două sute cincizeci de recruți și două sute cincizeci de voluntari. Nu se răstoarnă un regim cu cinci sute de oameni – cel puțin nu în mijlocul Pacificului.

Dar englezii erau acolo și vegheau. Se pare că prințesa Kaiulani se bucura de simpatia Marii Britanii. Pe de altă parte, guvernul japonez era gata să-și asume protectoratul insulelor și numără partizani printre culii care sunt folosiți în număr mare pe plantații.

«Ei bine, și americanii?» veți spune.

Aceasta e chiar întrebarea pe care i-o pune Frascolin lui Calistus Munbar, în legătură cu o intervenție foarte previzibilă.

— Americanii? răspunde suprintendentul. Ei nu țin deloc la acest protectorat. Cu condiția să aibă în insulele Sandwich o stațiune maritimă rezervată pacheboturilor de pe liniile Pacificului, ei se declară satisfăcuți⁷⁹.

Și totuși, în 1875, regele Kamehameha, care a făcut o vizită președintelui Grant la Washington, a pus insula sub scutul Statelor Unite. Șaptesprezece ani mai târziu, când domnul Cleveland a luat hotărârea să o repună în drepturi pe regina Liliuokalani, atunci când regimul republican se stabilise în insulele Sandwich, sub președinția domnului Sanford Dole, au avut loc proteste violente în ambele țări.

Nimic, de altfel, nu poate să împiedice ceea ce este scris în cartea destinelor popoarelor, fie ele de origine veche sau modernă. De la 4 iunie 1894, arhipelagul hawaian e republică, sub președinția domnului Dole și a succesorilor săi.

Standard-Island va rămâne aici zece zile. Un mare număr de locuitori profită de asta ca să exploreze Honolulu și împrejurimile. Familiile Coverley și Tankerdon, principali notabili din Miliard-City, debarcă zilnic în port. Pe de altă parte, cu toate că e a doua apariție a insulei cu elice pe meleagurile hawaiene, admirația hawaienilor e fără margini și ei vin cu grămada să viziteze această minunătie. E adevărat, poliția lui Cyrus Bikerstaff se asigură că vizitatorii pleacă la ora reglementară. Grație acestor măsuri de securitate, ar fi greu pentru un intrus să rămână pe Bijuteria Pacificului fără o autorizație care nu se capătă deloc ușor. În sfârșit, raporturile sunt bune, dar fără să se stabilească relații oficiale.

Cvartetul face câteva plimbări foarte interesante. Indigenii plac parizienilor noștri. Au trăsături caracteristice accentuate, tenul brun, fizionomia blândă și totodată plină de mândrie. Și cu toate că au acum republică, poate că regretă independența sălbatică de odinioară.

«Văzduhul țării noastre e liber», spune unul din proverbele lor, dar ei nu mai sunt.

Într-adevăr, după cucerirea arhipelagului de către Kamehameha, după monarhia reprezentativă stabilită în 1837, fiecare insulă era administrată de

către un guvernator. La ora actuală, sub regimul republican, ele sunt împărțite în arondismente și subarondismente.

— Poftim, spune Pinchinat, nu lipsesc decât prefectii, subprefecții și consilierii de prefectură, cu constituția anului VIII!⁸⁰

— Vreau să plec de aici! declară Sébastien Zorn.

Ar fi greșit să facă fără să admire peisajele insulei Oahu. Ele sunt superbe, cu toate că flora nu e prea bogată. În zona litoralului abundă cocotierii și alți palmieri, arborii de pâine, *aleurites trilobas*, care dau ulei, ricinii, daturas, indigotierii. În văile scăldate de apele de munte și tapițate cu o iarbă numită manervia, cresc arbuști care devin arborescenți, *chenopodium*, halapepe, un fel de sparanghel gigantic. Zona păduroasă, prelungită până la altitudinea de două mii de metri, e acoperită de esențe lemnoase, mirtacei înalți, rumecși colosali, liane care se încolăcesc ca niște șerpi. Cât despre recoltele care furnizează elementele necesare comerțului și exportului, amintim orezul, nucile de cocos, trestia de zahăr. Transportate de la o insulă la alta, produsele se strâng la Honolulu, de unde sunt expediate în America.

Fauna e foarte puțin variată. S-ar părea că speciile animale nu tind deloc să se modifice. Ca animale domestice, numai porci, găini, capre; sălbaticice deloc, dacă nu punem la socoteală câteva perechi de mistreți; țânțari de care nu scapi ușor; numeroși scorpioni și diverse șopârle inofensive; păsări care nu cântă niciodată, printre altele pasărea oo, *drepanis pacifica*, cu penajul negru, ornamentat cu acele pene galbene din care era făcută faimoasa mantie a regelui Kamehameha, la care au lucrat nouă generații de indigeni.

În acest arhipelag, opera omului – și ea e demnă de luat în seamă – constă în introducerea unei civilizații asemănătoare celei din Statele Unite, cu societățile sale savante, școlile sale de învățământ obligator, premiate la Expoziția din 1878, bogatele sale biblioteci, jurnalele publicate în limba engleză și canacă. Parizienii noștri nu se miră, știind că notabilitățile arhipelagului sunt, cei mai mulți, americani, a căror limbă are aceeași largă circulație ca și moneda lor.

Se înțelege că, de la sosirea insulei cu elice, ambarcațiile din port, încărcate cu amatori, vin adesea să-i dea târcoale. Timpul e minunat, marea liniștită și nimic nu-i mai plăcut decât o excursie de douăzeci de kilometri la

distanță de o ancablură de acest litoral nituit, pe care agenții de vamă exercită o supraveghere atât de severă.

Printre acești excursioniști se remarcă un mic vas care, în fiecare zi, navighează stăruitor în apele insulei cu elice. Este un fel de cuter malaiez, cu două catarge, cu pupa de formă pătrată, pe care se află zece oameni, sub ordinele unui căpitan cu figură energetică. Guvernatorul nu intră la bănuieți, cu toate că această stăruință ar fi putut să pară suspectă. Echipajul cuterului nu încetează să cerceteze insula pe întregul său perimetru, hoinărind de la un port la altul, examinând cu atenție litoralul. La urma urmei, admitând că ar fi avut intenții răuvoitoare, ce-ar putea să facă acest echipaj împotriva unei populații de zece mii de locuitori? Iată de ce nimeni nu ia în seamă cuterul, fie că evoluează în cursul zilei, fie că-și petrece nopțile pe mare. Administrația maritimă din Honolulu nu este interpelată în acest sens.

Cvartetul își ia rămas bun de la insula Oahu în dimineața zilei de 10 iulie. Standard-Island pornește la drum din zori, supunându-se îndemnului puternicelor sale propulsoare. După ce întoarce pe loc, ia direcția sud-vest, astfel încât să viziteze celelalte insule hawaiene. E nevoie să deci să taie pieziș currentul ecuatorial care merge dinspre est spre vest, în sens opus celui care mărginește arhipelagul la nord.

Pentru plăcerea acelora dintre locuitorii săi care privesc de la babord, Standard-Island pătrunde cu îndrăzneală între insulele Molokai și Kauai. Deasupra acesteia din urmă, una dintre cele mai mici ale grupului, se înalță un vulcan de o mie opt sute de metri, Nirhau, care aruncă vaporii funinginoși. La picioarele lui se rotunjesc maluri de formație coraligenă, dominate de un șir de dune, ale căror ecouri au o sonoritate metalică atunci când sunt lovite cu putere de valuri. S-a înnoptat, aparatul se află încă în acest canal strâmt, dar n-are de ce să se teamă sub mâna comandorului Simcoë. La ceasul când soarele apune după înălțimile insulei Lanai, oamenii de veghe n-ar fi putut să vadă cuterul care, părăsind portul în urma insulei cu elice, caută să se mențină în apropierea ei. De altfel, repetăm, de ce ar fi existat o preocupare deosebită față de această ambarcație malaieză?

A doua zi, la răsăritul soarelui, cuterul nu mai era decât un punct alb la orizont.

În timpul zilei se navighează între Kahulani și Maui. Grație întinderii sale, aceasta din urmă, cu capitala Lahaina, port rezervat balenierelor, ocupă

al doilea loc în arhipelagul Sandwich, Haleahala, Casa Soarelui, își înaltă acolo vârful de trei mii de metri către astrul radios.

În următoarele două zile, Standard-Island plutește de-a lungul marii insule Hawai, ai cărei munți, aşa cum am mai spus, sunt cei mai înalți din arhipelag. În golful Kealakeacua, căpitanul Cook, primit mai întâi ca un zeu de către indigeni, a fost masacrat în 1779, un an după ce descoperise acest arhipelag căruia îi dăduse numele Sandwich, în onoarea celebrului ministru al Marii Britanii. Hilo, capitala insulei, situată pe coasta orientală, nu se arată, dar se zărește Kailu, pe coasta occidentală. Insula posedă cincizeci și șapte de kilometri de cale ferată, care servesc mai cu seamă pentru transportul mărfurilor. Cvartetul poate să vadă panașul alb al locomotivelor.

— Nu mai lipsea decât asta! exclamă Yvernès.

A doua zi, Bijuteria Pacificului părăsește aceste meleaguri, în vreme ce cuterul malaiez trece de punctul extrem al insulei Hawai, dominat de Mauna Loa, Muntele cel Mare, a cărui creastă de patru mii de metri se pierde printre nori.

— Furați! spune Pinchinat. Suntem furați!

— Ai dreptate, oftează Yvernès, ar fi trebuit să venim cu o sută de ani mai devreme. Numai că atunci n-am fi navigat pe această admirabilă insulă cu elice.

— N-are importanță! Să găsești indigeni cu vestoane și cu gulere tari, în locul sălbaticilor cu pene pe care ni-i anunțase şmecherul de Calistus – înghiți-l-ar iadul!... Regret vremurile căpitanului Cook!

— Și dacă ai fi fost mâncat de canibali? intervine Frascolin.

— Ei bine, m-aș fi consolat la gândul că, căcar o dată în viață, am fost iubit pentru mine însumi!

Trecerea Ecuatorului

De la 23 iunie, soarele dă înapoi către emisfera meridională. Trebuie să părăsite deci zonele în care vremea rea își va exercita în curând ravagiile. În cursa lui aparentă, astrul zilei se îndreaptă spre linia echinoxială⁸¹. Urmându-l, vei afla dincolo o climă plăcută, în care, cu toată denumirea lor de octombrie, decembrie, ianuarie, februarie, aceste luni sunt totuși cele ale sezonului cald. Distanța dintre arhipelagul hawaian și insulele Marchize este

de aproape trei mii de kilometri. Grăbindu-se s-o străbată, Standard-Island pornește cu maximum de viteză.

Polinezia propriu-zisă e cuprinsă în această largă porțiune a oceanului, mărginită la nord de Ecuator și la sud de Tropicul Capricornului. Pe o întindere de cinci milioane de kilometri pătrați, se află aici unsprezece arhipelaguri formate din două sute douăzeci de insule – adică o suprafață de zece mii de kilometri, pe care se îngărmădesc mii de insulițe. Sunt vârfurile munților submarini al căror lanț se prelungesc de la nord-vest spre sud-est până la Marchize și la insula Pitcairn, cu ramificații aproape paralele.

Dacă ne-am închipui acest vast bazin golit deodată, dacă diavolul șchiop, eliberat de Cleophas, ar face să dispare această masă lichidă aşa cum făcea cu acoperișurile din Madrid⁸², o priveliște neasemuită s-ar desfășura în fața ochilor noștri. Ce Elveție, ce Norvegie, ce Tibet ar putea s-o egaleze în măreție? Unii dintre munții submarini, în cea mai mare parte vulcanici, sunt de origine madreporică, formați dintr-o substanță calcaroasă sau cornoasă, secretată în pături concentrice de polipi – animalcule radiate, cu o organizare extrem de simplă și dăruite cu o imensă forță de construire. Cele mai tinere dintre aceste insule nu au o mantie vegetală decât pe piscuri; celealte, acoperite cu vegetație din cap până în picioare, sunt cele mai vechi, chiar dacă originea lor este coraloidă.

Există deci o întreagă regiune muntoașă ascunsă sub apele Pacificului. Standard-Island se plimbă printre aceste vârfuri ca un aerostat printre piscurile Alpilor sau ale Himalaiei. Numai că elementul care o susține este apa și nu aerul.

Așa cum există mari mișcări ale undelor atmosferice în spațiu, la suprafața oceanului se produc deplasări lichide. Curentul cel mare merge de la est la vest; în straturile inferioare se propagă doi contracurenți din iunie până în octombrie, când Soarele se îndreaptă către Tropicul Cancerului. Pe deasupra, în împrejurimile insulei Tahiti, se observă patru feluri de flux, care nu ating punctul culminant la aceeași oră și care neutralizează mareea, făcând-o aproape imperceptibilă. Cât despre clima de care se bucură aceste diferite arhipelaguri, ea se deosebește în mod esențial de la unul la altul. Insulele muntoașe opresc norii, care își revarsă ploile asupra lor; insulele joase sunt mai uscate, pentru că vaporii sunt goniți de brizele atotputernice.

Ar fi fost cel puțin ciudat ca biblioteca de la cazinou să nu posede hărțile Pacificului. Ea are o colecție completă și Frascolin, cel mai serios din trupă, le consultă adesea. Yvernès preferă să se lase în voia surprizelor călătoriei și a admirării pe care i-o stârnește deplasarea insulei artificiale; el nu ține deloc să-și încarce creierul cu noțiuni geografice. Pinchinat privește lucrurile doar sub aspectul lor săgalnic sau fantezist. Cât despre Sébastien Zorn, itinerarul nu-l interesează, pentru că merge acolo unde n-avusese niciodată intenția să meargă.

Frascolin este deci singurul care studiază grupele principale ale Polineziei, insulele Basse, Marchize, Pomotu, insulele Societății, insulele Cook, insulele Tonga, insulele Samoa, insulele Australe, Wallis, Fanning, fără să mai vorbim despre insulele izolate, Niue, Tokelau, Phoenix, Manahiki, insula Paștelui, Sala y Gomez etc. El nu ignoră faptul că, în cele mai multe dintre aceste arhipelaguri, chiar în cele supuse unor protectorate, puterea se află în mâinile unor șefi a căror influență nu este discutată niciodată și că clasele sărace sunt pe de-a-ntregul supuse claselor bogate. În afară de asta, el știe că indigenii practică religiile brahmană, mahomedană, protestantă, catolică, aceasta din urmă fiind preponderentă în insulele dependente de Franța, datorită pompei cultului său. El știe chiar și că limba indigenă, al cărei alfabet nu e deloc complicat, compunându-se din treisprezece până la șaptesprezece caractere, e foarte amestecată cu limba engleză și va fi absorbită de ea. El știe, în sfîrșit, că populația polineziană tinde să descrească, ceea ce este regretabil, căci tipul canac (acest cuvânt înseamnă om), mai alb sub Ecuator decât în grupele îndepărtate de linia echinoxială, e minunat și Polinezia va pierde prin amestecul lui cu rase străine! Da! El știe aceasta și multe alte lucruri pe care le află în con vorbirile cu comandorul Ethel Simcoë iar când este întrebat de camarazii săi, le răspunde fără să se încurce. Iată de ce Pinchinat nu-l mai numește decât «Larousse-ul zonelor tropicale».

Acestea sunt principalele grupe între care Standard-Island își va plimba opulenta sa populație. Ea merită, desigur, numele de insulă fericită, pentru că tot ceea ce poate să asigure fericirea materială și, într-un anumit fel, fericirea morală, este reglementat. De ce trebuie ca această stare de lucruri să fie tulburată de rivalități, de gelozii, de neînțelegeri, datorită problemelor de influență și preponderență care despart Milliard-City în două tabere,

după cele două sectoare – tabăra Tankerdon și tabăra Coverley? În orice caz, pentru niște artiști lupta promite să fie interesantă.

Jem Tankerdon este yankee din cap până-n picioare, cu o individualitate pronunțată și supărătoare, cu față mare, bărbuță roșcată, părul tuns scurt, ochii vii, cu toate că are șaizeci de ani, irisul aproape galben, ca acela al ochilor de câine, pupila scânteietoare. E înalt, cu torsul puternic și membrele viguroase. Are în el ceva din *traperul*⁸³ preriilor, cu toate că n-a avut de-a face cu altfel de *trape* decât cele prin care precipita milioane de porci în abatoarele sale din Chicago. Un om violent, pe care situația lui ar fi trebuit să-l șlefuiască, dar căruia îi lipsesc cei șapte ani de-acasă, îi place să facă paradă de avere sa și are, cum se spune, «buzunarele sunătoare». Mai mult chiar, se pare că nu le găsește destul de pline, pentru că, împreună cu alți câțiva din sectorul său, se gândește să reia afacerile.

Doamna Tankerdon este o americană oarecare, o femeie destul de simplă, foarte supusă soțului său, mamă excelentă, blândă cu copiii ei, predestinată să crească o numeroasă progenitură și nedându-se în lături să-și îndeplinească îndatoririle. Când trebuie să împărți două miliarde între moștenitori direcți, poți foarte bine să ai o duzină – și ea îi are, toți bine făcuți.

Din această familie numeroasă, atenția cvartetului este atrasă doar de fiul cel mare, destinat să joace un oarecare rol în această povestire. Walter Tankerdon, un Tânăr foarte elegant, de o inteligență medie, cu chip și maniere simpatice, seamănă mai mult cu doamna Tankerdon decât cu capul familiei. Îndeajuns de instruit, a călătorit de câteva ori prin America și Europa, dar obișnuința și gusturile l-au făcut să se întoarcă la existența atrăgătoare de pe Standard-Island. Familiarizat cu exercițiile sportive, e în fruntea tineretului miliardez la concursurile de tenis, polo, golf și crichet. Fără să fie prea mândru de avere pe care o va moșteni, e bun la inimă. E adevărat că, lipsind săracii, n-are cum să-și exercite caritatea. În sfârșit, ar fi de dorit ca frații și surorile sale să-i semene. Si dacă ei și ele nu sunt încă la vîrstă căsătoriei, el, care se apropie de treizeci de ani, trebuie să se gândească la însurătoare. Se gândește oare?... Vom vedea.

Contrastul este izbitor între familia Tankerdon, cea mai importantă din sectorul babordez și familia Coverley, fruntașă în sectorul tribordez. Nat Coverley este mai fin decât rivalul său. Se resimte originea franceză a

strămoșilor săi. Avereia lui n-a ieșit din măruntaiele pământului, în chip de pungi de petrol, și nici din măruntaiele fumegânde ale rasei porcine! Nu! El a ajuns ceea ce este datorită afacerilor industriale, căilor ferate și băncilor. În ceea ce îl privește, nu visează decât să se bucure în liniște de bogățiile sale și – nu ascunde deloc asta – s-ar opune oricărei tentative de a transforma Bijuteria Pacificului într-o enormă uzină sau o imensă casă de comerț. Înalt, corect, cu un cap frumos sub părul încărunțit, el are o barbă castanie înspicată cu câteva fire argintii. Cu un caracter destul de rece, cu maniere distinse, el ocupă primul loc printre notabilii care păstrează la Milliard-City tradițiile înaltei societăți din sudul Statelor Unite. Iubește arta, se pricepe la pictură și la muzică, vorbește cu placere limba franceză folosită curent de tribordezi, citește literatură americană și europeană și, când are ocazia, adaugă aplauzelor sale strigăte de «bravo», atunci când tipii din Far-West sau din Noua Anglie strigă «ura» și «hip».

Doamna Coverley, având zece ani mai puțin decât soțul său, a trecut de patruzeci fără să se plângă prea mult. Este o femeie elegantă, distinsă, instruită, aparținând acelor familii semicreole din Louisiana de altădată, bună muziciană, bună pianistă – și să nu credeți că vreun Reyer al secolului douăzeci a alungat pianul din Milliard-City. În palatul de pe Boulevard Cincisprezece, cvartetul a avut de câteva ori ocazia să cânte împreună cu ea și nu poate decât să-o felicite pentru realul ei talent.

Cerul n-a binecuvântat familia Coverley, aşa cum a făcut-o cu Tankerdonii. Doar trei fiice sunt moștenitoarele unei averi imense, cu care Coverley nu se laudă ca rivalul său. Fetele sunt foarte drăguțe și se vor găsi destui pretendenți în cercurile nobile sau financiare ale celor două lumi pentru ca să le ceară mâna când va sosi clipa.

Dealtfel, în America aceste dote de necrezut nu sunt rare. Nu s-a vorbit acum câțiva ani despre mica miss Terry, care era curtată de la vîrsta de doi ani pentru cele șapte sute cincizeci de milioane ale sale? Să sperăm că această copilă s-a măritat după placul ei și că la avantajul de a fi una dintre cele mai bogate femei din Statele Unite l-a adăugat pe acela de a fi una dintre cele mai fericite.

Fiica cea mare a domnului și doamnei Coverley, Diana, sau Dy, cum îi spun prietenii, are abia douăzeci de ani. Este o persoană foarte drăguță în care se îmbină calitățile fizice și morale ale părinților săi. Ochi frumoși, albaștri, un păr magnific, între șaten și blond, o carnație proaspătă ca

petalele trandafirului abia înflorit, o talie elegantă și grăioasă – toate acestea explică de ce tinerii din Milliard-City nu vor lăsa străinilor grija de a cucerii această «comoară fără preț», pentru a întrebuița termeni de o justețe matematică. Se poate crede chiar că domnul Coverley nu va vedea în deosebirea de religie o piedică în calea unei uniri care i s-ar părea că poate să asigure fericirea fricei sale.

Păcat că probleme de rivalitate socială despart familiile cele mai de vază de pe Standard-Island. Walter Tankerdon pare creat anume pentru a deveni soțul Dianei Coverley.

Dar aceasta e o combinație la care nici nu trebuie să ne gândim. Mai curând ar fi tăiată insula în două, mai curând s-ar duce babordezii pe o jumătate și tribordezii pe celalătă, decât să se semneze un asemenea contract de căsătorie.

— Bineînțeles, dacă nu se amestecă dragostea! spune câteodată suprintendentul, clipind strengărește pe sub ochelarii săi cu ramă de aur.

Totuși, Walter Tankerdon nu pare să aibă vreo înclinație pentru Dy Coverley, și invers – sau, dacă ea există, amândoi păstrează o rezervă care însăși curiozitatea lumii selecte din Milliard-City.

Insula cu elice continuă să coboare către Ecuator, urmând cu aproximativ meridianul o sută șaizeci. În fața ei se desfășoară spații largi, lipsite de insule și insulițe, ale căror adâncimi măsoară până la două leghe. În ziua de 25 iulie trece deasupra depresiunii Belknap, un abis de șase mii de metri, din care sonda a adus la suprafață ciudate scoici sau zoofite alcătuite astfel încât să suporte presiunea unor asemenea mase de apă, presiune evaluată la șase sute de atmosfere.

După cinci zile, Standard-Island traversează un grup de insule aparținând Marii Britanii, cu toate că li se spune uneori «Insulele americane». Lăsând în urmă, la tribord, Palmyra și Suncarung, se apropiie la cinci mile de Fanning, unul dintre numeroasele zăcăminte de guano de prin aceste locuri și cel mai important din arhipelag. Altfel, sunt doar niște vârfuri ieșite la suprafață, mai mult sterpe decât înverzite, de care Regatul Unit n-a prea profitat până acum. Dar el are un picior aşezat aici și se știe că piciorul Angliei lasă urme de neșters.

În fiecare zi, în timp ce colegii săi se plimbă prin parc sau pe câmpia înconjurătoare, Frascolin, foarte interesat să cunoască amănuntele acestei ciudate navegații, se duce la bateria Pintenului. Aici îl întâlnește ades pe

comandor. Ethel Simcoë îi explică bucuros fenomenele specifice acestor mari și, când ele prezintă un oarecare interes, vioara a doua nu uită să le comunice tovarășilor săi.

De pildă, ei nu pot să-și ascundă admirația față de un spectacol pe care natura li-l oferă gratuit în noaptea de 30 spre 31 iulie.

Un imens banc de meduze, acoperind o suprafață de mai multe mile pătrate, e semnalat la căderea nopții. Nu le-a mai fost dat miliardezilor să întâlnească asemenea mase de meduze, cărora unii naturaliști le-au dat numele de oceanii. Aceste animale, cu o viață foarte rudimentară, se învecinează cu reprezentanții regnului vegetal, prin conformația lor emisferică. Peștii, oricât ar fi de lacomi, le consideră mai mult ca niște flori, căci niciunul, după cât se pare, nu vrea să le folosească drept hrană.

Oceaniile specifice zonei toride a Pacificului nu se arată decât sub forma unor umbrele multicolore, străvezii și mărginită de tentacule. Ele nu măsoară mai mult de doi, trei centimetri. Vă închipuiți câte miliarde s-au strâns la un loc ca să formeze bancuri de o asemenea întindere!...

Auzind despre imensul număr de meduze, Pinchinat remarcă:

— Numărul acesta nu poate să-i surprindă pe notabili de pe Standard-Island, pentru care miliardul este monedă curentă!

Când se lasă noaptea, o parte a populației se îndreaptă spre extremitatea prorei, adică spre terasa care domină bateria Pintenului. Tramvaiele sunt luate cu asalt. Carele electrice sunt încărcate de curioși. Mașini elegante i-au adus pe nababii orașului. Coverleyii și Tankerdonii se țin la distanță. Domnul Jem nu-l salută pe domnul Nat, care nu-l salută pe domnul Jem. Toți membrii celor două familii sunt de față. Yvernès și Pinchinat au plăcerea să stea de vorbă cu doamna Coverley și fiica sa, care îi primesc întotdeauna cu căldură. Walter Tankerdon simte o oarecare ciudă că nu ia parte la conversația lor? Miss Dy i-ar accepta cu placere prezența?... Nu știm încă. În orice caz, la ce scandal s-ar expune, ce aluzii mai mult sau mai puțin indiscrete s-ar strecura în articolele mondene din *Starboard Chronicle* sau *New Herald*!

Când întunericul e deplin – atât cât poate fi în aceste înstelate nopți tropicale – Pacificul se luminează, parcă, până în străfunduri. Imensa întindere de apă e pătrunsă de pâlpâiri fosforescente, iluminată de reflexe roze sau albastre, asemănătoare nu cu o linie desenată pe coama valurilor, ci cu emanațiile pe care le-ar produce nenumărate mulțimi de licurici. Această

fosforescență devine atât de intensă, încât e cu puțință să citești, ca la licărirea unei îndepărțate aurore boreale. S-ar spune că Pacificul, după ce a topit în apa lui razele soarelui, le înapoiază acum în efluxii luminoase.

Curând, Standard-Island taie cu prova sa masa meduzelor, care se împarte în două ramuri și lunecă de-a lungul litoralului metalic. În câteva ceasuri, insula e înconjurată de centura unduoasă a noctilucelor, a căror sursă luminoasă a rămas la fel de puternică. Fenomenul durează până la nașterea aurorei și pierde odată cu primele ei luciri.

După șase zile, Bijuteria Pacificului atinge Ecuatorul – marele cerc imaginar al sferoidului nostru care, reprezentat materialmente, ar tăia orizontul în două părți egale. Din acest loc pot fi văzuți, în același timp, amândoi polii bolții cerești – unul la nord, aprins de sclipirile Stelei Polare, altul la sud, decorat, ca pieptul unui soldat, cu Crucea Sudului. E bine să adăugăm că din diferite puncte ale acestei axe ecuatoriale stelele par să descrie în fiecare zi cercuri perpendiculare pe planul orizontului. Dacă vreți să vă bucurați de nopti și de zile perfect egale, e bine să vă instalați penații⁸⁴ pe aceste meleaguri, în regiunea insulelor sau continentelor traversate de Ecuator.

De când a părăsit arhipelagul hawaian, Standard-Island a străbătut o distanță de aproape șase sute de kilometri. Este pentru a doua oară de la crearea sa că trece dintr-o emisferă într-alta, traversând linia echinoxială – întâi coborând spre sud, apoi urcând spre nord. Acest eveniment constituie o sărbătoare pentru populația miliardeză. Se vor organiza jocuri publice în parc, ceremonii religioase la templu și în catedrala Saint-Mary Church, curse de trăsuri electrice împrejurul insulei. De pe platforma observatorului va țășni un magnific foc de artificii, ale cărui fuzee, rachete șerpuitoare, bombe cu culori schimbătoare vor rivaliza cu splendorile înstelate ale firmamentului.

După cum bănuți, e vorba de o imitație a scenelor fanteziste obișnuite pe navele care ating Ecuatorul – ceva asemănător cu Botezul Ecuatorului. Și, de fapt, această zi este aleasă întotdeauna pentru a boteza copiii născuți după plecarea din Madeleine-bay. Ceremonia botezului se săvârșește și pentru străinii care n-au mai pătruns până acum în emisfera australă.

— E rândul nostru, spune Frascolin camarazilor săi. O să primim botezul...

— Astă-i bună! sare Sébastien Zorn, protestând prin gesturi pline de indignare.

— Da, bătrâne scârțâitor! întărește Pinchinat. Or să toarne peste noi găleți cu apă nebinezuvântată, or să ne aşeze pe scânduri care or să ne dea peste cap, or să ne azvârle în camera cu surprize și tropicul nu va întârzia să se prezinte, urmat de cortegiul său de bufoni, ca să ne mânjească mutrele cu negreală!

— Dacă își închipuie că mă voi supune acestei mascarade... mormăie Sébastien Zorn.

— Trebuie neapărat, spune Yvernès. Fiecare țară își are obiceiurile ei și oaspeții trebuie să se supună.

— Nu atunci când sunt reținuți fără voia lor! strigă neînduplecătul șef al Cvartetului Concertant.

În privința carnavalului cu care se amuză unele echipaje când traversează Ecuatorul, poate să fie liniștit! N-are de ce să se teamă de sosirea simpanicului tropic! El și camarazii săi nu vor fi stropiți cu apă de mare, ci cu șampanie de cea mai bună calitate. Nici nu vor fi păcăliți arătându-li-se linia Ecuatorului, desenată în prealabil pe obiectivul unei lunete. Astă poate fi pe placul unor mateloți petrecăreți, dar nu al persoanelor grave de pe Standard-Island.

Serbarea are loc în după-amiaza zilei de 5 august. În afara de vameși, care nu-și pot părăsi niciodată postul, funcționarii au primit concediu. Orice activitate începează în oraș și în porturi. Elicele nu mai funcționează. Cât despre acumulatori, ei au un voltaj care ajunge cu prisosință pentru iluminat și pentru comunicațiile electrice. Dealtfel, Standard-Island nu stă pe loc. Un curent ușor o poartă către linia care împarte cele două emisfere ale globului. În biserici se înaltează cântece, rugăciuni și se aud sunete de orgă. În parc domnește o voioșie generală și exercițiile sportive sunt executate cu o remarcabilă însuflețire. Participă toate straturile sociale. Cei mai bogăți gentlemenii, în frunte cu Walter Tankerdon, fac minuni în partidele de golf și tenis. Când soarele va cădea perpendicular la orizont, nelăsând în urmă decât un scurt amurg, rachetele multicolore ale focurilor de artificii își vor lua zborul prin spațiu și o noapte fără lună va fi tocmai potrivită desfășurării acestor minunății.

În marea sală a cazinoului, membrii cvartetului sunt botezați chiar de mâna lui Cyrus Bikerstaff. Guvernatorul le oferă cupele spumegânde și

şampania curge în valuri.

Artiştii se înfructă din şampania Cliquot şi Roederer. Sébastien Zorn ar fi nedrept dacă s-ar plânge de un botez care nu-i aminteşte deloc apa sărată picurată pe buzele sale la câteva zile de la naştere.

Parizienii răspund acestor dovezi de simpatie prin interpretarea celor mai frumoase opere din repertoriul lor: Cvartetul № 7 în *fa major*. Op. 59 de Beethoven; Cvartetul № 4 în *mi bemol major*. Op. 10 de Mozart; Cvartetul № 4 în *re minor*. Op. 17 de Haydn: Cvartetul № 7, *andante, scherzo capriccioso* şi *fuga*. Op. 81 de Mendelsohn. Da! Toate aceste minuni ale muzicii concertante, şi auditia este gratuită. Lumea se striveşte la uşă, se înbăuşă în sală. Bucătile trebuie să fie bisate, trisate şi guvernatorul înmânează executanţilor o medalie de aur încercuită cu diamante respectabile prin numărul caratelor lor, având pe o faţă emblema oraşului Milliard-City, iar pe cealaltă aceste cuvinte în limba franceză:

Oferită Cvartetului Concertant de către Compania, Municipalitatea şi populaţia de pe Standard-Island.

Dacă toate aceste onoruri nu pătrund până în adâncul inimii neîmpăcatului violoncelist, asta se datoreşte faptului că are un caracter groaznic, după cum îi repetă camarazii săi.

— Să aşteptăm sfârşitul! se mulţumeşte el să răspundă, chinuindu-şi barba cu o mâna febrilă.

La ora zece şi treizeci şi cinci de minute seara, după calculul făcut de astronomii de pe Standard-Island, insula cu elice va tăia linia echinoxială. Exact în această clipă, una dintre piesele bateriei Pintenului va trage o lovitură de tun. Un fir leagă bateria cu aparatul electric aşezat în centrul pieţei Observatorului. Ce satisfacţie pentru acela dintre notabili căruia îi va reveni onoarea să trimîtă curentul declanşator al formidabilei detunături!

Două personaje importante pretind această onoare. Sunt – e uşor de ghicit – Jem Tankerton şi Nat Coverley. De aici, marea încurcătură a lui Cyrus Bikerstaff. Tratativele duse anterior de primărie cu cele două sectoare ale oraşului n-au dat niciun rezultat. La rugămintea guvernatorului, s-a amestecat şi Calistus Munbar. Dar, în ciuda îndemnării binecunoscute şi a resurselor spiritului său diplomatic, suprintendentul a eşuat. Jem Tankerton nu vrea să-i cedeze lui Nat Coverley, care refuză să se dea în lături în faţa lui Jem Tankerton. Se aşteaptă o ciocnire.

Ciocnirea n-a întârziat să se producă în întreaga-i violență, când cei doi șefi s-au întâlnit față în față. Aparatul e la cinci pași de ei. E destul să fie atins cu vârful degetului...

Răscolită din pricina acestei chestiuni de întâietate, multimea a invadat grădina.

După concert, Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin, Pinchinat s-au dus și ei în scuar, curioși să observe evoluția rivalității. Dată fiind dispoziția babordezilor și tribordezilor, ea prezintă o gravitate excepțională pentru viitor.

Cei doi notabili înaintează, fără să se salute măcar cu o ușoară înclinare a capului.

- Cred, domnule, spune Jem Tankerdon că nu-mi veți disputa onoarea...
- Este exact ceea ce aştept de la dumneavoastră, răspunde Nat Coverley.
- Nu voi îngădui să fiu insultat în public.
- Nici eu.
- Vom vedea! strigă Jem Tankerdon, facând un pas către aparat.

Nat Coverley înaintează și el. Partizanii celor doi notabili încep să se amestece în dispută. Dintr-o parte și din cealaltă se iscă provocări necuviincioase. Walter Tankerdon este gata să susțină drepturile tatălui său și totuși, când o vede pe miss Coverley, care stă mai la o parte, e vizibil încurcat.

Cât despre guvernator, cu toate că-l are pe suprintendent alături, gata să joace rolul de tampon, e supărat că nu poate să reunească într-un singur buchet trandafirul alb de York și trandafirul roșu de Lancaster. Și cine știe dacă această ceartă nu va avea consecințe la fel de regretabile cum a avut aceea din secolul al XV-lea pentru aristocrația engleză?⁸⁵

Se apropie totuși clipa în care pintenul insulei cu elice va tăia linia echinoxială. Stabilit cu o precizie de un sfert de secundă, calculul comportă o eroare de cel mult opt metri. Semnalul nu mai poate să întârzie.

- Am o idee! murmură Pinchinat.
- Care? întreabă Yvernès.
- Am să trântesc un pumn în butonul aparatului, și aşa am să-i împac.
- Să nu faci asta! spune Frascolin, oprindu-l cu un braț viguros.

Nu se știe cum ar fi luat sfârșit incidentul, dacă nu s-ar fi auzit o detunătură.

Această detunătură nu vine de la bateria Pintenului. Este o lovitură de tun din larg, auzită foarte limpede.

Mulțimea rămâne în aşteptare.

Ce semnificație poate să aibă descărcarea unei guri de foc care nu aparține artilleriei insulei?

O telegramă trimisă de Tribord-Harbour dă aproape imediat explicația.

La două sau trei mile depărtare, o navă în primejdie și-a semnalat prezența și a cerut ajutor.

Fericită și neașteptată diversiune! Nimeni nu se mai gândește să se certe în fața butonului electric sau să salute trecerea Ecuatorului.

Nici nu mai e timp, de altfel. Linia a fost depășită și lovitura reglementară a rămas în țeava tunului. În definitiv, e mai bine aşa, pentru onoarea familiilor Tankerdon și Coverley.

Publicul părăsește scuarul și, cum tramvaiele nu mai funcționează, se îndreaptă repede pe jos către digurile de la Tribord-Harbour.

Ofițerul portului a luat măsurile necesare. Una din șalupele electrice s-a avântat în larg. În clipa în care sosește mulțimea, ambarcația se întoarce cu naufragiații culeși de pe nava înghițită îndată după aceea de abisurile Pacificului.

Această navă este cuterul malaiez care a urmărit Standard-Island de la plecarea sa din arhipelagul Sandwich.

Insulele Marchize

În dimineața zilei de 29 august, Bijuteria Pacificului se află în preajma insulelor Marchize, situate între $7^{\circ}55'$ și $10^{\circ}30'$ latitudine sudică și 141° și $143^{\circ}6'$ longitudine vestică, după meridianul Parisului⁸⁶. Ea a străbătut o distanță de trei mii cinci sute de kilometri de la plecarea din insulele Sandwich.

Dacă acest grup se numește Mendana, este pentru că spaniolul cu acest nume a descoperit, în 1595, partea meridională. Dacă se numește Insulele Revoluției, este pentru că partea sa de nord-vest a fost vizitată de căpitanul Marchand în 1791. Dacă se numește arhipelagul Nuka-Hiva, este pentru că a luat acest nume de la cea mai importantă dintre insulele care-l alcătuiesc. Ar fi putut să ia și numele de Cook, pentru că celebrul navigator a fost aici

în recunoaștere în 1744. Este ceea ce subliniază Simcoë într-o discuție cu Frascolin, care găsește observația foarte intemeiată, adăugând:

— S-ar putea numi tot atât de bine și Arhipelagul Francez, căci în Marchize ne aflăm oarecum în Franța.

Într-adevăr, un francez are dreptul să privească acest grup de unsprezece insule sau insulițe ca pe o escadră a țării sale, ancorată în apele Pacificului. Cele mai mari sunt navele de linie *Nuka-Hiva* și *Hiva-Oa*; cele mijlocii sunt crucișătoarele de diferite ranguri *Hiau*, *Uapu*, *Uauka*; cele mai mici sunt avizourile *Montane*, *Fatu-Hiva*, *Tau-Ata*, în timp ce insulițele sau atolurile ar fi vedetele rapide ale escadrei. E adevărat, aceste insule nu se pot deplasa, aşa cum face Standard-Island.

La 1 mai 1842, comandantul stațiunii navale din Pacific, contraamiralul Dupetit-Thouars, a pus stăpânire pe arhipelag, în numele Franței. O mie până la două mii de leghe îl despart fie de coasta americană, fie de Noua Zeelandă, fie de Australia, fie de China, insulele Moluce sau Filipine. În aceste condiții, actul contraamiralului era demn de laudă sau de dezaprobat? L-a dezaprobat opoziția, l-au lăudat cercurile guvernamentale. Oricum, Franța dispune de un domeniu insular, în care vapoarele noastre de pescuit pot să se adăpostească și să se aprovizioneze și căruia canalul Panama, dacă va fi vreodată deschis⁸⁷, îi va da o reală importanță comercială. Acest domeniu trebuia să fie întregit prin luarea în stăpânire sau declarația de protectorat asupra insulelor Pomotu și a Insulelor Societății, prelungirea lui naturală. Deoarece influența britanică e preponderentă în regiunile de nord-vest ale acestui imens ocean, e bine că influența franceză vine s-o contrabalanseze în regiunile de sud-est.

— Dar avem acolo forțe militare cât de cât însemnate? îl întreabă Frascolin pe îndatoritorul său cicerone.

— Până în 1859, răspunde comandorul Simcoë, exista la Nuka-Hiva un detașament de soldați de marină. De când acest detașament a fost retras, garda pavilionului e încredințată misionarilor, și ei nu l-ar preda fără să-l apere.

— Și acum?

— Nu veți găsi la Taio-Hae decât un rezident, câțiva jandarmi și soldați indigeni, sub ordinele unui ofițer care e totodată și judecător...

— Pentru procesele băştinașilor?

- Ale băştinaşilor şi ale coloniştilor.
- Aşadar, în Nuka-Hiva se află coloniştii?
- Cam două duzini.

— N-ajung nici măcar pentru o orchestră... poate doar pentru o fanfară!

Acest arhipelag, care se întinde pe o sută nouăzeci şi cinci de mile în lungime şi patruzeci şi opt de mile în lătime, acoperind o suprafaţă de treisprezece mii kilometri pătraţi, nu cuprinde nici douăzeci şi patru de mii de indigeni. Astă înseamnă un colonist la o mie de locuitori.

Va creşte oare populaţia marchizană când se va deschide o nouă cale de comunicaţie între cele două Americi? Viitorul o va spune. Dar în ceea ce priveşte populaţia insulei cu elice, ea a crescut prin salvarea malaiezilor de pe cutter, înfăptuită în seara zilei de 5 august.

Sunt zece la număr, în afara de căpitan – un bărbat cu o figură energetică, cum am mai spus, în vîrstă de patruzeci de ani, şi al cărui nume este Sarol. Mateloştii săi sunt oameni vânjoşi, aparținând rasei originare din insulele cele mai îndepărtate ale Malaieziei occidentale. Cu trei luni în urmă, Sarol îl condusese la Honolulu cu o încărcătură de copra. Când Standard-Island s-a oprit acolo pentru zece zile, apariţia ei le-a stârnit interesul, aşa cum se întâmplă pretutindeni. N-au vizitat-o – autorizaţia se obține foarte greu – dar micul lor cutter s-a învârtit deseori în jurul ei, ca să observe mai deaproape. Prezenţa lui stăruitoare n-a trezit nicio bănuială, ca şi plecarea din Honolulu la numai câteva ore după insula cu elice. Dealtfel, ar fi trebuit să neliniştească pe cineva un bastiment de o sută de tone, cu o duzină de oameni la bord? Nu, fără îndoială că nu – şi poate că a fost o greşală...

Când lovitura de tun a atras atenţia ofițerului de la Tribord-Harbour, cutterul nu se găsea decât la două, trei mile distanţă. Şalupa de salvare a ajuns la timp ca să culeagă pe căpitan şi echipajul său.

Malaiezii aceştia vorbesc curent limba engleză – ceea ce nu-i de mirare din partea unor indigeni din vestul Pacificului unde, aşa cum am menţionat, preponderenţa britanică este un fapt de netăgăduit. Cei de pe Standard-Island află, astfel, că malaiezii au suferit un accident maritim. Şi dacă şalupa ar fi întârziat câteva minute, toţi unsprezece ar fi dispărut în adâncurile oceanului.

După spusele lor, cu douăzeci şi patru de ore mai înainte, în timpul nopţii de 4 spre 5 august, cutterul fusese abordat de un steamer în plină viteză, cu toate că avea focurile de poziţie aprinse. Ciocnirea fusese atât de uşoară

pentru steamer, încât se pare că nu simțise nimic și-și continuase drumul, dacă nu cumva – și faptul, din nenorocire, nu este rar – preferase să dispare pentru «a evita reclamații costisitoare și neplăcute».

Dar această lovitură, neînsemnată pentru un vas de mare tonaj, al cărui trup de fier e lansat cu o viteză considerabilă, fusese groaznică pentru cuterul malaiez. Tăiat în fața catargului dinainte, era greu de explicat cum de nu se scufundase imediat. Se menținuse la nivelul apei și oamenii rămăseseră agătați de bordurile vasului. Dacă marea ar fi fost agitată, niciunul n-ar fi rezistat valurilor. Din fericire, currentul îi îndreptase spre est, apropiindu-i de Standard-Island.

Totuși, interogându-l pe căpitanul Sarol, comandorul se miră cum a putut cuterul, pe jumătate scufundat, să deriveze până aproape de Tribord-Harbour.

— Nici eu nu înțeleg, răspunde malaiezul. Poate că insula dumneavoastră a parcurs un drum scurt în ultimele douăzeci și patru de ore...

— Este singura explicație posibilă, încuviaintăză comandorul Simcoë. În fond, n-are nicio importanță. Esențialul e că ați fost salvați.

Dealtfel, era și timpul. Înainte ca șalupa să se fi îndepărtat cu un sfert de milă, cuterul se scufundase.

Căpitanul Sarol a povestit toate acestea mai întâi ofițerului care-l salvase, apoi comandorului Simcoë, apoi guvernatorului Cyrus Bikerstaff, după ce primise toate

îngrijirile de care – ca, de altfel, întregul său echipaj – parea să aibă urgentă nevoie.

Se pune problema repatrierii naufragiaților. Ei se îndreptau către Noile Hebride când s-a produs ciocnirea. Standard-Island, care coboară spre sud-est, nu poate să-și modifice itinerarul, îndreptându-se spre vest. Cyrus Bikerstaff le propune naufragiaților să-i debarce la Nuka-Hiva. Acolo vor aştepta trecerea unui vas de comerț care să-i ducă până în Noile Hebride.

Căpitanul și oamenii săi se privesc. Ei par foarte dezamăgiți. Această propunere îi lovește dureros pe sărmanii oameni, fără resurse, lipsiți de tot avutul lor prin pierderea cuterului și a încărcăturii sale. Să aștepți în insulele Marchize înseamnă să răsti să rămâi acolo un timp nesfârșit de lung. Cum și din ce vor trăi?

— Domnule guvernator, spune căpitanul, ne-ați salvat de la moarte și nu știm cum să vă dovedim recunoștința noastră. Vă rugăm, totuși, să ne asigurați întoarcerea în condiții mai bune.

— În ce fel?

— La Honolulu se spunea că Standard-Island, după ce se va îndrepta spre regiunile din sud, va vizita insulele Marchize, Pomotu, Insulele Societății, apoi se va îndrepta spre vestul Pacificului.

— E adevărat, încuviințează guvernatorul. E chiar foarte posibil că vom înainta până la insulele Fidji, înainte de a ne întoarce la Madeleine-bay.

— Fidji, reia căpitanul, este un arhipelag englez, unde vom găsi cu ușurință un mijloc de a ajunge în Noile Hebride, care nu-s prea departe de acolo; dacă ați vrea să ne îngăduiți...

— Nu pot să vă promit nimic, răspunde guvernatorul. Ne este interzis să acordăm azil străinilor. Să aștepțăm sosirea noastră la Nuka-Hiva. Voi consulta administrația din Madeleine-bay prin cablu și, dacă ea consimte, vă vom conduce la Fidji, de unde repatrierea voastră va fi într-adevăr mai ușoară.

Aceasta e pricina pentru care malaiezii se află pe bordul insulei cu elice atunci când se zăresc insulele Marchize, la data de 29 august.

Arhipelagul este situat în drumul alizeelor. Aceeași așezare o au și insulele Pomotu și Societății, cărora aceste vânturi le asigură o temperatură moderată și un climat sănătos.

Ajungând în primele ore ale dimineții în fața grupului de nord-vest, Bijuteria Pacificului întâlnește mai întâi un atol nisipos, trecut în hărți cu

numele de Insulița de Coral. Curenții marini îl izbesc cu violență.

Acest atol rămâne în urmă, la babord, și oamenii de veghe nu întârzie să semnaleze o primă insulă, Fetuu, foarte abruptă, încinsă de faleze verticale de patru sute de metri. Urmează insula Hiau, înaltă de șase sute de metri, având un aspect arid pe această parte, în timp ce cealaltă, răcoroasă și înverzită, oferă două golfulete practicabile pentru vasele mici.

Frascolin, Yvernès, Pinchinat, lăsându-l pe Sébastien Zorn pradă proastei sale dispoziții, se instalează în turn, în compania lui Ethel Simcoë și a câtorva dintre ofițerii săi. Nu e de mirare că numele Hiau îl face pe altea-sa să emită câteva onomatopee bizare.

— Fără doar și poate, spune el, acolo locuiește o colonie de pisici, care au drept șef un cotoi...

Hiau rămâne la nord. Navigația continuă spre insula principală, având același nume ca arhipelagul căruia i se va adăuga pentru câtva timp această extraordinară insulă cu elice.

A doua zi, 30 august, parizienii noștri își reiau postul, din zori. Înălțimile insulei Nuka-Hiva se zăriseră de cu seară. Pe timp frumos, lanțurile de munți ale acestui arhipelag se văd de la o distanță de opt-sprezece, douăzeci de leghe, căci altitudinea unor piscuri depășește o mie două sute de metri, conturându-se ca o spinare gigantică pe toată lungimea insulei.

— Veți remarcă o caracteristică generală a întregului arhipelag, le spune comandorul Simcoë oaspeților săi. Crestele sale sunt de o goliciune cel puțin ciudată în această zonă, în timp ce vegetația, care începe să se arate cam pe la două treimi din înălțimea munților, pătrunde în adâncul râpelor și trecătorilor și se desfășoară cu măreție, până pe țărmurile albe ale litoralului.

— Și totuși, observă Frascolin, se pare că Nuka-Hiva se sustrage de la această regulă, cel puțin în ceea ce privește zonele mijlocii. Pare stearpă.

— Pentru că ne apropiem de ea dinspre nord-vest, explică Ethel Simcoë. Dar când o vom ocoli pe la sud, veți fi surprinși de contrast. Pretutindeni câmpii înverzite, păduri, cascade de trei sute de metri...

— Oho! exclamă Pinchinat. O masă de apă care ar cădea din vârful Turnului Eiffel. Asta merită toată considerația! Niagara are de ce să fie geloasă...

— Deloc! ripostează Frascolin. Ea se despăgubește prin lărgimea ei – nouă sute de metri, de pe țărmul american până pe țărmul canadian. Știi

asta, Pinchinat, doar am vizitat-o împreună!

— E adevărat și cer iertare Niagare! declară alteța-sa.

În acea zi, Standard-Island plutește de-a lungul coastei, la o distanță de o milă. Mereu povârnișuri aride, urcând până la platoul central Tovii, faleze stâncoase ce par să nu avea nicio crăpătură. Totuși, după spusele navigatorului Brown, ar exista locuri bune pentru acostări, care au fost descoperite ulterior.

În definitiv, aspectul insulei Nuka-Hiva, al cărei nume evocă priveliști plăcute, e destul de posomorât. Dar, aşa cum au arătat domnii V. Dumoulin și Desgraz, însoțitorii lui Dumont d'Urville în timpul călătoriei sale la Polul Sud și în Oceania, «toate frumusețile naturale se găsesc în interiorul golfurilor, în văile formate de ramificațiile lanțului de munți care se înalță în centrul insulei».

După ce a urmat linia acestui litoral pustiu până dincolo de unghiul ascuțit pe care îl proiectează spre vest, Standard-Island își schimbă ușor direcția, micșorând viteza elicelor de la tribord, și ocolește capul Ciciagov⁸⁸, denumit aşa de navigatorul rus Krusenstern. Coasta se adâncește, descriind un arc alungit, în mijlocul căruia o strâmtoare îngustă permite intrarea în portul Taioa sau Akani. Unul dintre bazinele acestui port oferă un adăpost sigur împotriva celor mai nimicioare furtuni ale Pacificului.

Comandorul Simcoë nu se oprește aici. Există mai la sud alte două golfuri, Anna-Maria sau Taio-Hae în centru și Comptroller sau Taipis în spatele capului Martin, aflat la extremitatea sud-estică a insulei. În fața golfului Taio-Hae se va face un popas de douăsprezece zile.

La mică distanță de țărmul insulei Nuka-Hiva, sonda indică adevărate abisuri marine. În împrejurimile golfurilor se poate sănătățe la o adâncime de patruzeci sau cincizeci de brațe⁸⁹. Standard-Island se oprește deci foarte aproape de golful Taio-Hae, în după-amiaza zilei de 31 august.

De cum ajung în dreptul portului, din dreapta răsună detunături și un vîrtej de fum se înalță deasupra falezelor estice.

— Ei, spune Pinchinat, uite că se trage cu tunul în cinstea noastră!

— Nu, îl dezamăgește comandorul Simcoë, nici tais, nici happas, cele două triburi principale ale insulei, nu au o artillerie capabilă să car de un salut. Ceea ce auziți e zgometul oceanului care se prăbușește în adâncimile

unei caverne aflate la jumătatea drumului spre capul Martin și acest fum nu este decât pulberea de stropi a valurilor aruncate afară.

— Păcat, reia alteța-sa: o lovitură de tun înseamnă o ridicare de pălărie.

Insula Nuka-Hiva are mai multe nume. S-ar putea spune mai multe nume de botez, datorite diferenților nași care au botezat-o pe rând: Ingraham – Insula Federală, Marchand – Insula Frumoasă, Hergert – insula Sir Henry Martin, Roberts – insula Adam, Porter – insula Madison. Ea măsoară șaptesprezece mile de la est la vest și zece mile de la nord la sud, adică o circumferință de circa cincizeci și patru de mile. Climatul său este sănătos. Temperatura seamănă cu aceea a zonelor intertropicale, cu moderația pe care o aduc vânturile alizee.

Standard-Island nu va trebui să se teamă de vijelii și ploi torențiale, căci ea nu se oprește aici decât în perioada aprilie-octombrie, când domină vânturile uscate bătând dinspre est spre sud-est, pe care indigenii le numesc tuatuka. Cea mai mare căldură e tot în octombrie; cât despre noiembrie și decembrie, sunt cele mai secetoase. Din aprilie până în octombrie, curenții aerieni domnesc din est până în nord-est.

În ceea ce privește populația arhipelagului Marchizelor, a trebuit să se revină asupra exagerărilor primilor descoperitori, care o apreciaseră la o sută de mii de locuitori.

Întemeindu-se pe documente serioase, Elisée Réclus⁹⁰ o evaluează la mai puțin de șase mii de suflete pentru întregul grup, dintre care majoritatea pe Nuka-Hiva. Dacă în vremea lui Dumont d'Urville existau opt mii de nukahivieni, împărțiți în tais, happas, taionas, taipis, numărul lor n-a încetat să se micșoreze. Cărui fapt i se datorește această depopulare? Exterminării indigenilor în războaie, răpirii bărbăților pentru plantațiile peruviene, abuzului de băuturi tari și, în sfârșit (pentru ce să nu mărturisim?), tuturor relelor pe care le aduce cotropirea, chiar atunci când cotropitorii aparțin raselor civilizate.

În cursul acestei săptămâni de repaus, miliardei fac numeroase vizite la Nuka-Hiva. Europenii cei mai de vază le reîntorc vizitele, grație autorizației guvernatorului care le dă liber acces pe Standard-Island.

În ceea ce îi privește, Sébastien Zorn și camarazii săi întreprind lungi excursii, ale căror plăceri răscumpără din plin oboseala.

Golful Taio-Hae descrie un cerc, tăiat de o mică strâmtoare, în care Standard-Island n-ar fi avut loc, cu atât mai mult cu cât golful este îngustat de două plaje de nisip. Ele sunt despărțite printr-un fel de deal cu povârnișuri abrupte pe care se înalță încă rămășițele unui fort construit de Porter în 1812. Era în epoca în care acest marinar cucerea insula, așezându-și tabăra pe plaja răsăriteană – cucerire care n-a fost încuviințată de guvernul federal.

În chip de oraș, pe plaja opusă, parizienii noștri nu găsesc decât un sat modest, locuințele marchizanilor fiind în cea mai mare parte risipite pe sub arbori. Dar ce văi minunate duc până la el! Între altele, cea de la Taio-Hae, pe care nukahivienii au ales-o cu precădere pentru a-și construi locuințele. E o plăcere să te plimbi printre cocotieri, bananieri, causarini, goyavieri, arbori de pâine, ibiscuși și atâtea alte esențe bogate în sevă. Turiștii sunt primiți cu ospitalitate. Acolo unde ar fi fost mâncări poate acum mai puțin de un secol, pot aprecia prăjiturile făcute din banane și din cocă de mei, arborele de pâine, această feculă gălbuie de taro, dulce când e proaspătă, acrișoară când e stătută, rădăcinile comestibile de tacca. Cât despre haua, un fel de calcan mare care se mănâncă crud, și fileurile de rechin, cu atât mai prețuite cu cât sunt mai putrezite, ei refuză categoric să le guste.

Athanase Dorémus îi însoțește câteodată în plimbările lor. El a vizitat acest arhipelag cu un an în urmă și le servește de ghid. Poate că nu e prea tare nici în istoria naturală, nici în botanică, poate că uneori confundă superbul *spondias cyniera*, ale cărui frunze seamănă cu mărul, cu *pandanus odoratissimus*, care justifică acest epitet superlativ, cu *casuarina* al cărui lemn are tăria fierului, cu *ibiscus* a cărui coajă furnizează vestimentele indigenilor, cu *papaver*, cu *gardenia florida*? E adevărat, membrii cvartetului n-au nevoie să recurgă la știința sa puțin cam suspectă când flora marchizană le înfățișează ferigi minunate, polipode superbe, trandafiri de China cu flori roșii și albe, graminee, solanee, printre altele tutunul, labiatele cu ciorchini violeți, care alcătuiesc podoaba tinerilor din Nuka-Hiva, ricinii mai înalți de douăsprezece picioare, *dracena*, trestia de zahăr, portocalii, lămâii a căror importare destul de recentă a reușit de minune pe aceste meleaguri pătrunse de căldura verii și scăldate de numeroasele râuri coborâte din munți.

Și într-o dimineață, când cvartetul a urcat până deasupra satului Tais, pe lângă albia unui torrent, ajungând în creștetul lanțului muntos, când la

picioarele sale și în fața ochilor săi se desfășoară văile Tais, Taipis și Happas, artiștii scot un strigăt de admiratie. Dacă ar fi avut instrumentele cu ei, n-ar fi rezistat dorinței de a răspunde prin execuția unei capodopere lirice spectacolului acestor capodopere ale naturii. E adevărat că executanții n-ar fi fost ascultați decât de câteva perechi de păsări. Dar e atât de frumos porumbelul kurukuru care zboară la aceste înălțimi, atât de încântătoare mica salangană, iar phaetonul, oaspetele obișnuit al acestor strâmtori nukahiviene, mătură văzduhul cu aripa lui capricioasă.

Dealtfel, în străfundurile acestor păduri nu există nicio reptilă veninoasă. Artiștii nu dau atenție nici șerpilor boa, lungi abia de două picioare și la fel de inofensivi ca o șopârlă, nici șerpilor simci ale căror cozi de azur se confundă cu florile.

Indigenii aparțin unui tip uman remarcabil. E ușor de recunoscut caracterul asiatic, ceea ce indică o origine foarte diferită de a celorlalte neamuri oceanice. Sunt de talie mijlocie, proporționați în chip academic, foarte musculoși, cu pieptul lat. Au membrele fine, chipul oval, fruntea înaltă, ochii negri cu gene lungi, nasul acvilin, dinții albi și regulați, tenul nici roșu, nici negru, ci bronzat ca al arabilor, o fizionomie plină de veselie și de blândețe în același timp.

Tatuajul a dispărut aproape cu totul – tatuaj care se obținea nu prin creștături în piele, ci prin înțepături presărate cu cărbune din *aleurites trilobas*. El este înlocuit acum cu hainele de bumbac ale misionarilor.

— Frumoși, nimic de zis, constată Yvernès. Mai puțin poate ca în epoca în care erau îmbrăcați cu șorțuri, se acopereau doar cu părul lor și-și agitau arcul și săgețile.

El spune asta în timpul unei excursii în golful Comptroller, în tovărașia guvernatorului. Cyrus Bikerstaff a dorit să-și conducă oaspeții în acest golf împărțit în mai multe porturi, ca și La Valette⁹¹, și fără îndoială că, în mâinile englezilor, Nuka-Hiva ar fi devenit o Malta a Oceanului Pacific. Aici e concentrată populația happas, pe o câmpie fertilă, cu un mic râu alimentat de o cascadă răsunătoare – principalul teatru de luptă între americanul Porter și indigeni.

Afirmația lui Yvernès cere un răspuns și guvernatorul i-l dă:

— Poate că aveți dreptate, domnule Yvernès. Marchizanii aveau un aer mai impunător îmbrăcați cu șorțul, cu *maro* și *pareo* în culori strălucitoare,

cu *ahu bun*, un fel de eșarfă zburătoare și cu *tiputa*, un fel de poncho mexican! Costumele moderne nu le vin bine deloc. Ce vreți? Decența și consecințele civilizației! Instruindu-i pe indigeni, misionarii noștri îi încurajează totodată să se îmbrace într-un chip mai puțin rudimentar.

— Și nu au dreptate?

— Din punctul de vedere al convenientelor, da! Din punct de vedere igienic, nu! De când sunt îmbrăcați mai decent, nukahivienii și alții insulari au pierdut fără îndoială din vigoarea și din veselia lor naturală. Ei se plăcătesc și sănătatea lor suferă. Altădată n-aveau habar de bronșite, pneumonii, tuberculoză...

— Și de când nu mai umblă complet goi, fac guturai! exclamă Pinchinat.

— Exact! E chiar un motiv serios de împuținare a populației.

— De unde trag concluzia că Adam și Eva n-au strănutat decât în ziua în care și-au pus rochie și pantaloni, reia altea-sa, după ce au fost goniți din Paradis – ceea ce ne-a adus nouă, copiii lor degenerați și răspunzători de păcatele lor, congestii pulmonare!

— Domnule guvernator, intervine Yvernès, mi se pare că femeile din acest arhipelag sunt mai puțin frumoase decât bărbații.

— La fel ca și în celealte, răspunde Cyrus Bikerstaff, și cu toate asta, vedeți aici tipul cel mai desăvârșit din Oceania. Nu este de altfel o lege a naturii?... Nu e la fel ca regnul animal, unde, din punct de vedere al frumuseții fizice, masculii sunt aproape totdeauna superioiri femeilor?

— Trebuie să vii la antipozi ca să faci astfel de observații, exclamă Pinchinat, și frumoasele noastre pariziene nu vor fi niciodată de acord.

Populația Nuka-Hiva este împărțită doar în două clase, supuse legii tabuului. Această lege a fost născocită de cei puternici împotriva celor slabii, de cei bogăți împotriva celor săraci, pentru a-și apăra privilegiile și avuțiile.

Culoarea tabuului este albul și oamenii de rând n-au dreptul să atingă obiectele declarate tabu, locul sacru, monumentul funerar, casele șefilor. De aici, o clasă tabu, căreia îi aparțin preoții, vrăjitorii sau tuașii, akarkișii sau șefii civili – și o clasă neocrotită de tabu, în care intră cea mai mare parte a femeilor, precum și poporul de jos. Acestora le este oprit nu numai să atingă un obiect tabu, dar și să-și arunce ochii asupra lui.

— Și această regulă, adaugă Cyrus Bikerstaff, este atât de severă în Marchize ca și în Pomotu sau Insulele Societății, încât nu vă sfătuiesc să încălcăți vreodata.

— Auzi, bravul meu Zorn? spune Frascolin. Păzește-ți mâinile, păzește-ți ochii!

Violoncelistul se mulțumește să ridice din umeri, ca unul pe care aceste lucruri nu-l interesează câtuși de puțin.

La 5 septembrie, Standard-Island părăsește golful Taio-Hae. Ea lasă în urmă spre est insula Hua Huna (Kahuga), cea mai răsăriteană din primul grup, căreia nu i se văd decât îndepărtatele înălțimi înverzite și căreia îi lipsesc plajele, perimetruл sau fiind alcătuit numai din faleze tăiate vertical. E de la sine înțeles că Standard-Island are grija să-și încetinească mersul. Altfel, imensa ei masă ar produce o ridicare a apelor mării, care ar arunca ambarcațiile pe coastă și ar inunda litoralul. Ea trece la câteva ancabluri de Uapu, o insulă împănată cu ascuțisuri de bazalt. Două golfuri, Possession și Bon-Accueil, au avut ca naș un francez⁹²: căpitanul Marchand a arborat acolo drapelul Franței. Pătrunzând pe meleagurile celui de-al doilea grup, Ethel Simcoë se îndreaptă spre Hiva-Oa sau, după denumirea spaniolă, insula Dominica. De origine vulcanică, ea e cea mai mare din arhipelag, măsurând la periferie cincizeci și sase de mile. I se pot vedea foarte distinct falezele, tăiate într-o stâncă negricioasă, și cascadele care se prăvălesc de pe colinele centrale, acoperite cu o vegetație bogată.

O strâmtoare de trei mile desparte această insulă de Tau-Ata. Cum Standard-Island n-ar fi avut loc să treacă, ea trebuie să înconjoare Tau-Ata pe la vest, unde golful Madre de Dios – golful Resolution al lui Cook – a primit întâiale nave europene. Această insulă ar fi avut de câștigat dacă ar fi fost mai puțin apropiată de rivala ei Hiva-Oa. Poate că atunci, fiindu-le mai greu să ia contact, locuitorii lor n-ar putea să se decimeze cu zelul de care dau încă dovadă.

După ce trece la est de Motane, o insulă stearpă, fără adăposturi și fără locuitori, comandorul Simcoë se îndreaptă către Fatu Hiva, vechea insulă a lui Cook. De fapt, nu-i decât o stâncă enormă pe care se prăsesc păsările zonei tropicale: un fel de căpătană de zahăr cu o circumferință de trei mile!

Aceasta este ultima insulă din sud-est pe care miliardezii o pierd din vedere, în după-amiaza zilei de 9 septembrie. Conformându-se itinerarului său, Standard-Island pornește spre sud-vest, pentru a ajunge în partea de mijloc a arhipelagului Pomotu.

Timpul este mereu prielnic, luna septembrie corespunzând aici lunii martie din emisfera boreală. În dimineața zilei de 11 septembrie, șalupa de la Babord-Harbour a cules una dintre geamandurile plutitoare de care sunt legate cablurile din golful Madeleine. Capătul acestui fir de aramă, izolat printr-un strat de gutapercă, este racordat cu aparatele Observatorului, stabilindu-se astfel comunicația telefonică cu coasta americană.

Administrația *Companiei Standard-Island* este consultată în problema naufragiaților de pe cuterul malaiez. Îl autorizează ea pe guvernator să le acorde azil până în insulele Fidji, de unde repatrierea lor s-ar putea efectua în condiții mai rapide și mai puțin costisitoare?

Răspunsul este favorabil. Standard-Island are chiar permisiunea de a naviga spre vest până la Noile Hebride, pentru a-i debarca acolo pe naufragiați, dacă notabili din Milliard-City nu au nimic împotrivă.

Cyrus Bikerstaff îl informează de această hotărâre pe căpitanul Sarol, care îl roagă pe guvernator să transmită mulțumirile sale administrației din Madeleine-bay.

Trei săptămâni în Pomotu

De fapt, cvartetul ar da dovedă de o revoltătoare ingratitudine față de Calistus Munbar, dacă nu i-ar mulțumi că l-a atras pe Standard-Island. Ce importanță are mijlocul folosit de suprintendent pentru a face din artiștii parizieni oaspeții sărbătoriți, linguiști și bine remunerați ai capitalei Milliard-City? Sébastien Zorn nu încetează să se arate îmbufnat, căci un arici cu țepi de oțel nu se va preface niciodată într-o pisică cu blană moale. Dar Yvernès, Pinchinat, Frascolin el însuși n-ar fi putut să viseze o existență mai încântătoare. O excursie fără primejdii și fără oboseală pe aceste minunate meleaguri ale Pacificului! Un climat care se păstrează totdeauna sănătos și aproape totdeauna egal, grație schimbării de poziție!...

Și pe urmă, nefiind siliți să se amestece în rivalitatea dintre cele două tabere, socoțiți drept sufletul vieții muzicale a insulei cu elice, primiți în familia Tankerdon și în cele mai distinse familii din sectorul babordez, ca și în familia Coverley și în cele mai de vază familii din sectorul tribordez; tratați cu toată considerația de către guvernator și adjuncții săi la primărie, de către comandorul Simcoë și ofițerii săi de la Observator, de către colonelul Stewart și milizia sa, dându-și concursul la sărbătorile templului ca și la ceremoniile catedralei, întâlnind oameni simpatici în cele două porturi,

în uzine, printre funcționari și angajați, întrebăm orice persoană rezonabilă: pot oare compatrioții noștri să regrete perioada în care alergau de la un oraș la altul prin republica federală? Si unde e omul care să-și fie într-atât de dușman încât să nu-i invidieze?

— O să-mi sărutați mâinile! le-a spus suprintendentul la prima lor întâlnire.

Și dacă n-au făcut-o, e pentru că o mâna de bărbat nu trebuie să fie sărutată în nicio împrejurare.

Într-o zi, Athanase Dorémus, cel mai norocos dintre muritori, le spune:

— Mă aflu pe Standard-Island de aproape doi ani și regret că nu sunt de șaizeci, dacă m-ar asigura cineva că peste șaizeci de ani voi fi încă aici.

— Știu că-ți merge bine, dacă pretinzi să ajungi centenar! comentează Pinchinat.

— Ei, domnule Pinchinat, fii sigur că voi atinge suta! De ce să mori pe Standard-Island?

— Pentru că se moare oriunde.

— Nu aici, domnule, aşa cum nu se moare în paradis!

Ce se poate răspunde la asta? Si totuși, chiar și pe această insulă încântătoare există persoane nesocotite care trec din când în când pe celălalt tărâm. Atunci steamerele le duc rămășițele pământești până în depărtatele cimitire din Madeleine-bay. Hotărât lucru, e scris să nu poți fi pe deplin fericit în această lume!...

Adevărul e că există câteva puncte negre la orizont. Trebuie chiar să recunoaștem că aceste puncte negre se prefac încet, încet în nori puternic electrizăți care, nu peste multă vreme, vor putea provoca furtuni, rafale și vijelii. Este neliniștitoare regretabila rivalitate dintre Tankerdon și Coverley, rivalitate care crește din zi în zi. Partizanii lor îi sprijină cu trup și suflet. Oare vor ajunge cele două sectoare să se încaiere? Milliard-City este amenințat de tulburări, răscoale, răzvrătiri? Va avea oare administrația brațul destul de energetic și guvernatorul Cyrus Bikerstaff mâna destul de puternică pentru a menține pacea între acești Capuleți și Monteghi⁹³ ai insulei cu elice?... Greu de răspuns. Totul este posibil din partea unor rivali al căror amor propriu pare fără margini.

Or, de la incidentul care s-a produs cu prilejul trecerii Ecuatorului, cei doi miliardari sunt dușmani declarați. Prietenii lor îi susțin de o parte și de alta.

Legăturile dintre cele două sectoare au încetat. Membrii lor se evită și orice întâlnire e un prilej de a schimba gesturi amenințătoare și priviri crunte. S-a răspândit chiar zvonul că fostul comerciant din Chicago și câțiva babordezi ar vrea să întemeieze o casă de comerț, că ar cere companiei autorizația de a crea o mare uzină, că ar importa o sută de mii de porci cu gândul de a-i tăia și a-i săra, pornind apoi să-i vândă în diversele arhipelaguri ale Pacificului...

După toate acestea, e ușor de înțeles că palatul Tankerdon și palatul Coverley sunt ca două pulberării. Ajunge o scânteie pentru a le face să sară în aer, împreună cu Standard-Island. Și să nu uităm că aparatul plutește deasupra celor mai adânci abisuri! E adevărat, explozia n-ar putea să fie decât «pe de-a-ntregul morală», dacă ne este permis să ne exprimăm astfel, dar ea ar risca să aibă drept consecință expatrierea notabililor. Iată o hotărâre care ar compromite viitorul și, foarte probabil, situația financiară a *Companiei Standard-Island*.

Se pot prevedea complicații amenințătoare, dacă nu catastrofe materiale. Și cine știe dacă acestea din urmă nu sunt și ele de temut?...

Poate că autoritățile, mai puțin adormite într-o siguranță înșelătoare, ar fi trebuit să supravegheze îndeaproape pe căpitanul Sarol și pe malaiezii săi, primiți cu atâta ospitalitate în urma naufragiului! Acești oameni nu se dedau la acțiuni suspecte, nefiind vorbăreți, trăind oarecum izolați, în afara oricăror relații, bucurându-se de o bunăstare pe care o vor regreta în sălbaticele lor insule. E deci cazul să fie bănuitori? Da și nu. Totuși, un observator mai atent ar constata că ei cutreieră fără încetare Standard-Island, studiind Milliard-City, aşezarea bulvardelor sale, amplasamentul palatelor și hotelurilor, ca și cum ar încerca să întocmească un plan exact. Pot fi întâlniți în parc și pe câmpie, se duc des la Babord-Harbour și Tribord-Harbour, observând sosirile și plecările navelor. Sunt văzuți explorând litoralul, pe care vameșii îl păzesc zi și noapte, ori vizitând bateriile dispuse la prova și la pupa insulei. În definitiv, de ce să ni se pară toate acestea nefirești? Cum ar putea să-și petreacă timpul niște malaiezi fără lucru? De ce să fie comportarea lor suspectă?...

În vremea asta, insula cu elice înaintează puțin câte puțin spre sud-vest. Yvernès, ca și când întreaga lui fință s-ar fi transformat de când a devenit un insular mișcător, se dăruiește plăcerii acestei navegații. Pinchinat și Frascolin fac la fel. Câte ceasuri plăcute petrecute la cazino în aşteptarea concertelor chenzinale și a seratelor muzicale plătite în aur! În fiecare

dimineață, grație jurnalelor din Milliard-City, aprovisionate cu ultimele noutăți prin cabluri și cu fapte diverse, datând de câteva zile, prin steamerele serviciului permanent, artiștii sunt la curent cu tot ceea ce interesează cele două continente, din cvadruplul punct de vedere modern, științific, artistic, politic. Și, în această din urmă privință, trebuie semnalat faptul că presa engleză de toate nuanțele nu încetează să cârtească împotriva existenței insulei ambulante, care a ales Pacificul drept teatru al excursiilor sale. Dar asemenea cârteli nu sunt luate în seamă nici pe Standard-Island, nici la Madeleine-bay.

Să nu uităm să pomenim că, de câteva săptămâni, Sébastien Zorn și camarazii săi au putut să citească la rubrica «Informații din străinătate» că dispariția lor a fost semnalată în ziarele americane. Celebrul Cvartet Concertant, atât de sărbătorit în Statele Uniunii, atât de așteptat de cei care n-au avut încă fericirea să-l asculte, nu putea să dispară fără ca dispariția lui să facă mare vâlvă. San Diego nu i-a văzut în ziua hotărâtă, și San Diego a dat strigătul de alarmă. S-au luat informații și din anchetă a rezultat că artiștii francezi s-ar afla pe bordul insulei cu elice, în urma unei răpiri operate pe litoralul Californiei de Jos. În definitiv, cum ei n-au protestat împotriva acestei răpiri, nu s-au schimbat note diplomatice între Companie și Republica federală. Când cvartetul va dori să repară pe scena succeselor sale, va fi binevenit.

Se înțelege că viorile și viola i-au impus să tacă violoncelistului, care n-ar fi fost supărat să constituie motivul unei declarații de război între Noul Continent și Bijuteria Pacificului.

Dealtfel, după îmbarcarea lor forțată, instrumentiștii noștri au scris de mai multe ori în Franța. Familiile lor, liniștite acum, le trimit adesea scrisori și corespondență se efectuează cu aceeași regularitate ca prin serviciile poștale dintre Paris și New York.

Într-o dimineață – la 17 septembrie – Frascolin, instalat în biblioteca de la cazinou, este cuprins de dorința foarte firească de a consulta harta arhipelagului Pomotu, către care se îndreaptă. Cum deschide atlasul, cum își îndreaptă privirea asupra acestei zone a Oceanului Pacific, el strigă:

— Mii de corzi! Cum o să se descurce Ethel Simcoë în haosul acesta?... N-o să găsească niciodată un drum prin asemenea îngrămadire de insule și insulițe!... Sunt sute!... Un adevărat morman de pietricele în mijlocul unei bălti!... Se va izbi, va eşua, își va agăța aparatul de un vârf, și-l va sfărâma

de altul!... O să sfârșim prin a încremeni în acest arhipelag mai înghesuit decât Morbihanul⁹⁴ nostru din Bretagne!

Înțeleptul Frascolin are dreptate, Morbihanul nu numără decât trei sute șiizeci și cinci de insule, câte zile are anul – or, în arhipelagul Pomotu am număra cu ușurință încă pe atâtea. E adevărat, marea care le scaldă e prinsă într-o centură de recifuri coraligene, a căror circumferință, după Elisée Réclus, nu e mai mică de șapte sute cincizeci de leghe.

Iată de ce, studiind harta arhipelagului, e îngăduit să te miri că o navă, și *a fortiori*⁹⁵ un aparat marin ca Standard-Island, îndrăznește să se aventureze pe aici. Cuprins între paralelele sudice șaptesprezece și douăzeci și opt, între meridianele vestice o sută treizeci și patru și o sută patruzeci și șapte, el este alcătuit dintr-o mie de insule și insulițe – din ochi, s-a spus că ar fi șapte sute – de la Mata-Hiva până la Pitcairn.

Nu este deci de mirare că aceste insule au primit diferite calificative, printre altele cel de Arhipelagul Periculos sau Marea Rea. Grație marii bogății geografice al cărei privilegiu îl are Oceanul Pacific, ele se mai numesc de asemenea insulele Basses, insulele Tuamotu, ceea ce înseamnă «insulele îndepărțate», Insulele Meridionale, Insulele Nopții, Ținuturile misterioase. Cât despre numele Pomotu sau Pamautu, care înseamnă Insulele Supuse, o adunare reprezentativă a arhipelagului, reunită în 1850 la Papeete, capitala insulei Tahiti, a protestat împotriva acestei denumiri. Dar cu toate că guvernul francez, răspunzând în 1852 acestui protest, a ales dintre toate numele pe cel de Tuamotu, e mai bine să păstrăm în povestirea noastră denumirea mai cunoscută de Pomotu.

Totuși, oricât de primejdioasă ar fi navegația, comandorul Simcoë nu ezită. El cunoaște atât de bine aceste mări, încât i se poate acorda încredere deplină. Își manevrează insula ca pe o barcă. O face să vireze pe loc. S-ar zice că o cârmuiește cu vâsla. Frascolin poate să fie liniștit: ascuțișurile insulelor Pomotu nu vor zgâria carena de otel a insulei cu elice.

În după-amiaza zilei de 19, oamenii de veghe de la Observator au semnalat primii soli ai arhipelagului la o distanță de douăsprezece mile. Aceste insule sunt foarte joase. Dacă unele depășesc nivelul mării cu patruzeci de metri, șaptezeci și patru nu ies din valuri decât cu o jumătate de stânjen și ar fi înecate de două ori în douăzeci și patru de ore dacă mareaele n-ar fi aproape inexistente. Celealte nu sunt decât atoli înconjurați de stânci,

bancuri coraligene cu totul sterpe, simple recifuri orientate în aceeași direcție ca și arhipelagul.

Standard-Island pătrunde în arhipelag prin est, pentru a ajunge la insula Anaa, vechea capitală. Fakarava i-a luat locul de când Anaa a fost parțial distrusă de groaznicul ciclon din 1878 – care a făcut să piară un mare număr dintre locuitorii săi și și-a extins ravagiile până la insula Kaukura.

La trei mile în larg, se arată mai întâi Vahitahi. În aceste locuri, cele mai primejdioase din arhipelag datorită curenților și întinderii recifurilor spre est, sunt luate cele mai amănunțite măsuri de precauție. Vahitahi nu e decât o îngrămadire de corali, flancată de trei insulițe împădurite. Satul principal se află în cea din nord.

A doua zi se zărește Akiti, cu stâncile sale tapițate cu pronia, cu purpier, cu o iarba agățătoare de culoare gălbuie, cu acătel păros. Ea se deosebește de celealte prin faptul că nu are lagună interioară. Dacă e vizibilă de la distanță destul de mare, e pentru că înălțimea ei deasupra nivelului oceanului depășește media.

În ziua următoare altă insulă, ceva mai importantă: Amanu, a cărei lagună comunică cu marea prin două trecători situate pe coasta de nord-vest.

În timp ce populația miliardeză nu vrea decât să se plimbe nepăsătoare prin acest arhipelag pe care l-a vizitat și anul trecut, mulțumindu-se să-i admire minunățiile în treacăt, Pinchinat, Frasolin, Yvernès ar fi dorit să se și opreasă pentru a explora aceste insule create de munca polipierilor, deci artificiale... ca și Standard-Island.

— Numai că insula noastră se poate deplasa, observă comandorul Simcoë.

— Chiar prea mult, ripostează Pinchinat, pentru că nu se oprește nicăieri!

— Se va opri în insulele Hao, Anaa, Fakarava și veți putea să le cercetați în voie.

Întrebat despre modul de formare al acestor insule, Ethel Simcoë susține teoria admisă de cei mai mulți și anume că, în această parte a Pacificului, fundul submarin a coborât încetul cu încetul cam cu treizeci de metri. Zoofiții, polipii au găsit pe culmile scufundate o bază îndeajuns de solidă pentru a-și stabili construcțiile lor de coral. Puțin câte puțin, construcțiile s-au etajat, datorită activității acestor infuzoare, care nu pot trăi la o adâncime mai mare. Ele au urcat la suprafață, au format acest arhipelag, ale cărui insule se pot clasa în bariere, ciucuri și atoloni sau mai bine atoli – nume

indian dat acelora care posedă lagune interioare. Apoi rămășițele azvârlite de valuri au format un *humus*. Vântul a adus semințe; pe aceste inele coraligene a apărut vegetația. Sub influența climatului intertropical, terenul calcaros s-a îmbrăcat cu iarbă și plante, cu arbuști și copaci.

— Și cine știe, spune Yvernès într-un elan de entuziasm profetic, cine știe dacă continentul înghițit odinoară de apele Pacificului nu va reapărea într-o zi la suprafață, reconstruit de aceste miriade de animalcule microscopice! Și atunci, pe aceste meleaguri străbătute acum de corăbii și vapoare, vor goni cu toată viteza trenuri expres, care vor lega vechea și noua lume...

— Ușor, ușor, bătrâne Isaia! îl domolește necuvînciosul de Pinchinat.

După cum a spus comandorul Simcoë, Standard-Island se oprește la 23 septembrie în fața insulei Hao, de care a putut să se apropie destul de mult datorită marii adâncimi a oceanului. Ambarcațiile sale transportă câțiva vizitatori prin strâmtoarea al cărei țărm drept e adăpostit sub o perdea de cocotieri. Satul principal e așezat pe o colină, la o distanță de cinci mile. El numără doar două, trei sute de locuitori, cei mai mulți pescuitori de sidef, folosiți ca atare de întreprinderile tahitiene. Abundă pandanusii și mirții mikimikis, primii arbori ai unui sol pe care cresc acum trestia de zahăr, ananasul, taro, pronia, tutunul și mai ales cocotierul, ale cărui imense plantații din arhipelag ocupă mai mult de patruzeci de mile.

Se poate spune că acest arbore «providențial» crește aproape fără îngrijire. Nuca lui servește la alimentația obișnuită a indigenilor, fiind mult superioară în substanțe nutritive fructului de *pandanus*. Cu ea își îngrașă porcii, păsările și câinii, ale căror cotlete și fileuri sunt gustate cu deosebită placere. Nuca de cocos mai dă și un ulei prețios. Pentru aceasta e curățată, păstrându-se numai miezul care e uscat la soare și supus presiunii unei mașini destul de rudimentare. Navele transportă copra pe continent, unde uzinele o prelucreză într-un chip mai fructuos.

Populația pomotuană nu trebuie judecată după insula Hao, unde sunt foarte puțini indigeni. Cvartetul poate să o observe în condiții mai avantajoase în insula Anaa. Standard-Island sosește aici în dimineața zilei de 27 septembrie.

Anaa nu și-a arătat decât de la mică distanță superbele sale masive de arbori. Fiind una dintre cele mai mari insule din arhipelag, ea are optsprezece mile lungime pe nouă lățime, măsurate la baza sa madreporică.

S-a spus că un ciclon a pustiit această insulă în 1878, ceea ce a determinat mutarea capitalei arhipelagului la Fakarava. E foarte adevărat, cu toate că, în condițiile climatice atât de generoase ale zonei tropicale, se putea presupune că rănilor vor fi vindecate în câțiva ani. Redevenind la fel de vie ca odinioară, Anaa are acum o mie cinci sute de locuitori. Cu toate acestea, e inferioară Fakaravei, rivala sa, dintr-un motiv care își are importanța lui: comunicația dintre mare și lagună nu se poate face decât printr-un canal îngust, plin de vâltoare din interior spre exterior, datorită creșterii nivelului apei. La Fakarava, dimpotrivă, laguna e deservită de două trecători largi, la nord și la sud. Principala piață a uleiului de cocos s-a mutat deci în această ultimă insulă, dar Anaa, având o înfățișare mai pitorească, atrage mai mulți vizitatori.

De îndată ce Standard-Island s-a instalat cu bine la locul de popas, un număr de miliardezi coboară pe uscat. Sébastien Zorn și camarazii săi sunt printre primii, violoncelistul acceptând să ia parte la excursie.

La început, ei se îndreaptă spre satul Tuahora, după ce au studiat condițiile în care s-a format insula – formație comună întregului arhipelag. Aici marginea calcaroasă – lărgimea inelului, dacă vreți – este de patru, cinci metri, foarte abruptă către mare și coborând în pantă dulce către laguna interioară, a cărei circumferință este cam de o sută de mile – ca și a celor din Rairoa și Fakarava. Pe acest inel sunt îngrămădiți mii de cocotieri, principala – pentru a nu zice unică – bogăție a insulei, al căror frunzis adăpostește colibele indigenilor.

Satul Tuahora e traversat de un drum nisipos, strălucitor de albeață. Rezidentul francez al arhipelagului nu mai locuiește aici de când Anaa a decăzut din rangul de capitală. Dar locuința lui a rămas, apărată de o împrejmuire modestă. Pe cazarma micii garnizoane, încredințată pazei unui sergent de marină, flutură drapelul tricolor.

Trebuie să aducem elogii caselor din Tuahora. Ele nu mai sunt niște simple colibe, ci construcții confortabile și sănătoase, mobilate satisfăcător și aşezate, cele mai multe, pe temelii de coral. Acoperișul este făcut din frunze de pandanus. Lemnul acestui arbore prețios este folosit pentru uși și ferestre. Ici și colo, casele sunt înconjurate de grădini, pe care mâna indigenilor le-a umplut cu pământ vegetal și al căror aspect este cu adevărat încântător.

Dealtfel, acești băştinași, cu toate că aparțin unui tip mai puțin remarcabil, cu tenul mai negru, fizionomia mai puțin expresivă, caracterul mai puțin prietenos decât cei din insulele Marchize, sunt specimene reușite ale populației din Oceania ecuatorială.

După cum constată Frascolin, ocupația lor principală este fabricarea uleiului de cocos. Așa se explică marele număr de cocotieri de pe plantațiile arhipelagului. Acești arbori se reproduc la fel de ușor ca excrescențele coraligene la suprafața atolilor. Dar ei au un dușman și excursioniștii parizieni l-au cunoscut într-o zi când se întinseseră pe țărmul lacului interior, ale cărui ape verzui contrastează cu azurul mării înconjurătoare.

La un moment dat, atenția și apoi oroarea instrumentiștilor e provocată de un foșnet în iarbă.

Ce văd? Un crustaceu de o mărime enormă.

Prima lor mișcare este de a se ridica, a doua de a privi intrusul.

— Urât animal! exclamă Yvernès.

— Chiar și pentru un crab! adaugă Frascolin.

Un crab, într-adevăr – numit de indigeni *birgo* și aflat în mare număr pe aceste insule. Labele lui dinainte formează o solidă pereche de clești sau de foarfeci, cu care reușește să deschidă nucile – hrana lui preferată. Acești *birgo* trăiesc într-un fel de vizuini, săpate adânc între rădăcini, unde îngrămădesc fibre de cocos în chip de asternut. Mai cu seamă în timpul nopții, ei pornesc în căutarea nucilor căzute sau se cățără pe trunchiul și ramurile cocotierului ca să-i doboare fructele. După cum observă Pinchinat, crabul în cauză a fost apucat, de o foame de lup, de vreme ce și-a părăsit în plină zi ascunzișul.

E lăsat în voia lui, căci operația promite să fie deosebit de interesantă. Crabul zărește o nucă mare în mărăcinișuri; îi sfâșie puțin câte puțin fibrele cu ajutorul cleștilor; apoi, când coaja tare este dezgropată, o atacă lovind-o, ciocănind-o în același loc. După ce reușește să facă o deschizătură, *birgo* scoate substanța dinăuntru cu ajutorul cleștilor din spate, al căror capăt este foarte subțiat.

— Natura a creat acest *birgo* pentru ca el să deschidă nuci de cocos, spune Yvernès.

— Și a creat nuca de cocos ca să-l hrănească pe *birgo*, completează Frascolin.

— Dar dacă ne-am împotrivî intențiilor naturii, împiedicând acest crab să mănânce această nucă și această nucă să fie mâncată de acest crab? propune Pinchinat.

— Eu cer să nu fie tulburat! se opune Yvernès. Nici măcar un *birgo* nu trebuie să-și facă o părere proastă despre niște parizieni!

Toți consimt și crabul, care a aruncat fără îndoială o privire mâniaosă lui Pinchinat, privește cu recunoștință spre prima vioară a Cvartetului Concertant.

După șaizeci de ore de popas în fața insulei Anaa, Standard-Island pornește spre nord. Ea pătrunde în hătișul de insule și insulițe printre care comandorul Simcoë navighează cu o siguranță desăvârșită. Se înțelege de la sine că, în aceste condiții, Milliard-City este oarecum părăsit de locuitorii săi. Ei își petrec timpul pe litoral și mai ales în regiunea care se învecinează cu bateria Pintenului. Mereu se ivesc noi insule, mai bine-zis grădini care par să plutească la suprafața apei. S-ar spune că e o piață de flori pe unul dintre canalele Olandei. Numeroase pirogi dau târcoale celor două porturi ale insulei cu elice, dar nu le este permis să acosteze, agenții primind ordine formale în această privință. Când se trece la mică distanță de falezele madreplice, femeile indigene se apropiie înot. Dacă ele nu-i însotesc pe bărbați în bărci, aceasta se datorește faptului că ambarcațiile sunt tabu pentru sexul frumos pomotuan.

La 4 octombrie, Standard-Island se oprește în fața insulei Fakarava, la deschizătura trecătorii sudice.

Înainte ca ambarcațiile să fie coborâte pentru a-i transporta pe vizitatori, rezidentul francez se prezintă la Tribord-Harbour, de unde guvernatorul a dat ordin să fie condus la palatul municipal.

Întrevaderea e foarte cordială. Cyrus Bikerstaff și-a luat aerul său oficial – cerut de astfel de ceremonii. Rezidentul, un bătrân ofițer de infanterie marină, nu rămâne mai prejos. E cu neputință de imaginat ceva mai grav, mai demn, mai potrivit, mai impunător, de o parte și de celalătă.

La sfârșitul întrevederii, rezidentul e autorizat să viziteze Milliard-City, călăuzit de Calistus Munbar. În calitatea lor de francezi, parizienii și Athanase Dorémus se alătură suprintendentului. Pentru rezident e o adevărată bucurie să întâlnească niște compatrioți.

A doua zi, guvernatorul întoarce vizita bătrânlui ofițer. Amândoi își reiau aerul din ajun. Coborând pe uscat, cvartetul se îndreaptă spre

rezidență. E o locuință foarte simplă, ocupată de o garnizoană de doisprezece marinari. Pe acoperișul ei flutură drapelul Franței.

Cu toate că a devenit capitala arhipelagului, Fakarava nu-i de talia rivalei sale, Anaa. Satul principal nu-i la fel de pitoresc sub verdeața arborilor și, de altfel, locuitorii sunt aici mai puțin sedentari, în afară de fabricarea uleiului de cocos, îndeletnicire al cărei centru se află la Fakarava, ei se ocupă cu pescuirea scoicilor perliere. Comerțul cu sidef-1 obțin astfel îi obligă să frecventeze insula vecină, Toau, utilată special pentru această industrie. Cufundători îndrăzneți, indigenii nu se codesc să coboare până la adâncimi de douăzeci și chiar treizeci de metri, fiind obișnuiți să suporte astfel de presiuni și să-și țină răsuflarea mai mult de un minut.

Cățiva dintre acești pescuitori au fost autorizați să ofere produsele pescuitului lor, sidef sau perle, notabililor din Milliard-City. Desigur, nu bijuteriile le lipsesc bogatelor doamne ale orașului. Dar perlele în stare brută nu se găsesc pe toate drumurile și, prezentându-se această ocazie, pescuitorii sunt devalizați la prețuri de necrezut. În clipa în care doamna Tankerdon cumpără o perlă de mare valoare, este cu totul firesc ca doamna Coverley să-i urmeze exemplul. Din fericire, au la dispoziție multe asemenea obiecte, căci altminteri nu se știe unde s-ar fi oprit supralicitările. Alte familii își imită prietenii și, în ziua aceea, cum se zice în limbaj marinăresc, fakaravienii «pescuiesc zdravăn».

După zece zile, la 13 octombrie, Bijuteria Pacificului se pregătește de plecare dis-de-dimineață. Părăsind capitala insulelor Pomotu, ea atinge limita occidentală a arhipelagului. Comandorul Simcoë nu mai are grija fantasticei îngrămădiri de insule și insulițe, recifuri și atoli. El a străbătut fără niciun incident aceste meleaguri ale Mării Rele. Acum, în fața lui se întinde o regiune a Pacificului care, pe un spațiu de patru grade, desparte arhipelagul Pomotu de Arhipelagul Societății. Îndreptându-se spre sud-vest sub impulsul celor zece milioane de cai putere ai mașinilor sale, Standard-Island pornește către insula atât de poetic cântată de Bougainville⁹⁶, încântătoarea Tahiti.

Popas la Tahiti

Arhipelagul Societății sau Tahiti este cuprins între al cincisprezecelea ($15^{\circ}52'$) și al șaptesprezecelea ($17^{\circ}49'$) grad latitudine meridională și între

al o sută cincizecelea ($150^{\circ}8'$) și al o sută cincizeci și șaselea ($156^{\circ}30'$) grad longitudine estică față de meridianul Parisului. El acoperă o suprafață de două mii două sute de kilometri pătrați.

E constituit din două grupuri de insule: 1. Du Vent – Tahiti sau Tahiti-Tahaa, Tapamanoa, Eimeo sau Morea, Tetiaroa, Meetia, care se află sub protectoratul Franței; și 2. Sous-le-Vent – Tubuai, Manu, Huahine, Raiatea-Thao, Bora-Bora, Moffy-Iti, Maupiti, Mapetia, Bellingshausen, Scilly, guvernate de suveranii indigeni. Englezii le numesc Insulele Georgiene, cu toate că Cook, descoperitorul lor, le-a botezat Insulele Societății, în onoarea Societății Regale din Londra. Situat la două sute cincizeci de leghe marine de insulele Marchize, acest arhipelag – după diferitele recensăminte făcute în ultimul timp – nu numără decât patruzeci de mii de locuitori străini sau indigeni.

Tahiti este prima dintre insulele Du Vent care apare în văzul navigatorilor venind dinspre nord-est. Oamenii de veghe de la Observator o semnalează de la mare distanță, grație muntelui Maio sau Diadema, care se înalță la o mie două sute treizeci și nouă de metri deasupra nivelului mării.

Traversarea s-a săvârșit fără incidente. Ajutată de vânturile alizee, Standard-Island a parcurs aceste ape minunate pe deasupra căror soarele coboară spre Tropicul Capricornului. Îl va atinge peste două luni și câteva zile, va urca din nou spre linia ecuatorială și insula cu elice îl va avea la zenith timp de mai multe săptămâni de căldură arzătoare; apoi îl va urma, aşa cum își urmează un câine stăpânul, ținându-se la distanță reglementară.

E pentru prima oară că miliardezii vor poposi la Tahiti. Anul trecut, campania a început prea târziu. Ei n-au ajuns prea departe spre vest și după ce au părăsit Pomotu, au urcat spre Ecuator. Or, acest Arhipelag al Societății este cel mai frumos din Pacific. Parcurgându-l, parizienii noștri nu vor putea decât să prețuiască și mai mult adevărata încântare pe care le-o oferă deplasarea unui aparat liber să-și aleagă popasurile și climatul.

— Da!... Dar vom vedea care va fi sfârșitul acestei aventuri absurde! Încheie invariabil Sébastien Zorn.

— Tot ce doresc e să nu se sfârșească niciodată! exclamă Yvernès.

Standard-Island sosește în regiunea insulei Tahiti în zorii zilei de 17 octombrie. Se zărește litoralul nordic. În timpul nopții au fost observate licăririle farului de la capul Venus. O zi ar fi fost suficientă pentru a ajunge la capitala Papeete, situată în nord-vest, dincolo de cap. Dar consiliul

notabililor s-a întrunit sub președinția guvernatorului. Ca orice consiliu bine echilibrat, el s-a scindat în două tabere. Unii, cu Jem Tankerdon, s-au pronunțat pentru vest; alții, ca Nat Coverley, s-au pronunțat pentru est. Având dreptul de a hotărî în caz de paritate, Cyrus Bikerstaff a decis că vor ajunge la Papeete ocolind insula pe la sud. Hotărârea nu poate decât să-i satisfacă pe membrii cvartetului, căci ea le va permite să admire în întreaga sa frumusețe această perlă a Pacificului, Noua Cytheră⁹⁷ a lui Bougainville.

Tahiti are o suprafață de o sută patru mii două sute cincisprezece hectare – cam de nouă ori mai mare ca suprafața Parisului. Populația sa, care în 1875 era de șapte mii șase sute de indigeni, trei sute de francezi, o mie o sută de străini, nu mai e decât de șapte mii de locuitori. Pe plan geometric ea are exact forma unei ploști răsturnate, corpul ploștii fiind insula principală, unită prin istmul Taravao cu gâțul pe care-l închipuie peninsula Tatarapu.

Frascolin a făcut această comparație studiind harta arhipelagului și camarazii săi o găsesc atât de îndreptățită, încât botează Tahiti cu acest nou nume: Plosca Tropicelor.

Din punct de vedere administrativ, Tahiti e împărțită în șase diviziuni, fărâmițate în douăzeci și unu de districte de la stabilirea protectoratului în 9 septembrie 1842. N-au fost uitate dificultățile survenite între amiralul Dupetit-Thouars, regina Pomare și Anglia, datorită instigațiilor aceluia ticalos traficant de biblii și pânzeturi care se numea Pritchard⁹⁸, atât de spiritual caricaturizat în *Viespile* lui Alphonse Karr⁹⁹.

Dar asta e o poveste veche, căzută în uitare ca și faptele și gesturile faimosului spătar anglo-saxon.

Standard-Island se poate apropia fără teamă la o milă de conturul Ploștii Tropicelor. Această ploscă este aşezată într-adevăr pe o bază coraligenă ai cărei pereți abrupti coboară vertical în adâncurile oceanului. Dar, înainte de a se apropia atât de mult, populația miliardeză a putut să-i contemplă silueta impunătoare, munții cu care natura a fost mai generoasă decât cu cei din insulele Sandwich, culmile înverzite, trecătorile împădurite, piscurile asemenei turnurilor ascuțite ale unei catedrale gigantice, brâul de cocotieri scăldat de spuma albă a valurilor izbite de stânci.

În timpul acestei zile, plutind de-a lungul coastei occidentale, curioșii îngrămădiți în împrejurimile lui Tribord-Harbour, cu ochanele la ochi – și

parizienii și-l au fiecare pe al lui – pot să scruteze în amănuț litoralul: districtul Papenoo, străbătut de valea largă a unui râu care pornește de la temelia munților și se aruncă în ocean, acolo unde țărmul e lipsit de recifuri pe o întindere de mai multe mile; Hitiaa, un port foarte bine adăpostit, de unde pleacă spre San-Francisco milioane și milioane de portocale; Mahaena, cucerită pe deplin abia în 1845, în urma unei groaznice lupte cu indigenii.

După-amiază, ajung în dreptul îngustei strâmtori Taravao. Ocolind peninsula, Standard-Island se apropie destul pentru ca să fie admirate în întreaga lor splendoare câmpiiile rodnice ale districtului Tautira și numeroasele cursuri de apă care fac din el unul din cele mai bogate districte ale arhipelagului. Tatarapu, odihnindu-se pe patul său de corali își înalță maiestuos asprele metereze ale craterelor stinse.

Apoi soarele coboară la orizont, piscurile se împurplează pentru ultima oară, tonurile se îndulcesc, culorile se topesc într-o ceată caldă și transparentă. Curând nu mai e decât o siluetă nedeslușită ale cărei efluvi, încărcate de mireasma portocalilor și măslinilor, călătoresc pe aripiile brizei de seară. După un amurg foarte grăbit, se lasă o noapte adâncă.

Standard-Island trece de extremitatea sud-estică a insulei și, a doua zi, evoluează în fața țărmului apusean al istmului, odată cu apariția zorilor.

Cultivat intens și foarte populat, districtul Taravao își arată frumoasele drumuri, șerpuind printre păduri de portocali, care-l leagă de districtul Papeari. În punctul culminant se conturează un fort care controlează ambele țărmuri ale istmului, apărat de câteva tunuri aplecate în afara crenelurilor ca niște guri de bronz. În fund se ascunde portul Phaeton¹⁰⁰.

— De ce o fi strălucind deasupra acestui istm numele înfumuratului vizitu al carului solar? se întreabă Yvernès.

Ziua se scurge într-o plutire înceată de-a lungul contururilor mai accentuate, datorită terenului coraligen din partea de vest a insulei Tahiti. Noi districte își desfășoară feluritele peisaje – Papeiri, cu câmpiiile sale mlăștinoase pe alocuri, Mataiea, excelent port al districtului Papeuriri, apoi o vale largă străbătută de râul Vaihiria și, în fund, un munte înalt de cinci sute de metri, asemănător unui picior de lavabou, susținând o chiuvetă cu o circumferință de jumătate de kilometru. Acest vechi crater, plin fără îndoială cu apă dulce, pare să nu aibă nicio comunicație cu marea.

După districtul Ahauraono, specializat în cultura bumbacului pe scară întinsă, după districtul Papara, cunoscut mai ales pentru produsele sale agricole. Standard-Island descoperă, dincolo de capul Mara, marea vale Paruvia, desprinsă din Diadema și scăldată de apele Punarunului. Trecând de Taapuna, capul Tatao și gura fluviului Faa, comandorul Simcoë cotește ușor spre nord-vest, evită cu pricere insula Motu-Ula și, la ora șase seara, se oprește în fața golfului Papeete.

La intrare, unduind capricios de-a curmezișul recifului de coral, se desenează canalul balizat până la capul Farene de tunuri scoase din uz. Se înțelege de la sine că, datorită hărților sale, Ethel Simcoë n-are nevoie să recurgă la piloții ale căror baleniere se încrucișează la deschizătura canalului. Se arată totuși o ambarcație cu un pavilion galben la pupa. Este «sănătatea» care acostează la Tribord-Harbour. Cei din Tahiti sunt severi și nimici nu poate să debarce înainte ca medicul sanitar, întovărășit de ofițerul portului, să-i dea libera trecere.

Abia ajuns la Tribord-Harbour, medicul ia legătura cu autoritățile. Nu e decât o simplă formalitate. În Milliard-City și în împrejurimi nu există bolnavi. În orice caz, bolile epidemice, holera, influenza¹⁰¹, frigurile galbene sunt cu totul necunoscute. Certificatul este eliberat deci potrivit uzanțelor. Dar noaptea cade repede, după un amurg abia schițat, aşa că debarcarea e amânată pentru a doua zi și Standard-Island adoarme în aşteptarea dimineții.

În zori se aud bubuituri. Este bateria Pintenului care salută cu douăzeci și una de lovitură de tun grupul insulelor Sous-le-Vent și Tahiti, capitala protectoratului francez. În același timp, pavilionul roșu cu soarele de aur urcă și coboară de trei ori pe turnul Observatorului.

Răspunsul este o salvă identică a bateriei Ambuscadei, situată la capătul marii trecători a insulei Tahiti.

Dis-de-dimineață, Tribord-Harbour e plin de lume. Tramvaiele aduc nenumărați doritori să viziteze capitala arhipelagului. Sébastien Zorn și prietenii săi se numără printre cei mai nerăbdători. Cum ambarcațiile insulei cu elice n-ar fi de ajuns pentru a transporta această grămadă de curioși, indigenii se grăbesc să-și ofere serviciile. Șase ancabluri despart Tribord-Harbour de port.

Totuși, se cuvine ca guvernatorul să debarce cel dintâi. Este vorba despre întrevederea oficială cu autoritățile civile și militare din Tahiti și despre vizita nu mai puțin oficială pe care trebuie să o facă reginei.

Deci, pe la ora nouă, Cyrus Bikerstaff, adjuncții săi Barthelemy Ruge și Hubley Harcourt, toți trei în mare ținută, fruntașii celor două sectoare, printre care Nat Coverley și Jem Tankerdon, comandorul Simcoë și ofițerii săi în uniforme strălucitoare, colonelul Stewart și escorta sa iau loc în șalupe și se îndreaptă către portul Papeete.

Sébastien Zorn, Frascolin, Yvernès, Pinchinat, Athanse Dorémus, Calistus Munbar ocupă o altă ambarcație, împreună cu câțiva funcționari.

Bărci, pirogi indigene însotesc oficialitățile din Milliard-City, reprezentat în mod demn de către guvernatorul său, autoritățile și notabilii săi, printre care se numără doi destul de bogăți pentru a cumpăra insula Tahiti și chiar întregul Arhipelag al Societății, cu suverană cu tot.

Papeete este un port minunat și de o asemenea adâncime, încât bastimentele de mare tonaj pot ancora în el. Îl deservesc trei intrări: marea intrare la nord, largă de șaptezeci de metri și lungă de optzeci, îngustată de un mic banc balizat, intrarea Tanoa la est, intrarea Tanupa la vest.

Șalupele electrice lunecă maiestuos de-a lungul plajei, împânzită de vile și de localuri de petrecere, apoi de-a lungul cheiurilor lângă care sunt amarate vasele. Debarcarea se efectuează în dreptul unei fântâni elegante, menită să aprovizioneze vasele și alimentată cu apa râurilor din munții vecini, dintre care unul poartă un aparat semaforic.

Cyrus Bikerstaff și suita sa coboară în mijlocul mulțimii de francezi, indigeni, străini, care aclamă această Bijuterie a Pacificului ca pe cea mai extraordinară dintre minunile create de geniul omenesc.

După primele efuziuni ale debarcării, cortegiul se îndreaptă către palatul guvernatorului insulei Tahiti.

Calistus Munbar, superb în costumul de gală pe care nu-l îmbracă decât la zile mari, invită cvartetul să-l urmeze și cvartetul se grăbește să răspundă invitației suprintendentului.

Nu numai insulele Tahiti și Morea, dar și grupurile dimprejur se află sub protectoratul francez. Șef este un comisar-comandant, având în subordine un coordonator, care conduce diversele sectoare ale serviciului trupelor, marinei, finanțelor coloniale și locale și administrația judiciară. În atribuțiile secretarului general al comisarului intră rezolvarea problemelor civile ale

țării. La Morea, la Fakarava din Pomotu, la Taio-Hae din Nuka-Hiva se află diverși rezidenți și un judecător de pace care ține de resortul insulelor Marchize. Din anul 1861, funcționează un comitet consultativ pentru agricultură și comerț, care se întrunește o dată pe an la Papeete. Aici se află de asemenea sediul direcției artilleriei și comandatura trupelor de geniu. Cât despre garnizoană, ea este alcătuită din detașamente de jandarmerie colonială, artillerie și infanterie marină. Un preot și un vicar, plătiți de guvern, și nouă misionari, împrăștiati în cele câteva grupuri de insule, asigură exercitarea cultului catolic. Într-adevăr, parizienii pot să se creadă în Franța, într-un port francez și asta nu poate să le displacă.

Satele din diversele insule sunt administrate de un fel de consiliu municipal indigen, prezidat de un *taverna*, asistat de un judecător, de un *șef mutoi* și de doi consilieri aleși de locuitori.

La umbra copacilor, cortegiul înaintează către palatul guvernamental. Pretutindeni, cocotieri superbi, miroși cu frunzișul roz, banculieri, pâlcuri de portocali, goyavieri, arbori de cauciuc etc. Palatul se înalță în mijlocul lor, abia depășindu-i cu acoperișul său larg, înveselit de ferestruicile mansardei. Are o înfățișare elegantă, cu fațada pe care și-o împart parterul și primul etaj. Acolo sunt întruniți principaliii funcționari francezi și jandarmeria colonială dă onorul.

Comisarul-comandant îl primește pe Cyrus Bikerstaff cu o curtoazie nemărginită, pe care n-ar fi întâlnit-o, desigur, în arhipelagurile engleze din această regiune. El îi mulțumește că a adus insula cu elice în apele arhipelagului. El speră că această vizită se va reînnoi în fiecare an, regretând totodată că Tahiti nu i-o poate întoarce. Întrevederea durează o jumătate de ceas și se stabilește că Cyrus Bikerstaff va primi a doua zi autoritațile la primărie.

- Veți poposi o vreme la Papeete? întreabă comisarul-comandant.
- Cincisprezece zile, răspunde guvernatorul.
- Atunci veți avea placerea să vedeați divizia navală franceză, care trebuie să sosească spre sfârșitul săptămânii.
- Vom fi fericiti să primim cu toate onorurile, domnule comisar.

Cyrus Bikerstaff îi prezintă persoanele din suita sa – adjuncții săi, comandorul Ethel Simcoë, comandantul miliției, diverși funcționari, supraintendentul artelor frumoase și membrii Cvartetului Concertant, care sunt primiți aşa cum se cuvine de către un compatriot.

Apoi se naște o mică încurcătură în legătură cu delegații sectoarelor din Milliard-City. Cum poate fi menajat amorul propriu al lui Jem Tankerdon și Nat Coverley, aceste două persoane iritabile, care au dreptul...

— Să păsească și unul și celălalt în același timp! spune Pinchinat, parodiind faimosul vers al lui Scribe¹⁰².

Încurcătura e rezolvată de însuși comisarul-comandant. Cunoscând rivalitatea celor doi celebri miliardari, el dovedește un tact atât de desăvârșit, atâtă corectitudine oficială, atâtă dibăcie diplomatică, încât lucrurile se petrec ca și când ar fi fost reglementate prin decretul din messidor¹⁰³. Fără îndoială că, în asemenea ocazie, șeful unui protectorat englez ar fi turnat gaz peste foc, ca să servească politica Regatului-Unit. Nimic asemănător nu se întâmplă la palatul comisarului-comandant și Cyrus Bikerstaff, încântat de primire, se retrage urmat de cortegiul său.

E inutil să spunem că Sébastien Zorn, Yvernès, Pinchinat și Frascolin au intenția de a-l lăsa pe Athanase Dorémus, ostenit de pe acum, să se întoarcă acasă, pe Boulevard Douăzeci și cinci. Ei au de gând să petreacă mai multă vreme la Papeete, să viziteze împrejurimile, să facă excursii în principalele districte, să parcurgă regiunile peninsulei Tatarapu, în sfârșit, să epuizeze până la ultima picătură această Ploscă a Pacificului.

Proiectul este deci bine pus la punct și, când îl împărtășesc lui Calistus Munbar, suprintendentul nu poate decât să fie întru totul de acord.

— Dar, spune el, vă cer să aşteptați patruzeci și opt de ore înainte de a porni în călătorie.

— De ce nu de azi? întreabă Yvernès, nerăbdător să ia toiagul drumeției.

— Pentru că autoritățile de pe Standard-Island vor face o vizită de curtoazie reginei și se cuvine să fiți prezentați Maiestății Sale și curții.

— Și mâine? intervine Frascolin.

— Mâine, comisarul-comandant al arhipelagului va întoarce vizita autorităților de pe Standard-Island și se cuvine...

— Să fim acolo, completează Pinchinat. Ei bine, vom fi acolo, domnule suprintendent, vom fi acolo.

Părăsind palatul guvernamental, Cyrus Bikerstaff și cortegiul său se îndreaptă către palatul Maiestății Sale. O simplă plimbare pe sub arbori, care nu durează mai mult de un sfert de ceas.

Locuința regală e așezată în mijlocul boschetelor înverzite. E un patrulater cu două etaje, al cărui acoperiș, imitând casele elvețiene, adăpostește două șiruri de verande suprapuse. De la ferestrele de sus, poți îmbrățișa cu privirea marile plantații care se întind până în marginea orașului. Dincolo de ele se zărește marea, într-un cuvânt, o locuință plăcută, modestă, dar confortabilă.

Regina n-a pierdut nimic din prestigiul său, trecând sub regimul protectoratului francez. Dacă drapelul Franței flutură pe catargele bastimentelor amarate în portul Papeete sau ancorate în radă, pe edificiile civile și militare ale orașului, pavilionul suveranei leagănă deasupra palatului său vechile culori ale arhipelagului – o pânză cu dungi transversale roșii și albe și iahtul tricolor într-un colț.

În 1606, Quiros¹⁰⁴ a descoperit insula Tahiti, căreia i-a dat numele Sagittaria. După el, Wallis¹⁰⁵ în 1767 și Bougainville în 1768 au desăvârșit explorarea arhipelagului. La începutul descoperirii domnea regina Oberea. După moartea ei a apărut în istoria Oceaniei celebra dinastie Pomare.

Pomare I (1762-1780) a părăsit numele de Otoo, Bârlanul Negru, pentru a-l lua pe cel de Pomare.

Fiul său Pomare II (1780-1819) a primit cu bunăvoieță, în 1797, pe primii misionari englezi și s-a convertit la creștinism zece ani mai târziu. A fost o epocă de disensiuni, de ciocniri armate și populația arhipelagului a scăzut treptat de la o sută de mii la șaisprezece mii de locuitori.

Pomare III, fiul precedentului, a domnit de la 1819 la 1827 și sora sa Aimata, celebră Pomare, protejată groaznicului Pritchard, născută în 1812, a devenit regina insulei Tahiti și a insulelor învecinate. Neavând copii cu Tapoa, primul său soț, ea l-a repudiat pentru a se căsători cu Ariifaaite. Din această legătură s-a născut, în 1840, Arione, moștenitor prezumтив, mort la vîrsta de treizeci și cinci de ani. Începând din anul următor, regina a dăruit patru copii soțului său, care era cel mai frumos bărbat din arhipelag: o fată, Teriimaevarna, prințesă a insulei Bora-Bora din 1860; prințul Tamatoa, născut în 1842, rege al insulei Raiatea, răsturnat de supușii revoltați de brutalitatea sa; prințul Teriitapunui, născut în 1846, năpăstuit de un șchiopătat dizgrațios; și în sfârșit prințul Tuavira, născut în 1848, care a venit să-și facă educația în Franță.

Domnia reginei Pomare n-a fost cu totul liniștită. În 1835, misionarii catolici au intrat în conflict cu misionarii protestanți. Expulzați la început, ei au fost readuși de o expediție franceză în 1838. Patru ani mai târziu, protectoratul Franței era acceptat de cinci șefi din insulă. Pomare a protestat, englezii au protestat. Amiralul Dupetit-Thouars a proclamat detronarea reginei în 1843 și l-a expulzat pe Pritchard, evenimente care au provocat ciocnirile sângeroase de la Mahaena și Rapepa. Dar amiralul fiind aproape dezavuat, după cum se știe, Pritchard a primit o despăgubire de douăzeci și cinci de mii de franci și amiralul Bruat a fost însărcinat să ducă la bun sfârșit aceste treburi încurcate.

Tahiti s-a supus în 1846 și Pomare a acceptat tratatul de protectorat din 19 iunie 1847, păstrând suveranitatea insulelor Raiatea, Huahine și Bora-Bora. Au mai fost câteva tulburări. În 1852, o răscoală o detrona pe regină și proclama chiar republică. În sfârșit, guvernul francez a repus-o în drepturi pe suverană, care a abandonat trei dintre coroanele sale: Raiatea, în favoarea fiului său cel mai mare; Huahine, în favoarea celui de-al doilea fiu; Bora-Bora, în favoarea fricei sale.

Actualmente, tronul este ocupat de una din descendentele sale, Pomare VI.

Îndatoritorul Frascolin continuă să justifice porecla de «Larousse al Pacificului», cu care l-a gratificat Pinchinat. El comunică colegilor săi aceste amănunte istorice și biografice, afirmând că e mai bine să cunoști oamenii cu care stai de vorbă. Yvernès și Pinchinat îi răspund că a avut dreptate să-i lămurească asupra genealogiei dinastiei Pomare, lăsându-l pe Sébastien Zorn să replace că «lui îi e totuna».

Cât despre vibrantul Yvernès, el este cu totul cuprins de farmecul poeticei naturi tahitiene. În amintirea lui renasc fermecătoarele povestiri de călătorie ale lui Bougainville și Dumont d'Urville. El nu-și ascunde emoția la gândul că se vor afla în fața acestei suverane a Noii-Cythere, a unei autentice regine Pomare, al cărei nume...

— Însemnează «noapte de tuse», îl oprește Frascolin din elan.

— Astă-i bună! exclamă Pinchinat. E ca și cum ai spune zeița strănutului, împărăteasa guturaiului! Molipsește-te, Yvernès, și nu-ți uita batista.

Yvernès e furios de remarcă nepotrivită a acestui glumeț răutăcios, dar ceilalți o primesc cu atâta voie bună, încât vioara întâi sfârșește prin a împărtăși veselia generală.

Primirea guvernatorului, a autoritaților și a delegației notabililor de pe Standard-Island e făcută cu pompă. Onorurile sunt date de *mutoi*, șeful jandarmeriei, pe care-l însوțesc ajutoarele sale indigene.

Regina Pomare VI are patruzeci de ani. Ea poartă, ca și familia sa care o înconjoară, un costum de ceremonie roz pal, culoarea preferată a populației tahitiene. Primește complimentele lui Cyrus Bikerstaff cu o demnitate prietenoasă, dacă se poate spune astfel, cu care ar fi fost de acord și o maiestate europeană. Răspunde cu grație, într-o franceză foarte corectă, căci limba aceasta e folosită curent în Arhipelagul Societății. Suverana avea de altfel cea mai vie dorință de a cunoaște această Standard-Island, despre care se vorbește atât pe meleagurile Pacificului și nădăjduiește că această vizită nu va fi ultima. Jem Tankerdon este primit cu o atenție deosebită, ceea ce nu întârzie să zgândărească amorul propriu al lui Nat Coverley. Asta se explică prin faptul că familia regală e protestantă, iar Jem Tankerdon e persoana cea mai de vază a sectorului protestant din Milliard-City.

Cvartetul Concertant nu e uitat în timpul prezentărilor. Regina binevoiește să spună membrilor săi că ar fi încântată să-i asculte și să-i aplaude. Ei se înclină respectuos, răspunzând că sunt la ordinele Maiestății Sale și suprintendentul va lua măsurile necesare pentru ca suverana să fie satisfăcută.

După audiență prelungită timp de o jumătate de ceas, onorurile cu care a fost întâmpinat cortegiul la intrarea în palatul regal se repetă și la ieșire.

Coboară toți către oraș, oprindu-se la cercul militar, unde ofițerii au pregătit o gustare în cinstea guvernatorului și a elitei populației miliardeze. Șampania curge în valuri, se rostesc numeroase toasturi și abia pe la ora șase ambarcațiile pornesc de la cheiurile portului Papeete spre Tribord-Harbour.

Seara, artiștii parizieni se întâlnesc în sala cazinoului.

— Avem un concert în perspectivă, spune Frascolin. Ce să-i cântăm Maiestății ăsteia?... O să-i înțeleagă pe Mozart sau pe Beethoven?

— O să-i cântăm Offenbach, Varney, Lecocq sau Audran¹⁰⁶, răspunde Sébastien Zorn.

— Ba, deloc! *Bambula* e cea mai indicată! ripostează Pinchinat, schițând mișcările caracteristice ale acestui dans negru.

Dintr-o serbare într-alta

Insula Tahiti este destinată să devină un loc de repaus pentru Standard-Island. În fiecare an, înainte de a-și urma ruta către Tropicul Capricornului, ea se va opri în apropiere de Papeete. Primiți cu simpatie de către autoritățile franceze și de indigeni, miliardezii își arată recunoștința deschizându-și larg porțile sau mai bine-zis porturile. Militari și civili din Papeete străbat deci câmpia, parcul, bulevardele și fără îndoială că niciun incident nu va tulbura aceste legături de prietenie. E adevărat că, la plecare, poliția guvernatorului trebuie să se asigure că populația n-a crescut în mod fraudulos prin pripășirea vreunor tahitieni care nu au autorizația de a-și stabili domiciliul pe domeniul său plutitor.

Asta înseamnă că, prin reciprocitate, miliardezii au latitudinea de a vizita insulele grupului când comandorul Simcoë va face escală într-una sau alta.

În vederea acestui popas mai îndelungat, câteva familii s-au gândit să închirieze vile în împrejurimile orașului Papeete și le-au reținut dinainte, telegrafic. Ele plănuiesc să se instaleze aşa cum se instalează parizienii în vecinătatea Parisului, cu servitorii, caii și trăsurile lor, ca să trăiască viața marilor proprietari, în chip de turiști, excursioniști, vânători chiar, dacă le place să vâneze. Pe scurt, își vor face vilegiatura fără să se teamă de acest climat sănătos, a cărui temperatură variază de la patrușprezece la treizeci de grade între aprilie și decembrie, celelalte luni ale anului constituind iarna emisferei meridionale.

Printre notabilitii care-și părăsesc palatele în schimbul confortabilelor locuințe de țară tahitiene, trebuie să-i amintim pe Tankerdoni și pe Coverley. Domnul și doamna Tankerdon, fiii și fiicele lor se instalează de-a doua zi într-o locuință pitorească așezată pe înălțimile capului Tatao. Domnul și doamna Coverley, miss Diana și surorile sale au închiriat o vilă minunată, pierdută sub arborii uriași ai capului Venus. Între aceste locuințe e o distanță de mai multe mile, pe care Walter Tankerdon o socotește poate cam prea mare. Dar nu-i stă în putere să apropie aceste două puncte ale litoralului tahitian. Dealtfel, drumuri carosabile, destul de bine întreținute, le pun în comunicație directă cu Papeete.

Frascolin îi atrage atenția lui Calistus Munbar că, fiind plecate, cele două familii nu vor putea asista la vizita comisarului-comandant.

— Cu atât mai bine! exclamă suprintendentul, ai cărui ochi lucesc de finețe diplomatică. Asta va înlătura conflictele de amor propriu. Dacă reprezentantul Franței ar fi venit mai întâi la Coverley, ce-ar fi zis Tankerdonii, și dacă ar fi venit la Tankerdon, ce-ar fi zis Coverleyi? Cyrus Bikerstaff nu poate decât să se felicite pentru această dublă plecare.

— Deci putem spera că rivalitatea acestor familii va lua sfârșit? întreabă Frascolin.

— Cine știe? răspunde Calistus Munbar. Asta nu depinde poate decât de simpaticul Walter și de încântătoarea Diana...

— Se pare totuși că, până acum, acest moștenitor și această moștenitoare... începe Yvernès.

— E destul să se ivească o ocazie, îl întrerupe suprintendentul, și dacă hazardul nu-și face datoria, îl vom înlocui noi... spre binele insulei noastre mult iubite!

Și Calistus Munbar execută o piruetă pe care Athanase Dorémus ar fi aplaudat-o și pe care n-ar fi dezaprobat-o un marchiz din secolul cel mare¹⁰⁷.

În după-amiaza zilei de 20 octombrie, comisarul-comandant, coordonatorul, secretarul general, principalii funcționari ai protectoratului debarcă pe cheiul portului Tribord-Harbour. Ei sunt primiți de guvernator cu onorurile cuvenite rangului lor. Bateriile Pintenului și Pupei trag salve de tun. Care electrice, pavoazate cu culorile franceze și miliardeze, conduc cortegiul în capitală, unde saloanele primăriei sunt pregătite pentru această întrevedere. Pe parcurs, primire măgulitoare din partea populației și, în fața palatului municipal, schimb de discursuri oficiale de o durată acceptabilă.

Apoi, vizita la templu, la Saint-Mary Church, la Observator, la cele două fabrici de energie electrică, în cele două porturi, în parc și, în sfârșit, plimbare circulară cu tramvaiele care deservesc litoralul. La întoarcere, în marea sală a cazinoului e servit un *lunch*¹⁰⁸. E ora șase, când comisarul-comandant și suita sa se reîmbarcă pentru Papeete, în tunetele artilleriei insulei cu elice, ducând cu ei o excelentă amintire despre această recepție.

A doua zi dimineață, 21 octombrie, cei patru parizieni debarcă la Papeete. N-au invitat pe nimeni să-i întovărășească – nici măcar pe Athanase Dorémus, ale cărui picioare n-ar fi rezistat unor peregrinări atât de lungi.

Sunt liberi ca aerul – școlari în vacanță, fericiți să calce pe un veritabil sol de stânci și de pământ vegetal.

În primul rând, ei vizitează Papeete. Capitala arhipelagului este, fără îndoială, un oraș frumos. Cvartetul simte o adevărată plăcere să-și piardă vremea hoinărind pe sub arborii care umbresc casele de pe plajă, magazinele marinei, localurile și principalele întreprinderi de comerț, aşezate în partea cea mai îndepărtată a portului. Apoi, urcând pe una din străzile care duc spre chei, unde funcționează un *railway*¹⁰⁹ de sistem american, artiștii noștri se aventurează în interiorul orașului.

Străzile sunt largi, la fel de bine desenate cu sfoara și echerul ca și străzile din Milliard-City, mărginite de grădini pline de verdeță și prospetime. Chiar la această oră matinală, e un necontenit du-te-vino de europeni și de indigeni. Animația va fi și mai mare după ora opt seara, prelungindu-se toată noaptea. E ușor de înțeles că nopțile tropicale și, mai cu seamă, nopțile tahitiene, nu sunt menite să fie pierdute într-un pat, deși paturile din Papeete sunt făcute dintr-o împletitură de funii răsucite din fibre de cocos, dintr-o saltea din foi de bananier, dintr-o plapumă din puf de fromager, fără să vorbim de perdelele care-l apără pe cel adormit de plăcitorul atac al țânțarilor.

Cât despre case, e ușor să le deosebești pe cele europene de cele tahitiene. Primele, construite aproape toate din lemn și ridicate pe blocuri de zidărie, nu lasă nimic de dorit în privința confortului. Celealte, destul de rare în oraș, presărate cu fantezie pe sub umbrare, sunt construite din trunchiuri de bambus și tapițate cu rogojini, ceea ce le face să fie curate, aerisite și plăcute.

Dar indigenii?...

— Ah! Nu mai sunt deloc canibali în Oceania! exclamă Pinchinat. Am făcut oare mii de mile ca să nu întâlnim căciunul?

— Răbdare! răspunde violoncelistul, bătând aerul cu mâna dreaptă ca Rodin din Misterele Parisului¹¹⁰, răbdare! Poate că vom găsi mai mulți decât ar trebui ca să satisfacă dorința ta prostescă! Nici nu știe câtă dreptate are.

Tahitianii sunt, foarte probabil, de origine malaieză, aparținând seminției pe care ei o numesc *maori*. Se pare că Raiatea, Insula Sfântă, ar fi fost

leagănuș regilor lor – un leagănuș încântător, scăldat de apele limpezi ale Pacificului.

Înainte de venirea misionarilor, societatea tahitiană cuprindea trei clase: prinții, personaje privilegiate, cărora li se recunoștea darul de a face minuni; șefii sau proprietarii de pământ, mai puțin bine văzuți și supuși prinților; mulțimea care nu poseda nimic sau, când poseda, nu avea niciodată mai mult decât uzufructul pământului său.

Total s-a schimbat de la cucerire și chiar înaintea ei, sub influența misionarilor anglicani și catolici. Dar ceea ce nu s-a schimbat este inteligența acestor indigeni, vivacitatea cu care vorbesc, mintea lor vioaie, curajul lor demn de laudă, frumusețea tipului lor. Parizienii nu pot să nu-l admiră, la oraș ca și la țară.

— Doamne, frumoși băieți! spune unul.

— Și ce fete frumoase! adaugă altul.

Bărbații sunt înalți, au tenul roșiatic, pătruns parcă de fierbințeala săngelui lor, forme admirabile, aşa cum ni le-au păstrat statuile antice, o fizionomie blândă și plăcută. Sunt într-adevăr superbi acești maori, cu ochii lor mari și vii, cu buzele puțin cam groase, dar fin desenate. Tatuajul de război e pe cale de dispariție, odată cu prilejurile care-i dădeau naștere odinioară.

Cei mai bogăți oameni din insulă se îmbracă europenește și le stă bine cu cămașa cu guler răsfrânt, haina din stofa roz deschis, pantalonul care cade peste pantofi. Ei nu atrag însă atenția cvartetului. Nu! Turistii noștri preferă, în locul pantalonilor cu tăietură modernă, un *pareo*, a cărui pânză colorată și dungată se drapează de la centură până la gleznă și în locul pălăriei tari și chiar al panamalei, coafura comună celor două sexe, numită *hei* și împodobită cu frunze și flori.

Cât despre femei, ele sunt încă poeticale și grațioasele tahitiene ale lui Bougainville. Uneori petalele albe ale tiarei (un fel de gardenie) se amestecă cu șuvitele negre răsfirate pe umerii lor, alteori poartă o pălărie ușoară, făcută din scoarța unui mugure de cocotier «al cărui nume suav de *revareva* pare înfiripat într-un vis»¹¹¹, declamă Yvernès. Adăugați farmecului acestui costum, ale cărui culori se schimbă, ca într-un caleidoscop, la cea mai mică mișcare, grația mersului, moliciunea gesturilor, dulceața surâsului, privirile adânci, sonoritatea armonioasă a vocii și veți înțelege de ce când unul

spune: «Doamne, ce băieți frumoși!», ceilalți răspund în cor: «Și ce fete frumoase!»

Când natura a modelat asemenea tipuri superbe, s-ar fi putut să nu le dea un cadru demn de ei? Și ce se poate imagina mai încântător decât peisajele tahitiene, a căror vegetație este atât de bogată – la asta contribuind apele curgătoare și roua abundantă a nopților.

În timpul excursiilor lor prin districtele vecine cu Papeete, parizienii nu încetează să admire această lume de minuni vegetale. Îndepărându-se de țărmurile care sunt mai prielnice culturilor și unde pădurile sunt înlocuite prin plantații de lămâi, portocali, arrowroot, trestie de zahăr, arbuști de cafea și de bumbac, prin câmpii de igname, maniocă, indigo, sorgho, tutun, ei se aventurează în interior, la poalele munților, ale căror culmi străbat prin cupola de frunziș. Pretutindeni, cocotieri eleganți cu o magnifică siluetă, miroși sau lemn de trandafir, casuarini sau arbori de fier, tiairi sau banculieri, puraus, tamanas, ahis sau santal, goyavieri, manguieri, taccas, ale cărui rădăcini sunt comestibile și, de asemenea, superbul taro, acest prețios arbore de pâine, cu trunchiul înalt, neted și alb, cu frunzele sale mari de un verde închis, printre care se înmănunchează fructe mari, cu coaja parcă cizelată și al căror miez este principala hrană a indigenilor.

În excursiile sale, cvartetul ajunge până la peninsula Tabaratu. O vizită făcută la fortul Phaeton îl pune în legătură cu un detașament de soldați de marină, încântați să primească niște compatrioți.

Într-o cărciumă din port, ținută de un colonist, Frascolin se descurca cu pricere. El le oferă indigenilor din împrejurimi și polițaiului districtual vinuri franțuzești de care demnul hangiu consimte să se despartă în schimbul unui preț bun. Indigenii oferă oaspeților produse autohtone: ciorchini de fructe ale unei specii de bananieri numiți *fei*, de o frumoasă culoare galbenă; igname gătite în chip succulent; *maiore*, fructul arborelui de pâine fript înăbușit într-o groapă umplută cu pietre încinse; în sfârșit, un fel de prăjitură cu gust acrisor, făcută din nucă de cocos răzuită și care, sub numele de *taiero*, se păstrează în tulpini de bambus.

Această gustare e foarte veselă. Comesenii fumează sute de țigări, făcute dintr-o frunză de tutun uscată la foc și înfășurată într-o foaie de *pandanus*. Numai că, în loc să-i imite pe tahitiene și tahitiene care și le trec din gură în gură, după ce au tras câteva fumuri, francezii se mulțumesc să le fumeze franțuzește. Și când polițaiul îi oferă țigara sa, Pinchinat îi mulțumește cu un

mea maitai, adică «foarte mulțumesc», a cărui intonație caraghioasă umple de bună dispoziție întreaga asistență.

Desigur că excursioniștii nu puteau să se întoarcă în fiecare seară la Papeete sau pe Standard-Island. Pretutindeni însă, în sate, în locuințele izolate, la coloniști și la indigeni, ei sunt primiți cu simpatie și confort.

Pentru ziua de 7 noiembrie, au proiectat să viziteze capul Venus, excursie pe care trebuie să o facă orice turist demn de acest nume.

Pornesc dis-de-dimineață, cu pas ușor, traversând peste un pod frumosul râu Fantahua. Urcă apoi valea râului până la o cascadă răsunătoare, de două ori mai înaltă decât Niagara, dar mult mai îngustă, care cade de la șaptezeci și cinci de metri cu un superb tumult. Urmând drumul agățat de coasta colinei Taharahi, ajung pe țărmul mării, în dreptul culmii singuratrice pe care Cook a botezat-o Capul Copacului – nume justificat în acea epocă prin prezența unui arbore izolat, mort acum de bătrânețe. Un bulevard plantat cu arbori magnifici îi călăuzește, pornind din satul Taharahi, până la farul care se înalță la extremitatea insulei.

Familia Coverley și-a fixat reședința aici, pe coasta unei coline înverzite. Nu există niciun motiv serios pentru ca Walter Tankerdon – a cărui vilă se află departe, dincolo de Papeete – să se plimbe în regiunea capului Venus. Parizienii îl zăresc totuși. Tânărul a ajuns, călare, în împrejurimile casei Coverley. Schimbând un salut cu turiștii francezi, el îi întreabă dacă au de gând să se întoarcă seara la Papeete.

— Nu, domnule Tankerdon, răspunde Frascolin. Am primit o invitație din partea doamnei Coverley și vom petrece, probabil, noaptea la vilă.

— Atunci, domnilor, vă spun la revedere.

Se pare că fața Tânărului s-a întunecat, cu toate că niciun nor nu trece prin dreptul soarelui.

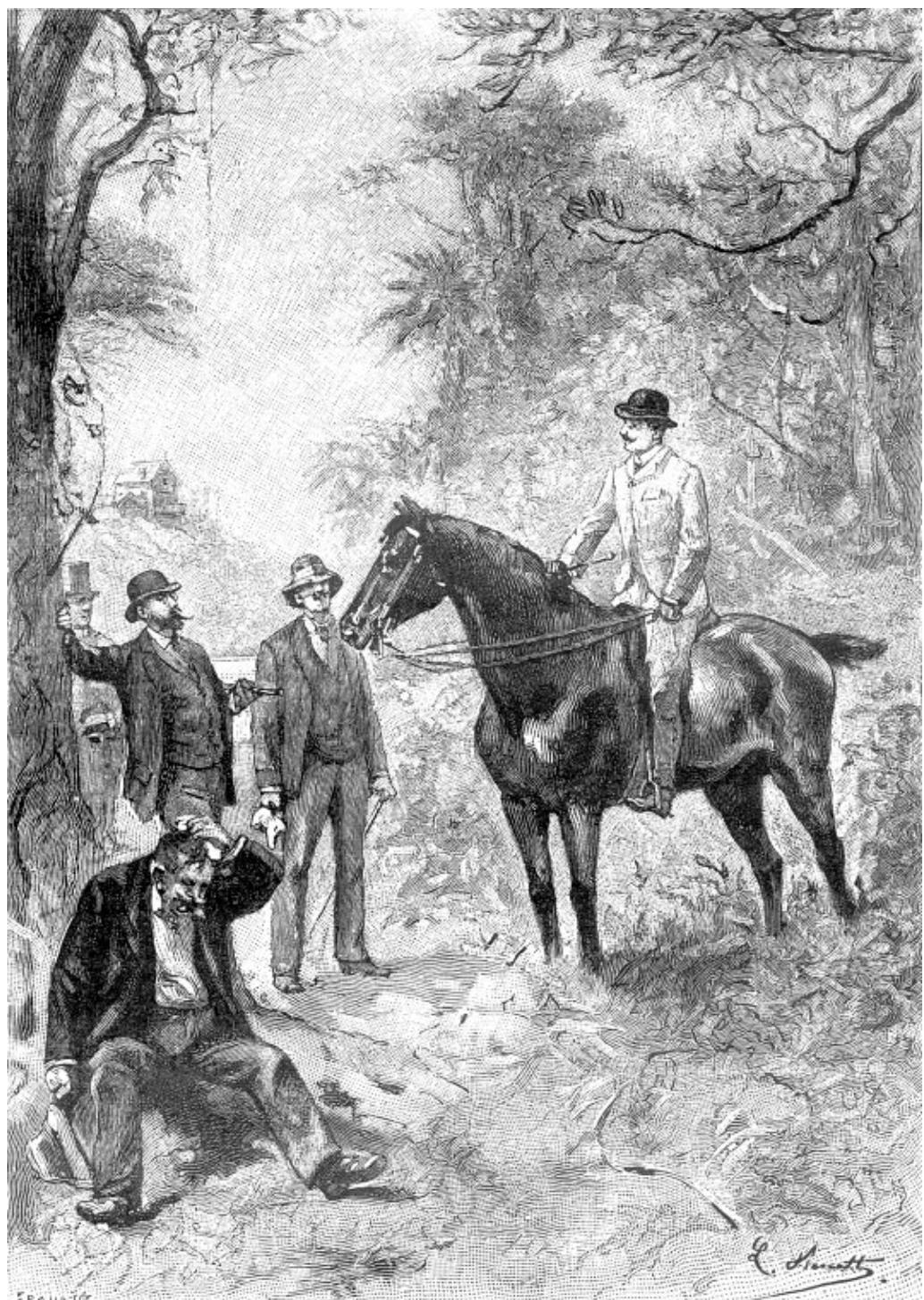
Walter Tankerdon dă pinteni calului și se îndepărtează în trap mărunt, după ce a aruncat o ultimă privire asupra viley albe, ascunsă între arbori.

Ah, de ce a trebuit ca fostul negustor să reapară în pielea ultra-bogătașului Tankerdon, riscând să semene vrajbă pe această Standard-Island, care n-a fost deloc creată pentru afaceri?!

— Poate că încântătorul cavaler ar fi vrut să ne însوțească, spune Pinchinat.

— Da, încuviațează Frascolin, și este evident că prietenul nostru Munbar ar putea să aibă dreptate! Walter e nefericit că n-a putut s-o întâlniească pe

miss Dy Coverley...

G. Stroob.

— Ceea ce dovedește că miliardul nu face fericirea, încheie Yvernès, acest mare filosof.

După-amiaza și seara petrec ceasuri plăcute în vila Coverley-ilor. Cvartetul este primit cu aceeași căldură ca în palatul de pe Boulevard Cincisprezece. E o reuniune simpanică, de la care arta nu poate lipsi. Se cântă, bineînțeles, la pian. Doamna Coverley descifrează câteva partituri noi. Miss Dy cântă ca o veritabilă artistă, iar Yvernès, înzestrat cu o frumoasă voce de tenor, și-o completează cu aceea de soprană a tinerei fete.

Nu se știe prea bine de ce – poate chiar intenționat – Pinchinat amintește în treacăt că el și colegii săi l-au zărit pe Walter Tankerdon plimbându-se în împrejurimile vilei. Să fie aceasta o manevră dibace? N-ar fi fost mai bine să tacă?... Nu, și dacă suprintendentul ar fi fost acolo, n-ar fi putut decât să-l aprobe. Un surâs ușor, aproape imperceptibil, lunecă pe buzele fetei, ochii ei frumoși strălucesc mai viu, iar când reîncepe să cânte vocea i-a devenit parcă mai pătrunzătoare.

Doamna Coverley o privește o clipă, mulțumindu-se să spună, în timp ce domnul Coverley încruntă sprânceană:

— Nu ești obosită, copila mea?

— Nu, mamă.

— Și dumneavoastră, domnule Yvernès?

— Câtuși de puțin doamnă. Înainte de a mă naște, am cântat probabil în corul de copii al vreunei capele din Paradis!

Serata continuă și este aproape miezul nopții când domnul Coverley socotește că a venit ora somnului.

A doua zi, încântat de această primire simplă și cordială, cvartetul face cale întoarsă către Papeete.

Popasul la Tahiti nu trebuie să dureze mai mult de o săptămână. Urmându-și itinerarul dinainte hotărât, Standard-Island va porni din nou către sud-vest. Și, fără îndoială, nimic n-ar fi fost de semnalat în această ultimă săptămână, în timpul căreia cei patru turiști și-au completat excursiile, dacă la data de 11 noiembrie nu s-ar fi produs un eveniment foarte plăcut.

De dimineață, semaforul de pe colina care se ridică în spatele orașului Papeete semnalează apropierea diviziei escadrei franceze a Pacificului.

La ora unsprezece, crucișătorul de clasa întâi *Paris*, escortat de două crucișătoare de clasa a doua și de o vedetă rapidă, ancorează în radă.

Sunt schimbate saluturile reglementare și contraamiralul, al cărui pavilion flutură pe *Paris*, coboară pe uscat, cu ofițerii săi.

După loviturile de tun oficiale, cărora li se alătură simpaticele tunete ale bateriilor Pintenului și Pupei, contraamiralul și comisarul-comandant al Insulelor Societății se grăbesc să-și facă vizitele de rigoare.

Este un adevărat noroc pentru navele diviziei, ofițerii și echipajele lor că au sosit în rada insulei Tahiti în timp ce Standard-Island se află încă aici. Astă înseamnă noi prilejuri de recepții și serbări. Porturile Bijuteriei Pacificului sunt deschise marinilor francezi, care se îmbulzesc să-i admire minunățiile. Timp de patruzeci și opt de ore, uniformele marinei noastre se amestecă cu costumele miliardezilor.

Cyrus Bikerstaff își primește oaspeții la primărie, suprintendentul la cazinou și în celelalte clădiri subordonate lui.

În aceste împrejurări, uimitorului Calistus Munbar îi vine o idee, o idee genială a cărei realizare avea să lase amintiri de neșters. Această idee i-o comunică guvernatorului și guvernatorul o aproba cu avizul consiliului notabililor.

Da! Se hotărăște să se dea o mare serbare la 15 noiembrie. Programul va cuprinde un dineu de gală și un bal în saloanele primăriei. La acea dată se vor fi întors și miliardezii aflați în vilegiatură, pentru că plecarea insulei cu elice e programată peste două zile, deci la 17 noiembrie.

Înaltele personaje ale celor două sectoare nu vor lipsi deci de la această serbare dată în onoarea reginei Pomare a VI-a, a tahitianilor europeni sau indigeni și a escadrei franceze.

Calistus Munbar e însărcinat să organizeze serbarea și se poate avea încredere în imaginația și în zelul său. Cvartetul se pune la dispoziția lui și se hotărăște ca printre cele mai atractive numere din program să figureze și un concert.

Cât despre invitații, ele cad în sarcina guvernatorului.

În primul rând, Cyrus Bikerstaff se duce personal să o roage pe regina Pomare, pe prinții și prințesele de la curtea ei, să asiste la această serbare. Regina binevoiește să accepte. La fel și comisarul-comandant, înlătății funcționari francezi, contraamiralul și ofițerii săi care se arată foarte încântați.

Sunt trimise o mie de invitații. Bineînțeles, cei o mie de invitați nu vor fi așezăți toți la masa oficială, care va întruni doar o sută: persoanele regale,

ofițerii diviziei, autoritățile protectoratului, principalii funcționari, consiliul notabililor și înaltul cler de pe Standard-Island. Dar în parc vor fi banchete, jocuri, focuri de artificii – tot ceea ce e necesar pentru a satisface populația.

Sosește ziua cea mare, Standard-Island se pavoazează cu culorile franceze și tahitiene, îmbinate cu culorile miliardeze.

Regina Pomare și curtea sa, în costume de gală, sunt primite la Tribord-Harbour, în bubuiturile dublei baterii. Acestor bubuituri le răspund tunurile din Papeete și tunurile diviziei navale.

Către ora șase seara, după o plimbare prin parc, toată lumea ajunge la palatul municipal, superb împodobit.

Ce priveliște oferă scara monumentală! Fiecare lespede de marmoră a costat nu mai puțin de zece mii de franci, asemeni scării palatului Vanderbilt din New York! Și comesenii se aşază la mesele acestui festin de neuitat, în splendida sală de recepție.

Protocolul a fost respectat de guvernator cu un tact desăvârșit. Nu poate exista nicio pricină de ceartă între marile familii rivale ale celor două sectoare. Fiecare e încântat de locul său – printre alții miss Dy Coverley, care se află în fața lui Walter Tankerdon. Aceasta le e de ajuns celor doi tineri și e bine că n-au fost așezați și mai aproape.

Nu mai e nevoie să spunem că artiștii francezi nu au de ce să se plângă. Invitându-i la masa de onoare, li s-a dat o nouă doavadă de stimă și simpatie, pentru talentul și persoanele lor.

Cât despre meniu, studiat, gândit, alcătuit de suprintendent, el dovedește că, și din punct de vedere culinar, Milliard-City nu are de ce să invidieze bătrâna Europă.

Să judecăm după acest meniu, imprimat cu litere de aur pe hârtie velină, prin grija lui Calistus Munbar:

Supă à la Orleans,
Cremă comtesse,
Calcan à la Mornay,
Mușchi de vacă napolitan,
Perișoare de pasăre vieneze,
Spumă de ficat à la Trevise.
RĂCORITOARE
Prepelite «pe canapea»,
Salata provensală,

Mazăre a l'anglaise,
Înghețată, jeleuri, fructe.

PRĂJITURI

Saleuri cu parmezan.

VINURI,

Château d'Yquem – Château Margaux,

Chambertin – Champagne

Lichiouri.

La masa reginei Angliei, a împăratului Rusiei, a împăratului neamț sau a președintelui Republicii Franceze n-au fost niciodată meniuri mai desăvârșite și șefii bucătarii cei mai la modă din cele două continente n-ar fi putut găti mai bine.

La ora nouă, invitații merg la cazinou pentru concert. Programul cuprinde patru bucăți alese – patru, nu mai mult:

Cvartetul № 5 în *la major* Op. 18 de Beethoven;

Cvartetul № 2 în *re minor* Op. 10 de Mozart;

Cvartetul № 2 în *re major* Op. 64 (partea a doua) de Haydn;

Cvartetul № 12 în *mi bemol major* de Onslow.

Acest concert e un nou triumf pentru instrumentiștii parizieni, îmbarcați în chip atât de fericit – orice ar gândi recalcitrantul violoncelist – pe bordul insulei cu elice!

Între timp, europenii și indigenii iau parte la diferitele jocuri organizate în parc. Pe peluze se înfiripă baluri câmpenești și, de ce să nu mărturisim, se dansează în sunetul acordeoanelor, instrumente foarte la modă printre băstinașii din Insulele Societății. Or, marinarii francezi au și ei o slăbiciune pentru acest aparat pneumatic și, cum au debarcat în număr mare de pe *Paris* și de pe alte nave ale diviziei, acordeoanele se dezlănțuie. Se adaugă vocile – și cântecele marinărești răspund ariilor preferate ale populațiilor oceaniene.

Dealtfel, indigenii din Tahiti, bărbați și femei, au o înclinare deosebită pentru cânt și dans, în care excelează. În mai multe rânduri, ei execută figurile dansului *repauipa*, care poate fi considerat ca un dans național și a cărui măsură e marcată prin bătăi de tobă. Apoi dansatorii de toate neamurile, indigeni sau străini, datorită și băuturilor de tot felul oferite de municipalitate, își dau frâu liber.

În același timp, sub conducerea lui Athanase Dorémus, baluri de o compoziție mai selectă reunesc familiile în saloanele primăriei. Doamnele

miliardeze și tahitiene se întrec în toalete. Nu e de mirare că cele dintâi, cliente statornice ale croitorilor parizieni, eclipsează ușor pe cele mai elegante europene din colonie. Diamantele le strălucesc în păr, pe umeri, pe piept și doar lupta dintre ele poate prezenta vreun interes. Dar cine ar îndrăzni să se pronunțe pentru doamna Coverley sau doamna Tankerdon, amândouă la fel de orbitoare? Cu siguranță că nu Cyrus Bikerstaff, mereu grijilu să mențină un echilibru desăvârșit între cele două sectoare ale insulei.

În cadrul de onoare figurează suverana insulei Tahiti și augustul ei soț, Cyrus Bikerstaff și doamna Coverley, contraamiralul și doamna Tankerdon, comandorul Simcoë și prima doamnă de onoare a reginei. În același timp, s-au alcătuit și alte cadriluri unde perechile se formează doar după gusturi și simpatii. Ansamblul e încântător. Și totuși, Sébastien Zorn se ține deoparte, într-o atitudine dacă nu de protest, cel puțin de dispreț, asemeni celor doi romani morocănoși din celebrul tablou *Decadența*¹¹². Dar Yvernès, Pinchinat, Frascolin dansează valsuri, polci, mazurci cu cele mai frumoase tahitiene și cu cele mai încântătoare fete de pe Standard-Island. Și cine știe dacă în seara asta balul nu a hotărât multe căsătorii – ceea ce va aduce, fără îndoială, un surplus de muncă funcționarilor stării civile.

Dealtfel, care n-a fost surpriza generală când întâmplarea l-a desemnat pe Walter Tankerdon drept cavalerul domnișoarei Coverley! Să fie doar întâmplarea? Oare fina diplomație a suprintendentului n-a ajutat-o prin cine știe ce combinație savantă? În orice caz, e evenimentul zilei, cu consecințe de neprevăzut dacă constituie un prim pas spre împăcarea celor două puternice familii.

După focul de artificii care se aprinde deasupra marii peluze, dansurile reîncep și se prelungesc până în zori.

Așa a decurs această serbare memorabilă, a cărei amintire va dăinui de-a lungul nenumărațiilor și fericitilor ani pe care viitorul – să sperăm! – îi rezervă insulei cu elice.

A treia zi, sfârșindu-se popasul, comandorul Simcoë transmite din zori ordinul de pornire. Bubuiturile artileriei salută plecarea insulei cu elice, așa cum i-au salutat și sosirea, și ea întoarce saluturile, lovitură cu lovitură, atât insulei Tahiti cât și diviziei navale.

Direcția este nord-vest, în aşa fel încât, după insulele Du Vent, să treacă în revistă insulele Sous-le-Vent.

Plutesc astfel de-a lungul pitoreștilor contururi ale insulei Morea, împodobită cu piscuri superbe; Raiatea, Insula Sfântă, leagănul regalității indigene; Bora-Bora, dominată de un munte de o mie de metri; apoi insulițele Motu-Iti, Mapeta, Tubuai, Manu, verigi ale lanțului tahitian întins de-a lungul acestor meleaguri.

La 19 noiembrie, când soarele se pleacă la orizont, dispar ultimele înălțimi ale arhipelagului.

Standard-Island se îndreaptă atunci către sud-vest – orientare pe care aparatele telegrafice o trasează pe hărțile aşezate în vitrinele cazinoului.

Și cine l-ar observa, în această clipă, pe căpitanul Sarol, ar fi izbit de focul sumbru al privirilor sale, de expresia sălbatică a chipului său în timp ce, cu o mâna amenințătoare, le arată malaiezilor drumul spre Noile Hebride, aflate la o mie două sute de leghe spre vest!

PARTEA A DOUA

În insulele Cook

Plecată de şase luni din Madeleine-bay, Standard-Island străbate Pacificul din arhipelag în arhipelag. Niciun accident nu s-a produs în timpul minunatei sale croaziere. În această epocă a anului, regiunile zonei ecuatoriale sunt liniștite, vânturile alizee bat cu regularitate între cele două tropice. Dealtfel, când se dezlănțuie o vijelie sau o furtună, temelia solidă, pe care se sprijină Milliard-City, porturile, parcul, câmpia, nu simte nici cea mai mică zguduitură. Vijelia trece, furtuna se liniștește. Cei de pe Bijuteria Pacificului abia le bagă în seamă. Ceea ce ar fi mai de temut în asemenea condiții este monotonia unei existențe prea uniforme. Dar parizienii noștri sunt primii de acord că nu se poate vorbi despre aşa ceva. În imensul deșert al oceanului, oazele se succed – de pildă arhipelagurile care au fost vizitate: Sandwich, Marchizele, Pomotu, Insulele Societății și cele care vor fi explorate înainte de a relua drumul spre nord, insulele Cook, Samoa, Tonga, Fidji, Noile Hebride, poate și altele. Sunt tot atâtea ocazii așteptate cu nerăbdare, care vor îngădui cunoașterea unor regiuni atât de interesante din punct de vedere etnografic.

În ceea ce-i privește pe membrii Cvartetului Concertant, nu le-ar da prin gând să se plângă chiar dacă ar avea timp pentru asta. Pot ei să se considere izolați de restul lumii? Nu există oare servicii poștale care fac legătura cu cele două continente? Petrolierele aduc cu regularitate combustibilul necesar uzinelor și nu trec două săptămâni fără ca navele să descarce la Tribord-Harbour sau Babord-Harbour mărfuri de tot soiul și, împreună cu ele, informațiile și noutățile care-i distrează pe miliardezi.

Se înțelege de la sine că salariul artiștilor este plătit cu o punctualitate care dovedește inepuizabilele resurse ale Companiei. Mii de dolari se îngrămădesc în buzunarele lor și vor fi bogați, foarte bogați la sfârșitul angajamentului. N-au dus niciodată o asemenea viață și fără îndoială că nu pot să regrete rezultatele «relativ mediocre» ale turneelor prin Statele Unite ale Americii.

— Ia spune, îl întreabă într-o zi Frascolin pe violoncelist, și-ai schimbat părerile despre Standard-Island?

— Nu, răspunde Sébastien Zorn.

— Și totuși, intervene Pinchinat, vom avea punga plină la sfârșitul croazierei!

— Nu-i totul să ai punga plină, mai trebuie să fii sigur că o iei cu tine!

— Și nu ești sigur?

— Nu.

Ce să mai spui la asta? Și totuși, n-aveau de ce să se teamă, deoarece salariul trimestrial era trimis în America sub formă de cambii și depus în casele de bani ale Băncii din New York. Deci, mai bine să-l lăsăm pe încăpățânat să se cufunde în nejustificata sa neîncredere.

Viitorul pare mai sigur ca oricând. S-ar zice că rivalitatea dintre cele două sectoare a intrat într-o fază mai potolită. Cyrus Bikerstaff și adjuncții săi pot să se felicite. Suprintendentul e și mai agitat după «marele eveniment de la balul primăriei». Da! Walter Tankerdon a dansat cu miss Dy Coverley. Se poate trage concluzia că raporturile dintre cele două familii ar fi mai puțin încordate? E sigur doar că Jem Tankerdon și prietenii săi nu mai afirmă că vor face din Standard-Island o insulă industrială și comercială. În sfârșit, în înalta societate se discută mult despre incidentul de la bal. Spiritele pătrunzătoare văd în asta o apropiere, poate mai mult decât o apropiere, o unire care va pune capăt neînțelegerilor personale și publice. Și dacă aceste previziuni se realizează, doi tineri demni unul de altul vor vedea împlinindu-se dorința lor cea mai scumpă, după cum suntem în drept să afirmăm. E neîndoianic că Walter Tankerdon n-a putut să reziste farmecelor Dianei Coverley. Asta durează de mai bine de un an. Datează fiind situația, el n-a încredințat nimănui secretul sentimentelor sale. Miss Dy a ghicit, a înțeles și a fost mișcată de această discreție. Poate chiar că a văzut limpede în inima ei, care-i gata să răspundă inimii lui Walter?... Ea n-a lăsat să vadă nimic, păstrându-se în rezerva pe care i-o dictează demnitatea sa și antipatia declarată dintre cele două familii.

Un spirit atent ar fi putut observa, totuși, că Walter și miss Dy nu iau niciodată parte la discuțiile care se iscă uneori în palatele de pe al Cincisprezecelea și al Nouăsprezecelea Boulevard. Când neînduplecătul Jem Tankerdon se lansează în vreo fulminantă diatribă împotriva familiei Coverley, fiul său își pleacă fruntea, tace, se îndepărtează. Când Nat Coverley tună și fulgeră împotriva Tankerdonilor, fiica sa își apelăcă privirile, frumosul ei chip pălește și ea încearcă să schimbe discuția – ce-i drept, fără să reușească. Faptul că aceste două personaje n-au băgat de seamă nimic se datorează destinului comun al taților, pe care natura i-a legat la ochi. Dar – cel puțin aşa susține Calistus Munbar – doamna Coverley și

doamna Tankerdon n-au rămas la acest stadiu de orbire. Mamele au ochi ca să vadă, și starea sufletească a copiilor lor constituie un subiect de permanentă îngrijorare, pentru că singurul leac posibil este inaplicabil. De fapt, ele simt bine că, față de dușmănia dintre cei doi rivali, față de amorul lor propriu mereu pus la încercare în probleme de întâietate, nicio împăcare, nicio legătură nu e admisibilă. Și totuși, Walter și miss Dy se iubesc. Mamele lor nu mai au nevoie să descopere acest lucru.

Nu o dată, Tânărul a fost îndemnat să aleagă printre fetele de măritat din sectorul babordez. Sunt destul de drăguțe, cu o educație desăvârșită, aproape la fel de bogate ca el, și familiile lor ar fi încântate de o asemenea legătură. Tatăl său i-a cerut-o foarte limpede, maică-sa de asemenei, cu toate că s-a arătat mai puțin insistență. Walter a refuzat totdeauna, pretextând că nu simte nicio înclinare către căsătorie. Or, fostul comerciant din Chicago nici nu vrea să audă aşa ceva. Când ai o dotă de mai multe sute de milioane, nu e cazul să rămâi celibatar. Dacă fiul său nu găsește o fată care să-i placă pe Standard-Island – o fată din lumea lui, se înțelege! – ei bine, să pornească în călătorie, să străbată America sau Europa! Cu numele și avereia sa, fără să mai vorbim despre farmecele personale, nu va avea decât greutatea alegerii – chiar dacă i-ar place o prințesă de sânge regal sau imperial!... Astfel se exprimă Jem Tankerdon. Dar, de fiecare dată când tatăl său i-a cerut să ia o hotărâre, Walter s-a ferit să aleagă soluția de a-și căuta soție în străinătate. Maică-sa l-a întrebat o dată:

— Dragul meu, e aici o fată care-ți place?
— Da, mamă!

Și, cum doamna Tankerdon n-a mers până acolo încât să-l întrebe cine-i fata, el n-a socotit oportun s-o numească.

E neîndoielnic că o situație asemănătoare există în familia Coverley și că fostul bancher din New Orleans vrea să-și mărite fata cu unul dintre tinerii care frecventează palatul unde receptiile sunt foarte la modă. Dacă niciunul nu-i place, ei bine, părinții ei o vor duce în străinătate. Vor vizita Franța, Italia, Anglia. Miss Dy răspunde că preferă să nu părăsească Milliard-City. Se simte bine pe Standard-Island. Nu cere decât să rămână aici. Domnul Coverley nu încetează să fie neliniștit de acest răspuns, al cărui adevărat motiv îi scapă.

De altfel, doamna Coverley nu i-a pus fricei sale o întrebare atât de directă ca aceea adresată lui Walter de doamna Tankerdon și e de crezut că miss Dy

n-ar fi îndrăznit să răspundă cu aceeași sinceritate – nici chiar mamei sale.

Iată în ce stadiu se află lucrurile. De când nu mai pot să se înșele asupra naturii sentimentelor lor, tinerii au schimbat uneori câte o privire, dar nu și-au vorbit niciodată. Dacă se întâlnesc, asta se întâmplă doar în saloanele oficiale, la receptiile guvernatorului, în timpul vreunei ceremonii de la care notabili miliardezi nu pot să lipsească, fie chiar numai pentru că rangul lor o cere. Or, în aceste împrejurări, Walter Tankerdon și miss Dy Coverley afișează o totală indiferență, aflându-se pe un teren unde orice imprudență ar putea avea consecințe supărătoare.

Imaginați-vă deci efectul după extraordinarul incident care a marcat balul guvernatorului – incident în care spiritele înclinate spre exagerare au vrut să vadă un scandal și despre care tot orașul a vorbit a doua zi. Cât despre ceea ce l-a provocat, nimic mai simplu. Suprintendentul o invitase pe miss Coverley la dans... și n-a putut fi găsit la începutul cadrilului – o, vicleanul Munbar! Walter Tankerdon s-a prezentat în locul lui și fata l-a acceptat ca partener.

Probabil, chiar sigur că în urma acestui eveniment, atât de neobișnuit față de relațiile mondene statonice la Milliard-City, au avut loc explicații de-o parte și de alta. Domnul Tankerdon și-a întrebat fiul și domnul Coverley fiica despre cele întâmplate. Dar ce-a răspuns miss Dy? Ce-a răspuns Walter? Au intervenit oare doamna Coverley și doamna Tankerdon și care a fost rezultatul acestei intervenții?... Cu toată agerimea sa de dihor, cu toată finețea sa diplomatică, Calistus Munbar n-a reușit să afle adevărul. Așa că se mulțumește să-i răspundă lui Frascolin clipind din ochiul drept ceea ce nu înseamnă nimic, pentru că nu știe nimic.

Este interesant de remarcat că, de la balul primăriei, Walter se înclină respectuos în fața doamnei Coverley și a Dianei, de câte ori le întâlnește, iar mama și fiica îi răspund la salut.

Dacă ar fi să-l credem pe suprintendent, acesta e un pas imens, «un salt în viitor!»

În dimineața zilei de 25 noiembrie se petrece un fapt care n-are nicio legătură cu situația celor două familii preponderente pe insula cu elice.

În zori, oamenii de veghe semnalează mai multe vase de cursă lungă, care se îndreaptă spre sud-vest. Vasele navighează în linie, păstrând distanță între ele. Nu poate fi decât o divizie a uneia dintre escadrele din Pacific.

Comandorul Simcoë îl înștiințează telegrafic pe guvernator și acesta dă ordin să se schimbe saluturi cu navele de război.

Frascolin, Yvernès, Pinchinat se urcă în turnul Observatorului, doritori să asiste la acest schimb de politețe internațională.

Lunetele sunt îndreptate asupra celor patru bastimente, aflate încă la o depărtare de cinci-sase mile. Niciun pavilion nu flutură pe catarg și naționalitatea lor nu poate fi recunoscută.

— Nimic nu arată cărei flote îi aparțin? îl întreabă Frascolin pe ofițer.

— Nimic, răspunde acesta, dar, după înfățișarea lor, aş crede că sunt britanice. Dealtfel, pe aceste meleaguri nu pot fi întâlnite decât divizii ale escadrelor engleze, franceze și americane. Oricum, ne vom lămuri când se vor aprobia cu o milă sau două.

Navele se aprobie cu o viteză foarte moderată și, dacă nu-și schimbă drumul, vor trebui să treacă la câteva ancabluri de Standard-Island.

Câțiva curioși se duc până la bateria Pintenului și urmăresc cu interes mersul navelor.

O oră mai târziu, bastimentele se află la mai puțin de două mile. Sunt crucișătoare de model vechi, cu trei catarge, superioare ca aspect bastimentelor moderne, a căror construcție e subordonată numai necesităților militare. Din coșurile lor largi se înalță rotocoale de aburi gonite de briza vestică până la marginea orizontului.

Când nu mai sunt decât la o milă și jumătate, ofițerul poate să afirme că vasele alcătuiesc divizia navală britanică din Pacificul de Vest, unde arhipelagurile Tonga, Samoa, Cook aparțin Marii Britanii sau se află sub protectoratul său.

Ofițerul e gata să înalțe pavilionul insulei cu elice, a cărui etamină, blazonată cu un soare de aur, se va desfășura larg în bătaia brizei. Se așteaptă ca vasul amiral al diviziei să dea salutul.

Minutele trec.

— Dacă sunt englezi, observă Frascolin, nu se prea grăbesc să fie politicoși.

— Ce vrei? răspunde Pinchinat, John Bull are de obicei pălăria înșurubată pe cap și deșurubarea cere destul de mult timp.

Ofițerul ridică din umeri.

— Sunt într-adevăr englezi, spune el. Îi cunosc, nu vor saluta, într-adevăr, niciun pavilion nu se ridică la brigantina navei din față. Divizia trece fără să

se sinchisească de Standard-Island, ca și cum n-ar fi existat. Și, de altfel, în virtutea cărui drept există ea? Cu ce drept vine să încurce navigația în Pacific? De ce să-i acorde atenție Anglia, după ce n-a încetat să protesteze împotriva fabricării acestei mașini enorme, care, cu riscul de a prilejui abordaje, plutește pe mări și taie drumurile maritime?...

Divizia s-a îndepărtat ca un domn prost-crescut care refuză să recunoască oamenii pe trotuarele din Regent-Street sau din Strand. Pavilionul insulei cu elice rămâne la piciorul catargului.

E ușor să ne închipuim cum e tratată în oraș și în porturi această aragonă Anglie, acest perfid Albion¹¹³, această Cartagină a timpurilor moderne¹¹⁴. Se ia hotărârea de a nu se răspunde niciodată unui salut britanic, dacă s-ar întâmpla să fie salutați – ceea ce este cu totul de necrezut.

— Ce diferență față de escadra noastră, cu prilejul sosirii ei la Tahiti! exclamă Yvernès.

— Francezii, declară Frascolin, sunt totdeauna de o politețe...

— *Sostenuto con espressione!* completează altea-sa, bătând măsura cu grație.

În dimineața zilei de 29 noiembrie sunt semnalate primele înălțimi ale arhipelagului Cook, situat la 20° latitudine sudică și 160° longitudine vestică. Numele la început Mangia, Harvey, apoi Cook, după numele celui care a debarcat acolo în 1770, arhipelagul e alcătuit din insulele Mangia, Rarotonga, Watim, Mittio, Harvey, Palmerton, Hagemeister etc. Populația sa, de origine mahori, a scăzut de la douăzeci de mii la douăsprezece mii de locuitori. Ea este formată din malaiezi polinezieni pe care misionarii europeni i-au convertit la creștinism.

Acești insulari, foarte mândri de independența lor, au rezistat totdeauna cotropirii străine. Ei se cred încă stăpâni la ei acasă, cu toate că au ajuns încetul cu încetul să suporte influența ocrotitoare – se știe ce înseamnă asta! – a guvernului Australiei engleze.

Prima insulă întâlnită este Mangia, cea mai importantă și cea mai populată – de fapt, capitala arhipelagului. Itinerarul prevede o oprire de cincisprezece zile în acest loc.

Oare acest arhipelag îi va oferi lui Pinchinat privilegiul de a face cunoștință cu adevărații sălbatici – acești sălbatici a la Robinson Crusoe pe

care i-a căutat zadarnic în insulele Marchize, Societății și Nuka-Hiva? Curiozitatea lui de parizian va fi în sfârșit satisfăcută?...

— Bătrâne Zorn, dacă nici aici nu există antropofagi, atunci nu mai există nicăieri!

— Aș putea să-ți răspund: și ce-mi pasă? ripostează ariciul. Dar te-aș întreba: de ce nicăieri?

— Pentru că o insulă care se numește «Mangia» nu poate fi locuită decât de mâncători de oameni¹¹⁵.

Și Pinchinat abia are timp să se ferească de pumnul pe care-l merită groaznicul său calambur.

Dealtfel, există sau nu antropofagi la Mangia, alteța-sa nu va avea posibilitatea să intre în comunicație cu ei.

Când Standard-Island a ajuns la o milă de Mangia, o pirogă se prezintă la cheiul lui Tribord-Harbour. Ea-l aduce pe ministrul englez, simplu pastor protestant, care-și exercită tirania asupra arhipelagului mai mult decât șefii mangieni. În această insulă, cu o circumferință de treizeci de mile și cu patru mii de locuitori, cultivată cu grijă, bogată în plantații de taros și în câmpuri de arow-root și igname, pastorul posedă cele mai bune pământuri. El are cea mai confortabilă locuință din Ouchora, capitala insulei, locuință situată la poalele unei coline împănată cu arbori de pâine, cocotieri, mangueri, boura-aneși, pimentieri, fără să mai vorbim de o grădină unde înfloresc coleasii, gardeniile și bujorii. El este puternic datorită polițiștilor indigeni, în fața căror se închină maiestățilelor mangiene. Această poliție oprește cățărăratul în arbori, vânătoarea și pescuitul în zilele de duminică și de sărbători, plimbarea după ora nouă seara, cumpărarea obiectelor de consum la alte prețuri decât cele stabilite arbitrar – totul sub pedeapsa unei amenzi plătite în piaștri (piastrul valorând cinci franci). Cea mai mare parte a amenzii intră în buzunarele puțin scrupulosului pastor.

Ofițerul din port îl întâmpină pe acest personaj scund și gros, schimbând cu el saluturile de rigoare.

— În numele regelui și reginei insulei Mangia, spune englezul, prezint complimentele Maiestăților Lor, excelenței sale guvernatorului insulei cu elice.

— Sunt însărcinat să le primesc și să vă mulțumesc, domnule ministru, răspunde ofițerul, până ce guvernatorul nostru va prezenta personal

omagiile sale...

— Excelența Sa va fi binevenită, spune ministrul, a cărui fizionomie este plămădită din viclenie și aviditate.

Apoi, pe un ton dulceag:

— Presupun că starea sanitară de pe Standard-Island nu lasă înctru nimic de dorit...

— N-a fost niciodată mai bună.

— S-ar putea totuși ca unele maladii epidemice – gripă, tifos, variolă...

— Nici măcar guturai, domnule ministru. Binevoiți deci să ne eliberați patenta medicală¹¹⁶ și, îndată ce ne vom afla la punctul de oprire, comunicările cu Mangia se vor stabili în condițiile obișnuite.

— Numai că... răspunde pastorul, cu ezitare, dacă bolile...

— Vă repet că nu există nici urmă de boală.

— Locuitorii insulei cu elice au deci intenția să debarce.

— Da. Așa cum au facut-o recent în arhipelagurile din răsărit.

— Foarte bine, foarte bine, răspunde butoiașul. Fiți sigur că vor fi primiți cu brațele deschise, de vreme ce nicio epidemie...

— Niciuna, vă asigur.

— Să debarce atunci... și în număr cât mai mare. Indigenii îi vor primi foarte bine, căci mangienii sunt ospitalieri. Numai că...

— Numai că?

— Maiestățile Lor, de acord cu consiliul șefilor, au hotărât că aici, ca și în celelalte insule ale arhipelagului, străinii trebuie să plătească o taxă de intrare.

— O taxă?

— Da, doi piaștri. După cum vedeți, e foarte puțin. Doi piaștri pentru fiecare persoană care va pune piciorul pe insulă.

E lîmpede că ministrul este autorul acestei propunerî, pe care regele, regina, consiliul șefilor s-au grăbit să-o accepte și care va aduce un câștig bun Excelenței Sale. Or, în arhipelagurile din răsăritul Pacificului n-a fost niciodată vorba despre asemenea taxe și ofițerul portului e surprins.

— Vorbiți serios? Întreabă el.

— Foarte serios, răspunde ministrul, și fără plata acestor doi piaștri nu vom putea lăsa pe nimeni...

— Bine! i-o retează ofițerul.

Apoi, salutând, se retrage în biroul telefonic și-l pune la curent pe comandor.

Ethel Simcoë ia legătura cu guvernatorul. Mai e nimerit ca insula cu elice să se oprească în fața Mangiei, pretențiile autoritaților mangiene fiind pe cât de formale, pe atât de nejustificate?

Răspunsul nu se lasă așteptat. După ce s-a consultat cu adjuncții săi, Cyrus Bikerstaff refuză să se supună acestor taxe jignitoare. Standard-Island nu se va opri nici în fața Mangiei, nici în fața alteia dintre insulele arhipelagului. Lacomul pastor nu se va alege cu nimic și miliardezii vor merge pe meleaguri încercuite, să viziteze localnici mai puțin hrăpăreți și mai puțin pretențioși.

Se dă deci ordin mecanicilor să lase frâu liber milioanelor de cai-vapori. Și iată cum Pinchinat e lipsit de plăcerea de a strâng mâna unor onorabili antropofagi. Dar, să nu-i pară rău: în insulele Cook nu mai există antropofagi.

Standard-Island trece prin brațul larg de apă prelungit până la o îngrămădire de patru insule, al căror sirag se desfășoară spre nord. Se arată mai multe pirogi, unele construite și armate cu destulă finețe, altele scobite pur și simplu într-un trunchi, dar conduse de pescari îndrăzneți, care se aventurează în urmărirea balenelor, atât de numeroase pe aceste meleaguri.

Aceste insule sunt înverzite și roditoare și se înțelege de ce le-a impus Anglia protectoratul său, așteptând să le includă printre proprietățile sale din Pacific. Trecând prin fața Mangiei, cei de pe Standard-Island au putut să vadă țărmurile ei stâncoase, cuprinse de o brătară de mărgean, casele sale strălucitoare de albeță, tencuite cu o piatră de var extrasă din formațiile coralifere, colinele sale tapițate cu verdeață întunecată a arborilor tropicali, coline a căror altitudine nu trece de două sute de metri.

A doua zi, comandorul Simcoë recunoaște insula Rarotonga, după înălțimile ei împădurite până sus. Spre mijloc, un vulcan de o mie cinci sute de metri, al cărui creștet străpunge parcă frunzișul. Între arbori se zărește un edificiu în întregime alb, cu ferestre gotice. Este templul protestant, clădit în mijlocul pădurilor de *mape* care coboară până pe țărm. Arborii înalți, cu ramuri puternice, cu trunchiuri capricioase, sunt strâmbi, scofâlcii, diformi ca bătrâni meri din Normandia și bătrâni măslini din Provence.

Poate că reverendul care călăuzește conștiințele rarotongiene (în înțelegere cu directorul Societății oceanice germane, în mânile căruia se află întreg

comerțul insulei) n-a stabilit taxe pentru străini, după exemplul colegului său din Mangia. În acest caz, miliardezii ar putea, fără să-șidezlege baierile pungii, să meargă să prezinte omagiile lor celor două regine care-și dispută suveranitatea – una în satul Arognani, cealaltă în satul Avarua. Dar Cyrus Bikerstaff nu socotește nimerit să se oprească în această insulă și este aprobat de consiliul notabililor, obișnuiți să fie primiți pretutindeni ca niște regi. La urma urmei, pierderea este pentru bieții indigeni, dominați de anglicani neîndemânatici. Căci nababii de pe Standard-Island au buzunarele pline și aruncă piaștrii în dreapta și-n stânga.

La sfârșitul zilei nu se mai vede decât vârful vulcanului ridicându-și ascuțisul la orizont. Miriade de păsări marine s-au îmbarcat fără voie și zboară deasupra insulei cu elice, dar la căderea nopții fug repede către insulițele din nordul arhipelagului, care sunt izbite fără încetare de hula marină.

La o reuniune prezidată de guvernator, se propune o modificare a itinerarului. Standard-Island străbate regiuni în care influența engleză este predominantă. Continuând să navigheze spre vest, de-a lungul paralelei douăzeci, aşa cum se hotărâse la început, ar întâlni insulele Tonga și Fidji. Or, ceea ce s-a petrecut în insulele Cook nu este prea încurajator. N-ar fi mai bine să se îndrepte spre Noua Caledonie, spre arhipelagul Loyalty, aceste posesiuni în care Bijuteria Pacificului va fi primită cu întreaga politețe franțuzească? Apoi, după solstițiul din decembrie, să se întoarcă spre zonele ecuatoriale?... E adevărat că asta ar însemna să se îndepărteze de Noile Hebride, unde ar trebui să fie repatriați naufragiații de pe cutter și căpitanul lor...

În timpul acestei deliberări, malaiezii s-au arătat a fi cuprinși de o neliniște foarte explicabilă, întrucât, dacă modificarea este adoptată, repatrierea lor va fi mai dificilă. Căpitanul Sarol nu poate să-și ascundă dezamăgirea, mânia chiar, și dacă cineva l-ar fi auzit vorbind oamenilor săi ar fi găsit că enervarea lui e mai mult decât suspectă.

— Îi auziți! repetă el. Să ne debarce în insulele Loyalty sau în Noua Caledonie! Si prietenii noștri care ne aşteaptă la Erromango... Si planul atât de bine pregătit în Noile Hebride!... O să dea greș oare această lovitură?

Din fericire pentru malaiezi – din nenorocire pentru Standard-Island – proiectul de schimbare a itinerarului nu este admis. Notabililor din Milliard-City nu le place să-și schimbe deprinderile. Croaziera va fi continuată aşa

cum indică programul hotărât la plecarea din Madeleine-bay. Numai că, pentru a înlocui oprirea de cincisprezece zile în insulele Cook, se vor îndrepta spre arhipelagul Samoa, urcând spre nord-vest, înainte de a ajunge în insulele Tonga.

Aflând despre această decizie, malaiezii nu-și pot ascunde satisfacția.

În definitiv, e firesc să se bucure că adunarea notabililor n-a renunțat la ideea de a-i repatria în Noile Hebride.

Din arhipelag, în arhipelag

Dacă orizontul insulei cu elice pare să se fi înseninat de când raporturile dintre tribordezi și babordezi sunt mai puțin încordate, dacă această înseninare se datorează sentimentului pe care-l încearcă unul pentru altul Walter Tankerdon și miss Dy Coverley, dacă, în sfârșit, guvernatorul și suprintendentul au motive să credă că viitorul nu va mai fi compromis de dezbinări interne, existența Bijuteriei Pacificului nu este mai puțin amenințată și e greu să se evite catastrofa pregătită de multă vreme. Pe măsură ce înaintează spre vest, Standard-Island se apropiе de meleagurile unde o aşteaptă distrugerea, iar autorul acestei uneltiri criminale nu este altul decât căpitanul Sarol.

Într-adevăr, nu întâmplarea i-a călăuzit pe malaiezii către arhipelagul Sandwich. Cuterul nu s-a oprit la Honolulu decât pentru a aştepta acolo sosirea insulei cu elice în perioada vizitei sale anuale. Intenția căpitanului Sarol a fost de a urma Standard-Island după plecarea sa, de a naviga în apele sale fără să stârnească bănuieri, de a se face primiți pe insulă ca naufragiați și apoi, sub pretextul unei repatrieri, de a o îndrepta către Noile Hebride.

Se știe cum a fost îndeplinită prima parte a acestui plan. Ciocnirea cuterului era imaginată. Nicio navă nu l-a abordat în apropierea Ecuatorului. Însuși echipajul și-a sabordat vasul, însă astfel încât să se poată menține la suprafață până în clipa în care vor sosi ajutoarele cerute prin lovitura de tun. Malaiezii au manevrat de asemenea pentru ca vasul să se scufunde după ce vor fi «salvați» de către ambarcația de la Tribord-Harbour. În felul acesta, ciocnirea nu putea fi suspectă, nu se putea contesta calitatea de naufragiați unor marinari al căror vas a pierit în valuri și trebuia să li se dea azil.

E adevărat, se putea ca guvernatorul să nu vrea să-i găzduiască decât câteva zile. Se putea ca regulamentele să se opună șederii unor străini pe Standard-Island. Se putea decide să fie debarcați în arhipelagul cel mai

apropiat... Acesta era riscul și căpitanul Sarol a riscat. Dar, după avizul favorabil al Companiei, s-a luat hotărârea ca naufragiații de pe cuter să rămână și să fie duși până la Noile Hebride.

Așa s-au petrecut lucrurile. De patru luni, căpitanul Sarol și cei zece malaiezi ai săi se află în deplină libertate pe insula cu elice. Ei au putut să exploreze în întregime, au putut să-i pătrundă toate secretele și n-au neglijat nimic în această privință. Toate merg după dorința lor. O clipă, s-au temut că itinerarul va fi modificat de către consiliul notabililor și au fost atât de neliniștiți încât riscau să devină suspecți. Din fericire pentru planurile lor, itinerarul n-a suferit nicio schimbare. După trei luni, Standard-Island va ajunge în regiunea Noilor Hebride și acolo se va produce o catastrofă fără seamă în istoria dezastrelor maritime.

Acest arhipelag al Noilor Hebride e primejdios pentru navigatori nu numai prin colții de stâncă presărați împrejurul lui și prin furtunile electrice care-l năpădesc, ci și datorită ferocității unora dintre indigeni. Din epoca descoperirii lui de către Quiros, în 1706, după ce a fost explorat de Bougainville în 1768 și de Cook în 1773, arhipelagul a fost teatrul unor monstruoase masacre și poate că proasta sa reputație justifică temerile lui Sébastien Zorn în legătură cu sfârșitul croazierei insulei cu elice.

Câteva insule din acest arhipelag sunt adevărate cuiburi de tâlhari, și locuitorii lor nu trăiesc decât din piraterie.

Căpitanul Sarol, malaiez de origine, aparține tipului de pirați, vânători de balene, negustori de sclavi care – după cum a observat medicul de marină Hagon în timpul călătoriei sale în Noile Hebride – mișună pe aceste meleaguri. Îndrăzneț, întreprinzător, obișnuit să cutreiere arhipelagurile suspecte, foarte priceput în meseria sa, conducând nu o dată expediții sângheroase, acest Sarol nu este la prima lovitură și faptele sale puțin glorioase l-au făcut celebru în vestul Pacificului.

Cu câteva luni înainte, căpitanul Sarol și oamenii săi, în complicitate cu pirații din insula Erromango, una din Noile Hebride, au pus la cale o lovitură care, dacă va izbuti, le va îngădui să trăiască sub înfățișarea unor oameni cinstiți, pretutindeni unde vor avea chef. Ei cunosc din auzite această insulă cu elice, care, de anul trecut, călătoresc între cele două tropice. Ei știu ce comori de neprețuit se află în bogata sa capitală. Dar, cum Standard-Island nu are de gând să se aventureze atât de departe spre vest,

trebuie să fie atrasă în apropierea sălbaticiei Erromango, unde totul este pregătit pentru a-i asigura distrugerea.

Pe de altă parte, cu toate că vor primi întăriri din insulele vecine, neohebridienii trebuie să țină seamă de inferioritatea lor numerică față de populația insulei cu elice – fără a mai vorbi de mijloacele de apărare de care dispune aceasta. Iată de ce nu e vorba de a o ataca în larg, ca pe un simplu vas de comerț, nici de a lansa o flotilă de pirogi la abordaj. Grație sentimentelor umanitare pe care pirații au știut să le exploateze, fără să trezească nicio bănuială, Standard-Island se va aprobia de Erromango. Ea va ancora la câteva ancabluri de litoral. Mii de pirați o vor invada prin surprindere. O vor arunca pe stânci. Ea se va sfârâma. Va fi lăsată în voia jafului și a masacrelor. Această oribilă mașinație are șanse de reușită. Ca preț al ospitalității pe care au acordat-o căpitanului Sarol și complicitor săi, miliardezii se îndreaptă către o catastrofă supremă.

La 9 decembrie, comandorul Simcoë atinge meridianul o sută șaptezeci și unu la intersecția lui cu paralela a cincisprezecea. Între acest meridian și al o sută șaptezeci și cincilea se află arhipelagul Samoa, vizitat de Bougainville în 1768, de La Pérouse¹¹⁷ în 1787, de Edwards în 1791.

Insula Rose se arată cea dintâi, către nord-vest – insulă nelocuită, care nu merită cinstea unei vizite.

După două zile se zărește insula Manua, așezată între insulițele Olosaga și Ofu. Vârful ei cel mai înalt se ridică la șapte sute șaizeci de metri deasupra nivelului mării. Cu toate că numără aproximativ două mii de locuitori, nu este cea mai interesantă insulă din arhipelag și guvernatorul nu dă ordin de oprire. Mai bine să întârzie cincisprezece zile în insulele Tetuila, Upola, Savai – cele mai frumoase insule ale celui mai frumos arhipelag. Manua se bucură totuși de o anumită celebritate în analele maritime. Pe litoralul său, la Ma-Oma, au pierit mai mulți dintre însoțitorii lui Cook, în adâncul unui golf căruia i-a rămas preaîndreptățitul nume de Golful Masacrului.

Douăzeci de leghe despart Manua de Tetuila, vecina sa, de care Standard-Island se aprobie în timpul nopții de 14 spre 15 decembrie. Cvartetul, care se plimbă în împrejurimile bateriei Pintenului, a «simțit» această Tetuila, cu toate că ea se află încă la o distanță de mai multe mile. Văzduhul este îmbălsămat de cele mai încântătoare miresme.

— Asta nu-i o insulă, exclamă Pinchinat, e magazinul lui Piver!... fabrica lui Lubini... dugheana unui vânzător de parfumuri la modă!...

— Dacă alteța-ta n-are nimic împotrivă, intervine Yvernès, aş prefera să o asemuiesc cu un vas de ars mirodenii.

— Fie și-așa! răspunde Pinchinat, care nu vrea să stânjenească avânturile poetice ale colegului său.

Într-adevăr, s-ar spune că un val de efluvii parfumate e purtat de briză pe deasupra apelor adormite. Sunt emanațiile esenței atât de pătrunzătoare căreia canacii samoani îi spun *musooi*.

La răsăritul soarelui, Standard-Island navighează de-a lungul Tetuilei, la șase ancabluri de coasta ei nordică. Parcă e o grădină înverzită sau mai degrabă o pădure aşezată în trepte până pe cele mai înalte vârfuri (unul dintre ele depășind o mie și jumătate de metri), înaintea ei se înșiră câteva insulițe, printre care Anuu. Sute de pirogi elegante escortează insula cu elice. Echipajul lor este alcătuit din indigeni viguroși, pe jumătate goi, mânuindu-și vâslele în măsura 2/4 a unui cântec samoan. Cincizeci sau șaizeci de vâslași nu e o cifră exagerată pentru aceste lungi ambarcații, de o soliditate care le îngăduie să înfrunte largul mării. Parizienii înțeleg motivul pentru care primii europeni au botezat aceste insule Arhipelagul Navigatorilor. De fapt, adevăratul său nume geografic e Hamoa sau, mai bine, Samoa.

Savaï, Upolu, Tetuila, înșirate de la nord-vest spre sud-est, Olosaga, Ofu, Manua, răsfirate în sud-est – acestea sunt principalele insule ale acestui arhipelag de natură vulcanică. Suprafața lui totală este de două mii opt sute de kilometri pătrați și populația numără treizeci și cinci de mii și jumătate de locuitori. E cazul, deci, să reducem la jumătate rezultatul recensămintelor efectuate de către primii exploratori.

E de remarcat că oricare dintre aceste insule prezintă condiții climaterice la fel de favorabile ca Standard-Island. Temperatura se menține între douăzeci și șase și treizeci și patru de grade. Iulie și august sunt lunile cele mai reci, iar canicula domnește în februarie. Din decembrie până în aprilie, samoanii sunt copleșiți de ploi abundente și în aceeași epocă se dezlănțuie vijelii și furtuni fecunde în dezastre.

Cât despre comerț, aflat la început în mâinile englezilor, apoi ale americanilor, apoi ale nemților, cifra lui se ridică la un milion opt sute de mii de franci pentru import și nouă sute de mii de franci pentru export. El se

întemeiază pe anumite produse agricole – bumbacul, și coprahul, adică miezul uscat al nucii de cocos.

Populația, de origine malaiezo-polineziană, e amestecată doar cu trei sute de albi și câteva mii de lucrători recrutați din insulele Melaneziei. Din 1830, misionarii i-au convertit la creștinism pe samoani, care păstrează totuși anumite practici ale vechilor rituri. Marea majoritate a indigenilor e protestantă, grație influenței germane și engleze. Totuși, catolicismul numără câteva mii de neofiti pe care călugării mariști¹¹⁸ încearcă să-i înmulțească, pentru a combate prozelitismul anglo-saxon.

Standard-Island se oprește la sud de insula Tetuila, în fața radei portului Pago-Pago. Acesta este adevăratul port al insulei, a cărei capitală, Leone, este situată în partea centrală. Nu se ivesc fricțiuni între guvernatorul Cyrus Bikerstaff și autoritățile samoane, care acordă permisiunea de a debarca.

Suveranul arhipelagului locuiește nu la Tetuila, ci la Upolu, unde s-au stabilit rezidenții englez, american și german. Nu vor avea deci loc receptii oficiale. Un oarecare număr de samoani profită de permisiunea de a vizita Milliard-City și «împrejurimile sale». Cât despre miliardezi, ei sunt asigurați că populația arhipelagului le va face o primire cordială.

Portul este situat în fundul golfului. Adăpostul pe care-l oferă împotriva vânturilor din larg este excelent și intrarea se face cu ușurință. Navele de război vin aici deseori, în perioadele de repaus.

Nu e de mirare că printre primii care debarcă pot fi întâlniți Sébastien Zorn și camarazii săi, întovărășiți de suprintendent. Calistus Munbar este, ca totdeauna, de o fermecătoare și dezlănțuită bună dispoziție. El a aflat că trei sau patru familii de notabili au organizat o excursie până la Leone, în trăsuri trase de cai neozeelandezi. Or, pentru că familiile Coverley și Tankerton trebuie să ia parte la excursie, poate că se va produce încă o apropiere între Walter și miss Dy. Lucrul acesta nu i-ar displăcea deloc.

Plimbându-se împreună cu cvartetul, el vorbește despre acest mare eveniment, însuflețindu-se și ambalându-se ca de obicei.

— Prietenii, repetă el, suntem în plină operă comică. Un incident fericit poate duce la deznodământ. Un cal care nu mai ascultă de frâu... o trăsură care se răstoarnă...

— Un atac al briganzilor, spune Yvernès.

— Un masacru general al excursioniștilor! adaugă Pinchinat.

— Şi asta ar putea foarte bine să se întâmpile! bombăne violoncelistul cu o voce funebră, ca şi cum ar fi scos nişte sunete lugubre de pe coarda a patra a instrumentului său.

— Nu, prieteni, nu! strigă Calistus Munbar. Să n-ajungem la masacru! Nu-i nevoie chiar de atât! Doar un accident acceptabil, în care Walter Tankerdon ar fi destul de fericit să salveze viaţa Dianei Coverley...

— Şi în timpul acesta, un pic de muzică de Boieldieu sau de Auber¹¹⁹! completează Pinchinat, învârtind mânerul imaginar al unei flaşnete.

— Deci ţii şi acum la această căsătorie? intervine Frascolin.

— Dacă ţin, dragul meu Frascolin! Visez la ea zi şi noapte! Îmi pierd buna dispoziţie! (Nu prea se vede.) Slăbesc! (Nici asta nu pare mai adevărat.) Aş muri dacă nu s-ar face!...

— Se va face, domnule suprintendent! îl linişteşte Yvernès, dând vocii sale o sonoritate profetică. Dumnezeu nu doreşte moartea Excelenței Voastre.

— N-ar avea decât de pierdut! afirmă Calistus Munbar.

Şi se îndreaptă cu toţii către un local indigen, unde beau câteva pahare de lapte de cocos în sănătatea viitorilor soţi, mâncând şi câteva banane savuroase.

Populaţia samoană, întâlnită de-a lungul străzilor şi printre masivele de arbori dimprejurul portului, e o adevărată încântare pentru ochii parizienilor. Bărbaţii au o înăltime peste cea mijlocie, tenul brun-gălbui, capul rotund, pieptul puternic, membrele musculoase, fizionomia blândă şi veselă. Poate că sunt prea acoperiţi de tatuaje pe braţe, pe tors, chiar pe coapsele acoperite doar în parte cu un fel de fustă de ierburi sau de frunze. Cât despre chică, o au neagră, linsă sau ondulată, după gustul dandismului indigen. Dar, sub stratul de var cu care ţi-o ung, chica aceasta e pieptănată ca o perucă.

— Sălbatici stil Ludovic al XV-lea! exclamă Pinchinat. Le-ar mai trebui haina de ceremonie, sabia, pantalonii scurţi, ciorapii, pantofii cu tocuri roşii, pălăria cu pene şi tabachera, pentru a mi-i închipui participând la trezirea regelui, la Versailles!¹²⁰

Cât despre samoaneze, fete sau femei, îmbrăcate la fel de sumar ca bărbaţii, tatuate pe mâini şi pe piept, purtând pe cap ghirlande de gardenii, cu gâtul împodobit de coliere roşii din flori de *hibiscus*, ele îndreptătesc

admirația care se revarsă din relatările primilor navigatori – cel puțin atâtă vreme cât sunt tinere. Foarte la locul lor, de altfel, de o podoare ușor afectată, grațioase și surâzătoare, ele îi încântă pe membrii cvartetului, spunând cu o voce dulce și melodioasă: «Kalofa» (adică «bună ziua»).

O excursie, mai bine-zis un pelerinaj pe care turiștii noștri au ținut să-l facă a doua zi, le oferă prilejul de-a traversa insula de la un capăt la celălalt. O trăsură autohtonă îi conduce pe țărmul dimpotrivă, al cărui nume le aduce aminte de Franța. Aici, pe un monument de mărgean alb, inaugurat în 1884, iese în evidență o placă de bronz pe care sunt săpate numele de neuitat ale însoțitorilor lui La Pérouse – comandantul de Langle, naturalistul Lamanon și nouă mateloți, masacrați în acest loc la 11 decembrie 1787.

Sébastien Zorn și colegii săi se întorc la Pago-Pago de-a curmezișul insulei. În drum, minunate masive de arbori înlănțuiți de liane, cocotieri, bananieri sălbatici, nenumărate soiuri indigene potrivite pentru lucrul în lemn. Pe câmpie se găsesc culturi de taros, de trestie de zahăr, de cafea, de bumbac, de scorțisoară. Pretutindeni portocali, goyavieri, manguieri, avocatieri, plante cățărătoare, orhidee și ferigi arborescente. O floră uimitor de bogată crește pe acest pământ roditor, fecundat de o climă umedă și caldă. Fauna samoană, redusă la câteva păsări și câteva reptile aproape inofensive, numără printre mamiferele indigene doar un mic șobolan, singurul reprezentant al rozătoarelor.

După patru zile, la 18 decembrie, insula cu elice părăsește Tetuila fără să se fi produs «accidentul providențial» atât de dorit de suprintendent. Dar e vizibil că raporturile dintre cele două familii dușmane continuă să se destindă.

Numai vreo douăsprezece leghe despart Tetuila de Upolu. În dimineața următoare, Standard-Island trece succesiv la un sfert de milă de insulițele Nuntua, Samusu și Salafuta, care apără Upolu, ca tot atâtea forturi izolate. Ea manevrează cu mare îndemânare și, în după-amiaza aceleiași zile, se oprește în fața capului Apia.

Upolu este cea mai importantă insulă a arhipelagului, având șaisprezece mii de locuitori. Germania, America și Anglia și-au stabilit aici rezidenții, întruniți într-un fel de consiliu pentru protecția intereselor concetățenilor lor. Suveranul grupului «domnește» în mijlocul curții sale la Malinuu, la extremitateaestică a capului Apia.

Aspectul insulei Upolu este asemănător cu cel al Tetuilei: o îngămădire de culmi stâncoase, dominate de vârful Muntelui Misiunii, care constituie coloana vertebrală a insulei. Acești vechi vulcani stinși sunt acoperiți acum de păduri dese care îi învelesc până în buza craterelor. La poalele munteilor, câmpii și ogoarele se unesc cu fâșia aluvionară a litoralului, unde vegetația se supune fanteziei luxuriante a tropicelor.

A doua zi, guvernatorul Cyrus Bikerstaff, cei doi adjuncți ai săi, câțiva notabili debarcă în portul Apia. E vorba de o vizită oficială la rezidențele Germaniei, Angliei și Statelor Unite ale Americii, acest soi de municipalitate tricefală în mâinile căreia se concentreză administrația arhipelagului.

În timp ce Cyrus Bikerstaff și suita sa se îndreaptă spre rezidențe, Sébastien Zorn, Frascolin, Yvernès și Pinchinat, care au debarcat și ei, cutreieră orașul.

De la început, membrii cvartetului sunt izbiți de contrastul dintre casele europene, în care se află magazinele negustorilor, și colibele vechiului sat canac, pe care indigenii n-au vrut să le părăsească. Aceste locuințe sunt confortabile, curate, într-un cuvânt fermecătoare. Presărate pe malurile râului Apia, acoperișurile lor joase se adăpostesc sub eleganta umbrelă a palmierilor.

Portul nu e lipsit de animație. E cel mai frecventat port al arhipelagului și Societatea comercială din Hamburg întreține aici o flotilă destinată cabotajului între Samoa și insulele dimprejur.

Dar influența tripticului anglo-americano-german e preponderentă în acest arhipelag. Franța e reprezentată prin misionari catolici. Onorabilitatea, devotamentul și zelul de care dau dovedă le-au creat un bun renume în rândul populației samoane. O veritabilă satisfacție, o adâncă emoție chiar îi cuprinde pe artiști când zăresc mica biserică a Misiunii, lipsită de severitatea puritană a capelelor protestante și, un pic mai departe, pe colină, o școală pe acoperișul căreia fâlfâie steagul tricolor.

Ei se-ndreaptă într-acolo și, după câteva minute, sunt primiți în colonia franceză. Mariștii fac «falanișilor» – aşa îi numesc samoanii pe străini – o primire patriotică. Aici locuiesc trei călugări, aflați în slujba Misiunii, ca și alți doi instalați la Sawaii, și un oarecare număr de călugărițe răspândite în insule.

Ce plăcere pentru membrii cvartetului să stea de vorbă cu superiorul, om în vîrstă, care locuiește în arhipelag de multă vreme! E atât de fericit să-și vadă compatrioții – mai mult încă, artiști din țara sa! Conversația este întreruptă doar de degustarea băuturilor răcoritoare a căror rețetă se află în posesia Misiunii.

— În primul rând, spune bătrânul, să nu vă închipuiți, scumpii mei fi, că insulele noastre sunt sălbatice! În Samoa nu veți găsi indigeni care să practice canibalismul.

— N-am întâlnit nicăieri până acum, observă Frascolin.

— Spre marea noastră părere de rău! adaugă Pinchinat.

— Cum, părere de rău?

— Iartă, părinte, această mărturisire a unui parizian curios!... E din interes pentru culoarea locală!

— Oh! intervine Sébastien Zorn, n-am ajuns încă la capătul călătoriei noastre și poate că vom vedea chiar mai mulți antropofagi decât am dori.

— E posibil, răspunde superiorul. Navigatorii nu trebuie să se aventureze decât cu foarte multă prudență în arhipelagurile din vest – în Noile Hebride, în insulele Salomon. Dar în Tahiti, în Marchize, în Insulele Societății ca și în Samoa, civilizația a făcut progrese însemnate. Știu că masacrarea însoțitorilor lui La Pérouse a creat samoanilor o faimă de ferocitate, de canibalism. Dar s-au schimbat mult de atunci. Indigenii de azi sunt oameni civilizați, guvernați după modelul european, cu un parlament după modelul european și cu răzmerițe...

— După modelul european? aruncă Yvernès.

— Cum spui, fiule, insulele Samoa nu sunt scutite de tulburări politice!

— Pe Standard-Island se știe asta, intervine Pinchinat, căci ce nu se știe, părinte, în această insulă binecuvântată de zei! Ni se pare chiar că am căzut în toiul unui război dinastic între două familii regale...

— Într-adevăr, prieteni, s-au purtat lupte între regele Tupua, urmaș al vechilor suverani ai arhipelagului, pe care-l susținem cu toată influența noastră, și regele Malietoa, omul englezilor și nemților. S-a vărsat mult sânge, mai cu seamă în marea bătălie din decembrie 1887. Acești regi s-au văzut, pe rând, proclamați și detronați. Până la urmă, Malietoa a fost declarat suveran de către cele trei puteri, în conformitate cu dispozițiile curții de la Berlin.

Și bătrânul misionar nu-și poate reține o mișcare convulsivă, în timp ce acest nume îi scapă de pe buze.

— Vedeți, spune el, până acum influența nemților a fost dominantă în Samoa. Nouă zecimi din pământurile cultivate se află în mâinile lor. În împrejurimile Apiei, la Suluafata, au obținut o concesiune foarte importantă, în vecinătatea unui port care ar putea sluji aprovizionării vaselor lor de război. Armele cu tragere rapidă au fost introduse de ei și samoanii au învățat să le utilizeze. Dar toate astea se vor sfârși într-o zi...

— În beneficiul Franței? întreabă Frascolin.

— Nu, în beneficiul Regatului Unit!

— Ah, se strâmbă Yvernès, Anglia sau Germania...

— Nu, fiule, e o diferență apreciabilă.

— Și regele Malietoa? se interesează Yvernès.

— Regele Malietoa a fost răsturnat încă o dată și știți cine este pretendentul care ar fi avut cele mai multe șanse de a-i lua locul? Un englez, unul dintre personajele cele mai importante din întregul arhipelag, un simplu romancier...

— Un romancier?

— Da, Robert Lewis Stevenson, autorul «Comorii din insulă» și al «Nopților arabe».

— Iată unde poate duce literatura! exclamă Yvernès.

— Ce pildă pentru romancierii noștri! adaugă Pinchinat. Zola I-ul, rege al samoanilor... recunoscut și susținut de guvernul britanic pe tronul dinastilor Tupua și Malietoa, cărora le urmează propria sa dinastie!... Ce vis!

Conversația se sfârșește după ce superiorul le dă diverse amănunte în legătură cu moravurile acestor insule.

Oprirea insulei cu elice la Upolu s-a prelungit timp de trei zile.

Misionarii au venit să întoarcă vizita artiștilor francezi, minunându-se de lucrurile pe care le văd la Milliard-City. Și de ce să ascundem că, în sala cazinoului, Cvartetul Concertant interpretează pentru superior și pentru colegii lui câteva piese din bogatul său repertoriu. Bunul bătrân plângе de emoție, căci adoră muzica clasică și, spre marele său regret, nu are niciodată ocazia să o asculte la festivalurile din Upolu.

În ajunul plecării, Sébastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernès, întovărășiți acum și de profesorul de grație și ținută, își iau rămas bun de la

misionarii mariști. Despărțirea dă naștere unor scene emoționante – despărțirea unor oameni care au fost împreună câteva zile și care nu se vor mai revedea. Bătrânul îi binecuvântează îmbrățișându-i și membrii cvartetului se retrag adânc mișcați.

A doua zi, 23 decembrie, Standard-Island pornește din zori, în mijlocul unui cortegiu de pirogi care o vor escorta până la Sawaii, insula vecină.

Această insulă e despărțită de Upolu doar printr-o strâmtoare de șapte-opt leghe. Dar portul Apia fiind situat pe coasta nordică, insula cu elice trebuie să plutească toată ziua de-a lungul acestei coaste înainte de a intra în strâmtoare.

După itinerarul hotărât de guvernator, nu vor face ocolul insulei Sawaii, ci vor trece între ea și Upolu, pentru a coborî apoi, prin sud-vest, către arhipelagul Tonga. Standard-Island înaintează deci cu o viteză moderată, nevrând să se angajeze pe întuneric în această strâmtoare străjuită de insulițele Apolinia și Manono.

A doua zi, în zori, comandorul Simcoë manevrează între aceste două insulițe, dintre care Apolinia numără doar două sute cincizeci de locuitori, iar Manono o mie. Acești băstinași au îndreptățit renume de a fi cei mai viteji, dar și cei mai cinstiți samoani din arhipelag.

De aici, Sawaii poate fi admirată în întreaga ei splendoare. Ea este apărată de neclintite faleze de granit împotriva asalturilor unei mări pe care uraganele, tornadele, cicloanele perioadei de iarnă o fac foarte de temut. Acoperită de o pădure deasă, dominată de un bătrân vulcan înalt de o mie două sute de metri, presărată cu sate scânteietoare sub bolta palmierilor gigantici, ea este scăldată de cascade tumultuoase și străpunsă de caverne adânci în care furtunile de pe litoral stârnesc violente ecouri.

Dacă e să credem în legende, această insulă a fost leagănul unic al raselor polineziene. Cei unsprezece mii de locuitori ai săi au păstrat tipul pur al acestor rase. Insula se numea atunci Savaiki, famosul Eden al divinităților maori.

Standard-Island se îndepărtează încet și ultimele culmi ale insulei se pierd la orizont, în seara de 24 decembrie.

Ultimatum britanic

De la 21 decembrie, soarele, în mișcarea sa aparentă, după ce s-a oprit asupra Tropicului Capricornului, și-a reînceput cursa către nord, lăsând

aceste regiuni în voia intemperiilor iernii și readucând vara în emisfera septentrională.

Standard-Island nu mai este decât la vreo zece grade de tropic. Coborând până în insulele Tonga, ea va atinge latitudinea extremă prevăzută în itinerar și-și va relua drumul spre nord, menținându-se astfel în cele mai prielnice condiții climaterice. E adevărat că nu va putea evita o perioadă de mari călduri, în timpul căreia soarele va arde la zenit; dar aceste călduri vor fi temperate de briza marină și vor scădea odată cu îndepărțarea de astrul care le pricinuiește.

Între Samoa și principala insulă a arhipelagului Tonga sunt opt grade, adică aproximativ o mie de kilometri. Nu e cazul să se mărească viteza. Insula cu elice se va plimba pe această mare mereu frumoasă și nu mai puțin liniștită decât atmosfera abia tulburată de furtuni rare și repezi. Nu-i nevoie să ajungă la Tonga înainte de începutul lui ianuarie, rămânând acolo o săptămână și îndreptându-se apoi către insulele Fidji. După aceea, Standard-Island va urca spre Noile Hebride, unde va lăsa echipajul malaiez, apoi, pornind spre nord-est, se va întoarce la Madeleine-bay, sfârșindu-și a doua sa croazieră.

Viața își urmează cursul lui Milliard-City, într-o liniște netulburată. Existența obișnuită a unui mare oraș din America sau din Europa – comunicații regulate cu noul continent prin vapoare sau prin cabluri telegrafice, vizite între familii, apropierea vădită între cele două sectoare rivale, plimbări, jocuri, concertele cvartetului, care n-au încetat să se bucure de aprecierea diletanților.

Între timp, jurnalele de pe Standard-Island, *Starboard Chronicle* și *New Herald*, continuă să împărtășească cititorilor cele mai noi știri interne și externe. Una dintre aceste știri, publicată simultan de ambele zare, provoacă numeroase comentarii.

În numărul din 26 decembrie s-a putut citi că regele Malecarliei a fost primit în audiență de guvernator. Ce scop are vizita Maiestății Sale, ce motiv?... Tot felul de zvonuri împânzesc orașul și ar fi putut da naștere celor mai neverosimile ipoteze, dacă ziarele n-ar publica, a doua zi, o informație în legătură cu această problemă.

Regele Malecarliei a cerut o slujbă la Observatorul de pe Standard-Island și administrația superioară i-a satisfăcut imediat cererea.

— La naiba, strigă Pinchinat, trebuie să locuiești la Milliard-City ca să vezi asemenea lucruri!

.

În această ultimă săptămână a anului, se trimit numeroase invitații pentru dineuri, serate, recepții oficiale. Un banchet oferit de guvernator principalelor personaje de pe Milliard-City și acceptat de către notabilitățile babordeze și tribordeze dovedește o oarecare apropiere între cele două sectoare ale orașului. Tankerdonii și Coverleyi se întâlnesc în jurul aceleiași mese. În prima zi a anului vor fi schimbate felicitări între palatul de pe Bulevardul Nouăsprezece și cei de pe Bulevardul Cincisprezece. Walter Tankerdon primește chiar o invitație la unul dintre concertele doamnei Coverley. Primirea pe care i-o face stăpâna casei pare să fie de bun augur. Dar de aici până la legături mai strânse e încă mult, deși Calistus Munbar, în entuziasmul său cronic, nu încetează să repete cui vrea să-l asculte:

— S-a făcut, prietenii, s-a făcut!

În acest timp, insula cu elice continuă să navigheze în liniște către arhipelagul Tonga. Se părea că nimic nu-i va tulbura călătoria, când, în noaptea de 30 spre 31 decembrie se manifestă un fenomen meteorologic destul de neașteptat.

Între orele două și trei dimineața se aud detunături îndepărtate. Oamenii de veghe nu se preocupă de ele mai mult decât e cazul. Nu poate fi vorba de o luptă navală, dacă nu cumva s-or fi întâlnit navele unor republici ale Americii de Sud, care sunt certate adesea. Dar de ce să se neliniștească cei de pe Standard-Island, insulă independentă, întreținând relații pașnice cu toate țările din cele două lumi?

Dealtfel, aceste detunături care se aud dinspre regiunile apusene ale Pacificului, se prelungesc până la ziuă și, desigur, nu pot fi confundate cu bubuitul plin și uniform al artilleriei.

Comandorul Simcoë, îńștiințat de unul dintre ofițerii săi, cercetează orizontul din turnul Observatorului. Nicio licărire nu se arată pe suprafața marii întinderi de apă aflate în fața ochilor lui. Totuși, cerul are un aspect neobișnuit. Reflexe de flăcări îl colorează până la zenit. Văzduhul pare încețoșat, cu toate că vremea e frumoasă și barometrul nu indică, prinț-o cădere neașteptată, vreo perturbare a curenților atmosferici.

În zori, cei care se trezesc mai devreme încearcă o ciudată surpriză. Nu numai că detunăturile nu încetează, dar văzduhul este îmbibat cu o brumă

roșie și neagră, un fel de pulbere foarte fină, care începe să cadă în mare cantitate. S-ar zice că e o aversă de molecule funinginoase. În câteva clipe, străzile și acoperișurile caselor sunt pline de o substanță în care nuanțe de roșu-carmin, roz, purpuriu sunt amestecate cu zgură negricioasă.

Toți locuitorii au ieșit din case – cu excepția lui Athanase Dorémus, care nu se scoală niciodată înainte de ora unsprezece, după ce s-a culcat în ajun la ora opt. Se înțelege că membrii cvartetului au sărit din pat și s-au dus și ei la Observator, unde comandorul cu ofițerii și astronomii săi încearcă să stabilească natura fenomenului.

— Păcat că această materie roșie nu e lichidă, și că acest lichid nu e o ploaie de Pomard sau de Château-Lafitte¹²¹! suspină Pinchinat.

— Bețivule! îl apostrofează Sébastien Zorn.

În definitiv, care să fie cauza fenomenului? Se pot da numeroase exemple de ploi de praf roșu alcătuit din silice, aluminiu, oxid de crom și de fier. La începutul secolului al XIX-lea, Calabria și Abruzii au fost inundate de astfel de averse, în care locuitorii superstițioși voiau să vadă picături de sânge când nu era de fapt, ca la Blanckenberghe în 1819, decât clorură de cobalt. S-au întâlnit, de asemenea, cazuri de transportare a moleculelor de funingine sau de cărbune provenind de la incendii îndepărtate. S-au văzut chiar ploi de funingine, la Fernambouc în 1820, ploi galbene, la Orléans în 1829 și ploi de polen scuturat de pe brazii înfloriți, în departamentul Basses-Pyrénées.

Ce origine poate fi atribuită acestei pulberi amestecate cu zgură care parcă umple spațiul, acoperind insula cu elice și marea dimprejur cu o materie densă, roșiatică?

Regele Malecarliei emite ipoteza că aceste materii provin de la vreun vulcan situat în insulele vestice. Colegiul săi de la Observator i se alătură. Se strâng câțiva pumni de zgură, a cărei temperatură este superioară celei a aerului și pe care trecerea prin văzduh nu a răcit-o încă. Ipoteza unei erupții violente ar explica detunăturile neregulate care se mai fac încă auzite. Or, aceste regiuni sunt presărate cu crateri, unele în activitate, altele stinse, dar susceptibile să se reaprindă sub influența unei acțiuni subpământene, fără a mai vorbi de cele pe care izbucnirile geologice le ridică adesea din adâncul oceanului și a căror putere de azvârlire este extraordinară.

Chiar în mijlocul arhipelagului Tonga, de care se apropiе Standard-Island, cu câțiva ani mai înainte, vârful Tufua a acoperit o suprafață de o sută de

kilometri pătrați cu materii eruptive. Timp de mai multe ceasuri, detunăturile vulcanice s-au propagat până la o distanță de două sute de kilometri.

În august 1883, eruptionsile vulcanului Krakatoa au pustiit o parte a insulelor Java și Sumatra, vecine cu strâmtoarea Sundei, distrugând sate întregi, făcând numeroase victime, provocând cutremure de pământ, acoperind solul cu un strat gros de noroi, ridicând apele în vârtejuri grozave, otrăvind atmosfera cu vaporii sulfuroși și punând vasele în primejdie.

Este cazul să ne întrebăm dacă insula cu elice nu e amenințată de ceva asemănător.

Comandorul Simcoë e destul de neliniștit, căci navigația amenință să devină foarte dificilă. Din ordinul său, Standard-Island nu se mai deplasează decât foarte încet.

O oarecare teamă cuprinde populația miliardeză. Să fie oare pe punctul de a se realiza previziunile lui Sébastien Zorn în legătură cu sfârșitul croazierei?...

Către prânz începe să se întunece. Locuitorii și-au părăsit casele, care nu ar rezista dacă trupul metalic al insulei ar fi ridicat de forțele plutoniene. Pericolul nu ar fi mai mic dacă oceanul ar trece peste armăturile de oțel ale litoralului, precipitându-și trombele de apă asupra câmpiei!

Guvernatorul Cyrus Bikerstaff și comandorul Simcoë se instalează la bateria Pintenului, urmați de o parte a populației. În cele două porturi sunt trimiși ofițeri care au ordin să rămână acolo în permanență. Mecanicii sunt gata să efectueze manevrele necesare dacă insula cu elice va fi nevoie să fugă în direcția opusă. Din nefericire, navigația e din ce în ce mai dificilă, pe măsură ce se întunecă.

Pe la ora trei după-amiază nu se mai vede nici la zece pași. Nu-i nici măcar o urmă de lumină difuză, într-atât absoarbe masa de cenușă razele solare. E de temut mai ales ca nu cumva insula, supraîncărcată de zgură, să nu-și mai poată menține linia de plutire deasupra oceanului.

Standard-Island nu este o navă pe care s-o ușurezi aruncând mărfurile în mare, debarasând-o de lest!... Nu le rămâne decât să aștepte, incredințându-se stabilității aparatului.

Se lasă seara, mai curând noaptea, și insularii nu-și pot da seama de aceasta decât privind orologiile. E întuneric beznă. Sub potopul de zgură, lunile electrice au trebuit să fie coborâte pe pământ. Iluminarea clădirilor și

a străzilor, care a funcționat toată ziua, va continua atât cât se va prelungi acest fenomen.

Situația nu se schimbă odată cu venirea nopții. Se pare totuși că detunăturile sunt mai slabe și mai rare. Furiile eruptiei se mai potolesc și ploaia de cenușă, purtată spre sud de o briză destul de puternică, începe să se subțieze.

Ceva mai liniștiți, miliardezii se hotărăsc să se întoarcă în casele lor, nădăjduind că a doua zi Standard-Island va naviga din nou în condiții normale. Va trebui doar să se efectueze o îndelungată curățenie generală.

Trist An nou pentru Bijuteria Pacificului! N-a lipsit decât foarte puțin ca să aibă soarta orașelor Pompei și Herculaneum¹²²! Cu toate că nu e situată la poalele Vezuviului, croaziera sa nu o expune oare să întâlnească o parte din vulcanii care împânzesc meleagurile submarine ale Pacificului?

Guvernatorul, adjuncții săi și consiliul notabililor rămân în clădirea primăriei. Oamenii de veghe pândesc orice schimbare care s-ar petrece la orizont sau la zenit. Ca să-și păstreze direcția spre sud-vest, insula cu elice n-a încetat să înainteze, dar cu o viteză de numai două-trei-mile pe oră. Când se va face ziua – sau cel puțin îndată ce tenebrele se vor risipi – ea se va îndrepta spre arhipelagul Tonga. Acolo, fără îndoială, se va afla care anume insulă a fost teatrul unei asemenea erupții.

În orice caz, e vădit că, odată cu scurgerea nopții, fenomenul tinde să slăbească.

Pe la ora trei dimineața se produce un nou incident, stârnind o nouă spaimă în inimile miliardezilor. Standard-Island primește o lovitură care se răsfrângă de-a lungul compartimentelor trupului său metalic. E adevărat că zdruncinătura n-a fost destul de puternică pentru a provoca prăbușirea clădirilor sau scoaterea din funcțiune a mașinilor. Elicele nu și-au încetat mișcarea propulsivă. Nu e nicio îndoială însă că a avut loc o ciocnire în partea din față.

Ce s-a întâmplat? Să se fi izbit Standard-Island de o ridicătură a fundului mării? Nu, pentru că nu s-a oprit din mers. Să fi nimerit peste o stâncă?... Să fie un abordaj cu o navă care i-a tăiat drumul și nu i-a zărit luminile din pricina întunericului?... S-au produs oare avarii grave care să necesite reparații importante la prima oprire?...

Cyrus Bikerstaff și comandorul Simcoë se deplasează, nu fără greutate, la bateria Pintenului, călcând pe stratul gros de zgură și cenușă.

Acolo, vameșii le confirmă că șocul se datorează unei ciocniri. Un vas de mare tonaj, mergând de la vest spre est, a fost izbit de pintenul insulei cu elice. Poate că șocul acesta, lipsit de importanță pentru Standard-Island, a avut alte urmări pentru vasul necunoscut. Vameșii nu l-au zărit decât în momentul abordajului. S-au auzit strigăte care au durat doar câteva clipe. Șeful postului și oamenii săi, alergând la baterie, n-au mai văzut și n-au mai auzit nimic. Să se fi scufundat vasul pe loc?... Din nefericire, această ipoteză e foarte veridică.

Cât despre Standard-Island, se constată că ciocnirea nu i-a produs nicio stricăciune serioasă. E atât de masivă încât, chiar plutind cu viteză redusă, e destul să

L. Shastey

atingă un vas oricât de puternic, fie el un cuirasat de prim rang, pentru ca acesta să fie amenințat cu pierzania. Și e tocmai ceea ce s-a întâmplat.

Cât despre naționalitatea vasului, șeful postului crede că ar fi auzit ordine aruncate cu o voce aspră – unul dintre acele răgete specifice comenziilor marine englez. N-ar putea totuși să afirme categoric acest lucru.

Cazul e foarte grav și ar putea să aibă consecințe nu mai puțin grave. Ce va spune Regatul Unit? Un vas englez înseamnă o bucată din Anglia și se știe că Marea Britanie nu se lasă amputată fără a reacționa. La ce reclamații și responsabilități trebuie să se aștepte Standard-Island?...

Astfel începe noul an. Până la zece dimineața, comandorul Simcoë nu e în măsură să întreprindă cercetări în larg. Văzduhul este încă plin de vaporii, cu toate că vântul se întărește, risipind ploaia de cenușă. În sfârșit, soarele străpunge vălul de ceață.

În ce stare de plâns se află Milliard-City, parcul, câmpia, fabricile, porturile! Ce muncă de curățenie! La urma urmei, asta e treaba serviciilor comunale. O problemă de timp și de bani. Niciunul, nici alții nu lipsesc.

Se îngrijesc întâi de lucrurile cele mai urgente. În primul rând, inginerii sosesc la bateria Pintenului, în acea parte a litoralului unde s-a produs abordajul. Stricăciunile sunt neînsemnate. Scheletul solid de oțel n-a suferit mai mult decât pana care se înfige într-o bucată de lemn – în spătă, vasul abordat.

În larg nu-s nici resturi, nici epave. Din turnul Observatorului nu se zărește nimic, cu cele mai puternice lunete, cu toate că Standard-Island nu s-a depărtat la mai mult de două mile de locul ciocnirii.

În numele omeniei, investigațiile trebuie să fie prelungite.

Guvernatorul se sfătuiește cu comandorul Simcoë. Mecanicii primesc ordin să stopeze mașinile. Ambarcațiile electrice din cele două porturi ies în larg.

Cercetările făcute pe o rază de cinci-șase mile nu dau niciun rezultat. E impedit că vasul, atins în părțile vitale, s-a scufundat fără să lase nicio urmă.

Comandorul Simcoë dispune atunci să se reia viteza reglementară. La amiază, Standard-Island se află la o sută cincizeci de mile sud-vest de insulele Samoa.

Oamenii de veghe au fost preveniți să fie extrem de atenți.

Pe la orele cinci, sunt semnalate coloane groase de fum către sud-est. Să fie ultimele tresăriri ale vulcanului, a cărui erupție a tulburat atât de adânc aceste locuri? Nu e de crezut, căci hărțile nu indică nicio insulă sau insuliță prin apropiere. Să se fi ivit atunci un nou crater din adâncul oceanului?...

Nu, și e vădit că fumul se apropie de Standard-Island.

După un ceas, trei nave se apropie rapid, înțând mașinile.

O jumătate de oră mai târziu se poate vedea că sunt vase de război. După încă un ceas, nu mai există nicio îndoială în legătură cu naționalitatea lor. Este o divizie navală britanică, aceeași divizie care, înainte cu cinci săptămâni, a refuzat să salute Standard-Island.

La căderea nopții, navele se află doar la patru mile de bateria Pintenului. Își vor urma oare drumul în larg? După focurile lor de poziție; se poate vedea că nu mai înaintează.

— Aceste nave vor să intre în legătură cu noi, spune comandorul.

— Să așteptăm! hotărăște Cyrus Bikerstaff.

Dar cum va răspunde guvernatorul comandanțului diviziei navale, dacă acesta din urmă vine să reclame recentul abordaj?

E posibil, într-adevăr, ca acesta să fie gândul său. Poate că echipajul vasului abordat a fost salvat, a putut să se îmbarce în şalupe?... De fapt, va fi destul timp pentru a se lua o hotărâre când se va ști despre ce e vorba.

Și se știe chiar a doua zi, dis-de-dimineață.

La răsăritul soarelui, pavilionul contraamiralului fâlfâie pe catargul de la pupa al crucișătorului care navighează încet, la două mile de Babord-Harbour. O ambarcație este coborâtă de pe bordul crucișătorului și se îndreaptă spre port.

După un sfert de ceas, comandorul Simcoë primește această depeșă:

«Căpitanul Turner de pe crucișătorul *Herald*, șef de stat major al amiralului sir Edward Collinson, cere să fie condus de îndată în fața guvernatorului insulei cu elice».

Înștiințat, Cyrus Bikerstaff autorizează debarcarea și răspunde că-l așteaptă pe căpitanul Turner la primărie.

Un car electric, pus la dispoziția șefului de stat major și a înspectorului său, un locotenent de vas, îi transportă în zece minute la palatul municipal.

Guvernatorul îi primește imediat în salonul de lângă cabinetul său.

Se schimbă saluturile de rigoare – foarte țepene de o parte și de celalătă.

Apoi, rar, punctându-și cuvintele ca și cum ar fi recitat un fragment dintr-o cunoscută operă literară, căpitanul Turner rostește o singură și interminabilă frază:

«Am onoarea să aduc la cunoștința Excelenței Sale guvernatorul insulei cu elice, aflată acum la o sută șaptezeci și șapte grade și treisprezece minute est de meridianul Greenwich și la șaisprezece grade și cincizeci și patru minute latitudine sudică, faptul că în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie vaporul *Glen* din portul Glasgow, cu o capacitate de trei mii cinci sute de tone, încărcat cu grâu, coloranți, orez, vinuri, încărcătură de o valoare considerabilă, a fost abordat de Standard-Island, al cărei sediu social se află la Madeleine-bay, California, Statele Unite ale Americii, cu toate că acest vapor avea focurile reglementare, foc alb în catargul de mizenă¹²³, focuri de poziție – verde la tribord și roșu la babord – și că, desprinzându-se după ciocnire, a fost întâlnit a doua zi la treizeci și cinci de mile de locul catastrofei, gata să se scufunde în urma unei spărturi la babord, în partea dinapoi, și că s-a scufundat în mod efectiv, după ce a reușit să-și transfere căpitanul, ofițerii și echipajul pe bordul crucișătorului de clasa întâi *Herald* al Maiestății Sale britanice, navigând sub pavilionul contraamiralului sir Edward Collinson, care denunță faptul Excelenței Sale guvernatorul Cyrus Bikerstaff, cerindu-i să recunoască responsabilitatea *Companiei Standard-Island*, sub garanția locuitorilor numitei Standard-Island către armatorii numitului *Glen*, a cărui valoare – trupul vasului, mașinile și încărcătura – se ridică la suma de un milion două sute de mii de lire sterline, adică șase milioane de dolari, care sumă va trebui să fie depusă în mâinile numitului amiral sir Edward Collinson, fără de care se va proceda chiar prin forță împotriva numitei Standard-Island».

O frază de două sute șaptezeci și două de cuvinte, tăiată de virgule, fără niciun punct! Dar ea spune totul și nu lasă loc nici unui subterfugiu. Da sau nu, guvernatorul se hotărăște să admită reclamația făcută de sir Edward Collinson și acceptă spusele lui privind: 1 – responsabilitatea care revine Companiei; 2 – valoarea estimată la un milion două sute de mii de lire a vaporului *Glen* din Glasgow?

Cyrus Bikerstaff răspunde cu argumentele obișnuite în materie de ciocniri:

«Timpul era foarte întunecat datorită unei eruptii vulcanice care s-a produs în regiunea vestică. Dacă *Glen* avea focurile reglementare, Standard-Island le avea și ea pe ale sale. Dintr-o parte și din cealaltă, nu era cu puțință să fie zărite. E vorba deci de un caz de forță majoră. Or, după regulamentele maritime, fiecare trebuie să ia avariile pe seama lui și nu există motiv de reclamație sau de responsabilitate.»

Răspunsul căpitanului Turner:

«Excelența Sa guvernatorul ar avea fără îndoială dreptate în cazul în care ar fi vorba despre două vase navigând în condiții obișnuite. Dacă *Glen* îndeplinea aceste condiții, e vădit că Standard-Island nu le îndeplinea, că ea n-ar putea fi asimilată unui vas, că, deplasându-și enorma ei masă de-a curmezișul rutelor maritime, ea constituie o permanentă primejdie, că ea echivalează cu o insulă, o insulă, o stâncă uriașă care s-ar deplasa fără ca poziția ei să poată fi definitiv precizată, că Anglia a protestat întotdeauna împotriva acestui obstacol imposibil de fixat prin măsurători hidrografice și că Standard-Island trebuie să fie socotită totdeauna răspunzătoare pentru accidentele care se vor datora naturii sale etc., etc».»

Argumentele căpitanului Turner nu sunt lipsite de o anumită logică, în fond, Cyrus Bikerstaff le simte justețea. Dar el nu poate să hotărască de unul singur. Pricina va fi înfățișată celor în drept și el nu poate decât să ia act de reclamația amiralului sir Edward Collinson. Din fericire, n-a murit nimeni...

«Din fericire, răspunde căpitanul Turner, dar a murit un vapor și s-au pierdut milioane din vina insulei cu elice. Consimte guvernatorul să depună în mâinile amiralului sir Edward Collinson suma care reprezintă valoarea atribuită vasului *Glen* și încărcăturii sale?»

Cum ar putea guvernatorul să consimtă? La urma urmei, Standard-Island oferă suficiente garanții. Ea este gata să răspundă de stricăciunile cauzate, dacă tribunalele vor hotărî că e vinovată, după efectuarea unei experiențe atât în ceea ce privește cauzele accidentului, cât și importanța pierderii suferite.

— Este ultimul cuvânt al Excelenței Voastre? întreabă căpitanul.

— Este ultimul meu cuvânt, răspunde Cyrus Bikerstaff, căci nu am calitatea de a angaja Compania.

Guvernatorul și căpitanul englez schimbă alte saluturi, încă și mai țepene. Căpitanul pleacă cu carul electric, care-l duce până la Babord-Harbour. De acolo,șalupa cu aburi îl transportă pe bordul crucișătorului *Herald*.

Răspunsul lui Cyrus Bikerstaff primește deplina aprobare a consiliului notabililor și, după consiliu, a întregii populații de pe Standard-Island. Nimeni nu se gândește să se supună insolentei și poruncitoarei somații a reprezentanților Maiestății Sale britanice.

Odată stabilit acest lucru, comandorul Simcoë dă ordinele necesare pentru ca insula cu elice să-și reia drumul cu toată viteza.

Dar va fi posibil să scape de divizia amiralului Collinson, dacă acesta se va încăpățâna să-i urmărească? Oare n-au vasele lui o viteză mult mai mare?

Și dacă își întărește reclamația cu câteva obuze cu melinită¹²⁴, va fi posibil să i se reziste? Fără îndoială, bateriile insulei sunt capabile să răspundă tunurilor Armstrong cu care sunt înarmate crucișătoarele diviziei. Dar câmpul de tragere oferit tirului englez este infinit mai vast. Ce vor deveni femeile și copiii, în imposibilitatea de a găsi un adăpost? Toate loviturile vor nimeri în plin, în timp ce bateriile Pintenului și Pupei vor pierde cel puțin cincizeci la sută din proiectile trăgând asupra unor ținte mici și mobile!...

Nu le rămâne decât să aștepte hotărârea amiralului sir Edward Collinson.

Nu au mult de așteptat.

La ora nouă și patruzeci și cinci, o primă lovitură de avertisment pornește din turela centrală a crucișătorului *Herald*, în timp ce pavilionul Regatului Unit urcă în vârful catargului.

Sub președinția guvernatorului și a adjuncților săi, consiliul notabililor discută în sala de ședințe a primăriei. Măcar în această privință, Jem Tankerdon și Nat Coverley sunt de aceeași părere. Ca niște oameni practici, americanii nu se gândesc să încerce o rezistență care ar putea să ducă la pieirea insulei cu elice.

Răsună o nouă lovitură de tun. De data aceasta, obuzul trece șuierând pe deasupra insulei cu elice și cade în mare, nu prea departe, spărgându-se cu un zgomot grozav și ridicând enorme mase de apă.

La ordinul guvernatorului, comandorul Simcoë dispune coborârea pavilionului care a fost ridicat ca răspuns la cel de pe *Herald*. Căpitanul Turner revine la Babord-Harbour. Acolo el primește valori semnate de Cyrus Bikerstaff și girate de principali notabili pentru o sumă de un milion două sute de mii de lire sterline.

Trei ore mai târziu, ultimele șuvițe de fum ale navelor diviziei se risipesc spre est, și Standard-Island își continuă drumul către Tonga.

Tabu la Tonga-Tabu

— Atunci, spune Yvernès, vom vizita principalele insule ale arhipelagului Tonga?

— Da, dragul meu! răspunde Calistus Munbar. Veți avea plăcerea să faceți cunoștință cu acest arhipelag, pe care-l puteți numi arhipelagul Hapai și chiar Arhipelagul Prietenilor, cum i-a spus căpitanul Cook, în semn de recunoștință pentru frumoasa primire care i-a fost făcută acolo.

— Nădăduiesc că vom fi tratați mai bine ca în insulele Cook! intervine Pinchinat.

— Probabil.

— Vom vizita toate insulele arhipelagului? se interesează Frascolin.

— N-aș crede, ținând seama că sunt cel puțin o sută cincizeci...

— Și după aceea? se informează Yvernès.

— După aceea vom merge în insulele Fidji, apoi în Noile Hebride și, după ce-i vom fi repatriat pe malaiezi, ne vom întoarce la Madeleine-bay, unde se va termina croaziera noastră.

— Totuși, Standard-Island se va opri în mai multe puncte ale arhipelagului?! reia Frascolin.

— Numai la Vavao și Tonga-Tabu, răspunde suprintendentul, și nici acolo nu-i vei găsi pe adevărații sălbatici din visurile dumitale, dragă Pinchinat!

— Hotărât lucru, aşa ceva nu mai există nici măcar în vestul Pacificului! oftează altea-sa.

— Pardon... există un număr respectabil în Noile Hebride și în Salomon. Dar la Tonga, supușii regelui George I sunt aproape civilizați – și țin să adaug că supusele sunt fermecătoare. Totuși, nu v-aș sfătui să vă însurați cu una dintre aceste răpitoare tongiene.

— Și de ce, mă rog?

— Căsătoriile între străini și indigeni nu par deloc să fie fericite, în general, există o nepotrivire de caracter!

— Și prefăcutul de Zorn care avea de gând să se însoare la Tonga-Tabu! exclamă Pinchinat.

— Eu? ripostează violoncelistul, ridicând din umeri. Nici la Tonga-Tabu, nici în altă parte, răutăciosule!

— Șeful nostru de orchestră e un întelept, comentează Pinchinat. Vezi dumneata, dragă Calistus – și dă-mi voie să-ți spun chiar Eucalistus, dată fiind simpatia pe care îți-o port...

— Îți dau voie, Pinchinat!

— Ei bine, dragă Eucalistus, află că nu poți să scârțâi timp de patruzeci de ani din violoncel fără să devii filosof – și filosofia ne învață că singurul mijloc de a fi fericit în căsnicie este de a nu fi căsătorit.

În dimineața zilei de 6 ianuarie se ivesc la orizont înălțimile insulei Vavao, cea mai de seamă din grupul septentrional. Acest grup este foarte diferit, prin formația sa vulcanică, de celealte două, Hapai și Tonga-Tabu. Toate trei sunt cuprinse între șaptesprezece și douăzeci și două de grade sud, o sută șaptezeci și sase și o sută șaptezeci și opt grade vest, având o suprafață de două mii cinci sute de kilometri pătrați pe care sunt răspândite o sută cincizeci de insule cu șaizeci de mii de locuitori.

Pe aici s-au plimbat corăbiile lui Tasman în 1643 și corăbiile lui Cook în 1773, în timpul celei de-a doua expediții întreprinse de marele navigator în Pacific. După răsturnarea dinastiei Finare-Finare și întemeierea unui stat federativ în 1797, războiul civil a decimat populația arhipelagului. Este epoca debarcării misionarilor metodisti, care au făcut să triumfe această ambițioasă sectă a religiei anglicane. Acum, regele George I este suveranul necontestat al acestui regat, sub protectoratul Angliei, așteptând ca... Aceste câteva puncte înlocuiesc părerea noastră despre viitorul pe care-l rezervă prea adesea protecția britanică protejaților săi de peste mări.

Navigația este destul de dificilă în mijlocul acestui labirint de insule și insulițe, plantate cu cocotieri, printre care trebuie să te strecori pentru a ajunge la Nu-Ofa, capitala grupului Vavao.

Regiunea Vavao este vulcanică și, ca atare, expusă cutremurelor. Înându-se seama de asta, locuințele au fost construite fără să se bată măcar un cui. Pereții sunt din împletitură de trestii cu căpriori din lemn de cocotier, iar acoperișul oval e aşezat pe stâlpi sau trunchiuri de arbori. Totul e foarte răcoros și foarte curat. Acest ansamblu atrage în mod deosebit atenția artiștilor noștri, instalați la bateria Pintenului, în vreme ce Standard-Island trece prin canalele de-a lungul cărora sunt înșirate satele canace. Ici și colo, câteva case europene desfășoară în vînt drapelele Germaniei și Angliei.

Dar dacă această parte a arhipelagului este vulcanică, nu vulcanilor săi li se datorește formidabila revărsare, erupția de zgură și de cenușă care a

potopit aceste meleaguri. Tongienii n-au fost cufundați în întuneric timp de patruzeci și opt de ore, briza vestică gonind norii de materie vulcanică înspre orizontul dimpotrivă. Craterul eruptiv aparține probabil vreunei insule izolate din est, dacă nu cumva e vorba despre un vulcan apărut recent între Samoa și Tonga.

Standard-Island rămâne la Vavao doar opt zile. Insula merită să fie vizitată cu toate că, cu mai mulți ani în urmă, a fost pustiită de un groaznic ciclon care a dărâmat bisericuța mariștilor francezi și a distrus multe locuințe indigene. Câmpia a rămas totuși atrăgătoare, cu numeroasele sale sate împrejmuite cu brâuri de portocali, cu ogoarele fertile, cu culturile de trestie de zahăr și igname, cu boschetele de bananieri, duzi, arbori de pâine, santali. Ca animale domestice, doar porci și păsări de curte. Ca păsări, doar porumbei cu miile și papagali zgomotoși, cu penele viu colorate. Ca reptile, câțiva șerpi inofensivi și frumoase șopârle verzi, pe care le poți lua drept frunze căzute din copaci.

Supraintendentul n-a exagerat deloc frumusețea tipului indigen – dealtfel, tipul obișnuit al rasei malaieze din diversele arhipelaguri ale Pacificului central. Bărbați superbi, înalți, poate cam prea grași, dar admirabil modelați și având o atitudine nobilă, privirea mândră și tenul în nuanțe care merg de la aceea a aramei mai întunecate până la măsliniu. Femei grațioase și bine proporționate, cu mâinile și picioarele de o delicateță a formei și o micime care le fac pe nemțoaicele și englezoaicele din colonia europeană să comită nu o dată păcatul invidiei. Indigenele nu se îndeletniceșc, dealtfel, decât cu fabricarea împletiturilor, coșurilor și stofelor asemănătoare celor din Tahiti – muncă manuală care nu duce la deformarea degetelor. Și apoi, e lesne să constați *de visu*¹²⁵ perfectiunea frumuseții tongiene. Nici groaznicul pantalon, nici ridicola rochie cu trenă n-au fost încă adoptate de moda locală. Un simplu șorț sau o centură pentru bărbați, bluza și fusta scurtă cu ornamente fine de scoarță pentru femei, care sunt rezervate și cochete totodată. La ambele sexe, o coafură totdeauna îngrijită, pe care fetele și-o ridică pe frunte, menținându-i edificiul cu o legătură de fibre de cocotier în chip de pieptene.

Și totuși acești nuri nu-l fac pe împietritul de Sébastien Zorn să-și schimbe prejudecățile. El nu se va căsători la Vavao sau la Tonga-Tabu, după cum n-ar face-o în orice alt loc din această lume sublunară.

El și colegii săi debarcă totdeauna cu mare plăcere în aceste arhipelaguri. Pe Standard-Island se simt bine, desigur; dar nu le displace nici să simtă pământul sub picioare. Munții, câmpii și cursurile de apă veritabile îți mai odihnesc ochii obosiți de priveliștea nurilor și litoralurilor artificiale. Trebuie să fii un Calistus Munbar ca să așezi Bijuteria Pacificului mai presus de minunile naturii.

Cu toate că reședința obișnuită a regelui George nu e la Vavao, el are la Nu-Ofa un palat, să zicem mai bine o frumoasă casă de țară, unde locuiește destul de des. Dar palatul regal și instituțiile rezidenților englezi se află la Tonga-Tabu.

Standard-Island va face acolo ultima sa oprire, aproape la limita Tropicului Capricornului, punctul extrem pe care-l va atinge în cursul croazierei sale de-a curmezișul emisferei meridionale.

După ce-au părăsit Vavao, miliardezii s-au bucurat timp de două zile de o navigație foarte variată. Abia trec de o insulă și dau de alta. Prezentând același caracter vulcanic, toate s-au născut datorită acțiunii forțelor plutoniene¹²⁶. În această privință, grupul septentrional seamănă cu grupul central Hapai. Hărțile hidrografice ale acestor regiuni, întotomite cu o extremă precizie, îi îngăduie comandorului Simcoë să se aventureze fără primejdie între canalele acestui labirint, de la Hapai până la Tonga. De altfel, piloții nu i-ar lipsi, dacă ar vrea să recurgă la serviciile lor. Destule ambarcațiuni circulă între insule – cele mai multe fiind golete sub pavilion german folosite la cabotaj, în timp ce vasele de comerț exportă bumbacul, copra, cafeaua, porumbul, principalele produse ale arhipelagului. Dacă Ethel Simcoë le-ar fi cerut-o, nu numai piloții s-ar fi grăbit să vină, dar și echipașele acestor pirogi duble cu balansier, unite printr-o platformă și putând să cuprindă până la două sute de oameni. Da, sute de indigeni ar fi alergat la primul semnal – și ce plească pentru ei dacă prețul pilotajului ar fi fost calculat după tonajul insulei cu elice! Două sute cincizeci și nouă de milioane de tone... Dar comandorul Simcoë, căruia aceste meleaguri îi sunt familiare, n-are nevoie de serviciile lor. El n-are încredere decât în el însuși și în priceperea ofițerilor care-i execută ordinele cu o precizie absolută.

Tonga-Tabu este întrezărită în dimineața zilei de 9 ianuarie, de la o distanță de trei-patru mile. Este o insulă foarte joasă, a cărei existență nu se datorează unui efort geologic. Tonga-Tabu n-a crescut din adâncul oceanului,

ca atâtea alte insule încremenite după ce au venit să respire la suprafața apei. Ea a fost construită încet, încet, de coralii care și-au clădit etajele lor madreplice.

Și ce muncă! O circumferință de o sută de kilometri și o suprafață de șapte-opt sute de kilometri pătrați, pe care trăiesc douăzeci de mii de locuitori!

Comandorul Simcoë se oprește în fața portului Maofuga. Imediat se stabilesc legături între insula sedentară și insula mișcătoare, soră a Latoniei de mitologică amintire¹²⁷! Ce diferență între acest arhipelag și insulele Marchize, Pomotu sau Arhipelagul Societății! Influența engleză e dominantă și, supus acestei dominații, regele George I nu-i va primi cu brațele deschise pe acești miliardezi de origine americană.

Totuși, la Maofuga, cvartetul dă peste un mic centru francez. Acolo se află reședința episcopului Oceaniei, care e plecat într-un turneu pastoral prin celelalte arhipelaguri. Acolo se află Misiunea catolică, școlile de băieți și fete, casa călugărițelor. E de prisos să spunem că parizienii sunt primiți cu cordialitate de compatrioții lor. Superiorul Misiunii le oferă ospitalitate, ceea ce-i scutește să recurgă la «Casa Străinilor». Cât despre excursii, ele îi vor face să cunoască doar alte două localități importante: Nakualofa, capitala statelor regelui George, și satul Mua, ai cărui locuitori – patru sute la număr – practică religia catolică.

Când Tasman a descoperit Tonga-Tabu, i-a dat numele Amsterdam – nume pe care nu-l justifică deloc casele din frunze de *pandanus* și fibre de cocotier. E adevărat că locuințele europene nu lipsesc, dar numele indigen î se potrivește mai bine insulei.

Portul e situat pe coasta septentrională. Dacă Standard-Island ar fi ancorat cu câteva mile mai spre vest, Nakualofa, cu palatul și grădinile regale, s-ar fi oferit privirilor miliardeze. Dacă, dimpotrivă, comandorul Simcoë s-ar fi îndreptat mai spre est, ar fi găsit un golf care mușcă destul de adânc litoralul și la al cărui capăt se află satul Mua. El n-a făcut-o pentru că ar fi riscat să eșueze în mijlocul acestor sute de insulițe, ale căror strâmtori nu lasă să treacă decât vase de tonaj mic. Insula cu elice trebuie deci să rămână în fața Maofugăi pe tot timpul popasului.

Dacă un oarecare număr de miliardezi debarcă în port, sunt destul de puțini cei care se gândesc să cutreiere insula. Ea este totuși fermecătoare și

merită laudele cu care a copleșit-o Elisée Reclus. E adevărat că e foarte cald, că atmosfera e încărcată și că ploile extrem de violente sunt de natură să calmeze ardoarea excursioniștilor. Trebuie să fii cuprins de nebunia turismului pentru a te aventura în interior. Frascolin, Pinchinat, Yvernès o fac totuși – numai ei, pentru că este imposibil să-l hotărască pe violoncelist să iasă din camera lui confortabilă înainte de a se însera, când briza marină răcorește țărmurile Maofugăi. Suprintendentul el însuși se scuză că nu poate să-i întovărășească pe cei trei pasionați.

— M-aș topi pe drum! le spune el.

— Ei și? Te-am aduce înapoi într-o sticlă! ripostează alteța-sa.

Această perspectivă atrăgătoare nu-l convinge pe Calistus Munbar, care preferă să se păstreze în stare solidă.

Din fericire pentru miliardezi, de trei săptămâni soarele urcă din nou spre emisfera septentrională și Standard-Island va ști să se țină la distanță de această vatră incandescentă, astfel încât să păstreze o temperatură moderată.

A doua zi, cei trei prieteni părăsesc Maofuga în zori și se îndreaptă către capitala insulei. E cald, desigur; dar această căldură e suportabilă la adăpostul cocotierilor, al arborilor *leki-leki*, *tuitui* (copaci-lumânări), *cocas*, ale căror fructe roșii și negre alcătuiesc ciorchini de nestemate orbitoare.

Capitala se arată către amiază în splendida ei înflorire – expresie care nu-i lipsită de adevăr în această epocă a anului. Palatul regelui pare să răsără dintr-un gigantic buchet de verdeță. E un contrast izbitor între colibele indigene acoperite de flori și locuințele cu aspect foarte britanic ale misionarilor protestanți. Influența acestor misionari wesleyeni¹²⁸ a fost considerabilă, și, după ce au masacrat o parte, tongienii au sfârșit prin a adopta credința lor. Insularii n-au renunțat totuși în întregime la practicele mitologiei canace. Pentru ei, marele preot este superior regelui. În învățăminte bizarei lor cosmogonii, geniile bune și rele joacă un rol important. Creștinismul nu va dezrădăcina cu ușurință tabuul, respectat și acum. Când e vorba de a-l îndepărta, asta se face doar prin ceremonii de ispășire, în cursul cărora se sacrifică uneori vieți omenești.

Trebuie amintit, după relatările exploratorilor – mai cu seamă cea a domnului Aylie Marin, în urma călătoriei sale din 1882 – că Nakualofa nu e decât un centru pe jumătate civilizat.

Frascolin, Pinchinat, Yvernès n-au niciun chef să-și depună omagiile la picioarele regelui George – și nu în sens metaoric, pentru că obiceiul este de a săruta picioarele suveranului. Parizienii noștri se felicită pentru prudența lor când, în piața Nakualofei, îl zăresc pe *tui*, cum i se spune Maiestății Sale, îmbrăcat într-un fel de cămașă albă și cu o scurtă rochie de stofă autohtonă, prinșă în jurul șalelor. Această sărutare s-ar fi numărat, fără îndoială, printre cele mai neplăcute amintiri de călătorie.

— Se vede că în regiunea asta nu prea stau bine cu apa! remarcă Pinchinat.

Într-adevăr, la Tonga-Tabu, la Vavao, ca și în celealte insule ale arhipelagului, hidrografia nu înregistreză niciun pârâu, nicio lagună. Apa de ploaie păstrată în cisterne, iată tot ce oferă natura indigenilor, care se arată la fel de economi ca și suveranul lor.

În aceeași zi, cei trei turiști se întorc foarte obosiți în portul Maofuga și regăsesc cu mare satisfacție apartamentul de la cazino. În fața neîncrezătorului Sébastien Zorn, ei afirmă că excursia a fost dintre cele mai interesante. Dar îndemnurile poetice ale lui Yvernès nu-l pot hotărî pe violoncelist să-i însوțească a doua zi în satul Mua.

Drumul va fi destul de lung și foarte obositor. Excursioniștii s-ar putea crăpa folosind una dintre șalupele electrice pe care Cyrus Bikerstaff le-ar pune-o cu plăcere la dispoziție. Dar explorarea acestui ținut ciudat constituie un motiv destul de temeinic pentru ca turiștii să pornească pe jos către golful Mua, ocolind un litoral coralian mărginit de insulițe în care par să-și fi dat întâlnire toți cocotierii Oceaniei.

Ajung la Mua abia după-amiază. Vor trebui deci să doarmă acolo. Dealtfel, există un loc nimerit să-i adăpostească pe francezi: reședința misionarilor catolici. Superiorul își întâmpină oaspeții cu o bucurie emoționantă – ceea ce le amintește felul în care au fost primiți de mariștii din Samoa. Ce seară plăcută, ce discuție interesantă, în care a fost vorba mai mult despre Franța decât despre colonia tongiană! Călugării se gândesc cu oarecare nostalgie la patria atât de îndepărtată!...

Superiorul înfățișează oaspeților săi, cu un anume orgoliu, clădirile Misiunii, casa construită gratuit de indigenii din Mua și această frumoasă biserică proiectată de arhitecții tongieni, cu care nici confrății lor din Franța nu s-ar rușina.

Seară, artiștii se plimbă prin împrejurimile satului, până la vechile morminte de la Tui-Tonga, unde șistul și coralul se unesc într-o artă primitivă și încântătoare. Ei vizitează și antica plantație de meași, baniani sau smochini monstruoși, cu rădăcinile împletite ca niște șerpi, a căror circumferință depășește câteodată șaizeci de metri. Frasolin ține să-i măsoare; apoi, înscriind această cifră pe carnetul său, îl roagă pe superior să o certifice. Cine va mai pune la îndoială, după asta, existența unui asemenea fenomen vegetal?!...

O cină bună, un somn bun în cele mai bune camere ale Misiunii. Apoi un dejun bun, un rămas bun de la misionari și întoarcerea la Standard-Island, exact în clipa în care ceasul primăriei sună orele cinci. De data aceasta, cei trei excursioniști n-au nevoie de exagerări metaforice pentru a-l asigura pe Sébastien Zorn că au rămas cu amintiri de neuitat.

A doua zi, Cyrus Bikerstaff primește vizita căpitanului Sarol – și iată în legătură cu ce:

Un anumit număr de malaiezi – aproape o sută – fuseseră recrutați în Noile Hebride și duși la Tonga-Tabu pentru lucrări de defrișare. Or, aceste lucrări terminându-se nu cu mult în urmă, malaiezii așteptau ocazia de a se întoarce în arhipelagul lor. Ar vrea guvernatorul să-i primească pe Standard-Island? Căpitanul Sarol a venit să ceară această permisiune. În cinci sau șase săptămâni vor ajunge la Erromango și transportul indigenilor nu înseamnă o sarcină prea grea pentru bugetul municipal.

N-ar fi fost generos să refuzi acestor bravi oameni un serviciu atât de ușor de făcut. Iată de ce guvernatorul acordă autorizația, ceea ce îi atrage mulțumirile căpitanului Sarol și ale mariștilor de la Tonga-Tabu, pentru care fuseseră recrutați malaiezii.

Cui i-ar fi dat prin gând că Sarol își înmulțea astfel complicii, că acești neohebridieni îi vor veni în ajutor când va fi timpul? E cazul să se felicite că i-a întâlnit la Tonga-Tabu și că i-a introdus pe Standard-Island!...

Aceasta este ultima zi pe care o vor petrece miliardezi în arhipelag.

După-amiază, vor putea asista la una dintre sărbătorile jumătate laice, jumătate religioase, la care indigenii participă cu o extraordinară însuflețire.

Programul acestor sărbători, pe care tongienii le așteaptă cu aceeași nerăbdare ca și frații lor din Sampa și din Marchize, cuprinde mai multe numere de dansuri diferite. Cum asta îi interesează pe parizieni, ei debarcă pe la ora trei.

Îi însوește suprintendentul și, de data asta, Athanase Dorémuș li s-a alăturat și el. Oare nu este indicată la o ceremonie de acest fel prezența unui profesor de grătie și de ținută? Sébastien Zorn s-a hotărât să-și urmeze camarazii, mai dornic, desigur, să asculte muzica tongiană decât să asiste la zbenguielile coregrafice ale populației.

Când ajung în piață, sărbătoarea e în toi. Lichiorul de kava, extras din rădăcina uscată a piperului, circulă în ploști și se scurge de-a lungul gâtlejurilor a o sută de dansatori, bărbați și femei, tineri și tinere, acestea din urmă împodobite cu lungile plete pe care trebuie să le poarte astfel până în ziua măritișului.

Orchestra este foarte modestă, având ca instrumente flautul nazal, numit *fanghu-fanghu*, și o duzină de *nafas*, tobe în care se lovește cu bătăi iuți – «și chiar în măsură», cum remarcă Pinchinat.

Evident, foarte manieratul Athanase Dorémuș nu poate simți decât cel mai deplin dispreț pentru dansuri care nu intră în categoria cadrilurilor, a polcilor, a mazurcilor și a valsurilor școlii franțuzești.

Iată de ce nu se jenează să ridice din umeri, spre deosebire de Yvernès, căruia aceste dansuri i se par pătrunse de o veritabilă originalitate.

La început, dansatorii rămân așezați pe pământ și dansurile nu se compun decât din atitudini, gesturi de pantomimă, legănări ale corpului, într-un ritm lent și trist, de un efect straniu.

Acestei legănări îi urmează dansurile în picioare, în care tongienii și tongienele dau frâu liber temperamentului lor năvalnic, mimând zboruri grăgioase, ori închipuind, prin atitudinile lor, mânia războinicului, alergând pe potecile războiului.

Cvartetul privește spectacolul cu ochi de artist, întrebându-se unde ar ajunge indigenii dacă ar fi îmboldiți de muzica plină de vioiciune a balurilor pariziene.

Atunci Pinchinat – se cunoaște că ideea îi aparține! – propune camarazilor săi să trimîtă la cazinou după instrumente și să ofere acestor balerini și balerine cele mai turbate 6/8 și cele mai formidabile 2/4 din repertoriile lui Lecocq, Audran și Offenbach.

Propunerea este acceptată și Calistus Munbar nu se îndoiește că efectul va fi prodios.

După o jumătate de ceas, instrumentele sunt aduse și balul poate să înceapă.

Indigenii sunt foarte surprinși, manifestându-și totodată marea plăcere de a asculta violoncelul și cele trei viori, care revarsă o muzică ultrafranțuzească.

Adevărul este că nu sunt deloc nesimțitori la asemenea efecte și e evident că dansurile caracteristice balurilor populare sunt instinctive, se învață fără profesori – orice-ar gândi despre asta Athanase Dorémus. Tongienii și tongienele se întrec în sărituri, mișcări din solduri și volte, când Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin și Pinchinat atacă ritmurile drăcești din *Orfeu în Infern*¹²⁹.

Suprintendentul, el însuși, nu se mai poate stăpâni și iată-l abandonându-se, de unul singur, figurilor inspirate ale unui cadril dezordonat, în timp ce profesorul de grație și ținută își acoperă chipul în fața unor asemenea orori. În toiul acestei cacofonii, amplificate de flamele nazale și tobele sonore, furia dansatorilor atinge maximul de intensitate și nu se știe unde-ar fi ajuns, dacă n-ar fi survenit un incident care pune capăt infernalei coregrafii.

Un tongian, bărbat înalt și puternic, vrăjit de sunetele pe care le scoate Sébastien Zorn din instrumentul său, se azvârle asupra violoncelului, îl smulge și fuge cu el strigând:

— Tabu!... Tabu!...

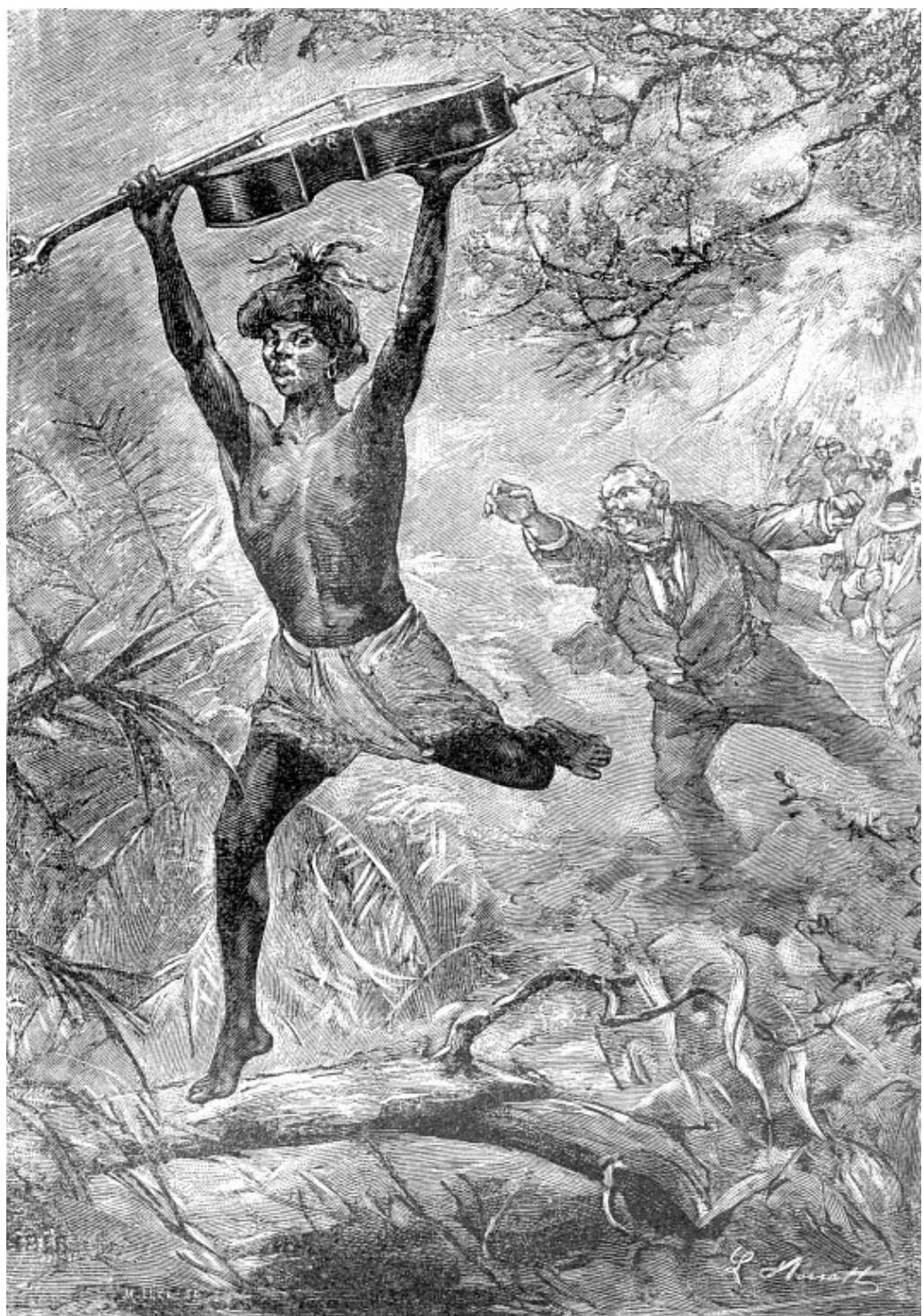
Violoncelul este tabu! Nu mai poate fi atins fără a se comite un sacrilegiu! Marii preoți, regele George, demnitarii curții sale, întreaga populație a insulei s-ar revolta dacă această datină ar fi încălcată.

Sébastien Zorn nu înțelege acest lucru. El ține la capodopera lui Gand și Bernardel. Iată-l deci năpustindu-se pe urmele indigenului. Camarazii săi pornesc după el. Indigenii se amestecă. E o debandadă generală.

Dar tongianul se îndepărtează cu asemenea iuțeală, încât nu mai poate fi ajuns. În câteva minute, e departe, foarte departe!

Sébastien Zorn și ceilalți, nemairezistând, se întorc lângă Calistus Munbar, care a rămas fără glas. Să spunem că violoncellistul e cuprins de o furie de nedescris, ar fi prea puțin. El spumegă, se sufocă! Tabu sau nu, să i se înapoieze instrumentul! Violoncelul trebuie restituit proprietarului său, chiar dacă pentru asta Standard-Island ar trebui să declare război arhipelagului Tonga – și nu s-au văzut războaie izbucnind pentru motive mai puțin serioase?

Din fericire, autoritățile insulei au intervenit în această problemă. După un ceas, indigenul a fost găsit și obligat să înapoieze instrumentul. Această restituire nu s-a efectuat fără piedici și nu era departe clipa în care ultimatumul guvernatorului Cyrus Bikerstaff ar fi

stârnit, poate, în legătură cu problema tabuului, pasiunile religioase ale întregului arhipelag.

Dealtfel, anularea tabuului a trebuit să se facă după toate regulile, potrivit ceremoniilor obișnuite în asemenea împrejurări. După datină, un număr considerabil de porci sunt gâtuiți, fripti înăbușit într-o groapă umplută cu pietre înrosite în foc, patate, taros și fructe de masore, apoi mâncăti, spre deplina satisfacție a stomacurilor tongiene.

Cât despre violoncel, cu coardele puțin destinse în învălmășeală, Sébastien Zorn îl reacordează după ce constată că n-a pierdut nimic din calitățile sale în urma descântecelor indigene.

O colecție de fiare

Părăsind Tonga-Tabu, Standard-Island se îndreaptă spre nord-vest, către arhipelagul Fidji. Ea începe să se depărteze de tropic, urmând soarele în drumu-i spre Ecuator. Nu e nevoie să se grăbească. Cum numai două sute de leghe o despart de arhipelagul fidjian, comandorul Simcoë păstrează o viteză moderată, ca de plimbare.

Briza e schimbătoare, dar ce contează briza pentru puternicul aparat marin? Dacă la această limită a paralelei a douzeci și treia izbucnesc uneori furtuni violente, Bijuteria Pacificului nu se sinchisește câtuși de puțin. Electricitatea care saturează atmosfera se scurge prin numeroase tije metalice aşezate pe edificii și locuințe. Ploile – chiar torențiale – pe care le revarsă norii furtunoși sunt binevenite. Parcul și câmpia înverzesc sub aceste dușuri, rare dealtfel. Viața se desfășoară deci în cele mai fericite condiții, în mijlocul serbărilor, concertelor, receptiilor. Legăturile dintre cele două sectoare au devenit un lucru obișnuit și se pare că nimic n-ar mai putea să amenințe viitorul.

Cyrus Bikerstaff nu se căiește că a satisfăcut cererea căpitanului Sarol de a-i îmbarca pe neohebridieni. Acești indigeni caută să devină folositori, îngrijindu-se de muncile câmpului, aşa cum făceau pe câmpia tongiană. Sarol și malaiezii săi nu-i părăsesc deloc în timpul zilei și, la căderea nopții, se îndreaptă cu totii către cele două porturi în care i-a repartizat municipalitatea. Nu li se poate reprosha nimic. N-ar fi oare cazul să se facă o încercare de a-i converti? Până acum n-au adoptat creștinismul, căruia o mare parte a populației neohebridiene i se arată refractară, cu toate

eforturile misionarilor anglicani și catolici. Clerul de pe Standard-Island s-a gândit la asta, dar guvernatorul n-a vrut să încuviințeze nicio tentativă.

Neohebridienii, bărbați între douăzeci și patruzeci de ani, sunt de talie mijlocie, cu tenul mai închis decât malaiezii și, dacă oferă mai puține exemplare reușite ca indigenii din Tonga și Samoa, în schimb par înzestrați cu o mare rezistență. Ei păstrează cu grijă puținii bani pe care i-au câștigat în slujba mariștilor de la Tonga-Tabu și nu le dă prin gând să-i risipească pe băuturi alcoolice – care nu le-ar fi vândute, de altfel, decât cu multă greutate. Scutiți, pe deasupra, de orice cheltuieli, n-au fost niciodată atât de fericiți în sălbaticul lor arhipelag.

Și totuși, datorită căpitanului Sarol și unindu-se cu compatrioții lor din Noile Hebride, acești indigeni vor deveni complici la opera de distrugere a cărei oră se apropiе. Ferocitatea lor va reapare atunci. Oare nu sunt ei urmașii bandelor de masacratori care au creat o atât de redutabilă faimă întregii populații din această parte a Pacificului?

Până atunci, miliardezii trăiesc cu gândul că nimic n-ar putea întuneca o existență în care totul este prevăzut cu atâta logică și organizat cu atâta înțelepciune. Cvartetul obține mereu aceleași succese. Lumea nu obosește nici să-l asculte, nici să-l aplaude. Opera lui Mozart, Beethoven, Haydn, Mendelssohn va fi prezentată în întregime. În afara concertelor obișnuite de la cazinou, doamna Coverley dă serate muzicale foarte căutate. Regele și regina Malecarliei le-au onorat de câteva ori cu prezența lor. Dacă Tankerdonii n-au venit încă în vizită la hotelul de pe Boulevardul Cincisprezece, Walter este nelipsit de la aceste serate. Nu e cu puțină ca multașteptata lui căsătorie cu miss Dy să nu devină un fapt împlinit într-o zi sau altă. În saloanele tribordeze și babordeze se vorbește deschis despre asta. Sunt desemnați chiar martorii viitorilor logodnici. Nu mai lipsește decât autorizația capilor de familie. Nu se va găsi oare o împrejurare care să-i oblige pe Jem Tankerdon și Nat Coverley să se pronunțe?...

Împrejurarea așteptată cu atâta nerăbdare n-a întârziat să se ivească. Dar cu prețul căror încercări și cât de primejduită a fost securitatea insulei cu elice!

În după-amiaza zilei de 16 ianuarie, aproximativ în centrul întinderii de apă care desparte Tonga de Fidji, o navă se ivește spre sud-est. Pare să se îndrepte către Tribord-Harbour. Trebuie să fie un vas cu aburi de șapte-opt

sute de tone. Niciun pavilion nu flutură pe catarg – și nu se înalță nici când vasul s-a apropiat la numai o milă.

Care să-i fie naționalitatea? Oamenii de veghe de la Observator nu pot să-o recunoască numai după construcție. Dar cum n-a onorat măcar cu un salut această nesuferită Standard-Island, n-ar fi cu neputință să fie englez.

Dealtfel, vasul nu caută să intre în vreunul din porturi, ci pare că vrea să-și continue drumul în larg și fără îndoială că va dispare în curând.

Noaptea, fără lună, e foarte întunecată. Cerul e acoperit de nori asemănători acelor stofe plușate care absorb întreaga lumină. Niciun pic de vânt. Apele și văzduhul sunt nemîșcate. O tăcere adâncă domnește în mijlocul acestor grele întunecimi.

Către ora unsprezece, se produce o schimbare. Vremea devine furtunoasă. Văzduhul e brăzdat de fulgere până după miezul nopții și bubuiturile tunetelor nu mai conținesc, fără să cadă nicio picătură de ploaie.

Poate că aceste bubuituri, datorite cine știe cărei furtuni îndepărtează, i-au împiedicat pe vameșii de la bateria Pupei să audă șuierăturile neobișnuite și urletele stranii care au tulburat această parte a litoralului. Nu sunt nici șuierăturile fulgerelor, nici urletele tunetului. Acest fenomen, oricare i-ar fi fost cauza, nu s-a produs decât între orele două și trei dimineață.

A doua zi, o știre îngrijorătoare se răspândește în cartierele mărginașe ale orașului. Păzitorii turmelor care pasc pe câmpie, cuprinși deodată de panică, fug încotro văd cu ochii – unii către porturi, alții către grilajul orașului Milliard-City.

Fapt și mai grav încă, cincizeci de oi au fost mâncate pe jumătate în timpul nopții, iar resturile lor însângerate zac în împrejurimile bateriei de la Pupa. Câteva duzini de vaci, căprioare și cerbi, aflați în țarcurile de pe pășune și în parc, precum și vreo douăzeci de cai au avut aceeași soartă.

Fără îndoială că aceste animale au fost atacate de fiare sălbatrice. Ce fel de fiare? Lei, tigri, pantere, hiene? E cu putință? S-a mai ivit vreodată pe Standard-Island măcar una dintre aceste redutabile carnasiere? Ar fi posibil să fi venit pe apă? În sfârșit, se află oare Bijuteria Pacificului în vecinătatea Indiei, a Africii, a Malaieziei, a căror faună cuprinde și astfel de animale sălbatrice?...

Nu! Standard-Island nu se află nici aproape de locul unde se varsă Amazonul sau la gurile Nilului și totuși, pe la ora șapte dimineață, două femei, care își vin în fire abia în parcul primăriei, au fost urmărite de un

enorm aligator. Întorcându-se pe țărmul lui Serpentine-river, saurianul a dispărut sub apă. Neastâmpărul ierburilor de-a lungul țărmurilor arată că și alte asemenea animale se agită pe acolo.

Puteți să vă dați seama de efectul acestor vești de necrezut! După un ceas, oamenii de pază au constatat că tigri, lei și pantere străbat câmpia în salturi. Mai multe oi, care fugeau către bariera Pintenului, sunt gătuite de doi tigri uriași. Animalele domestice aleargă spre oraș, însăspăimântate de urletele fiarelor. Același lucru se întâmplă cu oamenii care s-au dus pe câmpuri dis-de-dimineață, după treburi. Primul tramvai către Babord-Harbour abia are timp să reentre în depou, urmărit de trei lei, cărora nu le-au lipsit decât o sută de pași ca să-l ajungă.

Nu mai încape nicio îndoială: Standard-Island a fost invadată în timpul nopții de o mulțime de animale sălbaticice și Milliard-City va avea aceeași soartă dacă nu se iau de îndată măsurile necesare.

Athanase Dorémus este cel care i-a pus la curent pe artiștii noștri. Profesorul de grătie și ținută, ieșind mai devreme ca de obicei, n-a mai îndrăznit să se întoarcă acasă și s-a refugiat la cazinou, de unde nicio putere omenească nu-l va putea smulge.

— Astă-i bună! pufnește Pinchinat. Leii și tigrii dumitale sunt născociri, iar aligatorii, păcăleli de 1 aprilie!

Dar trebuie să ne înclinăm în fața faptelor. Așa că municipalitatea ordonă să se închidă porțile orașului, intrările celor două porturi și ale posturilor de vamă de pe litoral. Totodată, mersul tramvaielor este suspendat și este oprită frecventarea parcului și a câmpiei, atâtă vreme cât nu vor fi înălăturate primejdiiile acestei inexplicabile invazii.

În clipa în care agenții închid extremitatea

PRINTER'S

Bulevardului Unu, în partea dinspre parcul Observatorului, un cuplu de tigri, cu ochii învăpăiați și boturile însângerate, țâșnește la numai cincizeci de pași. Doar câteva secunde și aceste animale feroce ar fi pătruns în oraș.

Aceeași măsură de precauție a fost luată și în partea dinspre primărie, aşa că Milliard-City nu se mai teme de o agresiune.

Ce eveniment, ce sursă de inspirație, câte fapte diverse și reportaje pentru *Starboard Chronicle, New Herald* și celelalte jurnale de pe Standard-Island!

În realitate, teroarea a ajuns la culme. Palatele și casele s-au baricadat. Magazinile din cartierul comercial și-au tras obloanele. Nicio ușă n-a rămas deschisă. La ferestrele de la etaj apar chipuri încăpătătoare. Pe străzi nu se mai află decât grupele de milițieni aflate sub ordinele colonelului Stewart și detașamentele de polițiști, cu ofițerii lor.

Cyrus Bikerstaff, adjuncții săi Barthelemy Ruge și Hubley Harcourt, mobilizați din primele clipe, stau tot timpul în sala administrației. Municipalitatea primește știri telefonice îngrijorătoare din partea celor două porturi, a bateriilor și posturilor de pe litoral. Pretutindeni sunt fiare sălbaticice. Cel puțin câteva sute – spun telegramele, cărora frica le-a adăugat poate un zero. E sigur însă că un oarecare număr de lei, tigri, pantere și caimani cutreieră câmpia.

Ce s-a întâmplat oare? Să se fi refugiat pe Standard-Island o întreagă menajerie ale cărei cuști s-au sfărâmat? Dar de unde să fi venit această menajerie? Ce navă o transporta? Să fie vasul cu aburi zărit în ajun? Dacă da, ce-a devenit el? A acostat în timpul nopții? Si fiarele, după ce-au scăpat înnotând, să fi pus piciorul pe litoral acolo unde râul se varsă în ocean? În sfârșit, vasul s-a scufundat? Si totuși, atât de departe cât poate să ajungă privirea oamenilor de veghe, atât de departe cât poate vedea prin lunetă comandorul Simcoë, nicio rămășiță nu plutește la suprafața oceanului, iar insula cu elice nu s-a deplasat aproape deloc din ajun! Pe deasupra, dacă nava s-a scufundat, cum se face că echipajul său n-a căutat să se refugieze pe Standard-Island, aşa cum au făcut-o aceste carnavaliere?...

Telefonul primăriei interoghează diversele posturi și diversele posturi răspund că n-a avut loc nici ciocnire, nici naufragiu. Cu tot întunericul, ar fi băgat de seamă! Hotărât lucru, dintre toate ipotezele, asta e cea mai puțin veridică.

— Mister! Mister! repetă Yvernès.

Artiștii se află la cazară, unde Athanase Dorémus ia împreună cu ei micul dejun. Dacă nu se va putea altfel, profesorul de grație și ținută va rămâne și la masa de prânz, și la cină.

— Pe cinstea mea, spune Pinchinat, ronțăind jurnalul de ciocolată muiat în ceașca aburindă, pe cinstea mea, renunț să-mi mai bat capul. Orice ar fi, să mânăcăm, domnule Dorémus, aşteptând să fim mâncați.

— Cine știe? intervine Sébastien Zorn. Să fim mâncați de lei, de tigri sau de canibali.

— Aș prefera canibali! răspunde alteța-sa. Fiecare cu gustul lui, nu-i aşa?

Acest neobosit glumeț râde, dar profesorul de grație și ținută nici nu zâmbește, iar Milliard-City, cuprins de groază, n-are deloc poftă să se înveselească.

Consiliul notabililor e convocat la sediul primăriei la ora opt dimineață. Pe străzi și pe bulevarduri nu mai pot fi întâlnite decât unitățile de milițieni și de polițiști, care se îndreaptă spre posturile ce le-au fost încredințate.

Consiliul, presidat de Cyrus Bikerstaff, își începe imediat dezbatările.

— Domnilor, spune guvernatorul, cunoașteți motivul panicii justificate care a cuprins populația insulei. În timpul nopții, Standard-Island a fost invadată de carnașiere și saurieni. Trebuie să distrugem cât mai grabnic aceste fiare – și să nu vă îndoiați de izbândă. Dar cei pe care îi administram vor trebui să se supună măsurilor luate. Circulația este încă liberă în oraș, ale cărui porți sunt închise, dar e oprită în parc și pe câmpie. Deci, până la noi dispoziții, sunt interzise comunicațiile între Milliard-City, porturi și baterii.

Aprobând aceste măsuri, consiliul trece la discutarea mijloacelor care vor duce la distrugerea fiarelor apărute pe Standard-Island.

— Milițienii și marinarii, reia guvernatorul, vor organiza hăituieli în diverse puncte ale insulei. Îi rugăm pe aceia dintre noi care au fost vânători să li se alăture, să-i călăuzească, să caute să prevină – pe cât e posibil – orice accident fatal.

— Odinoară, spune Jem Tankerdon, am vânat în India și în America. Nu mă aflu deci la primul glonț. Sunt gata – și fiul meu cel mare mă va întovărăși.

— Mulțumim onorabilului domn Tankerdon și, în ceea ce mă privește, îl voi imita, declară Cyrus Bikerstaff. Împreună cu milițienii colonelului

Stewart va opera o trupă de marinari, sub ordinele comandorului Simcoë. Rândurile lor să sunt deschise, domnilor.

Nat Coverley face o propunere asemănătoare celei a lui Jem Tankerdon și, până la urmă, toți notabilii cărora vârsta le îngăduie acest lucru se grăbesc să-și ofere serviciile. Armele cu tir rapid și cu bătaie mare nu lipsesc la Milliard-City. E neîndoいnic deci că, grație devotamentului și curajului fiecaruia, Standard-Island se va descotorosi de fiarele sălbatrice. Dar, aşa cum repetă Cyrus Bikerstaff, lucrul cel mai important este de a nu avea de regretat moartea nimănui.

— Cât despre aceste fiare, al căror număr nu-l putem preciza, adaugă el, trebuie să fie distruse într-un răstimp scurt. Dacă le-am lăsa să se aclimatizeze și să se înmulțească, securitatea insulei noastre ar fi compromisă.

— Probabil că nu sunt prea multe, remarcă cineva.

— Într-adevăr, n-au putut veni decât de pe un vas care transporta o menajerie, răspunde guvernatorul, o menajerie expediată din India, din Filipine sau din insulele Sundei, pe adresa vreunei firme din Hamburg.

La Hamburg se află cel mai important târg de animale sălbatiche, al căror preț curent se urcă la douăsprezece mii de franci pentru elefanți, douăzeci și șapte de mii pentru girafe, douăzeci și cinci de mii pentru hipopotami, cinci mii pentru lei, patru mii pentru tigri, două mii pentru jaguari – după cum se vede, prețuri destul de frumoase și care tind să crească, în timp ce prețul șerpilor e în scădere.

În legătură cu asta, unul dintre membrii consiliului atrage atenția că menajeria ar fi putut să numere și câțiva reprezentanți ai clasei ofidienelor. Guvernatorul răspunde că n-a fost încă semnalată nicio reptilă. Dealtfel, dacă leii, tigrii, aligatorii au putut să ajungă pe insulă înnotând, prin punctul de vărsare în ocean a lui Serpentine-river, asta n-ar fi fost cu puțință pentru șerpi.

Este ceea ce remarcă Cyrus Bikerstaff.

— Cred deci, spune el, că nu e de temut prezența unor boa, corali, crotali, naja, vipere și alte mostre ale speciei. Totuși, vom face totul pentru a liniști populația în legătură cu acest pericol prezumтив. Dar să nu pierdem timpul, domnilor, și, înainte de a cerceta cauzele invaziei acestor animale feroce, să le distrugem! Ele se află aici și nu trebuie să rămână!

Veți fi de acord că nu se putea spune un lucru mai întemeiat și mai plin de bun-simț. Consiliul notabililor e gata să se împrăștie, pentru a lua parte la hăituielile organizate cu ajutorul celor mai dibaci vânători, când Hubley Harcourt cere cuvântul.

Iată ce spune onorabilul adjunct:

— Domnilor notabili, nu vreau să întârzi operațiile hotărâtoare. Lucrul cel mai urgent este acum vânătoarea. Îngăduiți-mi, totuși, să vă împărtășesc ideea care mi-a venit. Poate că ea oferă o explicație foarte plauzibilă a prezenței acestor fiare pe Standard-Island.

Aparținând unei vechi familii franceze din Antile, americanizată în timpul șederii sale în Louisiana, Hubley Harcourt se bucură de foarte multă considerație la Milliard-City. Este un om foarte serios, foarte rezervat, neangajându-se niciodată cu ușurință, zgârcit la vorbă și cu opinii cărora li se acordă un credit nelimitat. Iată de ce guvernatorul îl roagă să se explică – și el o face în câteva fraze de o logică foarte strânsă:

— Domnilor notabili, ieri după-amiază a fost semnalat un vas în apropierea insulei noastre. Acest vas și-a ascuns naționalitatea, ținând – fără îndoială – ca ea să rămână necunoscută! Or, mi se pare cert că el transportă această încărcătură de carnaviere...

— Este evidență însăși! întărește Nat Coverley.

— Ei bine, domnilor notabili, dacă unii dintre dumneavoastră consideră că invadarea insulei se datorează unui accident maritim, eu nu cred acest lucru!

— Atunci, strigă Jem Tankerdon, întrezărind o rază de lumină în cuvintele lui Hubley Harcourt, să fie un act voit, plănit, premeditat?

— Oh! exclamă consiliul.

— Sunt convins! afirmă adjunctul cu o voce fermă. Și această mașinație nu poate fi decât opera eterului nostru dușman, a acestui John Bull care folosește orice mijloc împotriva insulei noastre.

— Oh! exclamă iar consiliul.

— Neavând dreptul de a cere distrugerea insulei, el a vrut s-o facă de nelocuit. Iată cum se explică această colecție de lei, jaguari, tigri, pantere, aligatori, strecurată în timpul nopții pe Standard-Island!

— Oh! exclamă consiliul pentru a treia oară.

Dar din îndoieilnic, cum era la început, acest «oh» a devenit afirmativ. Da! Trebuie să fie o răzbunare a acestor englezi înverșunați, care nu se dau în

lături de la nimic atunci când e vorba să-și mențină suveranitatea maritimă! Da! Bastimentul a fost închiriat pentru această operă criminală; apoi, după săvârșirea atentatului, a dispărut! Da! Guvernul Regatului-Unit n-a ezitat să sacrifice câteva mii de lire cu scopul de a face imposibilă sederea pe Standard-Island!

Hubley Harcourt adaugă:

— Dacă am ajuns să formulez această observație, dacă bănuielile mele s-au transformat în certitudine, aceasta se datorează faptului că mi-am amintit o întâmplare asemănătoare, o mârșăvie săvârșită în împrejurări aproape identice și de care englezii n-au putut să se spele pe mâini niciodată.

— Și totuși, apa nu le lipsește! observă unul dintre notabili.

— Apa sărată nu spală! ripostează altul.

— După cum marea n-ar fi putut să steargă pata de sânge de pe mâna ladyei Macbeth! strigă al treilea.

Și notați că acești demni consilieri se pronunță astfel înainte chiar de a cunoaște faptul la care face aluzie Hubley Harcourt.

— Domnilor notabili, reia el, când Anglia a fost nevoită să cedeze Franței Antilele franceze, ea a vrut să lase acolo o urmă a trecerii sale – și ce urmă! Până atunci nu existase niciodată măcar un singur șarpe nici în Guadelupa, nici în Martinica; după plecarea coloniei anglo-saxone, această din urmă insulă era bântuită de reptile. Răzbunarea lui John Bull! înainte de a se retrage, el aruncase sute de șerpi pe domeniul care-i scăpa din gheare și, din acea epocă, animalele veninoase s-au înmulțit la nesfârșit, spre marea pagubă a coloniștilor francezi!

Desigur că această acuzație împotriva Angliei, niciodată dezmințită, face destul de plauzibilă explicația lui Hubley Harcourt. Ne este permis să credem că John Bull ar fi vrut să facă de nelocuit insula cu elice? Să fi încercat el, într-adevăr, același lucru în Antilele franceze? Aceste fapte n-au putut fi dovedite niciodată. Totuși, în ceea ce privește Standard-Island, populația miliardeză n-avea de ce să se îndoiască.

— Ei bine! strigă Jem Tankerton, dacă francezii n-au reușit să curețe Martinica de viperele lăsate de englezi în locul lor...

Această comparație a năbădăiosului personaj este primită cu un tunet de urale.

— ...miliardezii vor ști să curețe Standard-Island de fiarele asmuțite asupra ei de către Marea Britanie!

Un nou tunet de aplauze, care nu încetează decât pentru a reîncepe și mai puternic după ce Jem Tankerdon adaugă:

— La post, domnilor, și să nu uităm că, urmărind acești lei, jaguari, tigri, caimani, îi vânăm de fapt pe englezi!

Membrii consiliului se împrăștie.

După un ceas, când principalele jurnale publică darea de seamă stenografiată a acestei ședințe, când se știe ce mâini dușmane au deschis cuștile menajeriei plutitoare, când se știe cui i se datorește invazia acestor legiuni de fiare sălbatrice, un strigăt de indignare țâșnește din toate piepturile și Anglia este blestemată împreună cu copiii și nepoții ei, în nădejdea că numele-i detestabil se va șterge, în sfârșit, din memoria omenirii!

Hăituieli

Trebuie să fie distruse toate animalele care au invadat Standard-Island. Dacă un singur cuplu de saurieni sau carnavaliere ar scăpa, securitatea insulei ar fi compromisă. Acest cuplu s-ar înmulții și atunci locuitorii ar putea tot atât de bine să meargă să trăiască în pădurile Indiei sau Africii. Să fabrici un aparat din plăci de oțel, să-l lansezi pe întinderile Pacificului, fără a stabili vreodată contactul cu țărmurile sau arhipelagurile suspecte, să-ți impui toate măsurile necesare pentru a-l feri de epidemii și invaziile și, deodată, într-o noapte... *Standard-Island Company* nu va trebui să ezite să cheme Regatul-Unit în fața unui tribunal internațional și să-i ceară despăgubiri formidabile! Oare n-a fost violat dreptul gînților în această împrejurare? Ba da! Si dacă se va face vreodată dovada...

Dar, aşa cum a hotărât consiliul notabililor, trebuie să se dea prioritate celui mai grabnic lucru.

De la bun început, contrar cerinței unor familii stăpâne de groază, nu poate fi vorba ca populația să se refugieze pe vasele aflate în cele două porturi și să fugă de pe Standard-Island. De altfel, vasele nici nu sunt destul de încăpătoare.

Nu! Aceste animale de proveniență englezescă vor fi vânate, nimicite, și Bijuteria Pacificului nu va întârzia să-și regăsească linistea de odinioară.

Miliardezii pornesc la treabă fără să piardă nicio clipă. Unii n-au ezitat să propună mijloace extreme – între altele, inundarea insulei cu elice, incendierea parcului, a câmpilor și ogoarelor, astfel încât toată această vermină să fie înecată sau arsă. Dar, în ambele cazuri, mijlocul ar fi

ineficace în ceea ce privește amfibii și e mai bine să se purceadă la o vânătoare organizată cu înțelepciune.

Tocmai asta se și face.

Trebuie să menționăm că Sarol, malaiezii și neohebridienii și-au oferit serviciile, care sunt primite fără zăbavă de guvernator. Acești oameni de ispravă au vrut să-și arate recunoștința. De fapt, căpitanul Sarol se teme mai ales ca nu cumva acest incident să îintrerupă croaziera, ca miliardei și familiile lor să nu părăsească Standard-Island sau să nu oblige administrația să pornească direct spre Madeleine-bay, ceea ce ar spulbera proiectele sale.

Cvartetul se arată la înălțimea împrejurărilor și demn de naționalitatea sa. Nu se va putea spune că francezii nu și-au pus viața în primejdie, când au fost primejdii de înfruntat! Ei pornesc la luptă sub ordinele lui Calistus Munbar, care, după câte se spune, a văzut și lucruri mai rele și ridică din umeri în semn de dispreț față de acești lei, tigri, pantere și alte animale inofensive. Poate că acest străneput al lui Barnum a fost îmblânzitor sau cel puțin director de menajerie ambulantă!?...

Hătuielile încep în aceeași dimineață și rezultatele sunt fericite de la început.

În această primă zi, doi crocodili au făcut imprudența de a se aventura pe malurile râului și, după cum se știe, saurienii, foarte de temut în elementul lichid, sunt mai puțin periculoși pe uscat, neputându-se întoarce cu ușurință. Căpitanul Sarol și malaiezii săi îi atacă cu curaj și-i ucid, nu fără ca unul dintre oameni să fi fost rănit.

Între timp, au fost semnalati încă vreo zece crocodili, care constituie, fără îndoială, grosul. Sunt animale de mari proporții, măsurând între patru și cinci metri și în consecință foarte primejdioase. Deoarece s-au refugiat în adâncul râului, marinarii îi așteaptă ca să le trimită câteva gloanțe explozive dintre cele care sfărâmă cele mai solide carapace.

Pe de altă parte, grupele de vânători se răspândesc pe câmpie. Un leu este ucis de Jem Tankerton, care a avut dreptate să spună că nu mai e la primul glonț și și-a regăsit sângele rece, dibăcia de fost vânător în Far-West. Fiara e superbă – dintre cele care pot costa cinci-șase mii de franci. O bucată de oțel i-a străpuns inima în clipa în care sărea asupra cvartetului și Pinchinat afirmă că «a simțit cum i-a făcut vânt cu coada în trecere!»

După-amiază, în timpul unui atac, un polițist este mușcat de umăr, dar guvernatorul pune la pământ o leoaică de toată frumusețea. Formidabilele

animale nu se vor mai putea înmulți – dacă John Bull a contat pe acest lucru.

Înainte de sfârșitul zilei, un cuplu de tigri cade sub gloanțele comandorului Simcoë. Un marinări din detașamentul său, grav rănit de ghearele unei fiare, a trebuit să fie transportat la Tribord-Harbour. După informațiile culese, aceste groaznice feline par să fie cele mai numeroase dintre carnavalierele debarcate pe insula cu elice.

La căderea nopții, după ce au fost urmărite cu hotărâre, fiarele se retrag sub masivele de arbori de lângă bateria Pintenului. Vânătorii își propun să le scoată de acolo dis-de-dimineață.

Din amurg până în zori, urlete înfiorătoare nu încetează să însăşimânte femeile și copiii din Milliard-City, care nu se liniștesc prea repede – dacă se vor liniști vreodată. Într-adevăr, cum să te asiguri că Standard-Island a isprăvit cu această avangardă a armatei britanice? Iată de ce reproșurile la adresa perfidului Albion curg într-un sirag nesfârșit în toate păturile miliardeze.

În zori, vânătoarea reîncepe. La ordinul guvernatorului și potrivit avizului comandorului Simcoë, colonelul Stewart se pregătește să folosească artilleria împotriva grosului acestor carnavaliere, astfel încât să le măture din ascunzișuri. Două tunuri Hotchkiss de la Tribord-Harbour, care aruncă pachete de mitralii¹³⁰, sunt aduse lângă bateria Pintenului.

Aici, linia tramvaiului traversează masivele de micoculieri în drum spre Observator. O bună parte dintre fiare și-au petrecut noaptea la adăpostul acestor arbori. Între ramurile joase apar câteva capete de lei și tigri, cu pupile scânteietoare. Marinarii, milițienii, vânătorii conduși de Jem și Walter Tankerton, Nat Coverley și Hubley Harcourt iau poziție în stânga masivelor, așteptând ieșirea animalelor pe care mitraliile nu le vor omorî pe loc.

La semnalul comandorului Simcoë, cele două tunuri trag deodată. Urlete formidabile le răspund. Fără îndoială că mai multe carnavaliere au fost atinse. Altele – vreo douăzeci – se năpustesc și, trecând prin apropierea cvartetului, sunt salutate cu o salvă care lovește mortal două dintre ele. În aceeași clipă, un tigru enorm se azvârle asupra grupului și Frascolin, izbit în teribila săritură, se rostogolește la zece pași.

Colegii se grăbesc să-i dea ajutor și-l ridică leșinat. Frascolin își revine destul de repede. N-a primit decât o lovitură – dar ce lovitură!

Între timp, se încearcă vânarea caimanilor sub apele râului Serpentinei. Dar cum să fii sigur că ai scăpat de aceste lacome animale? Adjunctul Hubley Harcourt propune să se ridice vanele râului și astfel saurienii pot fi atacați în condiții mai bune, nu fără succes.

Singura victimă este un câine minunat, aparținând lui Nat Coverley. Un aligator îl taie în două cu o singură încrizătură de fălcii. Dar o duzină de saurieni au căzut sub gloanțele milițienilor și e posibil ca Standard-Island să fie definitiv eliberată de aceste primejdioase amfibii.

De altfel, a fost o zi bună. Șase lei, opt tigri, cinci jaguari, nouă pantere, masculi și femele, se numără printre fiarele doborâte.

Seara, cvartetul – în rândul căruia se numără și Frascolin, refăcut în urma șocului – se aşază la o masă în restaurantul cazaroului.

— Îmi place să cred că suntem la capătul suferințelor, spune Yvernès.

— Dacă nu cumva steamerul, ca o a doua arcă a lui Noe, cuprindea toate animalele creațiunii, răspunde Pinchinat.

E cu totul de necrezut și Athanase Dorémus se simte destul de asigurat că să se întoarcă la domiciliul său de pe Boulevard Douăzeci și cinci. Acolo, în casa baricadată, își regăsește bătrâna servitoare desprătată la gândul că din bătrânlul său stăpân n-au mai rămas decât resturi informe.

Noaptea e destul de liniștită. Abia dacă se aud urlete îndepărțate spre Babord-Harbour. E de crezut că a doua zi, printr-o pieptănare generală a câmpiei, distrugerea fiarelor va fi desăvârșită.

Echipele de vânători se alcătuiesc din nou dis-de-dimineață. E de la sine înțeles că de douăzeci și patru de ore Standard-Island a rămas pe loc, personalul mașinilor participând la opera comună.

Echipele, cuprinzând fiecare douăzeci de oameni, înarămati cu puști cu tragere rapidă, au ordin să străbată întreaga insulă. Colonelul Stewart n-a mai socotit necesar să întrebuițeze tunurile împotriva fiarelor, acum, când s-au împrăștiat. Treisprezece animale, încolțite în împrejurimile bateriei de la pupă, cad sub gloanțe. Dar și doi vameși de la portul vecin, răsturnați de un tigru și o panteră, au fost grav răniți.

Această ultimă vânătoare ridică la cincizeci și trei numărul animalelor ucise de la prima hăituială din ajun.

E ora patru dimineața. Cyrus Bikerstaff și comandorul Simcoë, Jem Tankerdon și fiul său, Nat Coverley și cei doi adjuncți, câțiva notabili, escortați de un detașament de milicie, se îndreaptă spre primărie, unde consiliul aşteaptă rapoartele expediate de cele două porturi, de bateriile Pintenului și Pupei.

Când nu se mai află decât la o sută de pași de edificiul comunal, izbucnesc strigăte puternice. Bărbați, femei și copii, cuprinși deodată de panică, fug pe Bulevardul Unu.

Imediat, guvernatorul, comandorul Simcoë, însotitorii lor aleargă spre scuar, al cărui grilaj ar fi trebuit să fie închis. Dar, printr-o inexplicabilă neglijență, acest grilaj era deschis, și una dintre fiare – poate cea din urmă – a pătruns în oraș.

Nat Coverley și Walter Tankerdon se avântă primii în scuar.

Deodată, în timp ce se afla la trei pași de Nat Coverley, Walter este atacat de un tigru enorm.

Neavând timp să introducă un cartuș în pușcă, Nat Coverley trage cuțitul de vânătoare de la centură și se aruncă în ajutorul lui Walter, în clipa în care ghearele fiarei se înfig în umărul acestuia.

Walter este salvat, dar tigrul se întoarce împotriva lui Nat Coverley.

Acesta îl lovește, dar nu poate să-l atingă în inimă și cade pe spate.

Tigrul se retrage, răgind cu gura deschisă și limba însângerată.

Se aude o detunătură.

Jem Tankerdon a deschis focul.

Răsună a doua.

Glonțul explodează în corpul tigrului.

Walter este ridicat, cu umărul pe jumătate sfâșiat.

Cât despre Nat Coverley, dacă n-a fost rănit, în orice caz nu și-a văzut niciodată moartea atât de aproape.

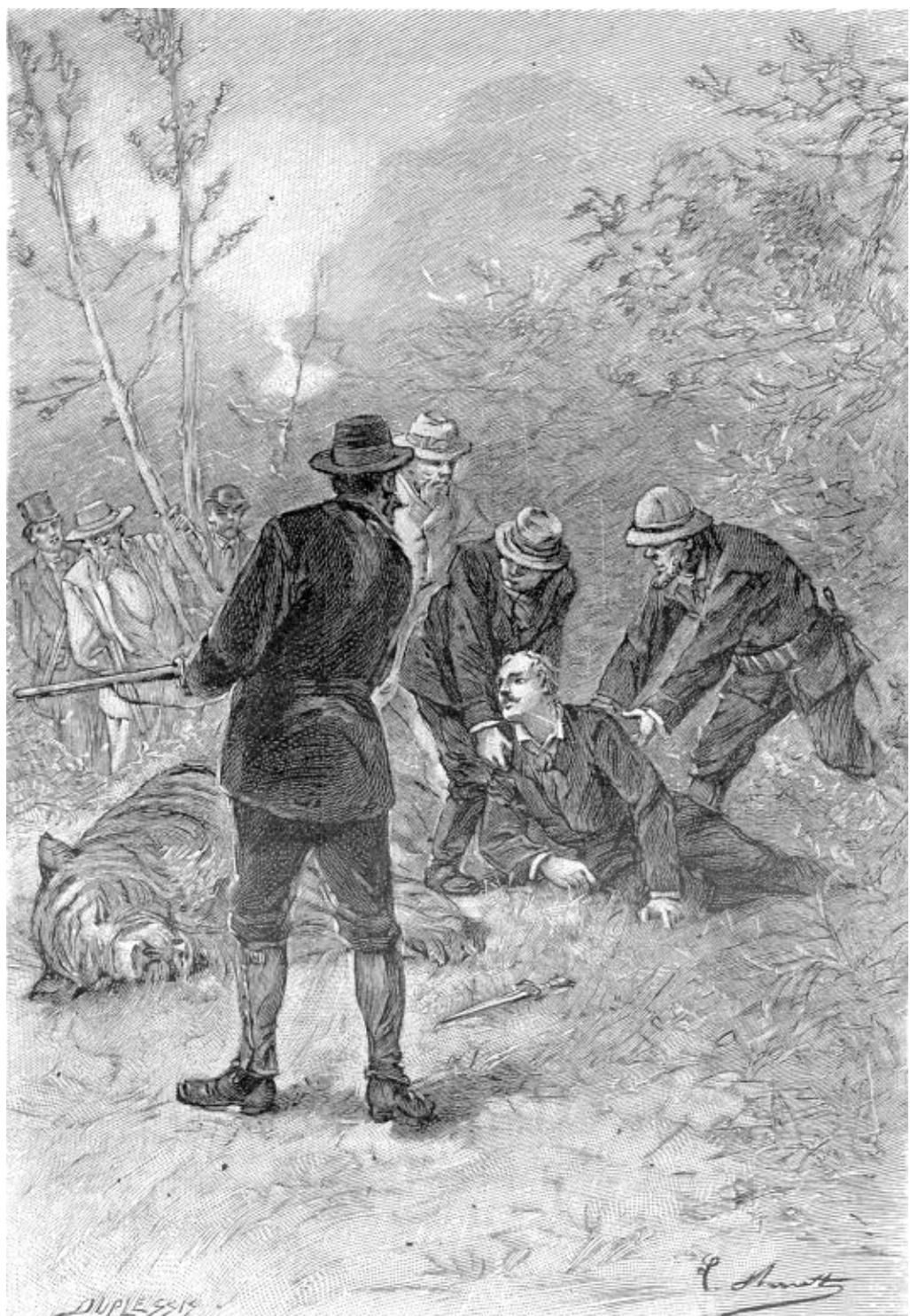
Ridicându-se, el înaintează spre Jem Tankerdon și-i spune cu o voce gravă:

— Mi-ați salvat viața. Mulțumesc!

— Ați salvat viața fiului meu. Mulțumesc! răspunse Jem Tankerdon.

Și își dau mâna, ca semn al unei recunoștințe care ar putea să se transforme în prietenie sinceră.

Walter este transportat de îndată în palatul din

Bulevardul Nouăsprezece unde s-a refugiat familia sa, în timp ce Nat Coverley se întoarce acasă la brațul lui Cyrus Bikerstaff.

În ceea ce privește tigrul, suprintendentul va ști cum să folosească minunata lui blană. Superbul animal este destinat unei împăieri de prima clasă și va figura în Muzeul de Istorie Naturală din Milliard-City, cu această inscripție:

«Oferit de Regatul-Unit al Marii Britanii și al Irlandei insulei cu elice, infinit recunoscătoare.»

Dacă atentatul trebuie pus pe seama Angliei, nu s-ar fi putut găsi o răzbunare mai spirituală. Cel puțin aceasta este părerea altelei-sale Pinchinat, bun cunoșcător în materie.

Nu trebuie să ne mirăm că, de a doua zi, doamna Tankerdon o vizitează pe doamna Coverley, mulțumindu-i pentru serviciul adus lui Walter, și că doamna Coverley îi întoarce vizita, mulțumindu-i pentru serviciul adus soțului său. Să spunem chiar că miss Dy a întovărășit-o pe mama sa și au cerut doamnei Tankerdon, în chip firesc, noutăți despre scumpul ei rănit.

În sfârșit, totul e în regulă și, scăpată de primejdioșii săi oaspeți, Standard-Island poate să-și reia în deplină siguranță drumul către arhipelagul Fidji.

Fidji și fidjianii

— Cât zici? întreabă Pinchinat.

— Două sute cincizeci și cinci, prieteni, răspunde Frascolin. Da, arhipelagul Fidji cuprinde două sute cincizeci și cinci de insule și insulițe.

— Și ce ne interesează pe noi, din moment ce Bijuteria Pacificului nu va face două sute cincizeci și cinci de popasuri?

— N-ai să știi niciodată geografie! declară Frascolin.

— Și tu... tu știi prea multă! ripostează alteța-sa.

Frascolin este tratat totdeauna astfel când vrea să-i instruiască pe recalciitanții săi colegi.

Totuși, Sébastien Zorn, ascultându-l cu mai multă bunăvoiță, se lasă dus în fața hărții cazinoului, pe care poziția insulei cu elice este trecută în fiecare zi. E ușor să urmărești itinerarul de la plecarea din Madeleine-bay. Acest itinerar formează un fel de mare «S», a cărui buclă inferioară se desfășoară până la grupul insulelor Fidji.

Frascolin arată violoncelistului îngrămadirea de insule descoperite de Tasman în 1643 – un arhipelag cuprins între a şaisprezecea şi a douăzecea paralelă sudică şi între al o sută şaptezeci şi patrulea meridian vestic şi al o sută şaptezeci şi nouălea meridian estic.

— Ne aventurează deci cu maşina noastră mătăhăloasă printre sutele de pietricele semănate în drumul său? întreabă Sébastien Zorn.

— Da, bătrânul meu tovarăş de corabie, răspunde Frascolin, şi dacă priveşti cu puţină atenţie...

— Şi totodată închizând gura... adaugă Pinchinat.

— De ce? se miră violoncelistul.

— Ca să nu intre muştele în ea.

— La ce muscă faci aluzie?

— La aceea care te înteapă de câte ori te apuci să vorbeşti de rău Standard-Island!

Sébastien Zorn ridică din umeri dispreţitor şi se întoarce spre Frascolin:

— Cum spuneai?

— Spuneam că pentru a ajunge la cele două insule mari – Viti-Levu şi Vanua-Levu – există trei strâmtori care traversează grupul oriental: Nanuku, Lakemba, Oneata.

— Fără a pune la socoteală pe cea unde te sfărâmi într-o mie de bucăţi! exclamă Sébastien Zorn. Până la urmă, o să ni se întâmple şi asta!... E îngăduit oare să navighezi în astfel de ape cu un întreg oraş şi cu o întreagă populaţie în acest oraş?... Nu! Acest lucru e contrar legilor naturii!

— Musca! ripostează Pinchinat. Iat-o, musca lui Zorn, iat-o! Într-adevăr, mereu aceste profeţii supărătoare, la care încăpătânătul de violoncelist nu vrea să renunţe!

E adevărat că în această regiune a Pacificului primul grup al insulelor Fidji e ca o barieră în calea navelor venind dinspre est. Dar putem să fim liniştici: trecătorile sunt destul de largi pentru ca Ethel Simcoë să se poată hazarda cu aparatul său plutitor, chiar nepunându-le la socoteală pe cele amintite de Frascolin. Cele mai importante insule, în afara celor două Levu situate la vest, sunt Ono, Ngaloa, Kandabu etc.

Între aceste vârfuri răsărîte din adâncurile oceanului este închisă o mare, marea Koro, şi dacă acest arhipelag, întrezărit de Cook, vizitat de Bligh în 1789 şi de Wilson în 1792, e atât de binecunoscut, asta se datorează faptului că remarcabilele călătorii ale lui Dumont d'Urville în 1828 şi 1833, ale

americanului Wilkes în 1839, ale englezului Erskine în 1853, apoi expediția lui *Herald*, comandat de căpitanul Durham din marina britanică, au permis întocmirea unor hărți de o precizie care face cinstea inginerilor hidroografi.

Deci, comandorul Simcoë n-are de ce să ezite. Venind din sud-est, el intră în trecătoarea Vulanga, lăsând la babord insula cu același nume – un fel de plăcintă servită pe platoul său de coral. A doua zi, Standard-Island pătrunde în marea interioară, apărată de solide lanțuri submarine împotriva hulei din larg.

E de la sine înțeles că echipa de animalele feroce, apărute sub acoperirea drapelului britanic, nu s-a stins încă. Miliardezi se țin în gardă. Pădurile, câmpurile, apele sunt cercetate fără continență. Nicăieri, nicio urmă de fiare. Nici ziua, nici noaptea nu se mai aud răgete. O bucată de vreme, câțiva fricoși preferă să nu părăsească orașul și să nu se aventureze în parc și pe câmpie. Oare nu e de temut că vasul a debarcat o încărcătură de șerpi – ca în Martinica! – și că pădurile sunt infestate? Iată de ce se instituie un premiu pentru oricine va captura una din aceste reptile. Va fi plătită cu greutatea ei în aur sau după lungime, la centimetru, și dacă va avea talia unui boa, suma va fi frumoasă, nu glumă! Dar, cum cercetările n-au dat niciun rezultat, spiritele se liniștesc. Standard-Island se află din nou în deplină siguranță. Autorii acestei mașinații, oricine ar fi ei, s-au ales doar cu atâta.

Rezultatul cel mai important îl constituie împăcarea dintre cele două sectoare ale orașului. De la afacerea Walter-Coverley și Coverley-Tankerdon, familiile tribordeze și babordeze se vizitează, se invită, se primesc. Recepții peste recepții, serbări peste serbări. În fiecare seară, bal și concert la principalii notabili, mai ales la palatele de pe Bulevardul Nouăsprezece și Bulevardul Cincisprezece. Cvartetul Concertant abia mai face față. Dealtfel, entuziasmul cu care e întâmpinat nu descrește, ci dimpotrivă.

În sfârșit, într-o dimineață, în timp ce Standard-Island răscolește cu puternicele sale elice suprafața liniștită a mării Koro, se răspândește marea veste: domnul Jem Tankerdon s-a dus la palatul domnului Nat Coverley și a cerut mâna fiicei sale, domnișoara Dy Coverley, pentru fiul său, Walter Tankerdon. Si domnul Nat Coverley a acordat mâna domnișoarei Dy Coverley, fiica sa, lui Walter Tankerdon, fiul domnului Jem Tankerdon. Problema zestrei n-a creat nicio dificultate. Ea va fi de două sute de milioane pentru fiecare dintre tinerii căsătoriți.

— Vor avea din ce să trăiască... chiar în Europa! remarcă pe bună dreptate Pinchinat.

Cele două familii primesc felicitări de pretutindeni. Guvernatorul Cyrus Bikerstaff nu-și ascunde marea satisfacție. Grație acestei căsătorii, dispar cauzele rivalității atât de compromițătoare pentru viitorul insulei cu elice. Regele și regina Malecarliei sunt printre primii care trimit felicitări și urări de bine tinerei perechi. În cutiile de scrisori plouă cu cărți de vizită imprimate cu aur pe aluminiu. Jurnalele publică cronică peste cronică în legătură cu splendorile care se pregătesc și care n-au mai fost văzute nici la Milliard-City, nici în altă parte a globului. Se expediază cablograme în Franța, pentru darurile de nuntă. Magazinile de noutăți, marile case de mode, atelierele de bijuterii și obiecte de artă primesc comenzi de necrezut. O navă specială, pornind din Marsilia, va veni prin Canalul de Suez și Oceanul Indian ca să aducă aceste minunății ale industriei franceze. Căsătoria a fost fixată peste cinci săptămâni, la 27 februarie. Dealtfel, trebuie să menționăm că negustorii din Milliard-City vor avea beneficiul lor în această afacere. Ei trebuie să furnizeze o parte din cadourile nupțiale și, numai cu cheltuielile pe care și le vor impune notabilii de pe Standard-Island, vor fi averi de câștigat.

Organizatorul cel mai indicat al serbărilor este suprintendentul Calistus Munbar. Trebuie să renunțăm la descrierea stării lui sufletești în clipa când căsătoria lui Walter Tankerdon și Dy Coverley e anunțată oficial. Se știe cât dorea el această căsătorie și cât s-a străduit pentru înfăptuirea ei! Este împlinirea visului său și, cum municipalitatea i-a lăsat mâna liberă, fiți siguri că va fi la înălțimea funcțiilor sale, organizând un ultraadmirabil festival.

Prinț-o notă adresată ziarelor, comandorul Simcoë face cunoscut că, la data hotărâtă pentru ceremonia nupțială, insula cu elice se va afla între Fidji și Noile Hebride. Mai înainte, Standard-Island se va opri pentru zece zile la Viti-Levu – singurul popas în mijlocul acestui vast arhipelag.

Navigația e o adevărată încântare. Pe întinsul mării zburdă numeroase balene. După cum observă Yvernès, miile de jeturi de apă țâșnind din nările lor alcătuiesc un fel de imens bazin al lui Neptun, pe lângă care cel de la Versailles nu e decât o jucărioară de copil. Apar, de asemenei, sute de rechini enormi care escortează Standard-Island aşa cum ar face-o cu un vas obișnuit.

Această porțiune a Pacificului constituie un fel de hotar care desparte Polinezia de Melanezia – unde se află arhipelagul Noile Hebride. Ea este tăiată de al o sută optzecilea grad de longitudine – linie convențională descrisă de meridianul care separă cele două jumătăți ale imensului ocean. Când trec meridianul, marinarii venind dinspre răsărit șterg o zi din calendar și, dimpotrivă, cei care vin dinspre apus adaugă una. Fără această precauție, datele nu s-ar mai potrivi. Anul trecut, Standard-Island n-a trebuit să efectueze schimbarea pentru că nu s-a aventurat spre apus dincolo de suszisul meridian. Acum însă e cazul și, deoarece vine dinspre răsărit, 22 ianuarie se preschimbă în 23 ianuarie¹³¹.

Din cele două sute cincizeci și cinci de insule ale arhipelagului Fidji, numai o sută sunt locuite. Populația nu depășește o sută douăzeci și opt de mii de locuitori – număr mic față de o suprafață de douăzeci și unu de mii de kilometri pătrați.

Printre aceste insulițe, simple bucăți de atol sau creste de munți submarini, încinse cu ciucuri de coral, niciuna nu măsoară mai mult de o sută cincizeci de kilometri pătrați. Acest domeniu insular nu este, la drept vorbind, decât o împărțire politică a Australasiei, depinzând de Coroana britanică din 1874 – ceea ce înseamnă că Anglia l-a anexat în întregime imperiului său colonial. Dacă fidjianii s-au hotărât, în fine, să se supună protectoratului britanic, aceasta se datorează faptului că, în 1859, au fost amenințați de o invazie tongiană, stăvilită de Regatul-Unit prin intervenția prea-famosului său Pritchard, același Pritchard din Tahiti. Arhipelagul este împărțit actualmente în șaptesprezece districte, administrate de sub-șefi indigeni, mai mult sau mai puțin înrudiți cu familia domnitoare a ultimului rege, Thakumbau.

— Să fie aceasta o consecință a sistemului britanic? Se va întâmpla cu Fidji ceea ce s-a întâmplat cu Tasmania? se întreabă comandorul Simcoë, într-o discuție cu Frascolin. Nu știu! Un lucru e sigur: indigenii tind să dispară. Colonia nu se află deloc pe drumul prosperității, și nici populația pe cel al înmulțirii. Aici, de altfel, indigenii nu sunt decât niște adevărați robi, ca și băstinașii din insulele vecine, recruitați de plantatori pentru lucrările de defrișare. Pe deasupra, boala îi seceră. În 1875, numai variola a făcut să piară peste treizeci de mii de oameni. Și totuși acest arhipelag este un ținut admirabil, după cum veți vedea! Dacă în interiorul insulelor e foarte cald,

temperatura e moderată pe litoralul extrem de rodnic în fructe și legume, arbori, cocotieri, bananieri etc. Nu trebuie decât să-ți dai osteneala să recoltezi ignamele, tarosul și măduva hrănitoare a palmierului, care produce sagu...

— Sagu! exclamă Frascolin. Asta mi-amintește de Robinson Elvețianul¹³²!

— Cât despre porci și găini, continuă comandorul Simcoë, aceste animale s-au înmulțit cu o prolificitate extraordinară, din epoca în care au fost importate. De aici, o mare ușurință în procurarea celor necesare existenței.

Înaintând către Viti-Levu, Standard-Island trece pe lângă mai multe insule intermediare, ca Vanua-Vatu, Moala, Ngan, fără să se opreasă.

Pretutindeni lunecă flotile de pirogi cu balansiere încrucișate de bambus, care slujesc la păstrarea echilibrului și la depozitarea încărcăturii. Ele circulă, evoluează cu grație împrejurul insulei cu elice, dar nu caută să intre în porturi. Probabil că nici nu li s-ar fi îngăduit, dată fiind reputația destul de proastă a fidjienilor. E adevărat că acești indigeni au îmbrățișat creștinismul. Misionarii europeni s-au stabilit la Lecumba în 1835. De atunci, fidjienii sunt aproape toți protestanți wesleyeni, amestecați cu câteva mii de catolici. Dar, mai înainte, erau atât de dedicați practicilor canibalismului, încât poate că nu și-au pierdut cu totul pofta de carne omenească...

Hotărât, dacă Pinchinat nu întâlnește pe vreuna dintre aceste insule nepoți de antropofagi, care-au păstrat vechile obiceiuri ale bunicilor lor, va trebui să renunțe definitiv să mai caute urme de culoare locală în aceste arhipelaguri din Pacific.

Grupul occidental al arhipelagului Fidji cuprinde două insule mari, Viti-Levu și Vanua-Levu, și două insule mijlocii, Kandavu și Taviuni. Mai către nord-vest se află insulele Wassava și se deschide strâmtoarea insulei Rond, pe care trebuie să-o străbată comandorul Simcoë, urcând spre Noile Hebride.

Înălțimile insulei Viti-Levu se desenează la orizont în după-amiază zilei de 25 ianuarie. Această insulă muntoașă este cea mai mare din arhipelag, cu o treime mai întinsă decât Corsica – deci zece mii șase sute patruzeci și cinci de kilometri pătrați.

Piscurile sale se înalță la o mie două sute și o mie cinci sute de metri deasupra nivelului mării. Sunt vulcani stinși sau cel puțin adormiți, a căror trezire este în general foarte neplăcută.

Viti-Levu e legată de vecina sa nordică, Vanua-Levu, printr-o barieră submarină de recifuri, care se află, desigur, la suprafață în epoca formației telurice. Standard-Island poate să se hazardeze fără primejdie deasupra acestei bariere. Pe de altă parte, la nord de Viti-Levu sunt adâncimi evaluate la patru-cinci sute de metri, iar la sud, între cinci sute și două mii.

Odinioară, capitala arhipelagului era Levuka, în insula Ovalau, la est de Viti-Levu. Poate că agențiile comerciale din Levuka, fondate de englezi, sunt mai importante decât cele din Suva, actuala capitală, situată în insula Viti-Levu. Dar portul Suva oferă avantaje serioase pentru navegare, fiind situat la extremitatea sud-estică a insulei, între două delte ale căror ape udă cu generozitate litoralul. Cât despre portul de sosire și de plecare al pacheboturilor transoceane, el se află în golful Ngaloa, la sud de insula Kandava, locul cel mai apropiat de Noua Zeelandă, Australia, Noua Caledonie și Loyalty.

Standard-Island ancorează în fața portului Suva. Formalitățile sunt îndeplinite în aceeași zi și debarcarea este autorizată. Cum această vizită nu poate fi decât o sursă de beneficii pentru coloni și indigeni, miliardezi sunt siguri de o primire excelentă, în care există poate mai mult interes decât simpatie. Să nu uităm, de altfel, că Fidji ține de Coroana britanică și că raporturile sunt mereu încordate între *Foreign-Office*¹³³ și *Standard-Island Company*, atât de geloasă pe independența ei.

A doua zi, 26 ianuarie, comercianții de pe Standard-Island, care au făcut cumpărături sau vânzări, debarcă dis-de-dimineață. Turiștii, printre care și parizienii noștri, nu rămân în urmă. Cu toate că Pinchinat și Yvernès îl zeflemisesc pe Frascolin – distinsul elev al comandorului Simcoë – în legătură cu studiile «etnorasante-geografice», cum spune altea-sa, ei nu profită mai puțin de aceste studii. La întrebările camarazilor lui despre locuitorii din Viti-Levu, despre obiceiurile și practicile lor, vioara a doua are totdeauna câte un răspuns instructiv. Sébastien Zorn însuși îl chestionează când se ivește prilejul.

Chiar de la început, aflând că aceste locuri erau, nu demult, principalul teatru al canibalismului, Pinchinat nu-și poate reține un suspin:

— Da, dar noi venim prea târziu și veți vedea că acești fidjieni, copleșiți de civilizație, au decăzut până la tocană de pasăre și picioare de porc a la Saint-Menehould!

— Antropofagule! îi strigă Frascolin. Meritai să te afli pe masa regelui Thakumbau!

— He! He! Un antricot de Pinchinat à la Bordelaise!

— Dacă ne pierdem timpul cu discuții fără rost... intervine Sébastien Zorn.

— ...Nu vom realiza progresul prin mersul înainte! exclamă Pinchinat. Iată o frază din cele care-ți plac, bătrâne violonceluloidist! Ei bine, înainte marș!

Orașul Suva, clădit în dreapta unui mic golf, își răsfiră casele pe spinarea unei coline înverzite. El are cheiuri pentru amararea vaselor, străzi cu trotuare pardosite, nici mai mult nici mai puțin ca marile noastre stațiuni balneare. Casele de lemn, cu parter, uneori, dar foarte rar cu etaj, sunt vesele și răcoroase. În împrejurimile orașului, cabanele indigene își arată frontoanele ridicate în colțuri și împodobite cu scoici. Acoperișurile, foarte trainice, rezistă ploilor torențiale de iarnă, din mai până în octombrie. După cum relatează Frascolin, foarte priceput la statistică, în martie 1871, localitatea Mbua, situată în partea de răsărit a insulei, a fost botezată într-o zi cu treizeci și opt de centimetri de apă.

Viti-Levu, asemeni celorlalte insule ale arhipelagului, este supusă inegalității climaterice și vegetația diferă de la un țărm la altul. În partea expusă vânturilor alizee din sud-est, atmosfera e umedă și păduri magnifice acoperă solul. În cealaltă parte, se întind imense savane cultivabile. Se observă totuși că anumiți arbori încep să dispară – printre alții santalul, aproape cu totul epuizat, și *dakua*, acest pin specific insulelor Fidji.

În timpul plimbărilor sale, cvartetul constată că flora este de o bogătie tropicală. Pretutindeni, păduri de cocotieri și palmieri, cu trunchiurile acoperite de orhidee parazite, masive de casuariene, *pandanus*, *acacias*, ferigi arborescente și, în regiunile mlăștinoase, o mulțime de manglieri, ale căror rădăcini șerpuiesc la suprafață. Dar cultura bumbacului și a ceaiului n-a dat rezultatele pe care le făgăduia climatul atât de propice. În realitate, pământul insulei Viti-Levu – ca dealtfel al întregului arhipelag – argilos și gălbui e alcătuit numai din cenușă vulcanică, devenită productivă în urma descompunerii.

Cât despre faună, ea nu este mai variată decât pe alte meleaguri ale Pacificului: vreo patruzeci de specii de păsări, papagali și canari aclimatizați, lilieci, legiuni de șoareci, reptile neveninoase, foarte apreciate

de indigeni din punct de vedere comestibil, șopârle peste măsură de multe și gândaci dezgustători, de o lăcomie canibalică. Dar fiare nu se găsesc deloc – ceea ce provoacă această butadă a lui Pinchinat:

— Guvernatorul nostru, Cyrus Bikerstaff, ar fi trebuit să păstreze câteva cupluri de lei, tigri, pantere, crocodili și să depună aceste familii carnavaliere pe insulele Fidji. N-ar fi fost decât o restituire, pentru că arhipelagul aparține Angliei.

Indigenii, amestec de polinezieni și melanezieni, prezintă tipuri reușite, mai puțin remarcabile totuși ca în insulele Samoa și Marchize. Bărbații, printre care se întâlnesc numeroși metiși, sunt înalți și viguroși, arămii, aproape negri, cu capul acoperit de o chică lânoasă. Veșmântul lor e destul de rudimentar, cel mai adesea un simplu șorț sau o cuvertură de stofă indigenă, *masi*, extrasă dintr-un soi de dud din care se face și hârtie. În primul stadiu de fabricație, această stofă e perfect albă; dar fidjenii știu să vopsească, să-o împestrițeze, transformând-o într-o marfă căutată în toate arhipelagurile din răsăritul Pacificului. Trebuie să adăugăm că acești oameni nu se dau în lături să îmbrace, la anumite ocazii, boarfe europenești, aduse de prin magazinele de vechituri din Regatul-Unit și Germania. Parizienii au de ce să facă glume pe socoteala acestor fidjeni împopoțonați cu un pantalon deformat, cu un palton fără vîrstă și chiar cu un frac negru, care, după multe faze de decadență, își sfârșește existența pe spatele unui băstinaș din Viti-Levu.

— S-ar putea scrie romanul unuia dintre veșmintele astea, spune Yvernès.

— Un roman care ar risca să fie prost croit! ripostează Pinchinat. Cât despre femei, fusta și bluza de *masi* le îmbracă mai mult sau mai puțin decent, în ciuda predicilor wesleyene. Sunt bine făcute și, adăugând farmecul tinereții, unele dintre ele pot să pară drăguțe. Dar, ca și bărbații, au prostul obicei de a-și unge părul cu var, prefacându-l într-un fel de pălărie calcaroasă care le apără de insolații.

Pe deasupra, fumează tot atât cât bărbații și frații lor – un tutun autohton, cu miros de fân ars – și, când nu mestecă țigareta între buze, o păstrează vîrâtă în lobul urechii, acolo unde europencele își pun cerceii de diamante sau de perle. În general, femeile sunt niște sclave împovărate cu cele mai grele munci ale menajului și nu e departe timpul când, după ce roboteau ca să întrețină lenea soților, erau sugrumate pe mormintele lor.

În timpul excursiei lor de trei zile prin împrejurimile Suvei, turiștii noștri încearcă de mai multe ori să viziteze colibele indigene. Și dacă nu reușesc, aceasta nu se datorește lipsei de ospitalitate a proprietarilor, ci mirosurilor. Oamenii ăștia unși cu ulei de cocos, promiscuitatea în care trăiesc, alături de porci, găini, câini, pisici, iluminatul sufocant obținut prin arderea cleiului răšinos de *dam-mana*... nu! nu se poate rezista! Pe deasupra, odată pătrunși în căminul fidjian, ar fi trebuit, pentru a nu călca tradițiile, să-și moaie buzele în castronul de *kava*, licoare prin excelență fidjiană. În afară de faptul că, fiind extrasă din rădăcină uscată de piper, această *kava* e de o iuțeală inaccesibilă gâtlejurilor europene, mai trebuie să ținem seama și de felul în care este preparată. Piperul nu e măcinat, ci amestecat, sfărâmat între dinți, apoi scuipt într-un vas cu apă. Băutura astfel obținută și se oferă cu o insistență căreia nu-i poți răspunde printr-un refuz. Trebuie doar să mulțumești, pronunțând aceste cuvinte mult folosite în arhipelag: *E mana ndina*, adică *amin*. Amintim în treacăt și gândacii care mișună înăuntrul cocioabelor, furnicile albe care le devastează și Tânțarii – miliarde de Tânțari – ale căror nenumărate falange aleargă pe jos, pe pereți, pe hainele indigenilor.

Nu trebuie să ne mirăm deci că alteța-sa, cu accentul comico-britanic al clovnilor englezi, exclamă în fața colcăielii acestor formidabile insecte:

— Tânțar!... Tânțar!...

În sfârșit, nici el, nici colegii lui n-au curajul să pătrundă în colibele fidjiene. În această privință, studiile lor etnologice rămân incomplete. Savantul Frascolin el însuși a dat înapoi – rămânând astfel cu un gol în amintirile sale de călătorie.

Un «*casus belli*»¹³⁴

În vreme ce artiștii noștri se plimbă și își fac o părere despre obiceiurile arhipelagului, câțiva notabili au intrat în legătură cu autoritățile indigene ale arhipelagului. *Papalangișii* – aşa sunt numiți aici străinii – n-aveau de ce să se teamă că vor fi rău primiți.

Autoritățile europene sunt reprezentate de un guvernator general englez al arhipelagurilor vestice, supuse cu mai multă sau mai puțină eficacitate protectoratului Regatului-Unit. Cyrus Bikerstaff nu socotește necesar să-i

facă o vizită oficială. De două, trei ori se privesc unul pe altul cu răceală, dar raporturile lor nu merg mai departe de aceste priviri.

În ceea ce-l privește pe consulul Germaniei, unul dintre principalii negustori din partea locului, relațiile se mărginesc la un schimb de cărți de vizită.

În timpul popasului, familiile Tankerdon și Coverley organizează excursii în împrejurimile Suvei și în pădurile care-i acoperă munții până pe cele mai înalte piscuri.

În legătură cu aceasta, suprintendentul împărtășește prietenilor săi o observație foarte intemeiată:

— Dacă miliardezii noștri sunt atât de dornici de plimbări, asta se datorește faptului că n-au la îndemâna un relief destul de accidentat. Standard-Island e prea plată, prea uniformă. Nădăduiesc însă că într-o zi o să-i fabricăm un munte artificial, care va putea să rivalizeze cu cele mai înalte vârfuri din Pacific. Până atunci, de câte ori au prilejul, citadinii noștri se grăbesc să urce la câteva sute de metri, ca să respire aerul pur și dătător de viață al înălțimilor. E un lucru care ține de natura umană.

— Foarte bine, spune Pinchinat. Dar un sfat, dragul meu Eucalistus! Când veți construi muntele din plăci de oțel sau de aluminiu, nu uitați să-i puneti un vulcan drăguț înăuntru... un vulcan cu cartușe fulminante și artificii...

— Și de ce nu, domnule zeflemeist? ripostează Calistus Munbar.

— Tocmai asta îmi spun și eu: de ce nu?...

E de la sine înțeles că Walter Tankerdon și miss Dy Coverley iau parte la aceste excursii, braț la braț.

La Viti-Levu, turiștii n-au neglijat să viziteze curiozitățile capitalei, templele spiritelor, *mburekalu*, precum și localul destinat adunărilor politice. Aceste construcții, clădite pe o temelie de pietre uscate, sunt alcătuite din împletituri de bambus, grinzi acoperite cu un fel de broderie vegetală, căpriori așezată ingenios, ca să poată sprijini acoperișul. Turiștii vizitează de asemenei spitalul, care oferă cele mai bune condiții de igienă, grădina botanică, așezată în amfiteatrul în spatele orașului. Adeseori plimbările se prelungesc până seara și atunci se întorc cu felinarele aprinse, ca pe vremea străbunicilor, în insulele Fidji, municipalitatea nu cunoaște încă gazometrul, nici becurile Auer¹³⁵, nici lămpile cu arc, nici cele cu

acetilenă, dar toate astea vor veni «sub protectoratul luminat al Marii Britanii!», cum insinuează Calistus Munbar.

Ce fac în timpul acestui popas căpitanul Sarol cu malaiezii săi și neohebridienii îmbarcați în insulele Samoa? Nimic deosebit. Ei nu debarcă, deoarece cunosc Viti-Levu și insulele vecine – unii pentru că le-au vizitat navigând în cabotaj, alții pentru că au lucrat acolo, pe plantații. Sunt mult mai bucuroși să rămână pe Standard-Island, pe care o explorează fără încetare, cutreierând neobosiți orașul, porturile, parcul, câmpia, bateriile Pintenului și Pupei. După câteva săptămâni, grație bunăvoiței Companiei și guvernatorului Cyrus Bikerstaff, acești bravi oameni vor debarca în țara lor, după o ședere de cinci luni pe insula cu elice.

Uneori, artiștii noștri stau de vorbă cu Sarol, care e foarte inteligent și vorbește curent limba engleză. El le descrie pe un ton entuziasmat Noile Hebride, indigenii din acest arhipelag, felul lor de a se hrăni, bucătăria lor – ceea ce-l interesează în chip deosebit pe alteța-sa. Ambiția secretă a lui Pinchinat este de a descoperi acolo un nou fel de mâncare, a cărui rețetă s-o comunice societăților gastronomice din bătrâna Europă.

La 30 ianuarie, Sébastien Zorn și colegii săi, la dispoziția cărora a fost pusă una dintre șalupele electrice de la Tribord-Harbour, pornesc cu intenția de a urca în susul Rewei, unul dintre principalele râuri ale insulei. Cu ei se află un mecanic, doi mateloți și un pilot fidjian. Athanase Dorémus a fost invitat zadarnic să se alăture excursioniștilor. Simțul curiozității s-a stins la acest profesor de grație și de ținută. Și apoi, s-ar putea ca în timpul lipsei sale să-i pice un elev – deci preferă să nu părăsească nicio clipă sala de dans a cazinoului.

La ora șase dimineața, bine înarmată și având pe bord oarecare provizii, căci nu se va întoarce decât seara la Tribord-Harbour, ambarcația ieșe din golful Suva și navighează până în golful Rewa.

Nu numai recifurile, dar și rechinii se arată în număr mare prin aceste locuri și trebuie să fii cu ochii-n patru atât față de unele, cât și față de ceilalți.

— Rechinii voștri, spune Pinchinat cu dispreț, nu mai sunt canibalii apelor sărate! Probabil că misionarii englezi i-au convertit la creștinism ca și pe fidjieni! Pariez că animalele astea au pierdut gustul cărnii omenești...

— Să nu vă încredeți în ei, ripostează pilotul, și nici în fidjienii din interiorul insulei!

Pinchinat se mulțumește să ridice din umeri. Ce-i tot însiră cai verzi pe pereți despre acești pretinși antropofagi, care nu mai «antropofaghează» nici măcar în zilele de sărbătoare?!

Pilotul cunoaște la perfecție golful și cursul Rewei. Pe acest râu important, numit și Wai-Levu, fluxul se face simțit până la o distanță de patruzeci și cinci de kilometri și bârcile pot să urce până la optzeci.

Lărgimea Rewei depășește o sută de prăjini, acolo unde se varsă în ocean. Râul curge între țărmurile nisipoase – în stânga scunde, în dreapta abrupte – ale căror bananieri și cocotieri se conturează cu limpezime pe un fond de verdeață. Numele său este Rewa-Rewa, potrivit dublării cuvintelor, fenomen foarte răspândit la populațiile din Pacific.

Adevărată Rewă este alcătuită din confluența râurilor Wai-Levu (apă mare) și Wai-Manu, iar locul unde se varsă în ocean e numit Wai-Ni-ki.

După ocolul deltei, șalupa trece prin fața satului Kamba, pe jumătate ascuns între flori. Pentru a nu pierde nimic din puterea fluxului, călătorii nu se opresc nici aici, nici în satul Naitasiri. Dealtfel, acest ultim sat a fost declarat «tabu», cu casele, arborii și locuitorii săi, până și cu apele Rewei care-i scaldă țărmul. Indigenii n-ar fi îngăduit nimănui să debarce. Tabuul (Sébastien Zorn știe ceva despre asta) e un obicei dacă nu foarte respectabil, măcar foarte respectat – și turiștii îl respectă...

Pe la ora unsprezece, pe țărmul drept se aud dangăte de clopot, în frunziș, la umbra cocotierilor și bananierilor, se ivește satul Naililii. Alcătuit din câteva colibe. În acest sat s-a instalat o misiune catolică. Ce-ar fi dacă turiștii s-ar opri un ceas, doar atât cât să strângă mâna misionarului, un compatriot?... Pilotul nu vede niciun inconvenient și ambarcația este priponită de o buturugă.

Sébastien Zorn și colegii săi coboară și, după nici două minute de mers, îl întâlnesc pe superiorul Misiunii.

Este un bărbat de vreo cincizeci de ani, cu o fizionomie plăcută, cu chip energetic. Fericit că poate să stea de vorbă cu niște francezi, îi poftește în coliba sa, așezată în mijlocul satului care cuprinde cam o sută de indigeni. El insistă ca oaspeții să guste din răcoritoarele locale și-i liniștește: nu-i vorba despre dezgustătoarea kava, ci de o băutură sau mai bine-zis de o supă obținută prin fierberea cyreelor – scoici care se găsesc din belșug pe țărmurile Rewei.

— Și pentru că pătrundeți în interiorul insulei, spune el, fiți prudenti, dragi oaspeți, și cu ochii în patru!

— Auzi, Pinchinat! spune Sébastien Zorn.

Artiștii pleacă înainte ca clopotul bisericii să sune rugăciunea de amiază. Pe drum, ambarcația se încrucișează cu câteva pirogi cu balansiere, purtând pe platforme încărcături de banane. Este moneda curentă pe care perceptorul a primit-o de la contribuabili. Țărmurile sunt mereu tivite cu dafini, salcâmi, lămâi, cactuși cu flori roșii ca săngele. Deasupra, bananierii și cocotierii își înalță crengile încărcate de ciorchini. Și toată această verdeață se întinde până la orizontul muntos, dominat de vârful Mbugge-Levu.

Printre copaci se zăresc una sau două uzine de tip european, contrastând cu natura sălbatică a insulei. Sunt fabrici de zahăr, înzestrare cu toate mașinăriile

industriei moderne și ale căror produse «pot să susțină în avantajul lor comparația cu produsele zaharoase din Antile și din alte colonii» – cum a spus un călător, domnul Verschnur.

Pe la ora unu, ambarcația ajunge la capătul călătoriei sale pe Rewa. Peste două ceasuri se va face simțit refluxul, de care trebuie să profite pentru întoarcere. Navigația va fi rapidă, căci refluxul este puternic. Excursioniștii vor fi la Tribord-Harbour înainte de ora zece seara.

Cea mai bună întrebuițare a timpului de care dispun este vizitarea satului Tampoo, ale cărui colibe se zăresc la jumătate de milă. Mecanicul și cei doi mateloți vor rămâne de pază lașalupă, iar pilotul își va «pilotă» pasagerii până în sat, unde vechile obiceiuri s-au păstrat în întreaga lor puritate fidjiană. În această parte a insulei, misionarii și-au cheltuit zadarnic energia și predicile. Aici domnesc încă vrăjitorii; aici funcționează vrăjitoriiile, mai ales cele care poartă complicatul nume de *Vaka-Ndranni-Kan-Tacka*, adică «descântecul frunzelor». Aici sunt adorați Katoavușii, zei a căror existență n-a avut început și nu va avea sfârșit și care nu disprețuiesc anumite sacrificii pe care guvernatorul general nu poate să le prevină și nici măcar să le pedepsească.

Poate ar fi fost mai cuminte ca artiștii noștri să nu se aventureze în mijlocul acestor triburi suspecte. Dar, curioși ca niște parizieni, ei insistă, iar pilotul consimte să-i însoțească, recomandându-le să nu se depărteze unii de alții.

Chiar la intrarea satului, alcătuit din vreo sută de colibe, ei întâlnesc câteva femei, adevărate femei sălbatrice. Acoperite doar cu un șorț legat în jurul șalelor, ele nu manifestă nicio uimire la vederea străinilor care le-au surprins în timpul muncii. Aceste vizite nu le mai stânjenesc de când arhipelagul este supus protectoratului Angliei.

Femeile sunt absorbite de pregătirea *curcumei*, un fel de rădăcini păstrate în gropi căptușite cu ierburi și frunze de bananier; sunt scoase de acolo, prăjite, curățate, tescuite în coșuri garnisite cu ferigi, și sucul care se scurge e introdus în tulpi de bambus. Acest suc slujește totodată ca aliment și ca pomadă și, în această dublă calitate, e folosit pretutindeni.

Mica trupă intră în sat, primită cu indiferență de indigeni, care nu se grăbesc nici să-i salute pe vizitatori, nici să le ofere ospitalitate. Dealtfel, aspectul exterior al colibelor n-are nimic atrăgător. Tinând seama de mirosul

lor, dominat de râncezimea uleiului de cocos, cvartetul e fericit că legile ospeției nu sunt aici la mare cinstă.

Totuși, când ajung în fața locuinței șefului – un fidjian înalt, cu un aer sălbatic – acesta înaintează spre ei, în mijlocul unui cortegiu de indigeni. Părul său încrățit e alb de var. Și-a îmbrăcat costumul de gală: o cămașă dungată, o centură în jurul mijlocului, piciorul stâng încălțat într-un vechi papuc brodat și – cum de n-a pufnit în râs Pinchinat? – un frac albastru cu butoni de aur, cârpit în multe locuri, ale căruia cozi inegale îi lovesc una pulpa, cealaltă glezna.

Înaintând către grupul de *papalangis*, șeful se împiedică de o buturugă, își pierde echilibrul și se lungește la pământ.

Imediat, potrivit etichetei *bale muri*, întregul anturaj se poticnește la rândul său și se trântește respectuos «pentru a lua asupra sa o parte din ridicoul acestei căzături».

Ascultând explicația pilotului, Pinchinat aprobă această formalitate, cu nimic mai ridicolă ca atâtea altele de la curțile europene – cel puțin după părerea lui.

După ce toată lumea s-a ridicat, șeful și pilotul schimbă câteva fraze în limba fidjiană, din care cvartetul nu-nțelege niciun cuvânt. Aceste fraze, traduse de pilot, n-au alt rost decât de a-i interoga pe străini în legătură cu scopul vizitei lor. Aflând că doresc să viziteze satul și împrejurimile lui, li se dă această autorizație.

Dealtfel, șeful nu pare nici bucurios, nici supărat de venirea turiștilor la Tampoo și, la un semn al său, indigenii reintră în colibe.

— La urma urmei, nu par prea răi! observă Pinchinat.

— Ăsta nu-i un motiv de a comite vreo imprudență! îi atrage atenția Frascolin.

Artiștii se plimbă un ceas întreg prin sat, fără să fie săcâiți de indigeni. Șeful cu frac albastru a intrat în colibă și e vizibil că indigenii îi tratează cu profundă nepăsare.

După ce au circulat pe ulițele satului, fără ca ușa vreunei colibe să se fi deschis, primitoare, Sébastien Zorn, Yvernès, Pinchinat, Frascolin și pilotul se îndreaptă spre ruinele templelor, situate nu departe de locuința unuia dintre vrăjitorii satului.

Așezat în prag, vrăjitorul îi privește nu prea încurajator și gesturile sale par să arate că le aruncă un blestem.

Frascolin încearcă să converseze cu el prin intermediul pilotului. Vrăjitorul ia atunci o înfățișare atât de cruntă, o atitudine atât de amenințătoare, încât e clar că nu-i nicio speranță de a scoate măcar o vorbă de la acest arici fidjian.

În acest timp, cu toate recomandările care i-au fost făcute, Pinchinat s-a îndepărtat, trecând dincolo de un boschet stufoș de bananieri etajați pe coasta unei coline.

Când Sébastien Zorn, Yvernès și Frascolin, scârbiți de proasta primire a vrăjitorului, se pregătesc să părăsească Tampoo, nu-și mai zăresc prietenul.

A sosit ora întoarcerii la șalupă. Refluxul nu va întârzia să se facă simțit și cele câteva ore cât durează nu sunt prea multe pentru a cobori pe Rewa.

Neliniștit, Frascolin îl strigă pe Pinchinat.

Niciun răspuns.

— Unde poate fi? întreabă Sébastien Zorn.

— Nu știu, răspunde Yvernès.

— L-a văzut cineva dintre dumneavoastră îndepărându-se? se interesează pilotul.

— Nu l-a văzut nimeni!

— Fără îndoială că s-a întors la șalupă prin sat, presupune Frascolin.

— N-a făcut bine, spune pilotul. Dar să nu pierdem timpul și să-l ajungem din urmă.

Pornesc, destul de îngrijorați. Pinchinat face mereu câte o boacănă și faptul că socotește imaginare cruzimile acestor indigeni, rămași sălbatici cu atâtă încăpățânare, îl poate expune unor primejdii foarte reale.

Traversând Tampoo, pilotul observă, cu oarecare neliniște, că nu se mai arată niciun fidjian. Ușile colibelor sunt închise. Mulțimea nu mai e adunată în fața colibei șefului. Femeile care preparau *curcuma* au dispărut. Satul pare părăsit de un ceas.

Mica trupă grăbește pasul. Cel care lipsește este strigat de mai multe ori, fără rezultat. Nu s-a întors deci pe țărmul unde îl aşteaptă șalupa? Ori poate că ambarcația nu se mai află acolo, sub paza mecanicului și a celor doi mateloți?...

Mai sunt câteva sute de pași. Se grăbesc să-i străbată și, îndată ce depășesc liziera arborilor, zăresc șalupa și pe cei trei oameni la postul lor.

— Unde-i prietenul nostru? întreabă Frascolin.

— Nu mai e cu dumneavoastră? se miră mecanicul.

— Nu, de jumătate de ceas.

— Nu l-ați văzut deloc? intervine Yvernès.

— Nu.

Ce i s-o fi întâmplat acestui imprudent? Pilotul nu-și ascunde îngrijorarea.

— Trebuie să ne întoarcem în sat, spune Sébastien Zorn. Nu putem să-l părăsim pe Pinchinat!

Şalupa este lăsată în paza unui matelot, cu toate că această măsură poate fi primejdioasă. Dar de data asta e mai bine să revină la Tampoo mai mulți și bine înarmați. Chiar de-ar trebui să scotocească toate colibele, nu vor pleca din sat și nu se vor întoarce pe Standard-Island fără Pinchinat.

Pornesc din nou spre Tampoo. Satul și împrejurimile sunt la fel de pustii. Unde s-a refugiat oare populația? Pe uliți nu se aude niciun zgomot și colibelete sunt goale.

Din păcate nu mai începe nicio îndoială. Pinchinat s-a aventurat în pădurea de bananieri, a fost prins și dus... unde? Cât despre soarta pe care îl pregătesc acești sălbatici de care își bătea joc, e ușor să ne-o închipuim. Cercetările în împrejurimi n-ar duce la niciun rezultat. Cum să urmărești o pistă în mijlocul acestei regiuni forestiere, prin această brusă pe care o cunosc doar fidjienii? Dealtfel, nu e de temut că indigenii vor încerca să pună mâna pe ambarcația păzită de un singur matelot? Dacă se mai întâmplă și nenorocirea asta, orice speranță de a-l elibera pe Pinchinat e pierdută, iar salvarea tovarășilor săi e compromisă.

Desperarea lui Frascolin, Yvernès, Sébastien Zorn nu poate fi tălmăcită în cuvinte. Ce-i de făcut?... Pilotul și mecanicul nu știu la ce soluție să se opreasă.

Frascolin, care și-a păstrat sângele rece, spune atunci:

— Să ne întoarcem la Standard-Island.

— Fără prietenul nostru? strigă Yvernès.

— Cum poți să te gândești la asta? adaugă Sébastien Zorn.

— Nu văd altă cale, răspunde Frascolin. Trebuie ca guvernatorul insulei cu elice să fie încunoștiințat, ca autoritățile din Viti-Levu să fie avertizate și somate să acționeze.

— Da, să plecăm, îi sfătuiește și pilotul. N-am niciun minut de pierdut dacă vrem să profităm de reflux.

— Este singurul mijloc de a-l salva pe Pinchinat, dacă nu-i prea târziu! Încheie Frascolin.

Singurul mijloc, într-adevăr.

Părăsesc satul, cu temerea vagă că nu vor mai găsi şalupa la postul său. În zadar strigă toţi numele lui Pinchinat. Şi, dacă ar fi mai puţin tulburaţi, ar zări poate, în dosul tufişurilor, câtiva dintre aceşti sălbatici care-i pândesc.

Ambarcația n-a avut nimic de suferit. Matelotul de pază n-a văzut pe nimeni pe ţărmurile Rewei.

Sébastien Zorn, Frascolin, Yvernès se suie în şalupă cu o amărăciune de negrăit. Ei ezită, strigă încă o dată... Dar Frascolin le-a spus că trebuie să plece şi a fost îndreptătit s-o spună, după cum ei sunt îndreptăişti s-o facă.

Mecanicul pune dinamurile în mişcare, iar şalupa, ajutată de reflux, coboară cursul Rewei cu o rapiditate prodioasă.

La ora şase au trecut de capătul vestic al deltei. După o jumătate de ceas, acostează la cheiul din Tribord-Harbour.

Într-un sfert de oră, Frascolin şi camarazii săi ajung la Milliard-City cu tramvaiul şi se reped la primărie.

Îndată ce e pus la curent, Cyrus Bikerstaff pleacă la Suva şi cere guvernatorului general al arhipelagului să-i acorde o întrevedere.

Aflând ce s-a petrecut la Tampoo, reprezentantul reginei nu-i ascunde că situaţia e foarte gravă. Acest francez este în mâinile unuia dintre triburile care nu se supun nici unei autoritaţi.

— Din nenorocire, nu putem întreprinde nimic până mâine, spune el. Şalupele noastre n-ar putea să urce până la Tampoo împotriva refluxului. Dealtfel, e neapărat necesar să mergem în număr mare şi cel mai sigur ar fi prin brusă.

— De acord, răspunde Cyrus Bikerstaff, dar trebuie să plecăm nu mâine, ci astăzi, în această clipă!

— N-am la dispoziţie oamenii trebuincioşi.

— Îi avem noi, domnule, replică Cyrus Bikerstaff. Luaţi deci măsuri să fie însuşiti de soldaţi din milиia dumneavoastră şi, sub ordinele unuia dintre ofiţerii care cunosc bine regiunea...

— Iertaţi-mă, domnule, răspunde rece Excelenţa Sa, n-am obiceiul...

— Iertaţi-mă, de asemenei, îl întrerupe Cyrus Bikerstaff, dar vă previn că dacă nu acţionaţi chiar acum, dacă prietenul şi oaspetele nostru nu ne este înapoiat, responsabilitatea va cădea asupra dumneavoastră şi...

— Şi...? întreabă guvernatorul, pe un ton arogant.

— Bateriile de pe Standard-Island vor distruge Suva până în temelii, capitala și toate proprietățile străine, fie ele engleze sau germane!

Ultimatumul este categoric și nu există nicio ieșire. Cele câteva tunuri ale insulei n-ar putea să lupte împotriva artileriei de pe Standard-Island. Guvernatorul se supune deci și, s-o recunoaștem, ar fi făcut mai bine să procedeze aşa de bunăvoie, în numele principiilor umanitare.

După jumătate de ceas, o sută de oameni, marinari și milițieni, debarcă la Suva, sub ordinele comandorului Simcoë, care a vrut să conducă el însuși această operație. Suprintendentul, Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin sunt alături de el. O grupă de jandarmi din Viti-Levu le dă concursul.

Expediția pornește prin brusă, facând înconjurul golfului Rewa, sub îndrumarea pilotului, care cunoaște regiunile dificile din interiorul insulei. Au pornit-o de-a dreptul, cu pas rapid, astfel încât să ajungă la Tampoo în cel mai scurt timp.

N-a fost nevoie să meargă până în sat. Cam la un ceas după miezul nopții, se dă ordin de oprire.

În adâncul unui desis aproape de nepătruns, a fost zărită strălucirea unui foc. Fără îndoială că e o adunare a locuitorilor din Tampoo, al căror sat se află la jumătate de oră de mers spre est.

Comandorul Simcoë, pilotul, Calistus Munbar, cei trei parizieni înaintează.

N-au făcut mai mult de o sută de pași și se opresc, încremeniți.

În fața unui foc puternic, înconjurat de o mulțime zgomotoasă de bărbați și femei, Pinchinat, pe jumătate gol, este legat de un stâlp și șeful fidjian gonește spre el, cu securea ridicată...

— Înainte! Înainte! strigă comandorul Simcoë marinarilor și milițienilor săi.

Indigenii, pe care detașamentul nu-i scutește de împușcături și lovitură cu patul puștii, sunt surprinși și însăpământați. Cât ai clipi din ochi, luminișul e gol – toți s-au risipit în pădure.

Dezlegat de stâlp, Pinchinat cade în brațele prietenului său Frascolin.

E greu de relatață bucuria acestor artiști, a acestor frați – bucurie amestecată cu câteva lacrimi și cu reproșuri foarte intemeiate.

— Nenorocitule, spune violoncelistul, ce ți-a venit să te îndepărtezi?

— Nenorocit, într-adevăr, dragul meu Sébastien, răspunde Pinchinat, dar nu copleși un *alto* atât de puțin îmbrăcat cum sunt eu în această clipă. Dă-mi

hainele, ca să mă pot prezenta într-un chip mai convenabil în fața autorităților!

Hainele sunt găsite la rădăcina unui copac și Pinchinat se îmbracă păstrând cel mai teribil sânge rece din lume. Când e, în sfârșit, «prezentabil», vine să strângă mâna comandorului Simcoë și a suprintendentului.

- Ei, crezi acum în canibalismul fidjienilor? îl întreabă Calistus Munbar.
- Nu-s chiar atât de canibali, din moment ce nu-mi lipsește nimic!
- Mereu același blestemat fantezist! strigă Frascolin.
- Știți ce mă supără mai mult în postura de vânat gata de pus în frigare? li se adresează Pinchinat.
- Să fiu spânzurat dacă ghicesc! exclamă Yvernès.

Ei bine, nu era faptul că voi fi mâncat în grabă de acești indigeni! Nu! Era gândul că mă va devora un sălbatic în frac... în frac albastru cu butoni de aur și cu o umbrelă sub braț... o oribilă umbrelă englezescă!

Schimb de proprietari

Plecarea insulei cu elice este fixată pentru 2 februarie. În ajun, sfârșindu și excursiile, turiștii s-au întors la Milliard-City. Afacerea Pinchinat a produs o vâlvă teribilă. Întreaga Bijuterie a Pacificului ar fi fost alături de alteța-sa, într-atât se bucură Cvartetul Concertant de simpatia universală. Consiliul notabililor a aprobat întru totul comportarea energetică a guvernatorului Cyrus Bikerstaff. Jurnalele l-au felicitat călduros. Pinchinat a devenit deci omul zilei. Închipuiți-vă un *alto* isprăvindu-și cariera artistică în stomacul unui fidjian!... El recunoaște bucuros că indigenii din Viti-Levu n-au renunțat la gusturile lor antropofagice. În definitiv, carnea de om e atât de bună – dacă ar fi să-i credem – și diavolul de Pinchinat e atât de apetisant!

Standard-Island pornește în zori spre Noile Hebride. Aceast ocol, care o va îndepărta cu zece grade (cam două sute de leghe) spre vest, nu poate fi evitat, pentru că Sarol și însotitorii săi trebuie lăsați în Noile Hebride. Nimeni nu regretă, de altfel, posibilitatea de a face un serviciu acestor oameni de ispravă, care au dovedit atâtă curaj în lupta cu fiarele. Și-apoi, par atât de satisfăcuți că vor fi repatriați în asemenea condiții, după această lungă absență! Pe deasupra, va fi un prilej de a vizita acest arhipelag pe care miliardezii nu-l cunosc încă.

Navigația se desfășoară cu încetineală calculată: vaporul expediat din Marsilia pe adresa familiilor Tankerdon și Coverley trebuie să întâlnească Standard-Island într-o regiune situată între Fidji și Noile Hebride, la o sută șaptezeci și trei grade, treizeci și cinci de minute longitudine est și nouăsprezece grade, treisprezece minute latitudine sud.

Căsătoria lui Walter cu miss Dy este mai mult ca oricând în centrul atenției tuturora. Cine s-ar putea gândi la altceva? Calistus Munbar n-are o clipă liberă. El pregătește și combină elementele unei serbări care va rămâne în analele insulei cu elice. Nimici nu s-ar mira să-l vadă slăbind de atâtă alergătură.

Standard-Island înaintează cu o viteză mijlocie de douăzeci, douăzeci și cinci de kilometri în douăzeci și patru de ore. Ea ajunge aproape de Viti, ale cărei țărmuri superbe sunt împodobite cu păduri luxuriante de un verde întunecat. Îi trebuie apoi trei zile de plutire pe aceste ape liniștite, ca să ajungă de la insula Wanara la insula Ronde. Strâmtoarea căreia hărțile îi dau acest ultim nume oferă un drum larg Bijuteriei Pacificului, care pornește să-l străbată fără grabă. Câteva balene, zăpăcite și înnebunite, se lovesc cu capul de trupul de oțel, facându-l să vibreze sub lovitură. Dar pereții metalici ai compartimentelor sunt trainici și avariile nu sunt de temut.

În sfârșit, în după-amiaza zilei de 6 februarie, ultimele piscuri ale arhipelagului Fidji dispar la orizont. Comandorul Simcoë părăsește regiunea polineziană, îndreptându-se spre regiunea melaneziană¹³⁶ a Pacificului.

În următoarele trei zile, Standard-Island continuă să plutească în derivă spre vest, după ce a atins latitudinea de nouăsprezece grade. La 10 februarie ea se află în regiunea unde trebuie să se întâlnească cu vaporul din Europa. Poziția insulei cu elice, însemnată pe pancartele din Milliard-City, este cunoscută de toți locuitorii. Oamenii de veghe de la Observator sunt mai treji ca oricând. Sute de ocheane răscoleasc orizontul și, îndată ce vaporul va fi semnalat... întreaga populație e în așteptare. Nu e ca un prolog al acestei piese atât de cerute de public, al cărei deznodământ va fi căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley?

Standard-Island n-are altceva de făcut decât să rămână pe loc, rezistând curenților acestor mari înghesuite între arhipelaguri. Comandorul Simcoë dă ordinele cuvenite și ofițerii săi supraveghează aducerea lor la îndeplinire.

— Hotărât, situația este dintre cele mai interesante! spune Yvernès.

E în timpul celor două ceasuri de *far niente*¹³⁷ pe care și le acordă, împreună cu colegii săi, după masa de prânz.

— Da, încuviațează Frascolin, și nu vom avea motive să regretăm această croazieră la bordul insulei cu elice, orice-ar spune amicul Zorn.

— Și veșnica lui dondăneală... *de natural major* cu cinci *diezi!* adaugă Pinchinat.

— Da... și mai ales când o să se sfârșească această croazieră, ripostează violoncelistul, și când vom fi băgat în buzunar al patrulea salariu trimestrial câștigat pe merit.

— Ei, reia Yvernès, de la plecare și până acum Compania ne-a plătit cu regularitate și-l aprobat cu căldură pe Frascolin, neprețuitul nostru contabil, care a expediat o sumă respectabilă la banca din New York!

Într-adevăr, neprețuitul contabil a socotit mai întelept să depună banii, prin intermediul bancherilor din Milliard-City, într-unul din onorabilele safeuri ale Uniunii. Nu că n-ar fi avut încredere, dar un safeu sedentar poate să ofere mai multă siguranță decât un safeu plutind deasupra adâncimilor de cinci-șase mii de metri ale Pacificului.

Învăluți în spiralele parfumate ale fumului de țigări și pipe, prietenii își continuă conversația care-l face pe Yvernès să spună la un moment dat:

— Serbările promit să fie splendide. Suprintendentul nu-și cruță nici imaginația, nici forțele. Va ploua cu dolari și nu mă îndoiesc că fântânile din Milliard-City vor fi pline cu vinuri de soi. Totuși, știți ce va lipsi acestei ceremonii?

— O cascadă de aur lichid curgând pe stânci de diamante! exclamă Pinchinat.

— Nu. O cantată.

— O cantată? se miră Frascolin.

— Fără îndoială. Se va face muzică, vom cânta cele mai la modă bucăți, potrivite cu împrejurarea... dar dacă nu există o cantată, un cântec nupțial, un epitalam în cinstea mirilor...

— De ce nu, Yvernès? se înflăcărează Frascolin. Dacă îți iezi sarcina de a rima *jar* cu *har* și *iubire* cu *fericire* într-o duzină de versuri inegale, Sébastien Zorn, care și-a dovedit calitățile componistice, nu va avea alt vis decât să pună versurile tale pe note!

— Excelentă idee! reia Pinchinat. Ce zici, bătrâne certăreț certător? Ceva foarte matrimonial, cu multe *spiccato*, *allegro*, *molto agitato* și o *coda* delirantă, costând cinci dolari nota...

— Nu, se opune Frascolin. De data asta pe gratis. Va fi cadoul Cvartetului Concertant pentru acești nababisimi de pe Standard-Island.

E un lucru hotărât și violoncelistul se declară gata să-l implore pe zeul Muzicii, dacă zeul Poeziei îl va inspira pe Yvernès.

Din această nobilă colaborare avea să iasă Cantata Cantatelor, după modelul Cântării Cântărilor, în onoarea Tankerdonilor și Coverleylor uniți.

În după-amiaza zilei de 10 februarie se răspândește vestea că un vas mare se apropiе dinspre nord-est. Naționalitatea lui n-a putut fi recunoscută, căci se află încă la o distanță de zece mile în clipa în care ceața amurgului întunecă marea.

Acest vapor pare să-și forțeze cazanele și e limpede că se îndreaptă spre Standard-Island. După toate aparențele n-are de gând să acosteze decât a doua zi, în zori.

Știrea produce un efect de nedescris. Imaginația tuturor femeilor e tulburată la gândul atâtor minunății – bijuterii, haine, obiecte de modă și de artă – aduse de acest vas preschimbăt într-un enorm dar de nuntă... cu o putere de cinci-șase sute de cai!

Nu s-au înselat: vasul se îndreaptă într-adevăr spre Standard-Island. Disde-dimineață el a depășit digul de la Tribord-Harbour, înălțând pe catarg pavilionul *Companiei Standard-Island*.

Deodată, altă știre transmisă telefonic la Milliard-City: pavilionul vasului e în bernă¹³⁸. Ce să se fi întâmplat? O nenorocire, un deces la bord?... Ar fi de rău augur pentru această căsătorie care trebuie să asigure viitorul insulei cu elice.

Dar mai este ceva. Vasul cu pricina nu e cel așteptat și nu vine din Europa, ci de pe litoralul american, din golful Madeleine. Deal fel, vaporul încărcat cu bogățiile nupțiale nu e în întârziere. Căsătoria a fost fixată pentru 27, nu e decât 11, deci mai are timp să sosească.

Atunci ce vrea acest vas? Ce veste aduce? De ce are pavilionul în bernă? De ce l-a trimis Compania până în această regiune a Noilor Hebride, unde se știa că va întâlni insula cu elice?

Oare pentru că trebuie să transmită miliardezilor un mesaj urgent de o excepțională gravitate?

Da, și nu vor întârzia să-l afle.

Abia s-a lipit vaporul de chei, că un pasager debarcă în grabă.

Este unul dintre agenții superiori ai Companiei, care refuză să răspundă întrebărilor numeroșilor și nerăbdătorilor curioși îngrămădiți la Tribord-Harbour.

Un tramvai e gata de plecare și, fără să piardă o clipă, agentul suie într-un vagon.

După zece minute, sosind la primărie, el cere guvernatorului o audiență «pentru treburi urgente», audiență acordată pe loc.

Cyrus Bikerstaff primește agentul în cabinetul său, a cărui ușă e închisă cu grija.

N-a trecut un sfert de oră și fiecare dintre membrii consiliului celor treizeci de notabili este anunțat telefonic să se prezinte de urgență în sala de ședințe.

Între timp, imaginația celor aflați în porturi sau în oraș se înflăcărează din ce în ce mai mult și neliniștea care a luat locul curiozității a ajuns la culme.

La ora opt fără douăzeci de minute, consiliul e întrunit sub președinția guvernatorului, asistat de cei doi adjuncți ai săi. Agentul face următoarea declarație:

«La data de 23 ianuarie, *Standard-Island Company Limited* a fost pusă în stare de faliment și domnul William T. Pomering a fost numit lichidator cu depline puteri pentru a acționa cât mai eficient în interesul sus-zisei societăți».

Domnul William T. Pomering, căruia îi revin aceste atribuții, este chiar agentul de față.

Știrea se răspândește imediat și adevărul este că nu produce efectul pe care l-ar fi produs în Europa. Ce vreți? Standard-Island este «o bucată desprinsă din marea partitură a Statelor Unite ale Americii», cum spune Pinchinat. Or, un faliment n-are de ce să-i uimească pe americanii și cu atât mai puțin să-i ia pe neașteptate. Nu este unul dintre aspectele firești ale afacerilor, un incident acceptabil și acceptat?... Miliardezii examinează deci problema cu calmul lor obișnuit. Compania s-a prăbușit, fie. Asta se poate întâmpla celor mai onorabile societăți financiare. Pasivul său e mare? Foarte mare, după cum arată bilanțul stabilit de lichidator: cinci sute de milioane

de dolari, adică două miliarde cinci sute de milioane de franci. Și care e pricina falimentului? Speculații nebunești, de vreme ce n-au reușit, dar care ar fi putut reuși: o colosală afacere privind întemeierea unui nou oraș, pe niște terenuri din Arkansas care au dispărut în urma unei catastrofe geologice imprevizibile. La urma urmei, nu e greșeala Companiei și, dacă terenurile se scufundă, nu e de mirare că acționarii se scufundă odată cu ele. Oricât de solidă ar părea Europa, asta ar putea să i se întâmple într-o zi. Nimic asemănător nu i se poate întâmpla insulei cu elice – și nu este aceasta o demonstrație hotărâtoare a superiorității ei asupra continentelor și insulelor terestre?

Lucrul esențial este să se acționeze. Activul Companiei se compune *hic et nunc*¹³⁹ din valoarea insulei cu elice: scheletul de oțel, uzinele, palatele, casele, câmpia, flotila – într-un cuvânt, tot ceea ce poartă aparatul plutitor al inginerului William Tersen, tot ceea ce e legat de el și, pe deasupra, stabilimentele din Madeleine-bay. E oare nimerită întemeierea unei noi societăți care s-o cumpere în bloc, prin bună înțelegere sau la licitație?... Da, nicio îndoială în această privință, și produsul vânzării va fi folosit pentru lichidarea datoriilor Companiei. Dar, întemeind această nouă societate, va fi nevoie să se recurgă la capitaluri străine? Oare miliardezii nu sunt destul de bogați ca «să-și cumpere» Standard-Island doar cu resursele lor? Nu e preferabil ca, din simpli locatari, să devină proprietari ai acestei Bijuterii a Pacificului? Administrația lor nu va fi la înălțimea celei a Companiei ruinate?...

Se știe, de altfel, câte miliarde se află în portofelul membrilor consiliului notabililor. Iată de ce ei sunt de părere că insula cu elice trebuie cumpărată – și fără întârziere. Lichidatorul poate să trateze această afacere? Da, poate. De altfel, dacă *Standard-Island Company* are vreo șansă de a găsi într-un termen scurt sumele indispensabile lichidării sale, trebuie să caute în buzunarele notabililor din Milliard-City, dintre care câțiva se numără printre cei mai de seamă acționari ai săi. Acum, când nu mai există dușmania dintre cele două familii și cele două sectoare ale orașului, treaba va merge de la sine. Anglo-saxonii din Statele Unite nu tăragănează rezolvarea afacerilor. Fondurile sunt obținute chiar în timpul ședinței. După părerea consiliului notabililor, e inutil să se facă o subscripție publică. Jem Tankerdon, Nat Coverley și alții câțiva oferă patru sute de milioane de dolari. Un preț care nu

comportă discuții, de altfel. E de acceptat sau de refuzat – și lichidatorul acceptă.

Consiliul s-a întrunit la opt și treisprezece minute, în sala primăriei. Când membrii lui se despart, la ora nouă și patruzeci și șapte de minute, proprietatea insulei cu elice a trecut în mâinile celor doi «arhibogătași» miliardezi și a cătorva dintre prietenii lor, sub firma *Jem Tankerdon, Nat Coverley and Co.*

Așa cum știrea falimentului Companiei n-a produs nicio tulburare în rândul populației, știrea achiziției făcute de principalii notabili n-a produs nicio emoție. Lucrul li se pare tuturor foarte firesc, și dacă ar fi fost nevoie de o sumă mai mare, ar fi fost strânsă într-o clipă. Miliardezii încearcă o adâncă satisfacție simțind că se află la ei acasă sau, cel puțin, că nu mai depind de o Societate străină. Iată de ce Bijuteria Pacificului, reprezentată prin toate păturile sale, impiegați, agenți, funcționari, ofițeri, milițieni, marinari, vrea să mulțumească celor doi șefi de familie care au înțeles atât de bine interesul general.

În aceeași zi, la un miting întrunit în mijlocul parcului, o moțiune în acest sens este primită cu o triplă salvă de hipuri și urale. Imediat sunt numiți delegați trimiși în deputație la palatele Coverley și Tankerdon.

Delegații sunt bine primiți și pleacă cu asigurarea că nimic nu se va schimba în ceea ce privește regulamentele, uzanțele și obiceiurile insulei cu elice. Administrația va rămâne ceea ce este! Toți funcționarii vor rămâne la posturile lor.

Și cum ar fi putut să fie altfel?

Rezultă, deci, că Ethel Simcoë rămâne însărcinat cu treburile maritime, având înalța conducere a deplasărilor insulei cu elice, potrivit itinerariilor stabilite de consiliul notabililor. La fel în ceea ce privește serviciile Observatorului, care nu sunt modificate, și regele Malecarliei nu e deloc amenințat în situația sa de astronom, în sfârșit, nimeni nu e destituit de la locul pe care-l ocupă, nici în porturi, nici în uzinele electrice, nici în administrația municipală. Nici măcar Athanase Dorémus nu este concediat, cu toate că elevii se încăpățânează să nu frecventeze cursul de dans, grație și ținută.

E de la sine înțeles că nu se produce nicio schimbare în înțelegerea stabilită cu Cvartetul Concertant, care va continua să primească, până la sfârșitul croazierei, salariul de necrezut fixat prin angajament.

— Oamenii ăştia sunt extraordinari! spune Frascolin, aflând că totul s-a rezolvat spre satisfacția generală.

— Pentru că miliardele le curg printre degete! ripostează Pinchinat.

— Poate că am fi putut profita de acest schimb de proprietari pentru a rezilia angajamentul, intervine Sébastien Zorn, care nu vrea să renunțe la prejudecătile sale absurde împotriva insulei cu elice.

— Să-l reziliem! strigă altea-sa. Ei bine, fă-te numai că-ncerci! Și, cu mâna stângă, ale cărei degete se deschid și se închid ca și cum ar luneca pe coarda a patra, el amenință să expedieze violoncelistului una din acele lovitură de pumn care ating o viteză de opt metri și jumătate pe secundă.

O schimbare se produce, totuși, în situația guvernatorului. Fiind reprezentantul direct al *Companiei Standard-Island*, Cyrus Bikerstaff crede că trebuie să renunțe la funcțiile sale. Această hotărâre pare întemeiată în actuala stare de lucruri. Demisia este acceptată, dar în termenii cei mai onorabili pentru guvernator. Cât despre adjuncții săi, Barthelemy Ruge și Hubley Harcourt, pe jumătate ruinați de falimentul Companiei, ai cărei mari acționari erau, ei au intenția de a părăsi insula cu elice pe bordul unuia din vapoarele de legătură.

Cyrus Bikerstaff acceptă totuși să rămână în fruntea administrației municipale până la sfârșitul croazierei.

Astfel s-a petrecut fără zgromot, fără discuții, fără tulburări, fără rivalități această importantă schimbare financiară privind insula cu elice. Tranzacția se efectuează cu atâta pricepere și rapiditate încât în aceeași zi lichidatorul poate să se reîmbarce, ducând cu el semnăturile principalilor cumpărători, cu garanția consiliului notabililor.

Cât despre acest personaj de o prodigioasă însemnatate al cărui nume este Calistus Munbar, suprintendent al artelor și plăcerilor incomparabilei Bijuterii a Pacificului, el este pur și simplu confirmat în atribuțiile, salariul și beneficiile sale. Și, de fapt, s-ar fi putut găsi un urmaș acestui om de neînlocuit?

— Totul merge cum nu se poate mai bine, declară Frascolin. Viitorul insulei cu elice e asigurat, ea nu mai are de ce să se teamă.

— Vom vedea! murmură neîndupăcatul violoncelist.

Iată în ce condiții se va desfășura acum căsătoria dintre Walter Tankerdon și miss Dy Coverley. Cele două familii vor fi unite prin aceste interese bănești care, în America și în altă parte, alcătuiesc cele mai solide legături

sociale. Ce asigurare de prosperitate pentru cetățenii insulei cu elice! De când aparține celor mai de seamă miliardezi, ea pare să fie mai independentă de cât era, mai stăpână pe destinele sale! Înainte, un odgon o lega de această Madeleine-bay din Statele Unite. Odgonul a fost rupt!

Și acum, totul pentru serbare!

Mai e nevoie să vorbim despre bucuria părinților în cauză, să exprimăm ceea ce nu se poate exprima, să descriem fericirea pe care o împrăștie în jurul lor? Cei doi logodnici nu se mai părăsesc. Ceea ce a părut să fie o căsătorie de conveniență este de fapt o căsătorie din dragoste. Walter Tankerdon și miss Dy Coverley nutresc unul pentru celălalt o afecțiune în care interesul n-are ce căuta. Ei posedă calități care le vor asigura cea mai fericită dintre existențe. Walter are o inimă de aur și puteți fi convinși că inima lui Dy este făcută din același metal – la figurat, se înțelege, și nu în sensul material pe care l-ar îndreptăți milioanele lor. Sunt creați unul pentru altul și niciodată această frază banală n-a avut un înțeles mai potrivit. Ei numără zilele și orele care-i despart de 27 februarie, ziua multdorită. Și dacă regretă ceva, este că Standard-Island nu se îndreaptă către al o sută optzecelea grad de longitudine, căci, venind acum dinspre vest, ar trebui să steargă douăzeci și patru de ore din calendar. Fericirea viitorilor soți s-ar împlini cu o zi mai devreme. Dar ceremonia trebuie să se desfășoare lângă Noile Hebride și tinerii sunt siliți să se resemneze.

Trebuie să remarcăm că nava încărcată cu toate minunățiile Europei, «nava-trusou», n-a venit încă. Cei doi logodnici s-ar lipsi bucuroși de atâtă lux. Ce nevoie au de aceste splendori aproape regale? Ce le trebuie mai mult decât dragostea lor reciprocă?

Dar familiile, prietenii, populația insulei cu elice doresc ca această ceremonie să fie încorajată de o strălucire neobișnuită. Iată de ce lunetele sunt îndreptate cu încăpățânare spre est. Jem Tankerdon și Nat Coverley au făgăduit chiar o primă frumușică oricui va semnala cel dintâi vaporul pe care mașinile sale nu-l vor propulsa niciodată destul de repede ca să fie pe placul nerăbdării publice.

Între timp, programul serbării este alcătuit cu grijă. El cuprinde jocuri, recepții, o dublă ceremonie la templul protestant și la catedrala catolică, o serată de gală la palatul primăriei, un festival în parc. Calistus Munbar supraveghează totul, nu se cruță, se cheltuiește, se poate spune că își

ruinează sănătatea. Ce vreți! Antrenat de temperamentul său, e la fel de greu de oprit ca un tren în plină viteză.

Cât despre cantată, e gata. Poetul Yvernès și muzicianul Sébastien Zorn s-au arătat demni unul de altul. Opera lor va fi cântată de masele corale ale unei societăți întemeiate cu acest prilej. Efectul va fi mareț, când ea va răsuna în scuarul Observatorului, luminat electric la căderea nopții. Apoi mirii se vor înfățișa ofițerului stării civile, iar căsătoria religioasă va fi celebrată la miezul nopții, în mijlocul strălucirilor feerice ale orașului.

În sfârșit, nava aşteptată este semnalată în larg. Unul dintre oamenii de veghe de la Tribord-Harbour câștigă prima, care se cifrează la un respectabil număr de dolari.

La 19 februarie, ora nouă dimineața, vasul intră în port și este descărcat fără zăbavă.

E inutil să redăm amănunțit nomenclatura bijuteriilor, rochiilor, obiectelor de modă și de artă care alcătuiesc încărcătura nupțială. Ajunge să spunem că expoziția deschisă în vastele saloane ale palatului Coverley obține un succes fără precedent. Întreaga populație a orașului a ținut să-o viziteze. E adevărat că destule dintre aceste personaje neverosimil de bogate ar putea să-și procure magnificele produse, plătindu-le atât cât se cuvine. Dar să nu uităm gustul, simțul artistic care au prezidat la alegerea lor, facându-le demne de o admirăție fără margini. Dealtfel, străinele dornice să cunoască nomenclatura trusoului vor putea să cerceteze numerele din 21 și 22 februarie ale ziarelor *Starboard Chronicle* și *New Herald*. Dacă nu vor fi satisfăcute, e pentru că în lumea aceasta nu există satisfacție deplină.

— Fantastic! spune simplu Yvernès, când ieșe din saloanele palatului de pe Bulevardul Cincisprezece, în tovărașia celor trei colegi ai săi.

— Mi se pare expresia cea mai potrivită, încuviințează Pinchinat. Expoziția asta îți trezește dorința de a o lua pe miss Dy Coverley fără zestre... doar pentru ea însăși!

Cât despre tinerii logodnici, adevărul este că n-au dat prea multă atenție acestui stoc de capodopere ale artei și modei.

De la sosirea vaporului, Standard-Island și-a reluat drumul spre vest, către Noile Hebride. Dacă vor fi acolo înainte de 27 februarie, căpitanul Sarol și tovarășii săi vor debarca, iar insula va porni pe drumul întoarcerii.

Faptul că aceste regiuni din vestul Pacificului sunt familiare căpitanului Sarol va ușura navigația. La cererea comandorului Simcoë, el stă tot timpul

în turnul Observatorului. De cum vor apărea primele înălțimi, nimic nu va fi mai ușor decât să se apropie de insula Erromango, una dintre cele mai răsăritene ale grupului, evitând astfel numeroasele stânci submarine ale Noilor Hebride.

Din întâmplare sau pentru că Sarol, dornic să asiste la serbările prilejuite de căsătorie, a manevrat cu oarecare încetineală, primele insule nu sunt semnalate decât în dimineața zilei de 27 februarie – ziua fixată pentru ceremonia nupțială.

Faptul acesta n-are nicio importanță. Căsătoria nu va fi mai puțin fericită dacă va fi celebrată în apropierea Noilor Hebride, și dacă asta le face atâtă plăcere malaiezilor – care nu o ascund deloc – n-au decât să participe la serbările de pe Standard-Island.

După ce întâlnește câteva insulițe, ocolite după indicațiile foarte precise ale căpitanului Sarol, insula cu elice se îndreaptă spre Erromango, lăsând spre sud înălțimile insulei Tanna.

Acum, Sébastien Zorn, Frascolin, Pinchinat, Yvernès nu se află departe – cel mult trei sute de mile – de posesiunile franceze din această parte a Pacificului, insulele Loyalty și Noua Caledonie, acest penitenciar situat la antipodul Franței.

Erromango, plină de păduri în interior, este împănată cu coline la poalele cărora se întind mari platouri cultivabile. Comandorul Simcoë se oprește la o milă de golful Cook de pe coasta orientală. N-ar fi fost prudent să se apropie mai mult, căci brâurile de corali înaintează, la nivelul apei, până la o jumătate de milă în larg. Dealtfel, guvernatorul Cyrus Bikerstaff nu intenționează să rămână aici și nici să se opreasca în vreo altă insulă a arhipelagului. După serbări, malaiezii vor debarca și Standard-Island va urca din nou spre Ecuator, pentru a se întoarce în Madeleine-bay. Standard-Island se oprește pe la ora unu.

Din ordinul autorităților, toată lumea e liberă, funcționari și impiegați, marinari și milițieni, cu excepția vameșilor de la posturile de pe litoral, pe care nimic nu trebuie să-i distragă de la veghea lor.

E o vreme minunată, împrospătată de briza marină. Potrivit expresiei consacrate, «soarele participă și el».

— Sigur, astrul ăsta orgolios pare să fie la ordinele rentierilor! exclamă Pinchinat.

Nu e cazul să insistăm asupra diferitelor numere ale programului senzațional alcătuit de suprintendentul distracțiilor orașului Milliard-City. De la ora trei, toți locuitorii – cei de pe câmpie, ca și cei din oraș și din porturi – se strâng în parc, de-a lungul țărmurilor râului Serpentinei. Notabilii se amestecă în mulțime. Jocurile sunt urmărite cu un antren de care nu-i străină, poate, momeala diferitelor premii. Sunt organizate baluri în aer liber. Cel mai strălucitor bal se desfășoară în una dintre marile săli ale cazaroului, unde tinerii și tinerele se întrec în grație și vioiciune. Yvernès și Pinchinat iau parte la dansuri și nu cedează nimănui locul când e vorba de a fi cavalerii celor mai frumoase miliardeze. Alteța-sa n-a fost niciodată atât de îndatoritoare, n-a avut niciodată atâtă spirit și atâtă succes. Să nu vă mirați, deci, că, răspunzând uneia dintre partenere, care-i declară după un vals amețitor: «Ah, domnule, sunt numai apă!» – îndrăznește să lanseze un nou calambur: «Apă de Vals, miss, apă de Vals!»¹⁴⁰

Frascolin, care e lângă el, roșește până la urechi și Yvernès, care-l aude, se întreabă dacă fulgerele cerului nu se vor prăbuși asupra vinovatului!

Adăugăm că familiile Tankerdon și Coverley sunt de față și că grațioasele surori ale tinerei fete se arată foarte încântate de fericirea ei. Miss Dy se plimbă la brațul lui Walter – ceea ce nu contravine conveniențelor, când e vorba de cetățeni ai liberei Americi. Sunt aplaudați, aclamați, li se oferă flori și complimente pe care le primesc cu multă gentilețe.

La ora unsprezece, o lungă procesiune se îndreaptă spre primărie. Walter Tankerdon și miss Dy Coverley merg în mijlocul familiilor lor. Întreaga populație îi însoțește, urcând Bulevardul Unu.

Guvernatorul Cyrus Bikerstaff așteaptă în marea sală a palatului municipal. Cea mai frumoasă dintre căsătoriile pe care i-a fost dat să le celebreze în timpul carierei sale administrative se va săvârși peste câteva clipe.

Deodată, izbucnesc țipete dinspre cartierul mărginaș al sectorului babordez.

Cortegiul se oprește la jumătatea bulevardului.

Aproape imediat, împreună cu strigătele care se înmulțesc, se aud împușcături îndepărtate.

După o clipă, un grup de vameși – câțiva răniți – ies în goană din parcul primăriei.

Agitația e la culme. În mulțime se răspândește acea teamă irațională pe care o naște un pericol necunoscut.

Cyrus Bikerstaff se ivește pe peronul palatului, urmat de comandorul Simcoë, de colonelul Stewart și de notabili.

La întrebările care li se pun, vameșii răspund că Standard-Island a fost invadată de trei sau patru mii de neohebridieni și că Sarol este în fruntea lor.

Atac și apărare

Acesta e începutul înfăptuirii groaznicului complot pregătit de căpitanul Sarol, cu complicitatea malaiezilor primiți odată cu el pe Standard-Island, a neohebridienilor îmbarcați la Samoa și a indigenilor din Erromango și din insulele vecine. Care va fi deznodământul? E greu de prevăzut, date fiind condițiile în care se dezlănțuie această bruscă și teribilă agresiune.

Grupul neohebridian cuprinde nu mai puțin de o sută cincizeci de insule care, sub protecția Angliei, formează o dependință geografică a Australiei. Cu toate acestea, aici, ca și în insulele Salomon, situate în nord-vestul aceleiași regiuni, problema protectoratului constituie un măr al discordiei între Franța și Regatul-Unit. Pe deasupra, Statele Unite nu văd cu ochi buni apariția coloniilor europene în mijlocul unui ocean a cărui stăpânire exclusivă se gândesc s-o revendice. Împlântând drapelul său pe aceste diverse arhipelaguri, Marea Britanie caută să creeze o bază de aprovisionare care i-ar fi indispensabilă în cazul când coloniile australiene ar scăpa de sub autoritatea *Foreign-Office*-ului.

Populația Noilor Hebride este alcătuită din negri și malaiezi de origine canacă. Dar caracterul acestor indigeni, temperamentul și instinctele lor diferă, după cum aparțin insulelor din nord sau din sud – ceea ce îngăduie împărțirea arhipelagului în două grupe.

În grupul septentrional, în insula Santo, în golful Sfântului Filip, oamenii sunt mai înalți, cu tenul mai puțin încis la culoare și părul mai puțin încrețit. Bine zidiți și puternici, blânzi și pașnici, ei n-au atacat niciodată agențiile comerciale și vasele europene. Același lucru se poate spune despre insulele Vate sau Sandwich, care numără mai multe orașele înfloritoare și în primul rând Port-Vila, capitala arhipelagului – numită și Franceville – unde coloniștii noștri folosesc bogățiile unui pământ minunat: păsunile roditoare, câmpurile prielnice culturilor, terenurile unde cresc plantații de arbori de

cafea, bananieri, cocotieri și se dezvoltă fructuoasa industrie a *coprah-makers-ilor*¹⁴¹...

Căpitanul Sarol a ales nu fără chibzuință grupul sudic pentru a organiza tentativa criminală împotriva insulei cu elice. În aceste insule, indigenii, rămași adevărați papuași, sunt ființe aflate pe primele trepte ale civilizației, la Tanna ca și la Erromango. Mai ales despre acesta din urmă, un fost pirat avea dreptate să-i spună doctorului Hayen: «Dacă insula asta ar putea vorbi, ar povesti lucruri care-ți fac părul măciucă!»...

Aceasta este populația din rândurile căreia și-a recrutat complicitii căpitanul Sarol. El le-a promis jefuirea neprețuitei Bijuterii a Pacificului, ai cărei locuitori trebuie să fie măcelăriți până la unul. Pândind apariția ei lângă Erromango, sălbaticii au venit din insulele vecine, despărțite prin strâmtori înguste – și în primul rând din Tanna, aflată doar la treizeci și cinci de mile spre sud. De aici au pornit robuștii locuitori ai districtului Wanissi, adoratori cruzi ai zeului Teapolo, care umblă aproape goi, indigenii din Plaja-Neagră, din Sangalli, cele mai de temut și cele mai temute insule ale arhipelagului...

Când Standard-Island și-a făcut apariția, când a ajuns la numai câteva ancabluri de Erromango, căpitanul Sarol a dat semnalul aşteptat.

În câteva minute, trei-patru mii de pirați au trecut peste stâncile aflate la nivelul apei.

Primejdia este foarte mare, căci acești neohebridieni dezlănțuiți asupra orașului miliardez nu vor da înapoi de la nicio fărădelege, de la nicio violență. Ei au avantajul surprizei și sunt înarmați nu numai cu sulițe lungi cu vârf de os, care provoacă răni foarte primejdioase, și cu săgeți otrăvite cu un fel de venin vegetal, dar și cu puști Snyders, folosite în mod curent în arhipelag.

De la începutul acestui atac – pregătit de multă vreme, deoarece Sarol este cel care-i conduce pe atacatori – a trebuit să fie mobilizați milițienii, marinarii, funcționarii, toți oamenii în stare să lupte.

Cyrus Bikerstaff, comandorul Simcoë, colonelul Stewart și-au păstrat sângele rece. Regele Malecarliei și-a oferit serviciile și, dacă nu mai are vigoarea tinereții, a păstrat cel puțin curajul ei. Indigenii sunt încă departe, spre Babord-Harbour, unde ofițerul portului încearcă să organizeze rezistență. Fără îndoială însă că nu vor întârzia să se arunce asupra orașului.

Se dă de la început ordinul să fie închise porțile incintei orașului, în care aproape întreaga populație s-a strâns pentru serbările căsătoriei. Probabil că se vor produce stricăciuni în parc și pe câmpie. E de temut chiar că porturile și uzinele electrice vor fi devastate. Nu poate fi împiedicată distrugerea bateriilor Pupei și Pintenului. Cea mai mare nenorocire ar fi însă ca tunurile să fie întoarse împotriva orașului și nu e imposibil ca pirații să știe să le mânuiască.

Înainte de orice, la propunerea regelui Malecarliei, cea mai mare parte a femeilor și copiilor sunt strânși în încăperile primăriei.

Vastul palat municipal e cufundat în întuneric ca și restul insulei, căci mecanicii au trebuit să fugă de atacatori și aparatelor electrice au încetat să funcționeze.

Prin grija comandorului Simcoë, armele depozitate la primărie sunt împărțite milițienilor și marinarii. Munițiile nu vor lipsi. După ce a lăsat-o pe miss Dy cu doamnele Tankerdon și Coverley, Walter a intrat în grupul alcătuit de Jem Tankerdon, Nat Coverley, Calistus Munbar, Pinchinat, Yvernès, Frascolin și Sébastien Zorn.

— Se pare că aşa trebuie să se sfârșească! murmură violoncelistul.

— Dar nu s-a sfârșit! strigă suprintendentul. Nu, nu s-a sfârșit, și scumpa noastră Standard-Island nu va sucomba în fața unui pumn de canaci!

Bine zis, Calistus Munbar! Și e de-nțeles mânia care te sufocă la gândul că acești tâlhari de neohebridieni au întrerupt o serbare atât de bine organizată! Da, să nădăjduim că vor fi respinși. Din păcate, dacă nu sunt superiori ca număr, au avantajul ofensivei.

Detunăturile continuă să răsune departe, în direcția porturilor. Căpitanul Sarol a început prin a întrerupe funcționarea elicelor, pentru ca Standard-Island să nu se poată depărtă de Erromango – baza de operații a atacatorilor.

Guvernatorul, regele Malecarliei, comandorul Simcoë, colonelul Stewart, îintruniți într-un comitet de apărare, s-au gândit întâi la o ieșire ofensivă. Ar fi însemnat însă să fie sacrificați mulți dintre apărătorii de care e atâtă nevoie. Nu se pot aștepta la mai multă milă din partea acestor pirați decât din partea fiarelor care, cu cincisprezece zile în urmă, au invadat Standard-Island. Pe deasupra, oare nu vor încerca ei să facă insula cu elice să eșueze pe stânci, pentru a o jefui mai lesne?...

După un ceas, atacatorii au ajuns în fața grilajului. Încearcă să-l doboare, dar el rezistă. Încearcă să treacă peste el, dar sunt primiți cu împușcături.

Deoarece Milliard-City n-a fost luat prin surprindere, e greu să i se forțeze incinta pe întuneric. Căpitanul Sarol își readuce indigenii spre parc și câmpie, în aşteptarea dimineții.

Dimineața, între orele patru și cinci, aurora nuanțează orizontul spre est. Sub ordinele comandorului Simcoë și ale colonelului Stewart, milițienii și marinarii, lăsând jumătate dintre ei la primărie, se masează în parcul Observatorului, cu gândul că Sarol va încerca să forțeze grilajul în acest loc. Or, cum nu se pot aștepta la niciun ajutor din afară, trebuie să-i împiedice cu orice preț pe indigeni să pătrundă în oraș.

Cvartetul i-a urmat pe apărătorii conduși de ofițeri către capătul Bulevardului Unu.

— Să scapi de canibalii din Fidji și să fi obligat să-ți aperi cotletele de canibalii din Noile Hebride! exclamă Pinchinat.

— Ce naiba, doar n-or să ne mănânce întregi! ripostează Yvernès.

— Voi rezista până la ultima bucătică, asemeni eroului lui Labiche!¹⁴² adaugă Frascolin.

Sébastien Zorn rămâne tăcut. Se știe ce crede el despre această aventură – ceea ce nu-l va împiedica să-și facă datoria.

De cum se luminează, se schimbă împușcături prin grilajul scuarului. Incinta Observatorului este apărată cu curaj. Sunt victime de o parte și de alta. În tabăra miliardezilor, Jem Tankerdon este rănit ușor la umăr – dar nu vrea să-și părăsească postul. Nat Coverley și Walter se bat în primele rânduri. Regele Malecarliei, înfruntând gloanțele Snyders-urilor, încearcă să-l ochească pe căpitanul Sarol, care nu se cruță deloc în mijlocul indigenilor.

Ce-i drept, sunt cam prea mulți acești atacatori!

Toți pirații pe care i-au putut furniza Erromango, Tanna și insulele învecinate se înverșunează împotriva orașului. Comandorul Simcoë a putut să constate, totuși, o împrejurare fericită: în loc să se abată spre Erromango, Standard-Island urcă spre grupul septentrional, sub influența unui curent abia simțit, cu toate că ar fi fost mai bine să se îndrepte spre larg.

Timpul se scurge, indigenii își dublează eforturile, și, cu toată rezistența lor curajoasă, apărătorii nu-i vor putea opri. Pe la ora zece, grilajul e smuls. În fața mulțimii urlătoare care invadăază scuarul, comandorul Simcoë este

obligat să se retragă spre primărie, unde vor trebui să se apere ca într-o fortăreață.

Retrăgându-se, milițienii și marinarii cedează terenul pas cu pas. Poate că acum, când au forțat incinta orașului, neohebridienii se vor risipi prin cartiere după jaf, ceea ce ar îngădui miliardezilor să recapete un oarecare avantaj...

Zadarnică speranță! Căpitanul Sarol nu-i va lăsa pe indigeni să părăsească Bulevardul Unu. Pe aci vor ajunge la primărie, unde vor anihila ultimele eforturi ale asediaților. Când căpitanul Sarol va fi stăpân pe această fortăreață, victoria va fi definitivă. Atunci va suna ceasul jafului și al masacrului general.

— Hotărât lucru, sunt prea mulți! repetă Frascolin, căruia o suliță îi zgârie brațul.

Săgețile și gloanțele plouă de pretutindeni, în timp ce retragerea se accentuează.

Pe la ora două, apărătorii au fost împinși până în scuarul primăriei. Se și numără cincizeci de morți, de ambele părți, și un număr dublu sau triplu de răniți. Înainte ca palatul municipal să fie invadat de pirați, oamenii se năpustesc înăuntru, închid ușile, obligă femeile și copiii să-și caute un adăpost în apartamentele interioare, unde vor fi la adăpost de proiectile. Apoi Cyrus Bikerstaff, regele Malecarliei, comandorul Simcoë, colonelul Stewart, Jem Tankerdon, Nat Coverley, prietenii lor, milițienii și marinarii se postează la ferestre și focul reîncepe cu mai multă înverșunare.

— Trebuie să rezistăm aici, spune guvernatorul. Este ultima noastră șansă. Doar o minune ne mai poate salva.

Asaltul începe imediat, la ordinul căpitanului Sarol, care e sigur de succes, cu toate că treaba nu-i ușoară deloc. Ușile sunt solide și va fi greu să le spargă fără artillerie. Indigenii le atacă cu securile, sub focul de la ferestre, ceea ce le provoacă pierderi serioase. Asta nu va opri pe șeful lor. Și totuși, dacă ar fi ucis, poate că moartea lui ar schimba situația.

Se scurg două ore. Primăria rezistă încă. Gloanțele îi seceră pe atacatori, dar numărul lor se împrospătează fără încetare. În zadar cei mai buni ochitori, Jem Tankerdon, colonelul Stewart, caută să-l doboare pe căpitanul Sarol. În timp ce ai săi cad, el pare invulnerabil.

Și nu el, ci Cyrus Bikerstaff este lovit în piept de glonțul unui Snyders, în timpul unui schimb de focuri mai viu ca niciodată. El cade, nu poate să mai

pronunțe decât câteva cuvinte înăbușite, săngele îi urcă în gâtlej. Transportat într-un salon, nu întârzie să-și dea duhul. Astfel moare cel care a fost primul guvernator al insulei cu elice, administrator priceput, suflet mare și cinstit.

Asaltul continuă cu mai multă furie. Ușile sunt gata să cedeze sub securile indigenilor. Cum poate fi împiedicată căderea acestei ultime fortărețe a insulei cu elice? Cum pot fi salvați de un masacru general copiii, femeile, toți cei pe care îi cuprinde ea?

Regele Malecarliei, Ethel Simcoë, colonelul Stewart discută atunci dacă n-ar trebui să fugă prin spatele palatului. Dar unde să caute adăpost? La bateria Pupei? Vor putea ajunge acolo?... Într-unul din porturi? Oare indigenii n-au pus încă mâna pe ele? Și cum să-i părăsească pe răniții al căror număr crește mereu?

În acest moment, intervine un lucru de natură să schimbe situația.

Regele Malecarliei a înaintat pe balcon, fără să ia seama la gloanțele și săgețile care plouă în jur. El duce arma la umăr și-l ochește pe căpitanul Sarol, în clipa în care una dintre uși cedează în fața atacatorilor.

Căpitanul Sarol cade mort pe loc.

Indigenii se opresc brusc, apoi dau înapoi, luând cu ei cadavrul șefului, și se năpustesc spre grilajul scuarului.

Aproape în același timp, la capătul Boulevardului Unu se aud strigăte și izbucnesc împușcături.

Oare ce se întâmplă? Să fi trecut avantajul de partea apărătorilor porturilor și bateriilor? Să fi alergat ei spre oraș? Încearcă să-i atace pe indigeni, cu toate că sunt puțini la număr?...

— Împușcăturile se întețesc înspre Observator! observă colonelul Stewart.

— Tânările primesc întărituri! comentează comandorul Simcoë.

— Nu cred, spune regele Malecarliei. Cum se explică atunci împușcăturile?...

— Da, lucrurile se schimbă! strigă Pinchinat. Și se schimbă în folosul nostru!

— Priviți, priviți! intervine Calistus Munbar. Bandiții o iau la sănătoasa!

— Haidem, prietenii, exclamă regele Malecarliei, să-i gonim din oraș! Înainte!

Ofițeri, milițieni, marinari, toți coboară la parter și se năpustesc pe ușa cea mare.

Sălbaticii au părăsit scuarul și fug – unii de-a lungul Boulevardului Unu, ceilalți pe străzile învecinate.

Care să fie cauza acestei schimbări atât de rapide și neașteptate? Trebuie ea atribuită disparației căpitanului Sarol, lipsei de conducere care i-a urmat? E posibil ca atacatorii, având forțe net superioare, să fi fost atât de descurajați de moartea șefului lor, în clipa în care primăria era să le cadă în mâini?...

Însuflețiți de comandorul Simcoë și de colonelul Stewart, circa două sute de marinari și milițieni, cărora li s-au adăugat Jem și Walter Tankerdon, Nat Coverley, Frascolin și colegii săi, coboară Boulevardul Unu gonindu-i pe fugari, care nu se întorc nici măcar pentru a trimite un ultim glonț sau o ultimă săgeată și aruncă puștile, arcurile, sulitele.

— Înainte! Înainte! strigă comandorul Simcoë, cu o voce răsunătoare.

Totuși, în împrejurimile Observatorului, împușcăturile cresc în intensitate. E sigur că acolo bătălia se desfășoară cu o năprasnică încrâncenare.

Să fi primit deci Standard-Island un ajutor? Dar ce ajutor... și din partea cui?...

Oricum ar fi, atacatorii fug de pretutindeni, pradă unei panici de neînțeles. Sunt deci atacați de întăriri venite dinspre Babord-Harbour?...

Da! O mie de neohebridieni au debărcat pe Standard-Island, sub conducerea coloniștilor francezi din insula Sandwich!

Nu e de mirare că membrii cvartetului sunt salutați în limba maternă, când își întâlnesc curajoșii compatrioți!

Iată în ce împrejurări s-a produs această intervenție neașteptată, s-ar putea spune aproape miraculoasă.

În timpul nopții precedente și de la răsăritul soarelui, Standard-Island n-a încetat să deriveze către insula Sandwich, unde, cum s-a mai spus, își avea reședință o colonie franceză aflată pe calea prosperității. Or, îndată ce au aflat despre atacul efectuat de căpitanul Sarol, coloniștii au hotărât să vină în ajutorul insulei cu elice împreună cu cei o mie de indigeni aflați sub influența lor. Dar ambarcațiile insulei Sandwich erau insuficiente pentru a-i transporta...

Ce bucurie pe acești oameni de ispravă când Standard-Island, împinsă de curent, a ajuns în dreptul insulei Sandwich. Imediat s-au aruncat cu toții în

șalupele de pescuit, urmați de indigeni – cei mai mulți înot – și au debarcat la Babord-Harbour.

Oamenii de la bateriile Pupei și Pintenului, cei rămași în porturi s-au unit cu ei. Traversând câmpia și parcul, au pornit spre Milliard-City, și, grație acestei diversiuni, primăria n-a căzut în mâinile atacatorilor, descumpăniți și de moartea căpitanului Sarol.

După două ceasuri, bandele atacatoare, gonite de pretutindeni, își caută salvarea aruncându-se în ocean ca să ajungă pe insula Sandwich – și cea mai mare parte cad sub gloanțele miliției.

Acum, Standard-Island nu are de ce să se mai teamă: ea e salvată de jaf, de masacru, de distrugere.

Ar fi fost de așteptat ca sfârșitul acestei groaznice aventuri să dea naștere unor manifestări publice de bucurie și de recunoștință. Nu! Oh, acești americani uimitori în orice împrejurare! S-ar zice să rezultatul final nu i-a surprins, că îl prevăzuseră. Și totuși, ce puțin a lipsit ca tentativa căpitanului Sarol să ducă la o încăpătătoare catastrofa!

Ne este îngăduit să credem că principalii proprietari ai insulei cu elice s-au felicitat *in petto*¹⁴³ pentru salvarea unei proprietăți de două miliarde, și asta în clipa în care căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley avea să-i asigure viitorul.

Menționăm că logodnicii au căzut unul în brațele altuia, îndată ce s-au revăzut. Nimeni, de altfel, n-a socotit acest gest drept o călcare a conveniențelor. N-ar fi trebuit ei să fie căsătoriți de douăzeci și patru de ore?...

Amintita rezervă ultraamericană n-are ce căuta în primirea pe care artiștii parizieni o fac coloniștilor francezi de pe insula Sandwich. Ce străngeri de mâna! Câte felicitări primesc membrii cvartetului de la compatrioții lor! Dacă gloanțele i-au crăpat, aceste două viori, acest *alto* și acest violoncel nu și-au făcut cu mai puțin curaj datoria! Cât despre bunul Athanase Dorémus, el a rămas în sala cazinoului, așteptând un elev care se încăpătănează să nu mai vină. Și cine ar putea să i-o reproșeze?

O excepție în ceea ce-l privește pe suprintendent. Oricât de ultrayancheu ar fi, bucuria a fost delirantă. Ce vreți? În vinele lui curge sângele ilustrului Barnum și se va admite ca urmașul unui asemenea strămoș să nu fie *sui compos*¹⁴⁴, asemeni concetătenilor săi din America de Nord!

Prezența sa nemaifiind necesară, regele Malecarliei, însotit de regină, s-a întors la locuința sa din Boulevardul Treizeci și șapte, unde consiliul notabililor îi va exprima mulțumirile pe care le merită curajul și devotamentul său față de cauza comună.

Deci, Standard-Island e teafără. Salvarea ei a costat scump: Cyrus Bikerstaff ucis în toiul încleștării, ca și șaizeci de milițieni și marinari atinși de gloanțe sau de săgeți și cam tot atâția funcționari, impiegați, negustori, care s-au luptat cu curaj. Întreaga populație va participa la acest doliu public și Bijuteria Pacificului le va păstra neștearsă amintirea.

Altfel, cu repeziciunea care-i caracterizează, miliardezii vor pune grabnic lucrurile la punct. După o oprire de câteva zile în insula Sandwich, orice urmă a acestei lupte sângheroase va fi dispărut.

În așteptare, există un acord deplin în problema puterii militare, care rămâne în mâinile comandorului Simcoë. În această privință, nicio dificultate, nicio competiție. Nici Jem Tankerton, nici Nat Coverley n-au vreo pretenție. Mai târziu, alegerile vor rezolva importanta problemă a noului guvernator.

A doua zi, o impozantă ceremonie strângе populația pe cheiurile lui Tribord-Harbour.

Dacă trupurile malaielor și ale indigenilor au fost aruncate în mare, nu se poate proceda la fel cu cele ale cetățenilor care au căzut apărând insula cu elice. Adunate cu pioșenie, ele sunt depuse în templu sau în catedrală și primesc onorurile cuvenite. Guvernatorul Cyrus Bikerstaff ca și cele mai umile victime constituie obiectul aceleiași rugăciuni și al aceleiași dureri.

Apoi, încărcătura funebră este încrucișată unuia dintre rapidele vase cu aburi care pleacă spre Madeleine-bay.

Tribord către babord

Standard-Island a părăsit regiunea insulei Sandwich la 3 martie, înaintea plecării sale, coloniștii francezi și aliații lor indigeni primesc toate semnele recunoștinței vii a miliardezilor. Sunt prieteni pe care-i vor revedea, sunt frați pe care Sébastien Zorn și colegii săi îi lasă pe această insulă din arhipelagul Noilor Hebride, înscrisă de acum în itinerarul anual.

Sub conducerea comandorului Simcoë, reparațiile au fost făcute cu repeziciune. Pagubele nici nu erau prea mari. Motoarele uzinelor electrice sunt intacte. Cu ceea ce rămâne din stocul de petrol, funcționarea

dinamurilor e asigurată pe mai multe săptămâni. De altfel, insula cu elice nu va întârzi să ajungă în acea parte a Pacificului de unde va putea comunica cu Madeleine-bay prin cablurile submarine. Există, prin urmare, certitudinea că croaziera se va sfârși fără alte neplăceri. În mai puțin de patru luni, Standard-Island va ajunge pe coasta americană.

— Să sperăm că vom ajunge! spune Sébastien Zorn, de câte ori suprintendentul se ambalează, ca de obicei, în legătură cu viitorul minunatului aparat maritim.

— Ce lecție am primit! recunoaște Calistus Munbar. Acești malaiezi atât de serviabili, acest căpitan Sarol – nimeni nu i-ar fi putut bănu!... Este pentru ultima oară când Standard-Island acordă azil unor străini.

— Chiar dacă un naufragiu îi aruncă în calea voastră? întreabă Pinchinat.

— Dragul meu, nu mai cred nici în naufragiați, nici în naufragii! Din faptul că Ethel Simcoë este însărcinat, ca și mai înainte, cu conducerea militară a insulei, nu reiese că puterea civilă s-ar afla în mâinile sale. De la moartea lui Cyrus Bikerstaff, Milliard-City nu mai are primar, și, după cum se știe, foștii adjuncți nu și-au păstrat funcțiunile, în consecință, va fi necesară numirea unui nou guvernator al insulei cu elice.

Or, în lipsa unui ofițer al stării civile, căsătoria lui Walter Tankerdon cu miss Dy Coverley nu poate fi celebrată. Iată o dificultate care nu s-ar fi ivit fără unelturile mizerabilului Sarol! Și nu numai viitorii soți, dar toți notabili, întreaga populație abia aşteaptă să vadă căsătoria definitiv săvârșită. Aceasta e una dintre cele mai sigure garanții ale viitorului. Și să nu se întârzie, căci Walter Tankerdon a și propus să se îmbarce pe unul dintre vasele cu aburi, să se întrepte cu cele două familii către cel mai apropiat arhipelag, unde un primar va putea să procedeze la ceremonia nupțială. Ce naiba, în insulele Samoa, Tonga, Marchize sunt destui primari și, dacă se merge cu toată viteza, în mai puțin de-o săptămână...

Spiritele înțelepte îl liniștesc pe nerăbdătorul Tânăr. Se pregătesc alegerile. În câteva zile va fi numit noul guvernator. Primul act al administrației sale va fi celebrarea cu mare pompă a căsătoriei, așteptată cu atâta nerăbdare. Programul serbărilor va fi reluat în întregime. «Un primar!... Un primar!...» Acest strigăt e pe toate buzele!...

— Numai dacă aceste alegeri n-ar reînsufla rivalități care poate mai mocnesc! spune Frasolin.

Nu, și Calistus Munbar e hotărât să se dea peste cap pentru a duce lucrurile la bun sfârșit.

— Și apoi, exclamă el, îndrăgostiții noștri nu-s și ei pe aici?... Cred c-o să-mi dați dreptate când spun că amorul propriu nu va învinge amorul!

Standard-Island continuă să înainteze spre nord-est, către punctul în care a douăsprezecea paralelă sudică se încrucișează cu al o sută șaptezeci și cincilea meridian vestic. În aceasta regiune au fost chemate, prin cablogramele expediate înainte de popasul în Noile Hebride, vasele cu provizii trimise de la Madeleine-bay. Dealtfel, problema proviziilor nu-l preocupa pe comandorul Simcoë. Există rezerve pentru mai mult de o lună. E adevărat că lipsesc noutățile din străinătate. Cronica politică e sărăcăcioasă. *Starboard Chronicle* se plânge și *New Herald* e dezolat. Ceare a face! Oare nu e Standard-Island un mic univers? Ce-o interesează ceea ce se petrece în restul sferoidului terestru? Are chef de politică? Curând o să aibă parte de destulă... poate chiar de prea multă!

Într-adevăr, perioada electorală a fost deschisă. Cei treizeci de membri ai consiliului notabililor, în care babordezii și tribordezii sunt în număr egal, au mult de lucru. Există de pe acum siguranță că alegerea nouui guvernator va da naștere la discuții, întrucât Jem Tankerdon și Nat Coverley vor fi rivali.

Câteva zile se scurg în întruniri pregătitoare. De la început e clar că vor fi neînțelegeri, având în vedere amorul propriu al celor doi candidați. O agitație surdă răscolește orașul și porturile. Agenții celor două sectoare caută să provoace tulburări pentru a exercita o presiune asupra notabililor. Timpul trece și acordul nu pare posibil. Oare nu e de temut că Jem Tankerdon și principalii babordezi vor căuta să-și impună ideile respinse de principalii tribordezi, că vor relua nefericitul proiect de a transforma Standard-Island într-o insulă industrială și comercială? Celălalt sector nu-ar accepta niciodată acest lucru! Pe scurt, când partidul Coverley, când partidul Tankerdon par să fie mai puternice. De aici, discuții jignitoare, o acreală între cele două tabere, o răcire vădită a relațiilor dintre cele două familii, răcire pe care Walter și miss Dy nici nu vor s-o bage-n seamă. Ce-i privesc pe ei toate aceste fleacuri politice?...

Există totuși un mijloc foarte simplu de a aranja lucrurile, cel puțin din punct de vedere administrativ: cei doi rivali să îndeplinească pe rând funcția de guvernator – șase luni unul, șase luni altul, un an chiar, dacă pare preferabil. Drept urmare, nu-ar mai exista rivalitate, convenția fiind de natură

să satisfacă ambele partide. Dar soluțiile de bun-simț n-au niciodată șansa să fie acceptate în această lume și, chiar dacă e independentă față de continentele terestre, Standard-Island nu cunoaște mai puțin toate pasiunile umanității sublunare.

Într-o zi, Frascolin spune colegilor săi:

— Iată dificultățile de care mă temeam...

— Ce ne interesează pe noi aceste neînțelegeri? răspunde Pinchinat. Ce pagubă ne-ar putea aduce? În câteva luni vom ajunge la Madeleine-bay, angajamentul nostru va lua sfârșit și fiecare dintre noi va pune piciorul pe pământ, cu milionașul său în buzunar.

— Dacă nu se întâmplă iar vreo nenorocire! ripostează neînduplecatal Sébastien Zorn. O asemenea mașină plutitoare poate fi vreodată sigură pe viitorul său?... După abordajul vasului englez, fiarele sălbaticice; după fiare, năvala neohebridienilor; după indigeni...

— Taci, cobe! strigă Yvernès. Taci sau îți legăm pliscul!

Totuși, mare păcat că Walter și miss Dy nu s-au căsătorit la data fixată. Familiile Tankerdon și Coverley fiind unite prin această legătură, poate că situația ar fi fost mai ușor de lămurit. Cei doi soți ar fi intervenit cu mai multă eficacitate. Dar, în definitiv, agitația nu poate să dureze, alegerile urmând să se desfășoare la 15 martie.

Comandorul Simcoë încearcă să realizeze o apropiere între cele două sectoare ale orașului. E rugat să nu se amestece unde nu-i fierbe oala! Are insula de condus – s-o conducă! Are stânci de ocolit – să le ocolească! Politica nu e de competența lui.

Comandorul Simcoë n-are nevoie să i se spună a doua oară.

Până și pasiunile religioase intră în joc și clerul – ceea ce este poate o greșeală – tinde să intervină mai mult decât se cuvine. Și cât de bine se înțelegeau templul și catedrala, pastorul și episcopul!

Cât despre ziare, e de la sine înțeles că au coborât în arenă. *New Herald* combate pentru Tankerdon, *Starboard Chronicle* pentru Coverley. Cerneala curge în valuri și e de temut, chiar, să nu se amestece cu sânge! Doamne, oare n-a fost prea mult udat acest pământ, în timpul luptei duse împotriva tâlharilor din Noile Hebride?...

De fapt, populația se interesează mai mult de cei doi logodnici, al căror roman s-a întrerupt la primul capitol. Dar ce-ar putea ea face ca să le asigure fericirea? Relațiile dintre cele două sectoare ale orașului au încetat. Adio

recepții, invitații, serate muzicale! Dacă situația astă durează, instrumentele Cvartetului Concertant vor putrezi în cutiile lor și artiștii noștri își vor câștiga enorma retribuție stând cu mâinile în buzunare.

Cu toate că nu vrea s-o mărturisească, suprintendentul e mistuit de o neliniște mortală. El simte că situația sa e falsă, căci își desfășoară întreaga inteligență pentru a nu displace nici unora, nici altora – cel mai sigur mijloc de a displace tuturor.

Până la 12 martie, Standard-Island a înaintat mult spre Ecuator, dar nu îndeajuns pentru a întâlni vasele expediate din Madeleine-bay. Această întâlnire nu poate să întârzie mult, dar se pare că alegerile vor avea loc înaintea ei, întrucât sunt fixate pe data de 15 martie.

Între timp, la tribord și la babord se fac sondaje peste sondaje. Mereu pronosticuri de egalitate. Nu e posibilă obținerea unei majorități, dacă nu se vor rupe câteva voturi dintr-o parte sau alta. Și voturile acestea se clatină tot atât de puțin ca dinții în maxilarul unui tigru.

Atunci se ivește o idee genială. Se pare că ea s-a născut în aceeași clipă în mintea tuturor celor care nu trebuiau să fie consultați. E o idee simplă, demnă, și ar pune capăt rivalităților. Cei doi candidați, ei însiși, s-ar încrina fără îndoială în fața acestei soluții.

De ce să nu i se ofere regelui Malecarliei guvernarea insulei cu elice? Acest fost suveran este un înțelept, un spirit larg și ferm totodată. Toleranța și filosofia lui ar fi cea mai bună garanție împotriva surprizelor viitorului...

Un important grup de negustori și funcționari din Milliard-City, cărora li se adaugă câțiva ofițeri și marinari din cele două porturi, hotărăsc să-i prezinte această propunere ca o dorință a lor...

Maiestățile lor primesc deputația în salonul de la parterul clădirii din Bulevardul Treizeci și nouă. Ascultată cu bunăvoiță, propunerea este respinsă fără echivoc...

— Vă mulțumesc, domnilor, spune regele. Cererea dumneavoastră ne mișcă, dar suntem fericiți de prezent și nădăjduim că nimic nu ne va mai tulbura viitorul. Credeți-ne! Am sfârșit cu iluziile... Nu mai sunt decât un simplu astronom la Observatorul de pe Standard-Island și nu vreau să fiu altceva.

În fața unui răspuns atât de categoric, deputația se retrage fără să mai insiste.

În ultimele zile dinaintea scrutinului, spiritele sunt tot mai agitate. Nu se poate realiza nicio înțelegere. Partizanii lui Jem Tankerdon și ai lui Nat Coverley evită să se întâlnească până și pe stradă. Nu se mai trece de la un sector la altul. Nici tribordezii, nici babordezii nu depășesc Bulevardul Unu, Milliard-City e împărțit acum în două orașe dușmane. Singurul personaj care aleargă de la unul la altul, agitat, frânt de oboseală, dându-se de ceasul morții, epuizându-se în sfaturi înțelepte, respins în dreapta, respins în stânga, este desperatul suprintendent Calistus Munbar. De trei-patru ori pe zi, el eșuează ca un vapor fără cârmă în saloanele cazinoului, unde cvartetul îl copleșește cu zadarnice consolări.

Cât despre comandorul Simcoë, el se mărginește la funcțiile care-i sunt încredințate. El conduce insula cu elice potrivit itinerarului stabilit. Având o sfântă groază față de chestiunile politice, va accepta pe oricine drept guvernator. Ofițerii săi, ca și cei ai colonelului Stewart, se arată la fel de dezinteresați în problema care înfierbântă capetele. Nu există deci pericolul unui *pronunciamento*.

DUPLESSIS

L. Marcellin

În acest timp, întrunit în permanență la primărie, consiliul notabililor discută și se ceartă. Se ajunge la aluzii jignitoare. Poliția e nevoită să ia unele măsuri de precauție, căci mulțimea se îngräմădește de dimineață până seara în fața palatului municipal, scoțând strigăte de mânie.

Pe de altă parte, o știre deplorabilă e pusă în circulație: Walter Tankerdon s-a prezentat în ajun la palatul Coverley și n-a fost primit. Celor doi logodnici li s-a interzis să se mai vadă și, deoarece căsătoria n-a fost efectuată înaintea atacului bandelor neohebridiene, cine ar îndrăzni să spună dacă se va mai săvârși cândva?...

În sfârșit, sosește ziua de 15 martie. Alegerea va avea loc în marea sală a primăriei. Publicul agitat se îmbulzește în scuar, aşa cum făcea populația romană în fața palatului Quirinal, unde conclavul hotără înălțarea unui nou papă pe tronul sfântului Petru.

Ce va ieși din această supremă deliberare? Sondajele indică mereu un număr egal de voturi. Dacă tribordezii îi rămân credincioși lui Nat Coverley, dacă babordezii țin cu Jem Tankerdon, ce se va întâmpla oare?...

Ziua cea mare a sosit. Între orele unu și trei, cursul obișnuit al vieții pare suspendat pe suprafața insulei cu elice. Cinci-șase mii de persoane se agitană pe sub ferestrele palatului municipal. Se așteaptă rezultatul votului notabililor – rezultat care va fi comunicat de îndată, telefonic, celor două sectoare și celor două porturi.

Primul tur de scrutin are loc la unu și treizeci și cinci.

Candidații obțin același număr de sufragii.

După un ceas, al doilea tur de scrutin.

El nu modifică în niciun fel cifrele primului.

La trei și treizeci și cinci, al treilea și ultimul tur.

Și de data aceasta, niciun nume nu obține jumătate de voturi plus unu.

Membrii consiliului se despart atunci, și pe bună dreptate. Sunt atât de exasperați încât, dacă ar rămâne în ședință, s-ar lua la bătaie, în timp ce traversează scuarul pentru a se întoarce unii la palatul Tankerdon, alții la palatul Coverley, mulțimea îi întâmpină cu murmurele cele mai neplăcute.

Trebuie totuși găsită o ieșire din această situație, care nu se poate prelungi nici măcar câteva ceasuri, fiind prea dăunătoare intereselor insulei cu elice.

— Fie vorba între noi, spuse Pinchinat, aflând de la suprintendent, împreună cu colegii săi, care a fost rezultatul celor trei tururi de scrutin, mi se pare că există un mijloc foarte simplu de a rezolva problema.

— Care? întreabă Calistus Munbar, ridicându-și cu deznădejde brațele spre cer. Care?...

— Să tăiem insula pe la mijloc. Să o împărțim în două bucăți egale, ca pe o plăcintă ale cărei jumătăți vor naviga fiecare într-o parte, cu guvernatorul pe care-l dorește.

— Să tăiem insula noastră! strigă suprintendentul, ca și cum i s-ar fi propus să i se taie un picior.

— Cu un ciocan, o daltă și o cheie englezescă, adaugă alteța-sa, problema va fi rezolvată prin debulonare, și pe suprafața Oceanului vor fi două insule plutitoare în loc de una.

Acest Pinchinat nu poate fi serios, nici când împrejurările sunt atât de grave.

Oricum, dacă sfatul său nu poate fi urmat – cel puțin din punct de vedere material – dacă nu intervin nici ciocanul, nici cheia engleză, dacă nu se efectuează nicio debulonare de-a lungul axei Boulevardului Unu, de la bateria Pintenului până la bateria Pupei, separația nu este mai puțin desăvârșită din punct de vedere moral. Babordezii și tribordezii vor deveni tot atât de străini unii de alții ca și cum i-ar despărții o sută de leghe. Într-adevăr, neputându-se înțelege, cei treizeci de notabili s-au hotărât să voteze separat. Jem Tankerdon și Nat Coverley sunt numiți guvernatori ai sectoarelor lor și le vor guverna după plac. Fiecare sector își va păstra portul, navele, ofițerii, marinarii, milițienii, funcționarii, negustorii, uzina electrică, mașinile, motoarele, mecanicii, fochiștii – și amândouă vor ști să trăiască singure.

Foarte bine, dar cum vor face comandorul Simcoë pentru a se dedubla și suprintendentul Calistus Munbar pentru a-și îndeplini funcțiile spre satisfacția tuturor?

În ceea ce-l privește pe acesta din urmă, e adevărat că lucrul n-are importanță. Funcția sa nu va mai fi decât o sinecură. Cum ar mai putea fi vorba de serbări și distracții, când Standard-Island e amenințată de un război civil?

Că o apropiere nu mai e posibilă, o dovedește și acest indiciu: la 17 martie, ziarele anunță ruptura definitivă a logodnei dintre Walter Tankerdon și miss Dy Coverley.

Da! Ruptură, cu toate cererile și rugămințile lor. În ciuda celor spuse într-o zi de Calistus Munbar, amorul n-a fost mai puternic!

Ei bine, nu! Walter și miss Dy nu se vor despărți. Ei își vor părăsi familia... vor merge să se căsătorească în străinătate... vor găsi un locșor unde să poată fi fericiți fără a avea atâtea milioane în jurul inimii!

Cu toate acestea, după numirea lui Jem Tankerdon și Nat Coverley, nimic nu s-a schimbat în itinerarul insulei cu elice. Comandorul Simcoë continuă să se îndrepte spre nord-est. Odată ajunși la Madeleine-bay, un număr de miliardezi, plăcute de această stare de lucruri, vor cere probabil din nou continentului liniștea pe care nu le-o mai oferă Bijuteria Pacificului. Poate că insula cu elice va fi chiar abandonată?! Atunci va fi lichidată, scoasă la licitație, vândută ca fier vechi, trimisă la topit!

Oricum, cele cinci mii de mile care au rămas de străbătut cer încă aproape cinci luni de călătorie. În timpul acesta, navigația nu va fi oare compromisă de capriciul sau încăpățânarea celor doi șefi? De altfel, spiritul de revoltă a pătruns în inima populației. Se vor încăiera oare babordezii și tribordezii, vor pune mâna pe arme, vor scălda cu sângele lor caldarâmul de oțel al orașului?

Nu! Partidele nu vor ajunge până acolo! Nu va izbucni un nou război de secesiune – dacă nu între nord și sud, atunci între tribordul și babordul insulei cu elice. Dar ceea ce era de așteptat se petrece, cu riscul de a provoca o adeverărată catastrofă.

La 19 martie dimineață, comandorul Simcoë se află în cabinetul său de la Observator, așteptând să i se comunice poziția insulei. După socotelile lui, Standard-Island nu poate fi departe de regiunea în care trebuie să întâlnească navele cu provizii. Oamenii de veghe din vârful turnului supraveghează oceanul pe o mare întindere, ca să poată semnala aceste nave îndată ce-și vor face apariția în larg. Lângă comandor se află regele Malecarliei, colonelul Stewart, Sébastien Zorn, Pinchinat, Frascolin, Yvernès și un oarecare număr de ofițeri și funcționari dintre cei care pot fi numiți neutri, căci n-au luat parte deloc la disensiuni. Pentru ei, esențialul este să ajungă cât mai repede la Madeleine-bay, unde această nenorocită stare de lucruri va lua sfârșit.

Se aud două sonerii și două ordine îi sunt transmise telefonic comandorului. Ele vin de la primărie, unde Jem Tankerdon, în aripa dreaptă, și Nat Coverley, în aripa stângă, țin ședință cu principalii lor partizani. De acolo administrează ei Standard-Island, prin decizii absolut contradictorii, ceea ce nu-i de mirare.

Or, în dimineața aceasta, cei doi guvernatori nu s-au putut înțelege nici măcar asupra itinerarului urmat de Ethel Simcoë. Nat Coverley a decis că Standard-Island se va îndrepta spre nord-est, pentru a ajunge în arhipelagul Gilbert. Jem Tankerdon, încăpățânându-se să creeze relații comerciale, a hotărât să se ia direcția sud-vest, către arhipelagurile australiene.

Iată până unde au ajuns cei doi rivali – și prietenii lor au jurat să-i susțină. La primirea celor două ordine trimise simultan, comandorul spune:

— De astă mă temeam...

— Și e o situație care, în interesul public, nu se poate prelungi! adaugă regele Malecarliei.

— Ce hotărâți? întrebă Frascolin.

— Zău, sunt curios să văd cum veți manevra, domnule Simcoë! exclamă Pinchinat.

— Rău! mormăie Sébastien Zorn.

— Mai întâi, răspunde comandorul, să le comunicăm lui Jem Tankerdon și Nat Coverley că ordinele lor nu pot fi executate, întrucât se contrazic. Dealtfel, e mai bine ca Standard-Island să nu se deplaseze și să aștepte navele cu care are întâlnire în această regiune.

Răspunsul acesta înțelept e telefonat îndată la primărie. Trece un ceas fără ca Observatorul să primească o altă comunicare. E foarte probabil ca guvernatorii să fi renunțat la modificarea itinerarului după planurile lor.

Deodată se produce o mișcare ciudată în trupul insulei cu elice. Ce indică această mișcare? Că Jem Tankerdon și Nat Coverley au împins încăpățânarea până la ultimele limite.

Toți cei de față se privesc, cu tot atâtea semne de întrebare:

— Ce s-a întâmplat?... Ce s-a întâmpiat?...

— Ce s-a întâmplat? răspunde comandorul Simcoë, ridicând din umeri.

S-a întâmplat că Jem Tankerdon a trimis ordinele sale direct domnului Watson, mecanicul de la Babord-Harbour, în timp ce Nat Coverley trimitea ordine contrarii domnului Somwah, mecanicul de la Tribord-Harbour. Unul a ordonat «mașinile înainte!» pentru a merge spre nord-est, celălalt: «mașinile înapoi!», pentru a merge spre sud-vest. Rezultatul este că Standard-Island se învârtește pe loc și mișcarea de rotație va ține tot atât cât capriciul acestor doi încăpățânați.

— Asta trebuia să se sfârșească printr-un vals! exclamă Pinchinat. Valsul capsomanilor!... Athanase Dorémus n-are decât să-și dea demisia!

Miliardezii nu mai au nevoie de lecturile sale!

Poate că această situație absurdă – comică într-un fel – i-ar face pe unii să râdă. Dar dubla manevră este extrem de primejdioasă, după cum remarcă Ethel Simcoë. Trasă în direcții opuse de forța celor zece milioane de cai, Standard-Island riscă să se disloce.

Într-adevăr, mașinile au fost lansate cu toată viteza, elicele funcționează cu maximum de putere – și asta se simte după tresăririle subsolului de oțel. Imaginea-vă o căruță ai cărei cai trag unul *hăis* și altul *cea* și veți avea o idee despre ceea ce se petrece!

Odată cu mișcarea care se accentuează, Standard-Island pivotează pe centrul său. Parcul, câmpia descriu cercuri concentrice și punctele de pe litoral situate pe circumferință se deplasează cu o viteză de zece până la douăsprezece mile pe oră.

Ar fi inutil să se apeleze la rațiunea mecanicilor a căror manevră provoacă mișcarea de rotație. Comandorul Simcoë n-are nicio putere asupra lor. Ei se supun acelorași pasiuni ca tribordezii și babordezii. Slugi credincioase ale șefilor, domnii Watson și Somwah vor lupta până la capăt mașină contra mașină, dinam contra dinam.

Atunci se produce un fenomen ale cărui neplăceri ar fi trebuit să răcorească toate capetele înfierbântate, înmuind inimile.

În urma învârtirii îndelungate, mulți miliardezi, mai ales miliardeze, încep să simtă o tulburare ciudată în întreaga lor ființă. Ei sunt cuprinși de amețeli și grețuri, mai cu seamă în locuințele mai depărtate de centru, care suferă o mișcare de rotație mai pronunțată.

Pe cîstea mea, în fața acestui rezultat caraghios și baroc, Yvernès, Pinchinat, Frascolin sunt cuprinși de un râs nebunesc, cu toate că situația tinde să devină critică. Bijuteria Pacificului este amenințată de o destrămare materială care va egala, dacă nu chiar întrece, destrămarea ei morală.

Cât despre Sébastien Zorn, e palid, foarte palid, sub influența acestei învârtiri neîntrerupte. El «închină steagul», cum spune Pinchinat, și stomacul i se-ntoarce pe dos. Această glumă proastă nu se sfârșește odată? Să fii prizonier pe această imensă masă rotitoare, care n-are măcar darul de a dezvăluî secretele viitorului¹⁴⁵...

Timp de o interminabilă săptămână, Standard-Island n-a încetat să pivotizeze pe centrul său – Milliard-City. Orașul este plin de mulțimea care

caută un refugiu împotriva grețurilor, căci rotația e mai puțin sensibilă în acest punct al insulei. Regele Malecarliei, comandorul Simcoë, colonelul Stewart au încercat în zadar să mijlocească între cele două puteri care-și împart palatul municipal. Niciuna n-a vrut să cedeze. Cyrus Bikerstaff, el însuși, dacă ar fi putut să renască, ar fi văzut eforturile sale eșuând în fața acestei tenacități ultraamericane.

Culmea e că cerul a fost mereu acoperit de nori în aceste opt zile și n-a fost posibil să se facă punctul. Comandorul Simcoë nu mai cunoaște poziția insulei. Puterea elicelor, care o trag mereu în direcții opuse, face să vibreze până și pereții de oțel ai compartimentelor. Iată de ce nimănuia nu-i dă prin gând să intre în casă. Parcul gême de lumea care și-a făcut culcușul în aer liber. De-o parte se strigă «Ura pentru Tankerdon!», de cealaltă «Ura pentru Coverley!» Ochii aruncă fulgere, pumnii se strâng. Războiul civil se va manifesta oare prin cele mai groaznice excese, acum când populația a ajuns la paroxismul furiei?

Oricum, nici unii, nici alții nu vor să vadă pericolul care-i pândește. Nu vor ceda, chiar cu riscul ca Bijuteria Pacificului să se sfărâme în mii de bucăți – și ea se va roti astfel până în clipa când, lipsite de curent, dinamurile vor înceta să acționeze elicele.

În mijlocul iritației generale, la care nu ia deloc parte, Walter Tankerdon este pradă celei mai mari neliniști. El se teme – nu pentru el, ci pentru miss Dy – ca o subită dislocare să nu nimicească Standard-Island. De opt zile n-a putut s-o revadă pe aceea care i-a fost logodnică și trebuia să-i fie soție. Desperat, l-a rugat de douăzeci de ori pe tatăl său să nu se încăpățâneze în această manevră condamnabilă. Jem Tankerdon l-a dat afară, nevrând să audă nimic.

Atunci, în noaptea de 27 spre 28 martie, profitând de întuneric, Walter încearcă s-o regăsească pe Tânăra fată. Vrea să fie alături de ea dacă se va produce o catastrofă. După ce s-a strecurat prin mulțimea care se îngrămădește pe Bulevardul Unu, el pătrunde în sectorul dușman, către palatul Coverley.

Cu puțin înaintea ivirii zorilor, o formidabilă explozie zguduie atmosfera până în zonele ei înalte. Încălzite peste măsură, cazanele cu aburi de la babord au sărit în aer, împreună cu clădirile mașinilor; și, cum sursa de energie electrică a secat brusc în partea aceea, jumătate din Standard-Island se cufundă în întuneric.

Pinchinat definește situația

Dacă mașinile de la Babord-Harbour au fost scoase din funcțiune după explozia cazanelor, cele de la Tribord-Harbour sunt intacte. E adevărat însă că e ca și cum Standard-Island n-ar mai avea niciun mijloc de locomoție. Doar cu elicele de la tribord, va continua să se rotească fără să înainteze.

Accidentul a agravat deci situația. Atunci când mașinile de pe Standard-Island puteau să acționeze simultan, ar fi fost de ajuns să se stabilească o înțelegere între partidul Tankerdon și partidul Coverley. Motoarele ar fi revenit la bunul obicei de a acționa în aceeași direcție și aparatul ar fi pornit din nou spre Madeleine-bay, după o întârziere de câteva zile.

Acum, chiar dacă s-ar realiza un acord, navigația a devenit imposibilă. Comandorul Simcoë nu mai dispune de forță propulsivă necesară pentru a părăsi aceste meleaguri îndepărtate.

Dacă Standard-Island ar fi rămas pe loc în ultima săptămână, dacă vapoarele așteptate ar fi putut s-o găsească, ar mai fi fost posibil să ajungă în emisfera septentrională.

În urma observațiilor astronomice s-a constatat însă că insula cu elice s-a deplasat spre sud în timpul acestei rotații prelungite. Ea a coborât de la a douăsprezece paralelă sudică până la a șaptesprezecea.

Datorită marii apropiieri dintre cele două arhipelaguri, între Noile Hebride și Fidji există anumiți curenți care se propagă spre sud-est. Câtă vreme mașinile sale au funcționat în deplină înțelegere, Standard-Island a putut să se împotrivească fără mare efort acestor curenți. Dar din clipa în care a fost prinsă de amețeală, a fost târâtă spre Tropicul Capricornului.

Stabilind acest lucru, comandorul Simcoë nu ascunde oamenilor de ispravă pe care i-am numit «neutri» gravitatea situației.

— Am fost antrenați cinci grade spre sud, le spune el. Or, ceea ce poate face un marinări pe bordul unui vas cu mașinile scoase din uz, eu nu pot să-o fac pe bordul insulei cu elice. Standard-Island n-are pânze care să-i permită folosirea vântului. Ne aflăm în voia curenților. Unde ne vor duce? Nu știu. Cât despre vasele plecate din Madeleine-bay, ne vor căuta zadarnic în regiunea convenită, în timp ce noi derivăm spre partea mai puțin frecventată a Pacificului, cu o viteza de opt-zece mile pe oră!

În aceste câteva fraze, Ethel Simcoë lămurește situația, pe care nu o poate schimba. Insula cu elice e ca o imensă epavă, supusă capriciilor curenților.

Dacă ei se-ndreaptă spre nord, ea va urca spre nord. Dacă se-ndreaptă spre sud, va coborî spre sud – poate până la limita extremă a Mării Antartice. Şi atunci...

Această stare de lucruri nu întârzie să fie cunoscută de populație, la Milliard-City și în cele două porturi. Toți au conștiința clară a unei mari primejdii. De aici – lucru foarte omenesc – o oarecare liniștire a spiritelor, sub amenințarea acestui nou pericol. Nu se mai gândesc să se încleșteze într-o luptă fratricidă și, chiar dacă vrăjmășia persistă, ea nu se va mai traduce prin violențe. Încetul cu încetul, fiecare se întoarce în sectorul său, în cartierul său, la casa sa. Jem Tankerdon și Nat Coverley renunță să-și dispute întâietatea. La propunerea lor, consiliul notabililor ia singura hotărâre înțeleaptă, dictată de împrejurări: remite toate puterile sale comandorului Simcoë, unicul șef căruia îi este încredințată de acum înainte salvarea insulei cu elice.

Ethel Simcoë acceptă fără nicio ezitare. El contează pe devotamentul prietenilor, ofițerilor și personalului său. Dar ce va putea să facă pe bordul acestui vast aparat plutitor, cu o suprafață de douăzeci și șapte de kilometri pătrați, care nu mai poate fi condus de când nu mai dispune de ambele mașini? Şi, în definitiv, oare nu înseamnă aceasta condamnarea insulei cu elice, considerată până acum drept o capodoperă a construcției maritime, de vreme ce astfel de accidente fac din ea jucăria vânturilor și a valurilor?...

E adevărat că accidentul nu se datorează forțelor naturii. De la crearea sa, Bijuteria Pacificului a înfruntat totdeauna victorioasă uraganele, furtunile, cicloanele. Ceea ce s-a întâmplat este o consecință a neînțelegerilor interne, a acestei rivalități între miliardari, a acestei încăpățânări furioase – a unora de a coborî spre sud, a altora de a urca spre nord! Prostia lor de nemăsurat este aceea care a provocat explozia cazanelor de la babord!...

Dar la ce folosesc reproșurile? Înainte de orice, trebuie să se constate avariile provocate la Babord-Harbour. Comandorul Simcoë își convoacă ofițerii și inginerii. Li se adaugă regele Malecarliei. Filosoful regal nu se miră că pasiunile omenești au dus la o asemenea catastrofă.

Comisia se deplasează acolo unde se aflau clădirile uzinei electrice și ale mașinilor. Explosia cazanelor, încălzite peste măsură, a distrus totul, provocând moartea a doi mecanici și șase fochiști. Ravagiile nu sunt mai mici la uzina care furniza electricitate diverselor servicii din această

jumătate a insulei. Din fericire, dinamurile de la tribord continuă să funcționeze și, cum spune Pinchinat:

— O să ne mulțumim să vedem doar cu un ochi!

— Fie, răspunde Frascolin, dar am pierdut și un picior, iar cel rămas nu folosește la nimic!

Chiori și schiopi, e prea mult!

Ancheta constată că, avariile nefiind reparabile, va fi imposibil să se oprească mersul spre sud. De aici, necesitatea de a aștepta ca Standard-Island să iasă din curentul care o poartă dincolo de tropice.

Cunoscându-se aceste distrugeri, e cazul să se verifice starea compartimentelor din subsolul insulei. N-au suferit oare din pricina mișcării de rotație, care le-a scuturat atât de violent în aceste opt zile? Pereții n-au slăbit din încheieturi, șuruburile nu au joc? Dacă s-au produs spărturi, cum vor putea fi astupate?...

Inginerii procedează la această a doua anchetă. Rapoartele lor, înaintate comandorului Simcoë, sunt oarecum liniștitoare. E adevărat că plăcile au crăpat în multe locuri și că multe legături s-au sfărâmat. Mii de butoane au sărit de la locurile lor, s-au produs rupturi. Unele compartimente sunt inundate. Dar, cum linia de plutire n-a coborât deloc, stabilitatea solului metalic nu e compromisă în mod serios și noi proprietari ai insulei cu elice n-au de ce să se teamă pentru proprietatea lor. Crăpăturile sunt mai numeroase la bateria Pupei. Cât despre Babord-Harbour, unul dintre digurile sale s-a scufundat după explozie. Dar Tribord-Harbour este intact și bazinele sale oferă navelor un adăpost sigur împotriva hulei din larg.

Se dă totuși ordin ca reparațiile să se efectueze fără întârziere. Trebuie ca populația să fie liniștită din punct de vedere material. E destul, e chiar prea mult că, în lipsa motoarelor de la babord, Standard-Island nu poate să se îndrepte către țărmul cel mai apropiat.

Pentru asta nu există remediu.

Rămâne problema atât de gravă a foamei și a setei. Cât vor ține rezervele: o lună, două luni?...

Iată datele furnizate de comandorul Simcoë:

În privința apei, nimic de temut. Dacă una dintre uzinele de distilare a fost distrusă de explozie, cealaltă, care continuă să funcționeze, poate satisface toate necesitățile.

În privința alimentelor, situația inspiră mai puțină încredere. După toate calculele, ele nu ajung pentru mai mult de treizeci de zile, dacă nu se impun restricții severe acestor zece mii de locuitori. După cum se știe, în afară de fructe și legume, totul vine de pe pământ. Și pământul... unde e el? La ce distanță se află țărmurile cele mai apropiate și cum pot fi atinse?

Deci, oricât de neplăcut ar fi efectul acestei măsuri, comandorul Simcoë este nevoit să dea o decizie cu privire la introducerea rațiilor de alimente. În aceeași seară, firele telefonice și teleautografice sunt străbătute de funesta veste.

De aici, spaimă generală la Milliard-City și în porturi și presentimentul unor catastrofe și mai mari. Întrebuiuțând o imagine uzată, dar puternică, oare nu se va înălța în curând la orizont spectrul foamei, întrucât nu există niciun mijloc de a reînnoi proviziile? Comandorul Simcoë nu are la îndemână nici măcar un vas, pentru a-l expedia spre continentul american. Întâmplarea face ca ultimul să fi plecat în urmă cu trei săptămâni, ducând rămășițele pământești ale lui Cyrus Bikerstaff și ale celor căzuți în lupta de la Erromango. Nimănui nu-i trecea prin cap, atunci, că probleme de amor propriu vor pune Standard-Island într-o situație mai grea decât aceea creată de invazia bandelor neohebridiene!

La ce bun să ai miliarde, să fii bogat ca Rothschild, Mackay, Astor, Vanderbilt, Gould, atunci când nicio bogăție nu poate găsi foamea! Desigur, cea mai mare parte a averii acestor nababi se află în siguranță, în safeurile băncilor din nou și vechiul continent. Dar cine știe dacă nu-i aproape ziua în care cu un milion nu-și vor putea procura nicio jumătate de kilogram de carne sau de pâine!...

La urma urmei, totul se datorează neînțelegerilor absurde, rivalităților stupide, dorinței lor de a pune mâna pe putere! Vinovați sunt ei, tankerdonii, coverleyii – cauza întregului rău! Să se teamă de represalii, de mânia acestor ofițeri, funcționari, impiegați, negustori, de mânia întregii populații pe care au adus-o într-o asemenea situație! La ce excese nu se va deda ea, când va ajunge pradă torturilor foamei?

Aceste reproșuri nu pot fi adresate niciodată lui Walter Tankerdon sau domnișoarei Dy Coverley, pe care nu-i poate atinge blamul meritat de familiile lor! Nu, ei nu poartă nicio răspundere! Erau legătura care trebuia să asigure viitorul celor două sectoare – și nu ei au rupt această legătură!

Cerul fiind acoperit, timp de patruzeci și opt de ore nu s-a putut face nicio observație și poziția insulei cu elice n-a putut fi stabilită.

La 31 martie, dis-de-dimineață, cerul e destul de limpede la zenit și ceața din larg nu întârzie să se topească. Există speranță că se va putea face punctul în bune condiții.

Rezultatul este așteptat cu o nerăbdare febrilă. Mai multe sute de locuitori s-au strâns la bateria Pintenului. Walter Tankerdon e împreună cu ei. Dar nici tatăl său, nici Nat Coverley, nici altul dintre notabilii care pot fi acuzați, pe bună dreptate, ca autori ai acestei stări de lucruri, n-au părăsit palatele lor, unde se simt claustrați de indignarea publică.

Puțin înaintea amiezii, observatorii se pregătesc să prindă discul soarelui în clipa în care se va afla la zenit. Două sextante, unul în mâinile regelui Malecarliei, celălalt în mâinile comandorului Simcoë, sunt îndreptate spre orizont.

Îndată ce se stabilește înălțimea meridiană, se efectuează calculele, cu corecțiile necesare, și rezultatul este:

29°17' latitudine sudică.

Pe la ora două, o a doua observație, făcută în aceleași condiții favorabile, indică:

179°32' longitudine estică.

Deci, în timpul cât a fost pradă nebuniei rotitoare, curenții au purtat Standard-Island aproape o mie de mile spre sud-est.

Iată ce se constată când punctul este trecut pe hartă:

La cel puțin o sută de mile se află insulele Kermadek, îngrămădiri de stânci sterpe, aproape nelocuite, fără resurse – și, de altfel, cum să ajungă la ele? La trei sute de mile spre sud e Noua Zeelandă, dar cum să se îndrepte spre ea când curenții îi mână în largul oceanului? Spre vest, la o mie cinci sute de mile, e Australia. Spre est, la câteva mii de mile, se află America de Sud – mai precis Chile. Dincolo de Noua Zeelandă e Oceanul Înghețat, cu deșertul antarctic. Standard-Island se va sfărâma deci de țărmurile polare? Acolo vor găsi navigatorii, într-o zi, rămășițele unei populații întregi moarte de mizerie și de foame?...

Cât despre curenții din această regiune, comandorul Simcoë îi va studia cu cea mai mare atenție. Dar ce se va întâmpla dacă ei nu se schimbă, dacă nu întâlnesc curenți contrari, dacă se dezlănțuie una din formidabilele furtuni atât de frecvente în regiunile circumpolare?...

Aceste constatări sunt menite să provoace groaza. Crește mânia împotriva celor vinovați, împotriva nababilor criminali care sunt direct răspunzători de situație. Sunt necesare întreaga influență a regelui Malecarliei, întreaga energie a comandorului Simcoë și a colonelului Stewart, devotamentul ofițerilor și întreaga lor autoritate asupra marinarilor și soldaților miliției pentru a împiedica o răscoală.

Ziua trece fără nicio schimbare. Fiecare a trebuit să se supună raționalizării în ceea ce privește alimentația și să se mulțumească cu strictul necesar – cei mai bogăți ca și cei mai puțin bogăți.

Între timp, serviciul de veghe este organizat cu o deosebită grijă și orizontul este supravegheat cu strășnicie. Dacă apare o navă, i se va semnaliza și poate că va fi posibil să se restabilească legăturile întrerupte. Din nefericire, insula cu elice a derivat în afara rutelor maritime și puține sunt bastimentele care traversează aceste pustietăți din vecinătatea Mării Antarctic. Își acolo, în sud, în fața imaginăției înnebunite se ridică spectrul Polului, iluminat de lucurile vulcanice ale lui Erebus și Terror!¹⁴⁶

Totuși, în noaptea de 3 spre 4 aprilie, are loc o întâmplare fericită. Vântul din nord, atât de violent de câteva zile, începe deodată, îi urmează o perioadă de liniște, după care briza începe să sufle brusc dinspre sud-est, datorită unuia dintre capriciile atmosferice atât de frecvente în epociile echinocțiului.

Comandorul Simcoë recapătă oarecari speranțe. E destul ca Standard-Island să fie împinsă cu o sută de mile spre vest și contracurrentul o va apropia de Australia sau de Noua Zeelandă. În orice caz, lunecarea sa către marea polară pare să se fi oprit și e posibil să întâlnească nave în apropierea Australasiei.

La răsăritul soarelui, briza de sud-est a devenit foarte răcoroasă. Influența ei asupra insulei cu elice se face simțită destul de puternic. Monumentele, observatorul, primăria, templul, catedrala sunt tot atâtea obstacole în calea vântului. Ele țin loc de pânze pe bordul acestui enorm bastiment de patru sute treizeci și două de milioane de tone!

Cu toate că nori iuți lunecă pe cer, discul solar apare din când în când, ceea ce va îngădui, desigur, să se efectueze observațiile necesare.

Într-adevăr, izbutesc de două ori să prindă soarele printre nori. Se stabilește că, din ajun, Standard-Island a urcat cu două grade spre nord-vest.

E greu de crezut că la asta a contribuit doar vântul. Insula cu elice a intrat, probabil, într-unul dintre contracurenții care despart marii curenți ai Pacificului. Dacă ar avea norocul să-l întâlnească pe cel îndreptat spre nord-vest, şansele de salvare ar crește simțitor. Dar, pentru Dumnezeu, asta să nu-nătărzie, căci a fost necesară o nouă micșorare a rațiilor. Rezervele scad într-o proporție neliniștită când ai de-a face cu zece mii de guri.

Când rezultatul ultimei observații astronomice este comunicat celor două porturi și orașului, se produce un fel de liniștire a spiritelor. Se știe cu câtă repeziciune trec oamenii de la un sentiment la altul, de la deznaștere la speranță. Această populație, atât de diferită de bietele mulțimi înghesuite în marile orașe ale continentelor, ar fi trebuit să fie mai puțin supusă spaimelor, mai rațională, mai răbdătoare. Dar, sub amenințarea foametei, nu poți să te aștepți la orice?...

În timpul dimineții, vântul se răcește și mai mult. Barometrul coboară încet. Oceanul se ridică într-o hulă lungă și puternică, doavadă a unor mari frământări în sud-est. Standard-Island, impasibilă odinioară, nu mai suportă ca de obicei aceste enorme variații de nivel. În câteva clădiri se simt oscilații amenințătoare, de jos în sus, și obiectele din interior se deplasează. Parcă ar fi efectele unui cutremur de pământ. Acest fenomen, nou pentru miliardezi, e de natură să provoace o foarte vie neliniște.

Comandorul Simcoë și personalul său se află în permanență la Observator, unde sunt concentrate toate serviciile. Zguduirile pe care le încearcă edificiul nu încetează să-i preocupe și sunt siliți să recunoască extrema lor gravitate.

— E limpede că temeliile insulei cu elice au avut de suferit, spune comandorul. Compartimentele s-au dislocat. Scheletul nu mai are rigiditatea care-l făcea atât de solid.

— Și să dea Domnul să n-avem de înfruntat vreo furtună puternică, adaugă regele Malecarliei, căci nu i-am mai putea opune o rezistență satisfăcătoare!

Populația nu mai are acum încredere în acest sol artificial. Ea simte că punctul de sprijin e pe cale să-i lipsească. Ar fi fost de o sută de ori mai bună eventualitatea sfârâmării insulei pe stâncile pământurilor antarctice!... Să te temi în fiecare clipă că Standard-Island se va întredeschide și va fi înghițită de genunile Pacificului, cărora sonda nu le-a dat încă de capăt¹⁴⁷,

iată un lucru pe care inimile cele mai tari nu l-ar putea concepe fără a fi cuprinse de slăbiciune.

E neîndoielnic că s-au produs noi avariile în anumite compartimente. Pereții despărțitori au cedat, niturile plăcilor de oțel au sărit în multe locuri. În parc, de-a lungul râului, la suprafața străzilor de la periferia orașului, se remarcă umflături capricioase datorate dislocării solului. Mai multe edificii se apleacă și, dacă se prăbușesc, vor crăpa infrastructura care le susține. Spărturile nu pot fi astupate. E sigur că apa a pătruns în diferite părți ale subsolului, căci linia de plutire a coborât cu un picior aproape pretutindeni la periferie, în regiunea porturilor și a bateriilor Pintenului și Pupei. Dacă nivelul ei scade încă, valurile vor invada litoralul. Temeliile insulei cu elice fiind compromise, dispariția ei n-ar mai fi decât o problemă de câteva ceasuri.

Comandorul Simcoë ar fi vrut să ascundă această situație, care e de natură să declanșeze panica – și poate chiar mai mult decât atât! La ce excese nu să ar deda locuitorii împotriva celor răspunzători de atâtea nenorociri?! Ei nu pot să-și caute scăparea în fugă, cum fac pasagerii unei nave, nu pot să se arunce în bărci, să construiască o plută pe care să se refugieze, cu speranța că vor fi salvați. Nu! Această plută este însăși Standard-Island, gata să fie înghițită de valuri.

În timpul acestei zile, comandorul Simcoë notează din oră în oră scăderea nivelului liniei de plutire. Deci infiltrarea apei continuă lentă, dar neîncetată și irezistibilă.

Totodată, vremea s-a înrăutățit. Cerul e colorat în tonuri palide, roșietice și arămii. Barometrul își accentuează mișcarea de coborâre. Atmosfera prezintă toate semnele unei apropiate furtuni. Îndărătul norilor, orizontul e atât de strâmt, încât pare să se mărginească la litoralul insulei cu elice.

Odată cu amurgul, se dezlănțuie însăși măntătoare rafale de vânt. Sub influența hulei, compartimentele se clatină, pereții despărțitori se frâng, plăcile de oțel sunt sfâșiate. Pretutindeni se aud troșnituri metalice. Bulevardele orașului și peluzele parcului amenință să se întredeschidă. Cum se apropie noaptea, Milliard-City este părăsit. Mai puțin supraîncărcată cu construcții greoale, câmpia oferă mai multă siguranță. Întreaga populație se răspândește între cele două porturi și bateriile Pintenului și Pupei.

Pe la ora nouă, o zguduitură zdruncină Standard-Island până în temelii. Uzina de la Tribord-Harbour, care furniza lumină electrică, s-a prăbușit în

abis. Noaptea e atât de întunecată încât nu lasă să se vadă nici cerul, nici marea.

Curând, noi zguduituri vestesc că edificiile încep să se prăbușească aidoma unor castele din cărți de joc. În câteva ceasuri, nu va mai rămâne nimic din suprastructura insulei cu elice.

— Domnilor, spune comandorul Simcoë, nu putem să mai rămânem în Observatorul amenințat cu prăbușirea. Să mergem pe câmpie, unde vom aștepta sfârșitul acestei furtuni.

— E un ciclon, precizează regele Malecarliei, arătând barometrul căzut la 713 milimetri.

Într-adevăr, insula cu elice e prinsă într-una din mișcările ciclonice care acționează ca niște puternici condensatori. Aceste furtuni rotitoare, constituie dintr-o masă de apă a cărei rotație se efectuează în jurul unui ax aproape vertical, se propagă de la vest spre est, trecând prin sud în emisfera meridională. Ciclonul este, prin excelență, meteorul fecund în dezastre, și, pentru a-i scăpa, ar trebui să se ajungă în centrul său relativ liniștit sau, cel puțin, pe partea dreaptă a traiectoriei, în «semicerul maniabil» care nu e supus furiei valurilor. Dar această manevră e cu neputință de executat fără motoare. Acum nu prostia omenească și nici încăpățânarea prostească a șefilor săi, ci un formidabil meteor este acela care a pus stăpânire pe Standard-Island și va sfârși opera de distrugere.

Regele Malecarliei, comandorul Simcoë, colonelul Stewart, Sébastien Zorn și colegii săi, astronomii și ofițerii părăsesc Observatorul unde nu mai sunt în siguranță. Era și timpul! Abia au făcut două sute de pași și turnul se prăbușește cu un zgomot grozav, găurește solul scuarului și dispără în adâncuri. După o clipă, întregul edificiu nu mai e decât o grămadă de dărâmături.

Membrii cvartetului se gândesc totuși să alerge de pe Boulevard Unu până la cazinou, unde se află instrumentele pe care vor să le salveze, dacă e posibil. Cazinoul e încă în picioare. Artiștii reușesc să ajungă până acolo, urcă în camerele lor și iau cu ei viorile, viola și violoncelul, în parcul unde și caută un refugiu.

În parc s-au strâns mai multe mii de persoane din cele două sectoare. Familiile Tankerdon și Coverley se află aici și e poate spre binele lor că nu pot fi văzute și recunoscute în mijlocul acestor tenebre.

Walter a fost destul de norocos ca s-o regăsească pe miss Dy Coverley. El va încerca să o salveze în momentul catastrofei supreme. Va încerca să se agațe împreună cu ea de o epavă.

Tânără fată a ghicit că e pe aproape:

— Ah, Walter!

— Dy! Scumpă Dy! Sunt aici! Nu te voi mai părăsi!...

Parizienii noștri n-au vrut să se despartă. Frascolin n-a pierdut nimic din sângele lui rece. Yvernès e foarte

nervos. Pinchinat se resemnează cu ironie. Sébastien Zorn îi repetă lui Athanase Dorémus, care s-a hotărât în sfârșit să-și urmeze compatrioții:

— Am prezis că se va sfârși rău! Am prezis!

— Destule *tremolouri* în *acorduri minore*, bătrâne Isaia! îi strigă alteța-sa. Renunță la psalmii penitenței.

Către miezul nopții, violența ciclonului crește. Vânturile convergente ridică valuri monstruoase și le aruncă asupra insulei cu elice. Unde o va duce această încleștare a elementelor? Se va sfârâma de o stâncă? Se va disloca în plin ocean?...

Trupul său e străpuns în mii de locuri. Toate înceieturile îi trosnesc. Monumentele, Saint-Mary Church, templul protestant, primăria se prăbușesc prin rănilor larg căscate. În locul lor se ridică jerbe înalte de apă. N-a mai rămas nicio urmă din aceste minunate edificii. Câte bogății, câte comori, tablouri, statui, obiecte de artă nimicite pentru totdeauna! Populația nu va mai revedea superbul Milliard-City la răsăritul soarelui, dacă soarele va mai răsări pentru ea, dacă nu se va scufunda mai înainte, împreună cu Standard-Island.

Apa începe să se răspândească în parc, pe câmpie, unde subsolul a rezistat până acum. Linia de plutire a cedat din nou. Nivelul insulei cu elice a ajuns la nivelul oceanului, și ciclonul aruncă asupra ei valurile furtunoase din larg.

Nu mai există nicăieri vreun adăpost, vreun refugiu. Bateria Pintenului, care se află în calea vântului, nu oferă nicio apărare împotriva talazurilor hulei sau împotriva rafalelor care biciuiesc totul ca niște mitralii. Compartimentele sunt sfârtecate și dislocarea se propagă cu un zgomot care ar acoperi cele mai violente bubuituri ale tunetului. Catastrofa supremă e aproape.

Pe la ora trei dimineața, parcul se despică pe o lungime de doi kilometri, urmând albia râului Serpentinei. Oceanul se năpustește în torente prin această crăpătură. Populația se răspândește pe câmpie. Unii fug spre porturi, alții spre baterii. Familiile sunt despărțite, mamele își caută în zadar copiii, în timp ce valurile despletite mătură suprafața insulei ca un puhoi gigantic de apă.

Walter Tankerdon, care n-a părăsit-o pe miss Dy, vrea să-o ducă spre Tribord-Harbour. Ea n-are putere să-l urmeze. Atunci o ia în brațe, aproape neînsuflătită, și pornește astfel în strigătele de spaimă ale mulțimii, în mijlocul acestei groaznice întunecimi.

La ora cinci dimineața, o nouă sfâșiere metalică se face auzită din direcția est.

O bucată de o jumătate de milă pătrată s-a rupt din Standard-Island.

Este Tribord-Harbour, care pornește în derivă cu fabricile, mașinile și magaziile sale.

Sub loviturile sporite ale ciclonului, aflat în culmea violenței, Standard-Island e purtată încocace și încolo ca o epavă. Trupul său sfârșește prin a se destrăma. Compartimentele se desprind și unele dintre ele, sub greutatea apei, dispar în adâncurile oceanului.

— După crahul Companiei, crahul insulei cu elice! strigă Pinchinat.

Și acest cuvânt definește situația.

Din minunata Standard-Island n-au mai rămas decât bucăți risipite, asemeni sfărâmăturilor răzlețe ale unei comete, care plutesc nu în spațiu, ci la suprafața imensului Pacific!

Deznodământ

Iată ce-ar fi putut să vadă, în zori, un observator situat la câteva sute de picioare deasupra acestei regiuni; trei fragmente din Standard-Island, măsurând două-trei hectare fiecare, și o duzină mai mici, plutind la o distanță de zece ancabluri unele de altele.

Potolirea ciclonului a început odată cu primele licăriri ale dimineții. Cu rapiditatea specifică acestor mari tulburări atmosferice, centrul său s-a deplasat cu treizeci de mile spre est. Totuși apele, răscolate cu atâta furie, se ridică încă în valuri monstruoase și epavele mari sau mici se leagănă și oscilează ca niște vase pe un ocean în furtună.

Cel mai mult a suferit acea parte din Standard-Island care slujea drept temelie orașului Milliard-City. Ea s-a scufundat în întregime, sub greutatea edificiilor sale. În zadar am căuta vreo urmă a monumentelor și clădirilor care se înșirau de-a lungul principalelor bulevarde ale celor două sectoare! Niciodată n-a fost mai completă separația dintre babordezi și tribordezi – și ei n-o visau, desigur, astfel! Numărul victimelor să fie oare mare?... E de temut, cu toate că populația s-a refugiat din timp în mijlocul câmpiei, unde solul era mai rezistent la dezmembrare.

Ei bine, acești Coverley și Tankerdon sunt mulțumiți de rezultatul rivalității lor criminale? Niciunul dintre ei nu va guverna excludându-l pe celălalt! Standard-Island s-a scufundat și, odată cu ea, enormă sumă cu care au plătit-o! Dar să nu ne înduioșăm de soarta lor! Le rămân încă destule milioane în safeurile băncilor americane și europene pentru ca să aibă asigurată la bătrânețe pâinea zilnică!

Bucata cea mai mare din Standard-Island cuprinde acea parte a câmpiei care se întindea între Observator și bateria Pintenului. Suprafața sa este de circa trei hectare, pe care sunt îngrămadite trei mii de naufragiați (nu le putem spune astfel?). A doua bucată, ceva mai mică, a păstrat unele clădiri situate lângă Babord-Harbour portul cu mai multe magazii de alimente și una dintre cisternele cu apă de băut. Cât despre uzina electrică, clădirile mașinilor și cupoarelor, ele au dispărut odată cu explozia cazanelor. Acest al doilea fragment este refugiul a două mii de locuitori. Poate că vor reuși să stabilească o legătură cu prima epavă, dacă n-au pierit toate ambarcațiile de la Babord-Harbour.

În ceea ce privește Tribord-Harbour, vă aduceți aminte că această parte a insulei cu elice s-a desprins violent pe la ora trei după miezul nopții. Ea s-a scufundat, desigur, pentru că nu se zărește nicăieri.

Împreună cu primele două bucăți, plutește o a treia, cu o suprafață de patru-cinci hectare, cuprinzând acea parte a câmpiei care se învecina cu bateria Pupei. Pe ea se află aproape patru mii de naufragiați. În sfârșit, o duzină de bucăți, măsurând fiecare câteva sute de metri pătrați, adăpostesc restul populației salvate din dezastru. Iată tot ce a rămas din Bijuteria Pacificului!

Numărul victimelor catastrofei trebuie deci evaluat la câteva sute. Și slavă Domnului că Standard-Island n-a fost înghițită în întregime de valuri! Dar cum vor izbuti aceste fragmente, aflate departe de orice țărm, să atingă vreun punct de pe litoralul Pacificului? Naufragiații nu vor pieri oare de foame? Va supraviețui măcar un singur martor al acestui dezastru fără precedent în necrologia maritimă?... Nu, nu trebuie să desperăm. Fragmentele în derivă au pe ele oameni energici, care vor face tot ceea ce e cu putință pentru salvarea tuturor.

Comandorul Simcoë, regele și regina Malecarliei, personalul Observatorului, colonelul Stewart, câțiva dintre ofițerii săi, un anumit număr de notabili, în sfârșit o parte importantă a populației se află pe bucata de lângă bateria Pintenului. Acolo se găsesc, de asemenei, familiile Coverley și Tankerdon, copleșite de groaznica responsabilitate care apasă pe umerii șefilor lor. De pe acum sunt lovite în ce aveau mai scump, căci Walter și miss Dy au dispărut! Să fi ajuns pe una dintre celelalte bucăți? Există speranța de a-i mai revedea?...

Cvartetul Concertant și prețioasele instrumente se află la un loc. Ca să folosim o expresie cunoscută, «doar moartea ar fi putut să-i despartă!» Frascolin examinează situația cu sânge rece și nu și-a pierdut orice speranță. Yvernès, care are obiceiul să privească lucrurile sub aspectul lor neobișnuit, a exclamat în fața dezastrului:

— Ar fi greu de imaginat un sfârșit mai grandios!

Cât despre Sébastien Zorn, acesta și-a ieșit din minti. Nu-l consolează faptul că a fost un bun profet, prezicând nenorocirile insulei cu elice. Îi e foame și frig, e răcit, e cuprins de violente și neîntrerupte chinte de tuse. Iar incorigibilul Pinchinat îi spune:

— Te înseli, dragă Zorn, armonia nu îngăduie două *chinte* la rând!¹⁴⁸ Violoncelistul l-ar strânge de gât dacă ar avea putere să-o facă.

Și Calistus Munbar? Ei bine, suprintendentul e pur și simplu sublim. Da, sublim! El nu se îndoiește nici de salvarea naufragiaților, nici de salvarea insulei cu elice. Se vor repatria. Vor drege insula cu elice: bucățile sunt bune și nu se va putea spune că elementele dezlănțuite au fost mai puternice decât această capodoperă a arhitecturii navale!

E drept că pericolul nu mai e iminent. Tot ceea ce trebuia să se scufunde în timpul ciclonului s-a scufundat împreună cu Milliard-City — monumentele, clădirile, palatele, fabricile, bateriile, întreagă această suprastructură de o greutate considerabilă. Bucățile rămase sunt în bună stare, linia lor de plutire s-a ridicat simțitor și valurile nu le mai mătură suprafața.

Există deci un răgaz serios, o ameliorare evidentă și, cum perspectiva unei pieiri imediate s-a îndepărtat, starea simptomatică a naufragiaților e mai bună acum. Un pic de calm renaște în cugete. Doar femeile și copiii nu pot să-și stăpânească frica.

Ce s-a întâmplat cu Athanase Dorémus? De la începutul dislocării, profesorul de dans, de grație și de ținută s-a văzut purtat pe una dintre epave, împreună cu bătrâna sa servitoare. Dar un curent favorabil l-a readus spre fragmentul pe care se aflau compatrioții săi din cvartet.

Comandorul Simcoë, asemeni căpitanului unui vas avariat, s-a pus pe treabă, ajutat de credinciosul său personal. În primul rând, va fi posibil să se unească aceste bucăți care plutesc izolat? Dacă nu se va putea stabili o legătură între ele? Această ultimă problemă nu întârzie să fie rezolvată pozitiv, căci la Babord-Harbour se află mai multe ambarcații în bună stare. Trimîndu-le de la o rămășiță la alta, comandorul Simcoë va ști care sunt resursele de care dispune, câtă apă de băut și câte alimente au rămas. Dar sunt ei în măsură să afle longitudinea și latitudinea acestei flotile de epave? Nu, în lipsa instrumentelor punctul nu poate fi stabilit și, deci, nu se poate determina dacă sus-zisa flotilă e în apropierea unui continent sau a unei insule.

Către ora nouă dimineață, comandorul Simcoë se îmbarcă împreună cu doi ofițeri într-o șalupă trimisă de Babord-Harbour. Această ambarcație îi

îngăduie să viziteze diversele fragmente și iată constatăriile făcute în cursul anchetei.

Aparatele de distilare de la Babord-Harbour sunt distruse, dar cisterna conține apă de băut pentru cincisprezece zile, dacă se reduce consumația la strictul necesar. Cât despre rezervele din magaziile portului, ele pot asigura hrana naufragiaților pe o perioadă de timp oarecum egală. E deci absolut necesar ca, în cel mult două săptămâni, naufragiații să ajungă într-un punct din Pacific.

Constatările sunt îmbucurătoare, într-o anumită măsură. Totuși, comandorul Simcoë a trebuit să recunoască faptul că această noapte a făcut mai multe sute de victime. Cât despre familiile Tankerdon și Coverley, durerea lor este inexprimabilă. Nici Walter, nici miss Dy n-au fost regăsiți pe rămasițele vizitate de șalupă. În momentul catastrofei, Tânărul, purtându-și logodnica leșinată, se îndrepta către Tribord-Harbour – și din această parte a insulei cu elice n-a mai rămas nimic la suprafața oceanului.

După-amiază, vântul slăbește din oră în oră, marea se potolește și fragmentele abia mai resimt ondulațiile hulei. Datorită ambarcațiilor de la Babord-Harbour, comandorul Simcoë se poate ocupa de împărțirea alimentelor, dând naufragiaților doar atât cât să nu moară de foame. De altfel, comunicațiile devin mai ușoare și mai rapide. Supunându-se legilor atracției, ca niște fărâme de plută puse într-un lighean cu apă, diversele fragmente tind să se apropiе unele de altele. și cum să nu i se pară aceasta de bun augur încrezătorului Calistus Munbar, care întrezărește de pe acum reconstituirea Bijuteriei Pacificului?

Noaptea se scurge într-o adâncă întunecime. E departe timpul când bulevardele din Milliard-City, străzile și cartierele comerciale, peluzele parcului, câmpurile și păsunile străluceau de focuri electrice, când lunile de aluminiu revârsau din belșug o lumină strălucitoare asupra insulei cu elice!

În mijlocul tenebrelor s-au produs câteva ciocniri între mai multe fragmente. Aceste izbituri nu puteau fi evitate, dar, din fericire, n-au fost destul de puternice pentru a pricina pagube serioase.

În zori, se constată că resturile s-au apropiat foarte mult și plutesc împreună, fără să se izbească, pe suprafața liniștită a apei. Din câteva lovitură de vâslă, se poate trece de la unul la altul. Comandorul Simcoë poate să rânduiască acum cu ușurință consumul de alimente și de apă. Este chestiunea capitală – naufragiații înțeleg asta și se resemnează.

Ambarcațiile transportă mai multe familii. Ele au pornit în căutarea celor dragi. Câtă bucurie la cei care se regăsesc! Pentru ei parcă nu mai există primejdii... Câtă durere la ceilalți, care i-au strigat în zadar pe cei dispăruți!

E, desigur, o împrejurare fericită faptul că oceanul a redevenit calm. Păcat că vântul nu mai suflă dinspre sud-est. El ar ajuta curentul care, în această parte a Pacificului, se îndreaptă spre pământurile australiene.

Din ordinul comandorului Simcoë, oamenii de veghe au fost postați astfel încât să cerceteze întregul orizont. Dacă se ivește un vas, își vor semnala prezența. Dar vasele se avântă rar pe aceste meleaguri îndepărtate, mai ales în această epocă a anului în care se dezvoltă furtunile echinoxiale.

E slabă speranța de a zări un fum sau o pânză desenându-se la orizont. Și totuși, pe la ora două după-amiază, comandorul Simcoë primește următoarea comunicare:

— Un punct se deplasează vizibil în direcția nord-est și, cu toate că nu i se poate distinge coca, e desigur un bastiment care va trece pe lângă Standard-Island.

Știrea provoacă o emoție extraordinară. Regele Malecarliei, comandorul Simcoë, ofițerii, inginerii, toți se îndreaptă spre locul de unde a fost semnalat acest bastiment. Se ordonă să i se atragă atenția fie ridicând steaguri în vârful unor prăjini, fie cu ajutorul detunăturilor simultane ale armelor de foc de care mai dispun. Dacă se va înnopta înainte ca aceste semnale să dea vreun rezultat, se va aprinde un foc pe fragmentul din frunte și, cum va putea fi văzut de la mare distanță, e imposibil să treacă neobservat.

N-a fost nevoie să aștepte până seara. Obiectul despre care e vorba se apropi. Un fum gros se înalță deasupra lui și e neîndoicelnic că încearcă să ajungă lângă rămășițele insulei cu elice. Lunetele nu-l pierd din vedere, cu toate că trupul său abia depășește nivelul oceanului și nu are nici catarge, nici pânze.

— Prieteni, strigă curând comandorul Simcoë, nu mă îñsel! Este o bucătă din insula noastră... și nu poate fi decât Tribord-Harbour. Care a fost dus în larg de curenți! Fără îndoială că domnul Somwah a dresat mașinile și se îndreaptă spre noi!

Vestea e primită cu manifestări de bucurie care ating nebunia. Se pare că salvarea tuturor este acum asigurată! E ca și cum o parte vitală a insulei cu elice ar reveni odată cu această bucătă din Tribord-Harbour.

Lucrurile s-au petrecut aşa cum a presupus comandorul Simcoë. După ce s-a rupt de Standard-Island, Tribord-Harbour a fost prins de un contracurent și dus spre nord-est. Ziua, reparând mașina ușor avariată, M. Somwah s-a întors spre teatrul naufragiului, aducând cu el mai multe sute de supraviețuitori. După trei ceasuri, Tribord-Harbour nu mai e decât la o ancablură de flotilă. Cu cât entuziasm, cu ce strigăte de bucurie este întâmpinată sosirea lui! Walter Tankerdon și miss Dy Coverley, care s-au refugiat acolo înaintea catastrofei, sunt unul lângă altul.

Se întrezărește o șansă de salvare. În magaziile de la Tribord-Harbour se află o cantitate suficientă de combustibil pentru a mișca mașinile, a întreține dinamurile și a actiona elicele timp de câteva zile. Forța de cinci milioane de cai de care dispune îi dă posibilitatea de a ajunge la țărmul cel mai apropiat. După observațiile făcute de comandorul Simcoë, acest țărm este cel al Noii Zeelande. Dar dificultatea constă în transbordarea cătorva mii de persoane pe Tribord-Harbour, a cărui suprafață este doar de șase-șapte mii de metri pătrați. Să-l trimită după ajutoare, la o distanță de cincizeci de mile? Asta ar cere prea mult timp și orele sunt numărate. Nu au nicio zi de pierdut dacă vor să-i scutească pe naufragiați de ororile foamei.

— Avem ceva mai bun de făcut, spune regele Malecarliei. Tribord-Harbour, bateria Pintenului și bateria Pupei pot să poarte pe toți supraviețuitorii insulei cu elice. Să legăm aceste trei epave cu lanțuri puternice și să le înșirăm una după alta, ca șlepurile în spatele unui remorcher. Apoi Tribord-Harbour să se aşeze în frunte și să ne ducă în Noua Zeelandă cu cei cinci milioane de cai ai săi!

Ideea este excelentă, practică și are toate șansele de reușită de vreme ce Tribord-Harbour dispune de o forță locomotrice atât de mare. Încrederea renaște în inima populației, ca și cum s-ar afla de pe acum în văzul unui port.

Restul zilei e folosit pentru lucrările pe care le necesită legarea cu ajutorul lanțurilor găsite în magaziile de la Tribord-Harbour. Comandorul Simcoë crede că, în condițiile acestea, șiragul plutitor va putea face opt-zece mile în douăzeci și patru de ore. Deci, în cinci zile, ajutați de curenti, vor putea străbate cele cincizeci de mile care-i despart de Noua Zeelandă. Există siguranță că proviziile vor ajunge până atunci. Din prudență, totuși, în eventualitatea unei întârzieri, rațiile vor fi menținute cu toată rigoarea.

Pregătirile fiind terminate, Tribord-Harbour își ia locul în frunte pe la ora șapte seara. Sub impulsul elicelor sale, cele două fragmente aflate la remorcă se deplasează încet pe oceanul liniștit. În dimineața următoare, oamenii de veghe nu mai zăresc celelalte rămășițe ale insulei cu elice. Niciun incident de relatat în zilele de 4, 5, 6, 7 și 8 aprilie. Timpul e favorabil, hula abia se simte și navigația se efectuează în condiții excelente.

La 9 aprilie, pe la ora opt dimineața, pământul este semnalat către babord înainte – un țărm înalt, care a putut fi zărit de la o distanță destul de mare. Făcându-se punctul, cu instrumentele păstrate la Tribord-Harbour, nu mai e nicio îndoială cu privire la identitatea acestui pământ. Este capul marii insule septentrionale a Noii Zeelande, Ika-Na-Mawi. Mai trec o zi și o noapte și la 10 aprilie, dimineața, Tribord-Harbour eșuează la o ancablură de litoralul golfului Ravaraki.

Ce sentiment de satisfacție și de siguranță încearcă populația, simțind sub picioare pământ veritabil și nu solul artificial al insulei cu elice! Și totuși, câtă vreme n-ar fi durat acest solid aparat maritim, dacă pasiunile omenești, mai puternice decât vânturile și oceanul, n-ar fi dus la distrugerea lui!

Naufragiații sunt primiți cu multă ospitalitate de neo-zeelandezi, care se grăbesc să-i aprovizioneze cu ce le este necesar.

Cum ajung la Auckland, capitala insulei Ika-Na-Mawi, căsătoria lui Walter Tankerdon și miss Dy Coverley este celebrată cu toată pompa cerută de împrejurări. Cvartetul Concertant s-a făcut auzit pentru ultima oară cu prilejul acestei ceremonii, la care au ținut să asiste toți miliardezii. E o căsătorie care va fi fericită și care ar fi putut să se săvârșească mai devreme, în interesul comun! E adevărat că tinerii soți nu mai posedă decât o rentă anuală de un biet milion fiecare. Dar, cum spune Pinchinat: «Totul ne face să credem că-și vor găsi fericirea, chiar și cu această avere mediocră!»

Cât despre Tankerdon, Coverley și alții notabili, ei proiectează să se întoarcă în America, unde nu-și vor mai disputa guvernarea unei insule cu elice.

Aceeași hotărâre în ceea ce-i privește pe comandorul Ethel Simcoë, colonelul Stewart și ofițerii lui, personalul Observatorului și chiar suprintendentul Calistus Munbar, care nu renunță deloc – atât ar mai lipsi! – la ideea sa de a fabrica o nouă insulă artificială.

Regele și regina Malecarliei nu ascund deloc că regretă această Standard-Island pe care nădăjduiau să-și sfârșească în liniște existența. Poate că acești

ex-suverani vor găsi un petic de pământ unde să-și petreacă ultimii ani, la adăpost de disensiunile politice!

Și Cvartetul Concertant?

Ei bine, orice-ar spune Sébastien Zorn, Cvartetul Concertant n-a făcut o afacere proastă și, dacă ar mai fi supărat pe Calistus Munbar pentru că l-a îmbarcat cam fără voie, ar da dovedă de nerecunoștință.

De anul trecut, de la 25 mai până la 10 aprilie anul acesta, s-au scurs ceva mai mult de unsprezece luni, în care artiștii noștri au trăit o viață ca în basme. Ei au primit cele patru salarii trimestriale, dintre care trei sunt depuse la băncile din San-Francisco și New York, de unde le pot scoate oricând, în schimbul unei semnături.

După ceremonia de la Auckland, Sébastien Zorn, Yvernès, Frascolin și Pinchinat își iau rămas bun de la prietenii lor, fără să-l uite pe Athanase Dorémus. Apoi se îmbarcă pe un vas cu destinația San Diego.

La 3 mai sosesc în această capitală a Californiei de Jos. Prima lor grijă este de a se scuza prin presă pentru faptul că nu și-au respectat cuvântul cu unsprezece luni în urmă și de a-și exprima regretul că s-au lăsat așteptați. «Domnilor, v-am fi așteptat încă douăzeci de ani!» Astfel le răspunde amabilul director al seratelor muzicale din San Diego.

N-ar fi putut să se poarte cu mai multă îngăduință și grație. Așa că singurul fel de a-i răsplăti curtoazia este de a da concertul anunțat de atâtă timp.

Și, în fața unui public pe cât de numeros pe atât de entuziast. Cvartetul în *fa major* Op. 9 de Mozart prilejuiește acestor virtuoși, scăpați din naufragiul insulei cu elice, unul dintre cele mai mari succese ale carierei lor artistice.

Iată cum se sfârșește istoria acestei a noua minuni a lumii, a acestei neasemuite Bijuterii a Pacificului. Se spune că totul e bine când se sfârșește bine, dar totul e rău când se sfârșește rău – și nu e acesta cazul insulei cu elice?... Sfârșit? Nu!... Ea va fi reconstruită într-o zi sau alta, după cum pretinde Calistus Munbar.

SFÂRȘIT

Cuprins

Prefață	4
PARTEA ÎNTÂI	12
Cvartetul Concertant	13
Puterea unei sonate cacofonice	23
Un cicerone vorbăreț	38
Cvartetul Concertant deconcertat	50
Standard-Island și Milliard-City	64
Invitați... invitați	77
Spre vest	94
Navigație	109
Arhipelagul Sandwich	121
Trecerea Ecuatorului	133
Insulele Marchize	147
Trei săptămâni în Pomotu	164
Popas la Tahiti	178
Dintr-o serbare într-alta	192
PARTEA A DOUA	208
În insulele Cook	209
Din arhipelag, în arhipelag	222
Ultimatum britanic	236
Tabu la Tonga-Tabu	251
O colecție de fiare	266
Hăituieli	278
Fidji și fidjenii	286
Un « <i>casus belli</i> »	299
Schimb de proprietari	313
Atac și apărare	328
Tribord către babord	339
Pinchinat definește situația	354
Deznodământ	370

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SÂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANTĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUNII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPATI. ÎNTÎMPLĂRÎ NEOBIȘNUITE
24. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. I)
25. TINUTUL BLÂNURILOR (vol. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STÂPINUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAŞ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADERI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPIURILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Observații

[[←1](#)]

M. Allotte de la Fuÿe, Jules Verne, *Sa vie, son oeuvre*. «Les Documentaires», Simon Kra 1928, p. 250.

[[←](#)2]

M Allotte de la Fuÿe, op.cit, p. 108.

[[←3](#)]

Cf. M. Allotte de la Fuÿe, op.cit. p. 249.

[←4]

Cf. Jean Jules Verne. *Jules Verne*, Librairie Hachette 1973. p. 307.

[[←5](#)]

Idem. («Screw» înseamnă elice)

[←6]

Fondul Hetzel de la Biblioheque Nationale, 273.

[[←7](#)]

Op.cit. p. 311.

[←8]

«Bulletins de la Société Jules Verne», première série, numéros 11-12-13, Juin-Séptembre-Décembre 1938, Lettre nr. XXVI.

[←9]

Ora cinci (în engleză). Înseamnă și o reuniune mai intimă, după-amiaza, la ora cinci.

[<10]

Petrecere la câmp sau în grădină (în engleză).

[←11]

Nume dat instrumentelor făurite de celebra familie de meșteri Guarnerius sau Guarneri, care a trăit la Cremona în secolele XVII și XVIII.

[←12]

Compozitor francez, maestru al operei comice (1775—1834).

[←13]

Zeița vânătorii și a Lunii, în mitologia greacă.

[←14]

Alt nume al zeiței Phoebe.

[←15]

Tânăr păstor de care s-a îndrăgostit Diana.

[←16]

Personaj din mitologia greacă, însărcinat de Hera să o păzească pe Io preschimbată în vacă. Mercur l-a adormit în sunetele flautului său și i-a tăiat capul. Hera l-a presărat ochii pe coada păunului.

[<17]

Primul rege legendar al Argolidei, fiul Oceanului si al zeiței Thetys.

[←18]

Zeița tinereții, fiica lui Zeus și a Herei. La ospețe, turna nectar în cupele zeilor.

[←19]

Arbori mamut.

[←20]

Eroul dramei «Hoții» de Friedrich Schiller.

[[←21](#)]

Tânără cochetă (în spaniolă).

[←22]

Poet și muzicant, fiul lui Zeus și al Antiopei.

[←23]

Fiul lui Apollo și al muzei Clio, socotit drept cel mai mare muzician al lumii antice.

[←24]

Zeul luminii și al artelor, în mitologia greacă.

[←25]

Vocea celui care strigă în deșert (în latină). Aici în sensul de a vorbi fără a fi ascultat.

[←26]

Compozitor francez, de origine engleză (1784 — 1853).

[←27]

Amiral francez, participant la expediții navale francize în America de Sud (1818 — 1900).

[←28]

Mai sus (în latină).

[←29]

Aparat care înregistrează numărul pașilor, indicând cu aproximativă distanța parcursă de un pieton.

[←30]

Artere principale în New York, Londra, Paris.

[←31]

Primul aparat din familia teleautografelor a fost inventat în 1856 de savantul italian Giovanni Caselli (1815-1891) și botezat pantelegraf.

[←32]

Aparat pentru înregistrarea și proiecțarea imaginilor animate, construit în 1889 de W.K.L. Dickson, unul dintre colaboratorii apropiati ai lui Edison.

[←33]

Aparat imaginar, care apare cu acest nume și în povestirea *În secolul 29. O zi din viața unui jurnalist american în anul 2889*.

Primele demonstrații de transmitere a fotografiilor la distanță au avut loc în 1903, la Paris.

[←34]

Ornament circular, a cărui formă o amintește pe aceea a rozei (trandafirului).

[←35]

Scriitor francez, autorul romanului pastoral «Astrée» (1567—1625).

[←36]

Pârâu în Masivul Central (Franța), pe malurile căruia se întâlnesc Celadon și Astréea, eroii romanului lui d'Urfé.

[←37]

Una dintre primele și cele mai mari nave din oțel, lansată în anul 1858. Ea avea lungimea de 250 m, lățimea de 25 m, pescajul de 9 m și o deplasament de 27.400 tone. Propulsia era asigurată de o elice, două roți cu zbaturi laterale și șase catarge pentru navigația cu pânze. În 1864 și 1865, a fost folosită pentru instalarea cablului submarin între Europa și America. În 1867, i-a transportat pe cetățenii Lumii Noi dornici să viziteze Expoziția internațională de la Paris. A fost vândută la fier vechi în 1888.

[←38]

Acest sistem de aspersiune este utilizat astăzi pe scară largă, chiar dacă, în mod obișnuit, nu se folosesc conducte subterane. Adevărata ploaie artificială apare într-un alt roman al lui Jules Verne, *Uimitoarea aventură a misiunii Barsac*, editat postum în 1919 – și terminat, pare-se, de Michel Verne. Savantul Marcel Camaret a construit un pilon înalt de o sută de metri, legat de-o sursă de unde hertiene și având în vârf o oglindă reflectorizantă. «Prin pilon și oglindă, spune el, trimit unde în nori și electrizez astfel până la saturare apa pe care o conțin în stare globulară. Când diferența de potențial dintre acest nor și pământ sau un nor vecin e destul de mare (...) izbucnește furtuna și ploaia începe să cadă. Transformarea acestui deșert în câmpie rodnică dovedește eficacitatea procedeului».

[←39]

Adjective derivate din numele unor magnați americani.

[←40]

O mie de milioane (în engleză).

[←41]

Iată o fericită previziune verniană, dintr-un alt domeniu decât cel al aparatelor, mecanismelor și vehiculelor miraculoase. După cum se știe, Marea Britanie a adoptat în ultimii ani sistemul decimal.

[←42]

Geograf si cartograf german din secolul trecut.

[←43]

O soluție preconizată astăzi nu numai de literatura științifico-fantastică, ci și de arhitecți și constructori. Există chiar proiecte ale unor orașe marine, prefigurate de marile stațiuni de foraj petrolier amplasate în Marea Nordului și în Oceanul Atlantic.

[←44]

În 1908, savantul englez Oliver Lodge trimitea ziarului *Times* o scrisoare în care descria sistemul conceput de el pentru folosirea electricității în agricultură și rezultatele obținute în ceea ce privește creșterea vegetației.

[←45]

Autorul uită că acțiunea se petrece într-un viitor nedefinit, dar oricum nu foarte apropiat și se referă la situația existentă în momentul scrierii romanului.

[←46]

Savant francez, autor, printre altele, al unui studiu intitulat «Despre aluminiu, proprietățile, fabricarea și aplicațiile sale» (1818-1881).

[←47]

Ultimul rege al Lydiei, țară din Asia Minoră, vestit pentru bogățiile sale (secolul VI î.e.n.).

[←48]

Bărbat având cultul eleganței vestimentare (în engleză).

[←49]

Un leit-motiv al *Călătoriilor extraordinare*. Capitolul XII din prima parte a romanului *Douăzeci de mii de leghe sub mări* este intitulat chiar «Totul prin electricitate», iar în *Castelul din Carpați* este utilizată aceeași formulă, «sufletul Universului», într-o epocă dominată de regele-abur, această credință în atotputernicia unei forme de energie, ale cărei aplicații erau încă timide și nesigure, constituie o nouă dovadă a simțului anticipator al scriitorului.

[←50]

Veche măsură de lungime, egală cu 120 de brase, sau 195 metri. Cablurile navelor aveau această lungime uniformă, de unde numele *ancablură*.

[←51]

Fără voie; împotriva voinței lor (în latină).

[←52]

Cuțit de vânătoare (în engleză).

[←53]

Joc de cuvinte: sol înseamnă și pământ (aluzie, deci, la faptul că insula cu elice e o construcție artificială) și respectiva notă muzicală care poate fi curată (naturală) sau cu accidente (bemoli, diezi).

[←54]

Nume dat de romani ținuturilor locuite de gali. Aici cu sensul de Franța, al cărei teritoriu este aproximativ același cu al vechii Galii.

[←55]

Anagrama Barnum-Munbar este evidentă. Prototipul real al suprintendentului, celebrul impresar Phineas Taylor Barnum (1810—1891), i-a slujit lui Jules Verne ca model și pentru alte personaje, începând cu primul american din opera sa, Augustus Hopkins. În povestirea *Humbug*, Hopkins este autorul unei colosale mistificări; el asamblează din grămezi de oase de bovine scheletul unui gigantic om fosil, care stârnește senzație în Statele Unite. Dialogul final este deosebit de instructiv:

«— Dar ce-ți va da celebritatea?

— Bogăția, dacă știi să o folosesc; omul cunoscut poate spera orice. El poate îndrăzni și întreprinde totul. Dacă lui Washington i-ar fi dat prin gând, după capitularea de la York Town, să expună viaței cu două capete, ar fi câștigat desigur mulți bani».

Evocarea în acest context a generalului revoluției americane nu e întâmplătoare: Barnum a cumpărat într-o zi o bătrână negresă cu care a străbătut Statele Unite, prezentând-o drept doica lui Washington!

Iată și un alt personaj care-l anunță pe Calistus Munbar, cel puțin în ceea ce privește extravaganța vestimentară, Fulk Ephrinell din romanul *Claudius Bombarnac*:

«Trebui să fie un voiajor comercial. Observ că etalează multe bijuterii, inele pe degete, ac la cravată, butoni cu vederi fotografice la manșete, brelocuri tipătoare la lanțul de la vestă. Cu toate că n-are cercei în urechi și nici inel în nas, nu m-aș mira să fie un american».

[←56]

Ideea poate fi întâlnită în romanul lui Albert Robida, *Secolul douăzeci* (1883), în care însă concertele pot fi nu numai ascultate, ci și urmărite pe ecranele telefonoscoapelor:

«— Ah, se poate aplauda? întrebă Bamabette.

— Nici vorbă! răsunse dl. Ponto; spectatorii la domiciliu pot să-și trimită și ei aplauzele. Uite, deschid comunicația cu sala, poți să aplauzi!»

[←57]

Rege și poet biblic (1010-975?), i.e.n. Sunetele harpei sale îl linișteau pe Saul, predecesorul său.

[←58]

Cercetările întreprinse în ultimele decenii au arătat că, într-adevăr, muzica poate constitui un stimulent pentru sistemul neuro-muscular, respirator, circulator și glandular. În mai multe țări, muzicoterapia este folosită cu succes în stomatologie, pentru vindecarea unor boli nervoase și pentru amortizarea șocului operator.

Cel mai larg câmp de aplicare îl constituie, desigur, clinicile de psihiatrie. La cea de la Stronie-Slaska, în Polonia, metoda a fost aplicată cu succes câtorva sute de pacienți. După cum declară specialiștii, muzica este un element tonic pentru bolnav și un sprijin în efortul medicului de a vindeca maladia. Profesorul vest-german Dietfrid Pieschl a ajuns la concluzia că muzica poate avea uneori efecte mai salutare decât calmantele. Iar studiile cercetătorului sovietic Vladimir Tkacenko s-au concretizat într-un disc intitulat «Melodiile somnului liniștit». Efectul cel mai relaxant este atribuit pieselor «Cântec de toamnă» de Ceaikovski, «Sonata Lunii» de Beethoven și «Vis de dragoste» de Liszt.

[←59]

Autorul uită că, în Statele Unite, fluierăturile constituie o expresie frecventă a admirăției publicului.

[←60]

Se poate spune că Jules Verne cultivă un adevărat mit al oxigenului, începând cu remarca despre personajele lui Edgar Allan Poe, «indivizi de excepție, galvanizați pentru a spune astfel, cum ar fi niște oameni care ar respira un aer mai bogat în oxigen și a căror viață nu ar fi decât o combustie activă» (Edgar Poe și operele sale în Musée des familles, aprilie 1864). Ideea reapare în *Călătoriile și aventurile căpitanului Hatteras*, *În jurul Lunii*, *Doctorul Ox...* Tenta lirică sau ironică din lucrările citate este abandonată aici, în favoarea unei aprecieri obiective.

[←61]

Mari colecționari francezi din secolul XIX.

[←62]

Dramaturg francez, care citea cu deosebit talent rolurile personajelor din piesele sale (1807 - 1903).

[←63]

La o dată necunoscută, în orice caz după ce împlinise 60 de ani, Jules Verne a scris, la cererea directorului revistei *Goalh's companion* din Boston, un text intitulat de el însuși *Amintiri din copilărie și din tinerețe*. Descoperit în 1931, publicat acum câțiva ani, textul cuprinde următorul pasaj: «Aparțin generației situate între cele două genii, Stephenson și Edison! Si asist acum la aceste uimitoare descopeririri, datorate în primul rând Americii, cu hotelurile sale mișcătoare, mașinile sale de făcut tartine, trotuarele sale mobile, ziarele sale din pastă «feuilletată» tipărite cu cerneală de șocolată, pe care întâi le citești și apoi le mănânci!»

O poartă satinică repetată, sau ecoul unui experiment fantezist care a reținut atenția amuzată a scriitorului? Oricum, într-un număr din septembrie 1957 al ziarului *New York Post* a apărut reclama *mirositoare* a unei cutii cu fragi. De aici și până la ziarul *comestibil* nu e o distanță de netrecut.

[←64]

Ministerul Comerțului, în Anglia.

[←65]

Târgul Mondial (în engleză).

[←66]

Înainte! (în engleză).

[←67]

Personificarea Lunii, în mitologia greacă.

[←68]

În *Jules Verne. Viața și opera sa* (1828), nepoata scriitorului, Marguerite Allotte de la Fuÿe, scrie: «Un suveran detronat, filozof și artist, în care e ușor de recunoscut Don Pedro, recent deposedat de tronul Braziliei, a devenit astronomul lui Standard-Island și o călăuzește în nopțile îinstelate». Savant autentic, membru asociat al Academiei de Științe din Paris, împăratul Pedro al II-lea fusese într-adevăr detronat în 1889. Scriitorul, care-1 cunoscuse pe contele d'Eu, ginerele împăratului, avea să-1 cunoască și pe acesta, după cum ne asigură autoarea biografiei citate. Omagiul pe care i-l aduce este postum, Don Pedro murind în 1891. Dar relațiile personale nu alterează sentimentele statoric republicane ale lui Jules Verne, mărturisite și în romanul de față, în astfel de pasaje fără echivoc: «Nimic, dealtfel, nu poate să împiedice ceea ce este scris în cartea destinelor popoarelor, fie ele de origine veche sau modernă. De la 4 iunie 1894, arhipelagul hawaian e republică...» (p. 94).

[←69]

Coloniile franceze vândute tinerei Confederații americane în 1803, de Napoleon Bonaparte. Astăzi, unul dintre «statele unite».

[←70]

Celebra balerină al Operei din Paris (1729 - 1808).

[←71]

Muzician si coregraf francez (1817—1870).

[←72]

Dandy englez, supranumit «Regele modei» (1778 - 1840).

[←73]

Un alt dandy celebru (1803-1859).

[←74]

În versiunea franceză a povestirii *În secolul 29. O zi din viața unui jurnalist american în anul 2889* («Mémoires de l'Académie d'Amiens», Année 1890, T.XXXVII p. 348 — 370), Jules Verne a adăugat, printre altele, următoarea frază: «Croitorul nu-i altul decât celebrul Wormspire, cel care-a spus atât de judicos: «Femeia nu e decât o chestiune de forme». Marcel More, unul dintre exegeții moderni ai scriitorului, consideră această frază «străină turnurii de spirit obișnuite a lui Jules Verne» și o pune pe seama lecturii *Viitoarei Eve* a lui Villiers de l'Isle-Adam. Dar *Insula cu elice*, ca și alte *Călătorii extraordinare*, ne oferă destule dovezi despre gustul autorului nu numai pentru maxime fictive, ci și pentru jocuri de cuvinte foarte puțin academice.

[←75]

În franțuzește, cuvintele «cancer» și «concert» se pronunță oarecum la fel.

[←76]

Cook (1728-1779) a explorat Oceania în trei expediții succesive și a fost ucis în arhipelagul Sandwich.

[[←77](#)]

John Taurul (în engleză). Poreclă dată englezilor.

[←78]

Act prin care armata preia in mod ilegal puterea (în spaniolă).

[←79]

Americanii nu s-au declarat satisfăcuți. Arhipelagul Hawai a devenit colonie a S.U.A. în 1898, iar în 1959 a intrat în rândul «statelor unite».

[←80]

E vorba despre constituția lui Napoleon Bonaparte, introdusă după lovitura de stat din 19 noiembrie 1799 — 18 brumar anul VIII, potrivit calendarului adoptat după marea revoluție franceză.

[←81]

Ecuatorul.

[←82]

Cleophas, eroul romanului «Diavolul șchiop» de Lesage (1668-1747), îl eliberează pe diavolul Asmodeu, care, drept răsplată, îi arată ce se petrece sub acoperișurile madrilene - prilej pentru o satiră ascuțită a moravurilor vremii.

[←83]

Vânător din America de Nord, care folosește capcane («trape», în engleză) pentru a prinde animale.

[←84]

Zeitățile casei la romani și la etrusci. Când se mutau, stăpânii casei luau reprezentările penaților și le instalau în noua locuință.

[←85]

Autorul se referă la «Războiul celor două roze» (1455—1485), purtat de marile case feudale de York și de Lancaster, ale căror semne heraldice erau un trandafir alb, respectiv unul roșu. A învins în cele din urmă casa de Lancaster, dar războiul a avut drept rezultat o slăbire considerabilă a întregii aristocrații engleze.

[←86]

În epoca scrierii romanului, calculul longitudinilor se făcea în raport cu meridianul Parisului. Printr-o înțelegere internațională, din anul 1916 meridianul zero este cel care trece prin Observatorul de la Greenwich, aflat la $2^{\circ}20'15''$ vest de Paris.

[←87]

Incertitudinea se datorează faptului că lucrările începute în 1881, la inițiativa lui Ferdinand de Lesseps, celebrul constructor al canalului Suez, fuseseră întrerupte în 1889, din lipsă de fonduri, administratorii antreprizei fiind judecați pentru fraudele comise. Canalul a fost deschis navegației în 1914, deci la nouă ani după moartea scriitorului.

[←88]

Navigator rus din secolul XVIII.

[←89]

Unitate de măsură; un braț are aproximativ 1.62 m.

[←90]

Mare geograf francez (1830-1905).

[←91]

Port pe coasta estică a Maltei, pe atunci colonie britanică.

[←92]

Possession înseamnă posesiune, stâpânire; bon accueil – bună primire.

[←93]

Familii rivale din Verona, cărora le aparțineau Romeo și Julieta, eroii dramei cu același nume a lui Shakespeare.

[←94]

Golf în care se află un mare număr de insulițe.

[←95]

Cu atât mai mult (în latină).

[←96]

Celebru navigator francez (1729 - 1811).

[←97]

Insula greaca Kythera (Cerigo), era consacrată în antichitate cultului Afroditei, zeița frumuseții.

[←98]

Misionar și afacerist englez, stabilit la Tahiti (1796 - 1883).

[←99]

Scriitor si pamfletar francez (1808 - 1890).

[<-100]

Fiul Soarelui, în mitologia greacă. Conducând carul tatălui său, nu poate stăpâni caii și e gata să incendieze cerul, fiind fulgerat de Zeus.

[←101]

Gripă (în italiană).

[←102]

Dramaturg francez (1791 - 1861).

[←103]

A zecea lună a calendarului republican francez (20 iunie – 19 iulie). Numele vine de la moissons - recolte.

[<104]

Navigator portughez (1560 - 1614).

[<105]

Navigator englez (? - 1795).

[←106]

Compozitori francezi, autori de operete.

[←107]

Aşa este numită epoca lui Ludovic al XIV-lea.

[←108]

Prânz, dejun (în engleză). În Franță înseamnă gustare.

[<-109]

Cale ferată (în engleză).

[←110]

Celebru roman foileton al scriitorului francez Eugène Sue (1804 - 1857).

[←111]

Joc de cuvinte intraductibil, în franceză, rêve - vis.

[←112]

«Romanii din timpul decadenței», cunoscut tablou al pictorului Thomas Couture (1815 —1879).

[←113]

Nume străvechi dat Marii Britanii. Vine de la falezele ei albe (alba, în latină).

[←114]

Prin analogie cu vechea Cartagină, una dintre cele mai mari puteri maritime ale antichității.

[←115]

Joc de cuvinte intraductibil, în franceză, manger = a mâncă.

[←116]

Permisul de intrare în port.

[<117]

Celebru navigator francez, (1741 - 1788).

[←118]

Membri ai unei congregații religioase catolice.

[←119]

Compozitor francez (1782-1871).

[←120]

Moment important al ceremonialului de la curtea regilor Franței.

[←121]

Cunoscute sortimente de vin franțuzesc.

[←122]

...acoperite de lavă în anul 79 î.e.n., în urma unei puternice erupții a vulcanului Vezuviu.

[←123]

Primul catarg vertical de la prova.

[←124]

Exploziv foarte puternic.

[<125]

Cu propriii ochi (în latină).

[<126]

Forțe al căror sediu se află în interiorul Pământului – de la Pluton, zeul infernului.

[<127]

Mama lui Apollo și a Dianei. Urmărită de gelozia Herei, ea străbate un mare număr de insule până ajunge la Delos, unde-l naște pe Apollo.

[<128]

De la John Wesley, în temeietorul sectei (1703 - 1791).

[←129]

Operetă de Offenbach.

[←130]

Bucăți de fontă cu care se încărcau obuzele.

[←131]

Jules Verne se referă pentru prima oară la această curiozitate calendaristică în amintitul articol despre Edgar Poe, în legătură cu o povestire mai puțin cunoscută a acestuia, Trei duminici într-o săptămână. El va folosi din plin ideea în *Ocolul lumii în optzeci de zile*, unde Phileas Fogg câștigă pariul cu colegii de la Reform Club grație zilei dobândite în călătoria sa spre est. Și parcă pentru a demonstra încă o dată seriozitatea cu care se documentează, scriitorul ține la 4 aprilie 1873, la Societatea de Geografie, al cărei membru era, o comunicare pe aceeași temă, intitulată *Meridianele și calendarul*.

[←132]

Iată un pasaj din *Amintiri din copilărie și din tinerețe*: «...dintre toate cărțile copilăriei mele, cea pentru care aveam o afecțiune deosebită era *Robinson Elvețianul*, mai mult decât pentru *Robinson Crusoe*. Stiu că opera lui Daniel Defoe are un sens filozofic mai profund. Este omul față în față cu sine însuși, omul singur, omul care găsește într-o zi urma unui picior gol pe nisip! Dar opera lui Wyss, bogată în fapte și incidente, este mai interesantă pentru cei tineri. Este familia, tatăl, mama, copiii și diferitele lor aptitudini. Câți ani am petrecut pe insula lor! Cu câtă ardoare m-am asociat la descoperirile lor! Cât i-am invidiat! Iată de ce nu e de mirare că o pornire irezistibilă m-a făcut să-i pun în scenă, în *Insula misterioasă*, pe *Robinsonii Științei și în Doi ani de vacanță*, un întreg pensionat de Robinsoni».

Afecțiunea față de romanul lui Jean-Rodolphe Wyss (1781-1830) l-a determinat pe scriitor să publice în 1900 o urmare intitulată *A doua patrie*, asa cum admirarea față de Edgar Poe îl determinase să publice în 1897 *Sfinxul ghețarilor*, urmare la *Aventurile lui Arthur Gordon Pym*.

[←133]

Ministerul afacerilor externe.

[<134]

Motiv de război (în latină).

[←135]

După numele inventatorului becului cu gaz incandescent, chimistul austriac Karl Auer von Welsbach (1858-1929).

[←136]

Insulele Oceaniei se împart în trei grupuri mari: la est Polinezia, la vest Melanezia, la nord Micronezia.

[<137]

A nu face nimic (în italiană).

[←138]

...adică înălțat numai până la jumătatea catargului și nedesfășurat complet, în semn de doliu.

[←139]

Aici și acum (în latină).

[<140]

Aluzie la apele minerale din localitatea Vals-les-Bains (Franța).

[←141]

Cei care se ocupă cu prepararea coprei (în engleză, to make = a face, a produce).

[←142]

Dramaturg francez, autorul a numeroase comedii de succes (1815—1888).

[←143]

În limbajul teatral, înseamnă a-și vorbi sie însuși (din italiană).

[<144]

Stăpân pe sine (în latină).

[<145]

Aluzie ironică la masa de spiritism.

[<146]

Vulcani din Antarctica.

[<147]

În largul Filipinelor, fosa insulelor Mariane atinge adâncimea de 11.521 m.

[←148]

Joc de cuvinte: chintă însemnează și acces violent de tuse și interval de cinci note muzicale consecutive.